

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції
(м. Харків, 17 травня 2024 рік)*

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної (військової) адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Mazovian University in Plock (Poland)
Oakwood University (USA)
Stockholm University (Sweden)
EdCamp Ukraine

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
(м. Харків, 17 травня 2024 рік)**

Харків
2024

УДК 37.015.31.091.2[001.895.316.3](062.552)

Р 31

Редакційна колегія:

- Пономарьова Г. Ф.** – докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця народної освіти України, Почесна громадянка Харківської області, ректорка – голова;
- Степанець І. О.** – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності – заступник голови.

Члени редакційної колегії:

- Прокопенко А. О.** – докторка педагогічних наук, доцентка, завідувачка аспірантури та докторантури;
- Дмитренко К. А.** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, учена секретарка;
- Тупиця А. І.** – керівниця навчально-методичного відділу;
- Чала А. Г.** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання;
- Купіна О. В.** – методистка.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів
несуть автори публікацій.

Р 31 Реалізація концепції едукції фахівців освітньої галузі в умовах інноваційного розвитку суспільства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (17 травня 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради [Електронне видання]. – Харків : ХГПА, 2024. – 415 с.

До матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції включені доповіді науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої, загальної середньої та дошкільної освіти, аспірантів, здобувачів.

Тематика матеріалів збірника охоплює питання, що стосуються едукції – ефективного засобу цілісності освітнього процесу, інноваційної діяльності як засобу формування і розвитку педагога, соціально-психологічного та педагогічного аспектів професійної підготовки майбутніх фіхівців у галузі освіти в умовах цілісного освітнього процесу тощо.

УДК 37.015.31.091.2[001.895.316.3](062.552)

© Харківська гуманітарно-педагогічна академія, 2024

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

– Доброго дня, шановні учасники конференції: хотіла б щиро подякувати всім, хто доєднався до її роботи, співorganizаторів, науково-педагогічних і педагогічних працівників, представників професійних об'єднань та громадських організацій.

Вдячна Ігорю Анатолійовичу та Андрію Анатолійовичу і колегам, які знайшли час і можливість взяти участь у конференції, привітати її учасників.

Дякую нашим закордонним партнерам, які разом з нами докладають зусиль для розвитку системи освіти України.

Безумовно, можливості вільно збиратися і вирішувати важливі для нас освітянські проблеми ми завдячуємо Збройним Силам України, тим, хто сьогодні нас захищає. Дякуємо нашим бійцям!

Мені дуже приємно сьогодні вітати і молодих науковців, чий шлях у науці лише починається, але, як ми бачимо, починається плідно й оптимістично.

Переконана, що спільними зусиллями ми подолаємо всі проблеми і виведемо українську освіту на новий якісний рівень.

Будьмо творчими, будьмо наполегливими, будьмо успішними й ефективними, реалізуємо свої задуми наперекір ворогам. «Кожен, хто перестає вчитися, старіє, – не важливо в 20 або 80 років, – а будь-який інший, хто продовжує вчитися, залишається молодим. Найважливіше в житті – це зберегти мозок молодим».

Генрі Форд.

Ця конференція – ще одна добра нагода долучитися до світової скарбниці знань, знайти для себе, нове, значиме, цікаве, необхідне.

Миру всім, здоров'я, натхнення на нові успіхи і звершення на благо нашої України.

Україна понад усе!
Працюємо заради Перемоги!

Галина ПОНОМАРЬОВА, докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця народної освіти України, Почесна громадянка Харківської області, ректорка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Агеєнко Т. А., Заїченко Д. С.

Актуальність проблеми. Під час війни, що розпочалася та триває через агресію росії проти України, постає проблема активного пошуку сучасних форм і методів організації національно-патріотичного виховання молоді. Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року основну мету виховання визначено як «становлення самодостатнього громадянина-України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності» [5]. Формування цінностей та громадянської свідомості у дітей та молоді має базуватися на прикладах героїчної боротьби українського народу за своє право на самовизначення та заснування власної держави, а також на ідеалах свободи, єдності та державності.

Україна має величну культуру, славетну історію та багаторічний досвід державного управління, які можуть бути фундаментальною основою для виховання юного покоління. Відродження культурно-освітніх та виховних традицій козацтва є важливою складовою процесу зміцнення незалежності України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження культурних традицій козацтва пов'язані з історичними, етнографічними та фольклорними записами з кінця ХІХ до початку ХХ століття, відображені у працях таких відомих істориків, як М. Грушевський, П. Чубинський та Д. Яворницький та ін. У дослідженнях було виявлено, описано та проаналізовано різні форми, засоби та методи виховання у Запорізькій Січі, а також підкреслено їх актуальність та необхідність запровадження в освітніх закладах різних типів.

Цій проблематиці приділяється також значна увага багатьох сучасних дослідників, серед яких І. Дзюба, П. Алепський, О. Апанович, М. Левківський, І. Крип'якевич, В. Кондратюк та ін. Відповідно до зростання обсягу історичних даних, стає все важливішим узагальнення та використання досвіду козацької педагогіки в сучасній теорії та практиці виховання молодого покоління.

Мета дослідження – обґрунтувати значимість культурно-історичного феномену українського козацтва, розробити та теоретично обґрунтувати можливості реалізації завдань національно-патріотичного виховання школярів на основі вивчення мистецьких традицій і фольклору козацтва.

Виклад основного матеріалу. «Козак» у перекладі з тюркської означає «свобода» [4]. Перші козацькі загонами вели партизанські війни проти татар, тому часто переходили з місця на місце. До складу таких бойових загонів входили хлібороби, ремісники, студенти, військові та всі, хто шукав щастя і волі. Пізніше з'явилися збройні загонами, які формувалися на короткі терміни, ходили в походи.

Козаки скористалися традицією фортифікаційного будівництва часів Великого князівства Київської Русі, в якому поряд із земляними укріпленнями важливу роль відігравали дерев'яні засіки.

У різні часи Січ мала різні масштаби та планування, але деякі подібності все ж були. Для полегшення оборони Січ будувалася на острові чи півострові між двома річками на височині. Навколо обносили мур і ставили огорожу.

У центрі був великий майдан, де збиралася козацька рада. На території проживання запоріжців будувалися будинки, церкви та військові споруди.

Козаки проживали за власним республіканським устроєм і плекали лицарські ідеали, що виражалися у військовій могутності. Зазначалося, що козаки були вільними і шляхетними людьми. Козацтво – це своєрідне братство чи товариство. Військо Запорозьке визнавали себе лицарством і порівнювалося з Мальтійським орденом та військовим монастирем [6].

Українське козацтво є досконалим прикладом багатогранного явища, яке охоплює соціальний, політичний, державний, психологічний, педагогічний та культурно-історичний аспекти. Діяльність козаків була різноманітною: вони виступали як захисники народних прав, відважні воїни, прихильники вільної волі, активні політичні та державні діячі, досвідчені фермери та майстри сільського господарства, творці високого мистецтва та мудрі вихователі. Багато козаків здобули славу як провідні політичні та державні лідери у історії українського народу.

Козацький період в історії, відомий як «козацьке бароко», переконливо свідчить про вміння створювати художньо-естетичне середовище, представлене інтер'єрними розписами, виробами з металу, кераміки тощо.

Справжньою перлиною барокової культури України є козацький собор, особливістю якого є відсутність чітко виділеного фасаду: вони однакові з усіх чотирьох боків, тобто одночасно звернені до всіх сторін світу, до всієї громади, присутньої на майдані. Зелені та блакитні бані козацької церкви вкривалися золотом, прикрашалися золотими зірками. Козацька церква була

втіленням мрії людини про рай на землі. Приклади таких пам'яток архітектури можна знайти в Ніжині, Києві, Ромнах, Глухові та Ізюмі.

Шедевром образотворчого мистецтва XVII-XVIII століть, самобутнім явищем української культури є народна картина із зображенням козака Мамаю. Цей образ став символом народно-визвольної боротьби козацтва. Зображення козака Мамаю, козака-бандуриста зустрічається не тільки на картинах, але й на стінах і дверях будівель, на цеглі, на скринях, навіть на вуликах.

На картинах козака звичайно зображували в супроводі сакральної для українців символіки – кобзи, що є символом національних традицій та співучої душі народу; коня, що є символом війни, гніву та хоробрості; дуба, що символізує могутність та генетичну чистоту роду. Часто на малюнках присутне зображення списа з прапором, штофа і чарки. Це були речі, пов'язані з життям та смертю козака – спис ставили на місці поховання, штоф і чарку клали в могилу – вони нагадували про швидкоплинність життя та козацьку долю, в якій загроза смерті в бою була повсякденною реальністю.

Відповідно до мистецьких традицій, козак має характерний тип обличчя, положення рук, зображення одягу. Наявність музичного інструменту надає йому особливого лірико-трагічного забарвлення. Такі фольклорні композиції часто ототожнювалися із образами козацьких старшин та відомих месників: Іваном Нечаєм, Семеном Палієм, Максимом Залізнякам [3].

У сучасній українській школі поглиблене вивчення матеріальної та духовної культури, військового мистецтва та військової історії українського козацтва має стати пріоритетним методом організації національно-патріотичного виховання молоді [2].

Велике значення матимуть заходи, спрямовані на розвиток традицій козацького самоврядування; розширення мережі гуртків, творчих об'єднань, клубів козацької лицарської старшини: («Джура», «Козацька школа», «Лицарська звитяга», «Хортинг»); залучення школярів до участі у військово-патріотичних іграх, фестивалях, вишколах: (Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура»), Національній дитячо-юнацькій військово-спортивній грі «Хортинг-Патріот», Всеукраїнському фізкультурно-патріотичному фестивалі школярів України «Козацький гарт» тощо) [1]; відтворення традицій козацького мистецтва: (кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю), проведення творчих заходів: (художніх виставок, лекцій-концертів, літературних та театралізованих композицій, конкурсів співу та танцю тощо) для популяризації духовної культури українського козацтва; організація екскурсій (на даний час віртуальних) до об'єктів історико-культурної спадщини українського козацтва.

Висновки. Епоха козацтва створила багатогранну, глибоку духовність, що стала гордістю і окрасою, вершиною української національної культури. Її потужність у сфері освіти, а також у сфері емоційної та естетичної культури, є основою не лише для козацької, а й для всієї української національної системи виховання. Запальний патріотизм українських козаків є потужним каталізатором реалізації актуальних завдань національно-патріотичного виховання молоді. Ознайомлення з фольклорними та мистецькими традиціями козащини, сприятиме гармонійному творчому розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського національного виховання дітей та учнівської молоді. Київ: ППВ, 2014. 29 с.
2. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України / Мороз П. В. Київ: Педагогічна думка, 2012. 128 с. URL: <http://surl.li/bqzun> (дата звернення 06. 04. 2024).
3. Історія української культури: Навч. посібник / Наук. ред. В.М. Шейко. Київ: Кондор, 2006. 264 с. URL: <http://surl.li/gnmhf> (дата звернення 05.04.2024).
4. Козак, слово / Щербак В.О./ Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком / Редкол. URL: <http://surl.li/gnmkt> (дата звернення 05.04.2024).
5. *Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року.* URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylo-novu-kontseptsiyu-patriotychnogo-vyhovannya/> (дата звернення 06.04.2024р.).
6. Кордони і землі Війська Запорізького (XV – сер. XVII ст.)/ Мицик Ю. URL: <http://surl.li/gnmmb> (дата звернення 05.04.2024).

ГУРТОК «АВАНГАРД У МИСТЕЦТВІ»: АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Агєєнко Т. А., Катречко С. С.

Актуальність проблеми. Формування творчої особистості, реалізація її природних нахилів і здібностей є одним із найактуальніших завдань в системі освіти України, інтеграції у світовий освітній процес. Творча особистість має характеризуватися вищим ступінем «розвитку, підготовленості до конкретних видів діяльності й до життя в цілому, до зміни стилів поведінки, до пошуку виходів із кризових ситуацій, до найбільш конструктивного раціонального прийняття рішень у складних та екстремальних умовах» [2]. Творче мислення,

творчі здібності особистості формуються через активну творчу діяльність, через мистецтво.

Останнім часом у освітньому просторі України набирає обертів тренд STEAM-освіти. Вона охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), мистецтво (Art) та математику (Mathematics). STEAM-освіта представляє вдале поєднання креативності та технічних знань [4].

Здатність людини творити художні образи, утілюючи свої відчуття в живописі, музиці, пластиці яскраво виразилося у повному протиріччя мистецтві ХХ століття. Авангардне мистецтво стало проявом реакції на складні соціокультурні та політичні реалії того часу, такі як технологічні зміни, війни, революції, соціальні перетворення. Такі художні напрямки, як кубізм, футуризм, сюрреалізм, конструктивізм та інші, переосмислювали традиційні погляди на мистецтво, спрямовувалися на руйнування старих стандартів та створення нових, що відкривало двері для подальшого експерименту та розвитку. Мистецтво авангарду, як важлива частина культурної спадщини Європи, має величезний вплив на подальший розвиток художньої культури та суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження авангардизму в мистецтві ХХ ст. почалося одночасно з його виникненням. Багато засновників художнього авангарду були одночасно його теоретиками: (В. Кандінський, К. Малевич, О. Родченко, С. Далі, А. Бретон, Г. Гессе, О. Богомазов та інші).

Філософсько-естетичну сутність авангарду в Україні вивчали В. Личковах, О. Петрова та ін., аналіз авангарду з позицій культурології розглядали О. Лагутенко, О. Яковлев та ін., мистецтвознавчий підхід у вивченні авангардного руху притаманний Д. Горбачову, Л. Кияновській, М. Криволапову та ін. Історико-культурний та мистецтвознавчий контекст українського авангарду висвітлюється у 5 томі «Історії українського мистецтва» [3]. Проблемам розвитку українського авангарду присвячені матеріали сайту проекту «Авангард» [1].

Мистецтву авангарду присвячені дослідження сучасних теоретиків культури: А. Киридона, Ю. Коваліва, О. Смержевської, С. Білоконя, О. Мусієнко та інших.

Проблеми ознайомлення школярів з мистецтвом авангарду розкриваються в роботах педагогів-дослідників: Л. Масол, О.Калініченко, О. Гайдамаки, Н. Назаренко, Н. Чен, Д. Севастьянної, М. Мерзлікіної та інших. Результати осмислення школярами сутності мистецтва авангарду в процесі вивчення курсу «Мистецтво» є важливою складовою в дослідженні

культурно-мистецьких здобутків, у визначенні ціннісних категорій сучасного суспільства, активізують процес розвитку уяви, фантазії, творчості.

Мета дослідження – дослідити культурно-історичний феномен авангардизму в мистецтві, розробити та теоретично обґрунтувати можливості художньо-творчого розвитку особистості засобами впровадження STEAM-підходу до організації занять гуртка «Авангард у мистецтві».

Виклад основного матеріалу. Термін «авангард» має своїм корінням французьке слово «avant-garde», яке використовувалось у військовій справі й означало «передова гвардія», або ж, розвідувальний підрозділ, який вивчав місцевість попереду головних сил армії. Мистецтво авангарду, як «передова гвардія», відкрило нові горизонти для художньої творчості та визначило подальший шлях розвитку мистецтва в Європі та світі.

Сучасне творче виховання особистості передбачає використання різних засобів і підходів для досягнення максимально оригінального результату під час виконання конкретного завдання, пошук різних варіантів розв'язання проблеми.

В.О. Моляко процес виховання творчої особистості розглядає як систематичне розв'язування різних творчих завдань в естетично збагаченому середовищі. Процес технологічної творчості він представляє у вигляді таких трьох взаємозалежних циклів, як от: «еталонування, проектування, ескізування». Ці цикли подаються так: «розуміння умови завдання (оцінка умови), формування проекту майбутньої конструкції (формування гіпотези, задуму) і попереднє рішення (прогнозування остаточного результату). Кожен цикл завершується прийняттям відповідного рішення» [2]. Йдеться про застосування проектної технології, яка передбачає динамічний підхід до організації освітнього процесу, при якому учасники отримують прглиблені знання через активне дослідження проблем реального світу.

М. Фіцула називає таку форму організації освітнього процесу «проблемним навчанням», «одним із засобів розвитку розумових сил учнів, їх самостійності та активності, творчого мислення». Зауважує, що проблемне навчання «забезпечує міцне засвоєння знань, робить навчальну діяльність захоплюючою, оскільки вчить долати труднощі» [5].

І. Старенький, керівник інноваційних проєктів у сфері освіти компаній Accord Group, акцентує увагу на необхідності запровадження STEAM-освіти, яка « у відповідь на виклики часу» «виходить на перший план» [4].

Концептуальні засади реформування середньої освіти (НУШ) також орієнтуються на STEAM-підхід в освіті, який допомагатиме формувати такі компетентності учнів, як от:

- вміння логічно і математично мислити;

- наукове розуміння природи і сучасних технологій;
- впевнене користування інформаційно-комунікаційними технологіями;
- обізнаність і самовираження у сфері культури.

Велике значення у творчому розвитку особистості матимуть заняття в гуртку «Авангард у мистецтві». Вони подарують дітям можливість познайомитися зі світом «нового» мистецтва, відмінного від традиційних форм, тематики, з експериментами авангардистів, які сміливо виходили за межі відомих концепцій, творчо переосмислювали роль мистецтва у контексті соціокультурних та технологічних реалій. Засобами вивчення кубізму, футуризму, сюрреалізму та інших авангардних напрямків, юні художники навчатимуться й самі сприймати світ по-новому, використовувати незвичайні точки зору на форму, застосовувати різні технічні способи зображення. У процесі організації гурткових занять за STEAM-підходом в освіті в центрі уваги дітей буде виконання практичного проєктного завдання. Розвитку творчості сприятиме процес експериментування з різними художніми техніками та матеріалами.

Висновки. Авангардне мистецтво, впливаючи на соціальні, політичні та культурні процеси, відкрило нові горизонти для художнього самовиразу митців. Впровадження STEAM-освіти в систему виховної роботи з мистецтва дозволить навчити учнів сприймати предмети та явища не як відокремлені речі, а як взаємопов'язані частини одного цілого. Зближення таких різних дисциплін, як наука, технології, інженерія, математика та мистецтво, дозволить учням найкраще усвідомити закономірності цих галузей, їх органічну взаємодію у реальному житті.

Заняття в гуртку «Авангард у мистецтві» за STEAM-підходом в освіті сприятимуть активізації процесу творчого розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Art Ukraine. Український Малевич у Нью-Йорку. *Art Ukraine*. URL: <https://artukraine.com.ua/a/ukrainskiy-malevich-u-nyu-yorku/> (дата звернення: 06.04.2024).
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
3. Історія українського мистецтва : у 5 т. НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; голов. ред. Г. Скрипник; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. Київ: 2007, Т. 5: Мистецтво ХХ століття. 1048 с.

4. Старенький І. Що таке STEAM-освіта і чому вона така популярна. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/03/26/236224/> (дата звернення: 07.04.2024).

5. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр «Академія», (Альма-матер), 2002. 528 с.

ТВОРЧО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КУЛЬТУРИ ЯПОНІ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА: АСПЕКТИ ГАРМОНІЙНОГО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Агєєнко Т. А., Тівончук Ю. О.

Актуальність проблеми. Проблема гармонійного естетичного розвитку особистості, реалізація її природних здібностей є одним з пріоритетних завдань сучасної освіти. Національна доктрина розвитку освіти в Україні ХХІ століття та Концепція загальної освіти другого ступеня (12-річна школа) визначають процес інтеграції української школи в міжнародну систему освіти. Принципи полікультурності та багатомовності у реформуванні завдань і змісту освіти знайшли своє відображення в стратегічних нормативно-правових документах нашої держави: Конституції України, Законі України «Про освіту», які визначають шляхи формування особистості, духовні цінності національної та світової культури. Відповідно до цього переглядаються зміст, завдання і цілі художньо-естетичної освіти, які мають спрямовуватися на «розвиток світоглядних уявлень учнів, естетичного ставлення до дійсності та особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і створення художніх образів, формування потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні» [4].

Таким чином актуальності набуває проблема організації едукації, як триєдиного освітнього процесу (навчання, виховання, розвитку), направленою на всебічний розквіт особистості. Культурологічний підхід до рішення цієї проблеми забезпечить «всебічне усвідомлення важливості таких феноменів суспільної свідомості, як мистецтво, література, релігія, філософія тощо. Аналіз духовних цінностей, що переважають у тому чи іншому суспільстві, допомагатиме виявити не тільки рівень його розвитку і стан, а й зрозуміти, чому те чи інше суспільство живе так, а не інакше» [1].

Сучасний процес культурної глобалізації вимагає активної співпраці

з країнами, які досягли великих успіхів у своєму розвитку. До таких країн відноситься Японія, з якою Україна активно розвиває економічні, політичні та культурні зв'язки.

Японія має прекрасні зразки образотворчого мистецтва, шедеври архітектури та скульптури, світові пам'ятки поезії, літератури, театру, садівництва, перлини релігійної та філософської думки. «Країна Вранішнього Сонця» зуміла творчо переосмислити та поєднати у своїй культурі передові західні стандарти з самобутньою традиційною культурою, може бути чудовим культурним та естетичним орієнтиром для розвитку Людини. Вивчення японської культури допомагає дітям розуміти різноманітність культур, а також розвиває культурну грамотність та толерантність до інших культурних традицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню культури Японії присвячені праці Н. Виноградової, М. Висоцької, Л. Колесникової, Г. Голос, А. Ільчишина, З. Карпенко та ін. Проблеми формування соціального досвіду учнів підліткового віку в умовах позакласної виховної роботи висвітлюють Т. Агрошенко, О. Комаровська, Д. Балашов, Н. Головка, С. Кирилюк та ін. Вплив національної культури країн на самосвідомість досліджують В. Григоренко, Л. Масол, Ю. Грикун, О. Ботіка, І. Гурова, М. Лабач та ін.

Серед сучасних авторів, які присвятили свої праці історії розвитку й дослідженню культури Японії, треба в першу чергу назвати І. Бондаренко, Ю. Грикун, Ю.Осадчу та ін. Проблематику соціальних та естетичних особливостей японського образотворчого мистецтва досліджували В. Гриценко, Н. Виноградова, Т. Мозгова та ін.

Мета дослідження – дослідити творчо-виховний потенціал культури Японії, розробити та теоретично обґрунтувати методику організації занять гуртка образотворчого мистецтва, спрямовану на гармонійний естетичний розвиток особистості.

Виклад основного матеріалу. Однією з особливостей японської культури є її тривалий розвиток в ізоляції (політика скоку – закриття країни майже до середини XIX ст. – початку періоду Мейдзі. На культуру і менталітет японців великий вплив справило острівне положення країни, а також стихійні лиха (землетруси, тайфуни, цунамі), що знайшло відображення в ставленні японців до природи як до живої істоти – традиційна релігія синто. Поряд з синтоїзмом співіснує буддизм, а також конфуціанська мораль [3].

Вміння захоплюватися миттєвою красою природи є особливістю національного характеру і знайшло втілення в багатьох видах мистецтва Японії. Унікальне ставлення японців до природи сповнене романтики. У «Країні Вранішнього Сонця» навіть існують спеціальні церемонії

споглядання природних явищ, милування весняними квітами, осіннім місяцем, раннім снігом.

Японія – країна з давніми й непорушними традиціями, які ретельно зберігаються у національному одязі, літературній японській мові, образотворчому мистецтві, національному інтер'єрі, церемонії чаювання тощо. В Японії існує багато організацій та інститутів, які займаються збереженням та пропагуванням традиційних мистецтв. Уроки мистецтва в школах є обов'язковими для всіх учнів, що допомагає зберігати традиції та залучати нових прихильників до традиційного японського мистецтва [2].

Японія зажила слави своїм мистецтвом, високотехнологічними розробками, модою, музикою та кіноіндустрією. Вплив японської культури на світову культуру помітний у різних сферах, включаючи графіку, дизайн, моду, кіно, анімацію тощо.

Японське мистецтво, зокрема укійо-е, відкрило для європейських художників нові підходи до композиції, кольору та форми. Японські манга та аніме стали платформою для розвитку візуального мистецтва, широко використовуються у вебдизайні, рекламі, іграх та інших сферах.

Принципи традиційної японської архітектури передбачають використання натуральних матеріалів та мінімалістичний дизайн. Ці принципи були використані в проектах таких архітекторів, як Андо Тадао, Курокава Кісьо, Танге Кендзо та ін.

Японському кінематографу притаманний глибокий психологічний зміст, що розкривається у складних взаєминах людей, їх почуттях. Важливою частиною японської поп-культури виступає стиль «аніме», що має значний вплив на розвиток анімації в усьому світі.

Використання японської культури у виховній роботі з дітьми дозволить оптимізувати педагогічний процес формування моральних та етичних цінностей, допомагатиме розвивати такі важливі ментальні навички, як саморефлексія та медитація.

Заняття в гуртку образотворчого мистецтва, пов'язані з культурою Японії, сприятимуть активному розвитку креативності та фантазії дітей. Культура «Країни Вранішнього Сонця» насичена міфами, легендами та історіями, які надихатимуть гуртківців на створення своїх власних історій та творчих проектів. Традиційні японські техніки живопису та каліграфії сприятимуть розвитку моторики руки та творчих здібностей особистості.

На заняттях гуртка дітям буде цікаво дізнатися про незвичні сади Японії, мистецтво ікебани, карликові деревця «бонсай», особливості чайної церемонії.

Художньо-творча діяльність дітей може органічно поєднуватися

з іншими мистецтвами: музикою, літературою. Чарівний світ японської літератури ознайомить дітей із такими специфічними жанрами поезії, як: вака, танка, хокку, ренга, та жанрами прози: моноготарі, манга, ранове [5]. Презентація творчості Ракутен Кітадзави «Історія в малюнках» залучатиме дітей до створення власних малюнків-коміксів.

Цікавими для освітнього закладу в цілому можуть стати також культурно-масові заходи у формі Свят, Конкурсів, Шоу-програм та ін. Серед творчих завдань доречними будуть такі, як от: «Японські приказки», «Відгадування хокку на дитячу тематику», «Українсько-японський перекладач», «Пелюстки сакури для дівчини», «Японський театр-експромт», «Мистецтво ікебани», «Аніме-галерея» та ін. Школярі з радістю та задоволенням братимуть участь у різних конкурсних випробуваннях. Для найменших учасників можна організувати читання японських казок, влаштувати перегляд мультфільмів. На згадку про проведений захід, члени гуртка образотворчого мистецтва можуть оформити фото-звіт, оформити стіннівку, організувати виставку малюнків, коміксів, плакатів.

Висновки. Мистецтво Японії, яке протягом століть досягало художніх вершин у багатьох видах і жанрах, мало значний вплив на розвиток світової художньої культури й набуло нового життя в наш час. Значущість досягнень митців Японії полягає в тому, що вони перетворили мистецтво на засіб духовного спілкування, морально-естетичного вдосконалення.

Використання творчо-виховного потенціалу Японії на заняттях гуртка образотворчого мистецтва сприятиме гармонійному естетичному розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Гриценко Т.Б. Культурологія. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 392 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsenko_TV/Kulturolohiiia.pdf? (дата звернення: 12. 04. 2024) .
2. Колесникова Л. В. Витоки естетизму японської культури. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Філософські науки.* Луцьк, 2013. № 27 (276). С. 35-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2013_27_7. (дата звернення: 12. 04. 2024)
3. Культура Японії. Дистанційна підтримка освіти школярів. URL: <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/3363> (дата звернення: 10. 04. 2024).
4. Масол Л.М. Концептуальні засади формування змісту загальної мистецької освіти в контексті державних стандартів. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/1/visnuk_3.pdf (дата звернення: 12. 04. 2024) .

5. Японська література: Хрестоматія. Том I (VII-XIII ст.) / Упорядники: Бондаренко І.П., Осадча Ю.В. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 562 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bondarenko_Ivan/Yaponska_literatura_Khrestomatia_t1/(дата звернення: 10. 04. 2024).

МОТИВАЦІЙНО-ЦІЛЬОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Акімова О. М.

В сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях одним із напрямків модернізації освіти можна визначити поглиблення розвідок змісту та напрямів формування фахових компетентностей в підготовці майбутніх фахівців. Наслідком трансформацій в сфері вищої освіти виступила необхідність характеристики оцінювання інструментарію критеріального змісту, що сприятиме підвищенню рівню професійної підготовки майбутніх професіоналів в сфері педагогіки.

Концептуальні засади визначення змісту мотиваційно-цільового критерію представлені в розвідках психолого-педагогічних аспектів реалізації сучасних методів у вищій школі дослідниці М. Артюшиної, котра розглядає провідні ознаки мотивації відповідно змісту діяльності як здобувача вищої освіти, так і викладача [2, с. 327–328]:

- професійні (пов’язані з процесом ФК в площині певної професійною діяльністю);
- пізнавальні (пов’язані з отриманням знань);
- широко соціальні (бажання зайняти певну позицію у суспільстві, престижність);
- вузько соціальні (прагнення мати статус у конкретній соціальній групі);
- процесуально-змістові (зацікавленість у самому процесі та змісті діяльності);
- матеріальні (можливість забезпечити себе матеріально);
- мотиви досягнення (прагнення досягти певних результатів у діяльності);

– утилітарні (прагнення отримати безпосередні переваги від діяльності чи уникнути небезпеки та покарань).

Схарактеризуємо основні показниками мотиваційно-цільового компоненту, як критерію моделі системи визначені:

– особистий запит на професійну самореалізацію через професійні інструменти, що презентуються у реалізації фахових компетентностей в умовах інклюзивного навчання;

– сформовані особисті морально-етичні утвердження щодо цінності продукування інклюзивного освітнього простору в початковій школі;

– зорієнтованість на педагогічне функціонування в умовах інклюзивного освітнього простору;

– стійкі орієнтації на інклюзивні цінності й норми, що містять провідні концепти, звички на навички поведінки, ідеали, переконання щодо реалізації фахових компетентностей умовах інклюзивного навчання;

– власні професійні запити щодо реалізації фахових компетентностей умовах інклюзивного навчання, що скеровують професійну діяльність в сфері інклюзії початкової освіти.

Особливої уваги на нашу думку потребує процес формування мотивації майбутніх учителів початкових класів до реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання в освітньому процесі здобувачів початкової освіти, що включає ознайомлення із комплексною роботою різноманітних фахівців, діяльність яких зорієнтована на підвищення розвитку і соціалізації молодшого школяра, послаблення або подолання психофізичних порушень з метою максимально можливого розвитку та підготовки до самостійного життя [1].

Отже, мотиваційно-цільового компонент моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в умовах інклюзії передбачає: поглиблене пізнання у процесі мислення змісту філософії інклюзії та алгоритмів взаємодії учасників команди психолого-педагогічного супроводу; посилення довготривалої пам'яті з метою збереження знань, умінь і навичок, змісту фахових компетентностей що пов'язані з об'єктом і предметом функціонування фахівця; довільної та після довільної уваги що передбачає свідоме зосередженні на змісті, цінностях та трансформаціях реалізації фахових компетентностей, як стійкого утворення; посилення та підвищення інтенсивності емоцій і почуттів у ході підготовки до реалізації фахових компетентностей в умовах інклюзивного навчання; формування сталого інтересу, інтелектуальних та вольових процесів, що спонукають майбутніх учителів початкових класів до розвитку свідомого

відношення до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Акімова О. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації корекційно-розвиткового компоненту інклюзивного навчання. *Інклюзія і суспільство: науковий журнал*. Кам'янець-Подільський: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. Вип. 3. С.20-26.

2. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів у вищій школі: навч. посіб. / за ред. М.В. Артюшиної, О.М. Котикової, Г.М. Романової. К.: КНТУ, 2007. 528 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДЖОГГІНГУ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Аксьонов В. В., Калінін К. Є. Пащенко А. С.

Джоггінг, або біг підтюпцем, сьогодні є одним з найбільш популярних та масових видів спорту. Його слава обумовлена насамперед тим, що заняття не вимагають жодних спеціальних навичок та знань. Можна займатись на стадіоні або використовувати домашні бігові доріжки. До того ж, біг підтюпцем доступний кожному, незалежно від віку, статі чи фізичної підготовки.

Біг підтюпцем має багато переваг для будь-якого бігуна, незалежно від рівня його досвіду та того, чи тренується він для фітнесу, чи для того, щоб виграти ультрамарафонську дистанцію.

Легкий біг, біг підтюпцем або джоггінг - це біг зі швидкістю 7-9 кілометрів на годину, що трохи швидше за звичайну ходьбу (4-6 км/год).

Історія. Народився він у Новій Зеландії в Окленді на початку 60-х років минулого століття. Артур Лідьярд, новозеландський бігун та відомий тренер з легкої атлетики, зібрав кілька десятків людей різного ступеня фізичної підготовки. Серед цих людей були його друзі-спортсмени, прості любителі фізкультури та ті, хто зовсім недавно вирішив розпочати заняття бігом. Лідьярд розповів їм про біг підтюпцем, вони разом здійснили легку пробіжку в міському парку Окленда. Так почалося одне з наймасовіших захоплень людей у всьому світі, яке продовжується і зараз. Мільйони чоловіків і жінок на планеті Земля регулярно бігають, і з кожною хвилиною кількість шанувальників бігу підтюпцем збільшується.

Популярність такого бігу пов'язана з тим, що більше півстоліття, люди, які займаються джогінгом, з кожним тренуванням почуваються здоровішими і щасливішими, такий біг розслаблює і приносить задоволення. Він один з не дорогих і зручніших видів фізичного навантаження та активного відпочинку. Для занять бігом потрібний лише відповідний одяг та взуття, траса на свіжому повітрі або бігова доріжка у приміщенні.

На що впливає? Регулярні заняття джогінгом стимулюють посилене вироблення еритроцитів, ведуть до підвищення імунітету, посилюють протипухлинний захист організму. Що стосується впливу на м'язову систему, то всіх переваг бігу підтюпцем у цьому питанні зовсім не порахувати. Під час пробіжки активуються практично всі м'язи, тому між тим, щоб купити розбірні гантелі і серйозно зайнятися джогінгом можна сміливо вибирати останнє. Це допоможе вам знайти ідеальну фігуру і здорове серце, уникнути стресів, розвинути цілеспрямованість та працездатність. Легкий біг загартовує, підвищуючи опірність організму до хвороб, тренує серце і судини, суглоби та сухожилля, м'язи тіла стають витривалішими та еластичнішими. Це чудовий засіб, щоб скинути зайві кілограми та стати стрункою людиною. Біг підтюпцем дозволяє бути ефективніше, сильніше відчувати радість життя.

Користь. Досить довгий час медики сперечалися про те, чи джогінг є корисним для здоров'я. Деякі і зовсім схилилися до думки, що біг може не найкращим чином позначитися на серцево-судинній системі. Але зовсім недавно все ж таки стало відомо, що біг підтюпцем чудово тренує серце. Скорочувальна функція серцевого м'яза під час бігу збільшується, а це означає, що за певну кількість часу вона зможе перекачувати великі обсяги крові. Відповідно, кровообіг покращується, внутрішні органи забезпечуються киснем, а організм належним чином виконує всі ключові функції.

Техніка джогінгу нагадує спортивну ходьбу. Під час бігу руки в ліктях більш зігнуті, а махові рухи, що виконуються ними, - більш інтенсивні. У процесі зіткнення стопи з покриттям п'яти повільно перекочуються на всю поверхню. У цей момент нога має бути максимально розслабленою. Що стосується техніки дихання, то вона не особливо відрізняється від тієї, що має місце в інших бігових вправах. Дихати потрібно глибоко, розраховуючи вдих і видих приблизно на 4 бігові кроки. Для джогінгу характерна техніка дихання, яка називається розмовною. Це означає, що якщо під час пробіжки ви можете вільно розмовляти, і це не забиває дихання, значить, темп нормальний. Важливо також стежити, щоб під час бігу корпус тіла був трохи нахиленим вперед, а довжина кроку залишалася природною.

Рух, за твердженням знаменитого швейцарського доктора Самуеля Тіссо, може замінити різні ліки, але ніякі ліки не може замінити рух. Біг, як

один із способів пересування, дуже корисний для здоров'я людини. Щоб тривалий час бігти і не втомлюватися, необхідно застосувати особливу техніку руху, що дозволяє використовувати весь опорно-руховий апарат. Максимально ефективним для здоров'я людини є біг підтюпцем (джоггінг). Цей спосіб бігу може використовуватися всіма дорослими і дітьми, які не мають проблем з нижніми кінцівками і важких серцево-судинних захворювань.

Враховуючи реалії сьогодення джоггінг може використовуватись як гарний засіб боротьби зі стресом та засіб для відновлення нервової, серцевої та дихальної систем організму.

ЗМІСТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Андрєєва М. О., Гладун Т. О.

Актуальність проблеми. Не зважаючи на усі соціальні та суспільні виклики пов'язані із війною, упровадження інклюзивного освітнього простору залишається пріоритетним завданням, якому приділяється значна увага як педагогів-практиків, так і науковців. Особливу увагу варто приділяти створенню інклюзивного освітнього простору саме в закладах вищої освіти, оскільки майбутні фахівці зможуть транслювати ідеї рівності в усіх сферах свого життя, сприяючи тим самим розбудові інклюзивного суспільства. На наш погляд, переоцінити значення виховної роботи у цьому процесі не можливо. Саме завдяки їй відбувається неопосередкований вплив не тільки на знання, уміння й навички студента, а й на його духовний світ, моральні якості та ціннісні орієнтири.

Аналіз останніх джерел. Сучасні дослідники вивчають різні аспекти реалізації ідей інклюзії, зокрема: філософія інклюзивної освіти та її концептуальні аспекти (В. Засенко, А. Колупаєва, Т. Сак, В. Синьов, П. Таланчук, Ю. Найда та ін.); робота із дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами на засадах інклюзії (О. Рассказова, В. Тесленко, А. Шевцов); організація інклюзивного освітнього простору в закладах освіти (О. Акімова, Ю. Бойчук, Г. Пономарьова, М. Роганова, М. Чайковський); аналіз зарубіжного досвіду навчання дітей з особливими освітніми потребами (Дж. Депелер, Т. Лорман, Д. Харві, Д. Чарлтон та ін.).

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є визначення змісту організації виховної роботи зі студентами в умовах інклюзивного освітнього простору.

Розкриття проблеми організації виховної роботи в умовах інклюзивного освітнього простору, варто розпочати із концептуалізації поняття інклюзивний освітній простір. У дослідженнях О. Рассказової інклюзія розуміється як суспільна ідеологія, державна політика, реальні процеси, які в сукупності створюють у суспільстві можливість усім дітям брати участь в усіх соціальних програмах, діях, ініціативах. Інклюзивну освіту авторка розуміє як систему освітніх послуг, що ґрунтуються на принципі забезпечення права дітей на освіту та права навчатися зі місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами умовах загальноосвітнього закладу. Одним із головних завдань інклюзії є відгук на широкий спектр освітніх потреб дітей у шкільному середовищі та поза його межами [2].

Цінною для нас є ідея О. Рассказової щодо необхідності спрямування соціально-педагогічної роботи у навчальних закладах на розвиток соціальності дітей та молоді у відкритому інклюзивному освітньому просторі, що розглядається дослідницею як сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, чинників, об'єктів інфраструктури, визначальним серед яких є виховання, зокрема й соціальне. Важливим є те, що цей процес має однакове виховне значення для усіх учасників освітнього процесу, зокрема як для осіб з особливими потребами так і для здобувачів із нормативним рівнем здоров'я. Здобувачі досягають високого рівня соціальності завдяки максимально можливому їх включенню до усіх ланок педагогічного процесу, залученню на паритетних засадах до повсякденного життя та вільного перебування в освітньому просторі [2].

Спираючись на ці твердження, звернімося до фундаментальних досліджень Г. Пономарьової, у яких акцентується увага на тому що Специфічність педагогічного процесу у вищій школі полягає в тому, що він, передусім, має бути спрямований на розвиток, саморозвиток, самодостатність і самоствердження особистості майбутнього спеціаліста – професіонала, вихованої, високодуховної особистості. Саме вища освіта формує образ людини освіченої та культурної, адже принцип навчання у вищій школі пов'язаний з акцентуванням уваги на пріоритеті самостійності у здобутті знань, входженні молодого людини в сферу пізнання й науки, у творчий процес наукової діяльності, самореалізації в професійній сфері [1].

Авторка зазначає, що основними напрямками виховної роботи у закладі вищої освіти є: аудиторна й позааудиторна робота та самовиховання [1]. Наповнюючи кожен з цих напрямів «інклюзивним змістом», ми забезпечимо

підготовку висококваліфікованого фахівця зі стійкими переконаннями, здатного до трансляції цих ідей у суспільство.

Реалізуючи перший напрям – аудиторна робота – варто пам'ятати, що дисципліни, що вивчаються у вищих навчальних закладах, різнобічно впливають на становлення та розвиток не тільки наукових, професійних поглядів, але і світоглядних, громадянських, естетичних, моральних ідеалів майбутніх фахівців [1]. Ми пропонуємо доповнювати навчальні дисципліни інклюзивними темами, та використовувати практичні завдання пов'язані з тематикою потреб осіб з інвалідністю й реалізації концепції рівних можливостей.

Наповнюючи другий напрям виховної роботи – позааудиторний – інклюзивним змістом, варто наголосити, що саме під час позааудиторної роботи студенти набувають цінностей, що сприяють формуванню в них загальнолюдських якостей, оволодівають навичками й уміннями самооцінки, а також усвідомлення студентами цінності знань, вироблення моральних і духовних ідеалів. Організація позааудиторної роботи розрахована на те, щоб кожен студент мав можливість репрезентувати себе як індивідуальність у загальній колективній творчій справі [1].

Згідно з цим напрямом ми пропонуємо активно залучати студентів до волонтерської діяльності це допоможе в неформальній обстановці налагодити їх спілкування з людьми з особливими потребами. Кордони у дружбі і спілкування між людьми із різним рівнем здоров'я (не залежно від нозології) існують тільки в уяві людей, і формуються під дією стереотипів. Відкриваючи себе для спільного дозвілля і дружби, кожна особистість розширює свій світогляд, знаходить нових друзів і інтереси, а безкорисна волонтерська діяльність сприяє розвитку альтруїзму як складової моралі.

Четвертий напрям роботи – стимуляція до самовиховання, на наш погляд є одним із найважливіших, оскільки майбутній фахівець має розуміти, що соціальні зміни відбуваються повсякчас і це перш за все відбивається на державній системі освіти, то ж здатність до самоусвідомлення і самозмін – є важливою умовою становлення освіченої людини.

Створивши у закладі вищої освіти інклюзивний освітній простір, ми маємо змогу навчити молоду особистість командній роботі, емпатії, толерантності, співчуттю та поваги до інших. У постійній взаємодії із людьми з різним рівнем здоров'я відбувається осмислення власних ідей ставлення до себе і світу. Виховна система ЗВО має стимулювати такий саморозвиток майбутнього фахівця залучаючи до різноманітних заходів у яких люди беруть участь не залежно від рівня свого здоров'я. Усе це створить можливості для саморозвитку кожного учасника освітнього процесу.

Отже, кожна молоді людина вступаючи до лав закладу вищої освіти обирає шлях становлення й розвитку, прийняття ідей та тенденцій сучасного демократичного світу, то ж весь процес навчання у ЗВО має стимулювати майбутнього фахівця до покращень. Розбудова інклюзивного освітнього простору у ЗВО допомагатиме майбутнім професіоналам не тільки набувати професійних вмінь та якостей, але й набуттю загальнолюдських цінностей і можливо усвідомлення себе як частини великого різноманітного світу, де кожен має право на повагу та визнання.

Список використаних джерел

1. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика : монографія. Харків : Ранок, 2014. – 547 с.
2. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія: Харків : ФОП Шейніна О. В., 2012. – 468 с

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСВІТНІ ПОТРЕБИ ЛІВОРУКИХ ДІТЕЙ

Апрелева І. В., Єгорова А. Ю., Старкова А. С.

Актуальність проблеми. У сучасному світі актуальність теми ліворукості дитини набуває особливого значення у зв'язку з виявленням психологічних аспектів цієї проблеми. Ліворука дитина може зіткнутися з різними викликами, пов'язаними з адаптацією до оточуючого середовища та навчанням. Закон України «Про дошкільну освіту» визнає важливість дошкільної освіти як ключового компонента загальної освіти, спрямованого на повноцінний розвиток дитини та готовність до навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Проблема полягає в тому, як ефективно вплинути на розвиток ліворукої дитини, забезпечуючи їй адекватні умови для навчання та розвитку. Важливо дослідити психологічні аспекти ліворукості та її вплив на різні аспекти життя дитини, такі як мовний розвиток, моторика, сприйняття та увага. Чи може комплексний підхід, що враховує різноманітні аспекти розвитку, призвести до позитивних змін у ставленні до ліворуких дітей у суспільстві? Ці питання мають суттєве значення для розуміння та вирішення проблеми ліворукості дитини з психологічного точки зору та для забезпечення її успішної інтеграції в суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ліворукості знаходяться у полі зору багатьох наукових досліджень (Т. Ахутіна, В. Біанкі,

М. Безруких, Н. Брагіна, В. Деглін, Р. Девідсон, Г. Дейч, М.Захарійчук, О. Лурія, А. Семенович, О. Симеріцька, Е. Хомська, М. Чабайовська, А. Чуприков та ін.). Дослідники вивчають різні аспекти феномена ліворукості, а саме: положення про функціональну асиметрію мозку; розвиток емоційно-вольової та мотиваційної сфер ліворуких учнів; врахування індивідуально-психологічних особливостей у навчанні. Науковцями та практиками порушуються питання навчання, виховання й розвитку ліворуких дітей та готовності педагогів до роботи з ними (М. Безруких, М. Захарійчук, Г. Козяр, С. Макарчук, І. Цєпова, Л. Шкарбан, М. Чабайовська). У своїх працях дослідники вказують на те, що педагоги не завжди мають достатні навички у проведенні діагностики індивідуальних особливостей дітей, а також у виявленні проблем у навчанні. Крім того, вони зауважують на важливість організації навчально-виховного процесу для ліворуких дітей з урахуванням їхніх психологічних та психофізіологічних характеристик та застосування відповідних корекційних заходів.

Аналізи досліджень сучасних психологів (Н. Брагіна, Р. Гнатюк, А. Чуприков) вказують на те, що ліворукість у дітей, це не тільки перевага лівої руки, а результат варіанту структурно-функціональної асиметрії. З огляду на це, вихователям, батькам та вчителям треба враховувати цю особливість в процесі навчально-виховної діяльності.

Науковці І. Безрукова та І. Цєпова зазначають, що на сьогоднішній день, причини виникнення ліворукості є незрозумілими, але наразі гіпотез існує безліч. Основна гіпотеза свідчить, що прояв ліворукості у дітей провокує міжпівкульова асиметрія мозку, це організація півкуль головного мозку, яка виявляється в асиметрії психічних процесів. В залежності від асиметрії головного мозку, люди поділяються на правшів (переважно ліва півкуля), лівшів (переважно права півкуля), та людей амбісіністрів, у яких обидві півкулі розвинені слабко. Багато наукових досліджень присвячені аналізу статистики ліворукості у різних країнах та обговоренню різних теорій її походження. Це вказує на те, що володіння правою чи лівою рукою визначається не випадково, а внаслідок особливостей організації мозку. Тому для батьків та педагогів важливо визначити провідну руку у дитини ще до початку її навчання у школі.

Мета – проаналізувати психологічні особливості ліворуких дітей та визначити їх освітні потреби.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукових джерел, визначаємо ліворукість як переважне володіння людиною лівою рукою, що зумовлене особливостями центральної нервової системи, зокрема розташуванням деяких нервових центрів [6, с. 57]. Тобто, лівша або ліворука

особа – це та, яка для виконання основних рухових дій використовує ліву руку. Цей аспект завжди привертав увагу дослідників у психології, оскільки він може мати важливе значення для розвитку та навчання дітей. Особливості профілю латеральної організації, тобто різниці у функціональній спеціалізації між півкулями головного мозку, можуть проявлятися в вищих психічних функціях дитини [1, с. 26]. Дослідження свідчать, що у ліворуких спостерігається складніший розподіл функцій між півкулями мозку порівняно з праворукими. Це може призвести до різних труднощів у навчанні та розвитку. Зокрема, діти, які використовують ліву руку, можуть мати проблеми з мовним розвитком, порушеннями письма та читання, а також іншими аспектами навчання. Навіть на ранніх етапах розвитку вони можуть проявляти недоліки у виконанні завдань, пов'язаних зі зорово-руховою координацією, просторовим сприйняттям та зоровою пам'яттю. У деяких випадках ці труднощі можуть призвести до хронічної неуспішності в навчанні, а в подальшому – до девіантної поведінки та соціальної дезадаптації, особливо це стосується дітей, які не встигають за шкільною програмою [5, с. 40–41].

Проблеми ліворуких також можуть бути пов'язані з недостатнім розвитком певних функцій мозку, таких як увага, концентрація та мовлення, що може призводити до слабкості у різних аспектах навчання та, відповідно, до стресу та втоми. Оскільки більшість шкільних методик навчання орієнтовані на розвиток лівої півкулі мозку, це може спричиняти надмірну стимуляцію цієї частини мозку у ліворуких. Як наслідок, може виникати втома та неврози, що може негативно впливати на навчання та психічний стан дітей. З урахуванням усіх цих факторів, важливо розробити ефективні методи навчання та підтримки для ліворуких, які враховують їхні індивідуальні потреби та особливості. Такі методи можуть включати в себе регулярний відпочинок, раціонально організований режим дня та підтримку від учителів та батьків [4, с.12].

Розглянемо тему ліворукої дитини та психологічні аспекти проблеми докладніше:

- Фізіологічні аспекти ліворукості (ліворукість визначається домінуванням лівої півкулі головного мозку, яка відповідає за контроль правої сторони тіла. Психофізіологічні особливості ліворуких полягають у менш чіткій функціональній спеціалізації півкуль мозку та менш тісній взаємодії між ними).

- Психічні функції та навчання (ліворука дитина може мати проблеми з мовним розвитком, включаючи порушення мовлення та мовної пам'яті. Труднощі в графомоториці, які включають проблеми з письмом та читанням, часто спостерігаються серед ліворукого населення. Недоліки

у просторовому сприйнятті та координації можуть призвести до проблем з малюванням та іншими видами графічної діяльності).

– Психологічні аспекти (ліворука дитина може виявляти недостатню увагу та концентрацію через високу функціональну перенапругу. Перевантаження лівої півкулі мозку може призвести до втоми, неврозів та стресу, що негативно впливає на навчання та психічний стан).

Шляхи вирішення проблем, є індивідуалізовані методи навчання, які враховують особливості ліворуких, можуть значно полегшити їхнє навчання та розвиток; регулярний відпочинок, раціонально організований режим дня та підтримка від учителів та батьків можуть допомогти у підтримці ліворуких дітей. Ліворука дитина може розвиватися по-різному, залежно від того, наскільки ефективно її особливості були враховані у навколишнього середовища [3, с.6].

Л. Шкарбан звертає увагу на особливості організації освітнього простору ліворукої дитини. Дослідниця зазначає, що обладнання, книжки та зошити для ліворукої дитини доцільно розташовувати ліворуч [6, с.113].

Важливо враховувати індивідуальні потреби та особливості кожної дитини при розробці методів навчання та підтримки. Узагальнюючи, розуміння психологічних аспектів ліворукості дозволяє підтримувати та полегшувати навчання та розвиток ліворуких дітей, створюючи сприятливі умови для їхнього успіху та самореалізації.

У світлі проведених досліджень стає очевидним, що ліворука дитина може зіткнутися з різноманітними викликами та труднощами, пов'язаними з її психологічним розвитком та навчанням. Аналіз показує, що ці проблеми можуть виникати через нерівномірний розподіл функцій між півкулями мозку, що викликає складнощі у розвитку мови, моторики, сприйняття та інших психічних функцій. Крім того, стрес та перенапруга, зумовлені надмірною стимуляцією лівої півкулі мозку, також можуть впливати на успішність навчання та психічний стан дітей. Однак важливо пам'ятати, що існують підходи та методи, які можуть допомогти у подоланні цих труднощів та сприяти успішному розвитку ліворуких дітей. Індивідуалізовані методи навчання, регулярний відпочинок, підтримка від педагогів та батьків – це лише деякі із засобів, які можуть створити сприятливі умови для навчання та розвитку цієї категорії дітей.

Висновки. Отже, розуміння психологічних аспектів ліворукості є важливим для підтримки та полегшення навчання та розвитку ліворуких дітей. Запровадження індивідуалізованих підходів та підтримка від педагогічних та батьківських колективів може сприяти успішному адаптивному розвитку цієї групи дітей, що є важливим кроком на шляху до

їхнього особистісного розвитку та самореалізації. Створення особливих психолого-педагогічних умов, застосування ефективних форм і методів навчання з урахуванням індивідуальних потреб ліворуких дітей сприятиме успішному набутті ними соціального досвіду.

Списки використаних джерел:

1. Волошенко О. Семиліт Л. Ліворука дитина: яка вона? Сучасні погляди на проблему ліворукості *Психолог.* 2003. №39. С. 25–32.
2. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001р. № 2628-III (Ред. від. 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 17.04.2024).
3. Макарчук С.С., Козяр Г.В., Психологічні особливості ліворуких дітей. URL: <https://studfile.net/preview/7785014/>. (дата звернення: 17.04.2024)
4. Чеканська Л. М. Проблеми навчання та виховання ліворуких дітей URL: <http://surl.li/sruse> (дата звернення: 17.04.2024).
5. Чеканська, Л. М. Психологічні труднощі об'єктивного та суб'єктивного характеру ліворуких дітей. URL: <http://surl.li/srusb> (дата звернення: 17.04.2024).
6. Шкарбан Л.В. Підготовка вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 306 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ СКЛАДОВІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Аржанухіна С. В., Салюкова Г. Ю.

Потреба компетентних фахівців у галузі мистецької освіти, здатних забезпечити повноцінне музично-естетичне виховання учнів у численних закладах освіти різного типу, зумовлює необхідність оновлення традиційної системи підготовки вчителів музичного мистецтва. Організаційну складову оптимізації музично-педагогічної освіти втілює в життя процесуально-комплексна система певних психолого-педагогічних складових, що визначають ефективність підготовки майбутніх фахівців.

Особливості організації освітнього процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва пов'язані з дотриманням вимог, положень, принципів музичної педагогіки щодо вияву та розвитку обдарованості, творчої ініціативи, пізнавальної активності, спеціальних музичних здібностей

майбутніх учителів музичного мистецтва.

Специфіка музично-педагогічної діяльності неодмінно потребує паралельного розвитку двох видів здібностей: музичних і педагогічних. Водночас кожна з цих спеціальних здібностей, будучи комплексною, є своєрідним ансамблем, синтезом засобів, органічно пов'язаних із загальними здібностями.

Слід зазначити, що проблема співвідношення спеціальних і загальних здібностей у процесі занять музикою є важливою й актуальною для масового музичного виховання. Як відомо, основною метою такого виховання є *всебічне формування особистості учня*, яке включає розвиток тих його якостей, що необхідні для різноманітних видів діяльності. Йдеться передусім про якості, пов'язані з розвитком пізнавальної та емоційно-вольової сторін особистості. До них належать увага, уявлення, пам'ять як основні складники пізнавальних процесів, а також вольові вияви – цілеспрямованість, наполегливість, самовладання, самостійність. Для того, щоб розвивати перелічені якості в дітей у процесі музичних занять, педагог-музикант сам повинен мати високий рівень пізнавальної активності й володіти достатньо розвинутими емоційно-вольовими якостями.

Унікальність професії учителя музичного мистецтва пов'язана з наявністю в її професіограмі кількох складових. У ній органічно переплітаються такі компоненти, як художньо-творчий, психолого-педагогічний, комунікативний та науково-дослідницький.

Теоретичною основою щодо вибору складників професіограми учителя музичного мистецтва стали психологічні теорії Р. Ассаджолі, Г. Лейтц, Я. Морено, на думку яких професійні ролі – це ті форми функціонування, які «присвоює» учитель у процесі своєї педагогічної діяльності з метою її успішності та результативності.

Головною особливістю запропонованої моделі професіограми учителя музичного мистецтва є те, що вона розрахована на інтеріоризацію (від *лат. Interior* – внутрішній) індивідуального змісту навчання через засвоєння системи професійних ролей (самовизначення, самоактуалізації та самореалізації) у процесі художнього діалогу з мистецтвом.

Учитель мистецтва має поєднувати у своїй особі яскравого виконавця, досвідченого методиста, психолога, майстерного педагога та вмілого організатора комунікативної взаємодії з учнями, що забезпечує виконання основних функцій: виконавської, науково-методичної, організаторської, виховної та комунікативної. Усі ці сторони діяльності учителя музичного мистецтва тісно пов'язані між собою і спрямовані на навчання, виховання й розвиток юної особистості.

Розвитку *художньо-творчого компонента* особистості учителя сприяє продуктивна музична творча діяльність, оскільки особистість розвивається у процесі діяльності. Тому ми звертаємося до теорії діяльності, згідно з якою особистість – це система соціальної діяльності людини, представлена двома складниками: психічним (свідомість) і практичним (поведінка).

Систематизуючи сучасні відомості психологічної та педагогічної науки, зазначимо ключові параметри, які безпосередньо є характеристиками творчої особистості:

- здатна створити щось нове, оригінальне;
- приналежна до типу соціальної творчої діяльнісної людини;
- містить сформовану мотиваційно-творчу активність;
- має готовність до творчої діяльності (володіє творчими здібностями).

Дослідження *психолого-педагогічного компонента* підготовки учителів музичного мистецтва зумовлено широтою змісту таких наукових категорій, як самоактуалізація, самовизначення, інтегративною характеристикою, що поєднує такі поняття, як «мотиваційна спрямованість до професійної діяльності», «педагогічне спілкування», «особистісні якості», «професійні здібності», «емпатійність», «креативність», «емоційна чуйність», «вольові якості», «стресостійкість» тощо.

У зв'язку з цим, освітній процес підготовки учителя музичного мистецтва висуває на перший план дієвість таких психолого-педагогічних складових, завдяки яким встановлюється оптимальне співвідношення між завданнями дидактичного і творчого типу, їх взаємозв'язків на роздільному, паралельному, взаємодіючому плані, а саме:

- 1) визначення студента-музиканта суб'єктом освітнього процесу;
- 2) застосування особистісно-орієнтованого підходу до підготовки майбутнього фахівця, створення в освітньому середовищі особистісно-орієнтованих взаємовідносин;
- 3) урахування психолого-педагогічних критеріїв оптимальності, від реалізації яких залежить досягнення поставлених дидактичних цілей;
- 4) створення позитивної мотиваційної настанови на отримання фахових знань, умінь та навичок;
- 5) використання в освітньому процесі міжпредметних зв'язків;
- 6) наближення фахової підготовки здобувачів освіти до умов майбутньої професійної діяльності.

До ефективних педагогічних чинників формування оптимальних умов професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва слід віднести *формування навичок науково-дослідницької діяльності*, що підпорядковується таким загальним дидактичним принципам, як системність,

систематичність, поступовість, спрямованість на поглиблення загального мистецького тезаурусу знань. Під науково-дослідницькою культурою вчителя ми розуміємо особистісне утворення, яким передбачається освоєння цілей, змісту, засобів науково-дослідницької діяльності, а також результат, що характеризує готовність і вміння учителя здійснювати наукову роботу, розв'язуючи педагогічні проблеми методами наукового пізнання. Ефективність науково-педагогічних досліджень забезпечують психолого-педагогічні умови, які позитивно впливають на творчу самореалізацію, самоствердження учителя музичного мистецтва, його різнобічний розвиток у науково-дослідницькій сфері.

Таким чином, сучасні умови вимагають підготовки учителя музичного мистецтва нового типу, здатного плідно працювати у сучасних ЗЗСО різного типу (гімназії, ліцеї, коледжі та інше). Тому в освітньому процесі повинні створюватися психолого-педагогічні умови формування високого рівня його професійної саморегуляції на засадах гуманізму. Вони лежать у таких площинах взаємодії суб'єктів освітнього процесу, як «студент – викладач», «студент – студент», «студент – студентський колектив», «студент – професія», «студент – музичне мистецтво», «студент – учні школи».

Доцільність визначення, обґрунтування та впровадження зазначених умов доводить необхідність застосування в освітньому процесі з майбутніми учителями музичного мистецтва *гуманістичних комунікативних технологій*, а саме педагогіку співробітництва, гуманно-особистісну технологію Ш. Амонашвілі, технологію саморозвитку М. Монтесорі, які базуються на принципах безконфліктної діалогової комунікації, принципах толерантності, стратегії запобігання конфліктам.

Список використаних джерел

1. Мистецька освіта і культура України ХХІ століття: європейський вектор: Зб. матеріалів Міжнародної наук.-творч. конф., Київ, Одеса, Варшава, 12-13 травня 2016 р. Київ : НАКККіМ, 2016. 288 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : [навч. посібник] Київ : ТОВ «Інтерпроф», 2015. 270 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦІЛІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Бабак П. С.

Протягом останніх років в Україні спостерігалось нехтування національно-патріотичною ідеєю або замовчування проблем патріотичного виховання та його змісту. Виклики сучасних реалій обумовлюють необхідність пошуку нових підходів і шляхів до його впровадження. За сучасних обставин цілісного освітнього процесу в ЗВО розглядається як ефективний засіб формування національно-патріотичних цінностей, виховання поваги до культурного та історичного минулого України, патріотичної відповідальності, утвердження гуманістичної моральності та ін.

Теоретичний аспект патріотичного виховання розробляли відомі українські педагоги минулого: Х. Алчевська, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, П. Куліш, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості.

У сучасних наукових дослідженнях розробляються теоретико-методологічні засади та методика патріотичного виховання в умовах суспільних змін (І. Бех, К. Журба, В. Киричок, К. Чорна), сучасний зміст патріотичного виховання (Г. Агапова, Д. Арабаджиєв, А. Афанасьєв, О. Вишневський, О. Духовна-Кравченко, В. Карлова, О. Киричук та інші); визначаються сучасні підходи до організації й підвищення ефективності патріотичного виховання (М. Дубина, О. Коркішко, Н. Мазикіна, А. Монахов, В. Матяшук, П. Онишук, Г. П'янковський, Є. Ширекіна та інші). Водночас згадані дослідження розкривають лише окремі аспекти зазначеної проблеми.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічних умов національно-патріотичного виховання добувачів вищої освіти в умовах цілісного освітнього процесу.

У педагогічному словнику подано таке визначення: «Патріотизм – це любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити її інтересам, іти на самопожертву. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму у дітей розпочинається з виховання у них любові до рідної мови, культури народу та його традицій, поваги до сімейних реліквій, пов'язаних із трудовими і бойовими сторонами життя предків, близьких родичів, земляків . Проте,

загалом за результатами аналізу довідникової літератури та періодики з'ясовано, що існують різні підходи до визначення терміну «патріотизм». Отже, під педагогічними умовами організації національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах цілісного освітнього процесу розуміємо сукупність обставин, змісту, форм, прийомів і можливостей освітнього середовища, що цілеспрямовано створюються у процесі національно-патріотичного виховання.

Згідно з аналізом як наукової літератури, так і провідного практичного досвіду, нами конкретизовано такі педагогічні умови:

1) формування внутрішньої мотивації здобувачів вищої освіти до самовиховання національно-патріотичних цінностей та якостей особистості в умовах цілісного освітнього процесу;

1) впровадження в освітній процес ЗВО медіаосвіти як частини неперервної освіти сучасної людини спрямованої, зокрема на формування мережевої культури особистості або культури мережевої комунікації;

3) розширення тьюторської підтримки студентства в умовах цілісного освітнього процесу та участь їх у різноманітних волонтерських практик.

Хочемо окремо розкрити другу педагогічну умову – впровадження в освітній процес ЗВО медіаосвіти як частини неперервної освіти сучасної людини спрямованої, зокрема на формування мережевої культури особистості або культури мережевої комунікації.

Проблеми медіаосвіти і медіакультури, у тому числі мережевої культури або культури мережевої комунікації, сучасної людини стають пріоритетними в умовах інформаційного суспільства. Медіакомпетентна людина володіє розвинутою здатністю комунікації, у тому числі у віртуальному освітньому середовищі, активно використовує можливості інформаційного поля для особистого, професійного, соціального розвитку. Медіаосвіта як частина неперервної освіти сучасної людини спрямована на формування в суспільстві інформаційної культури, зокрема:

1) формування медіаімунітету особистості, тобто здатності протистояти агресивному медіасередовищу і деструктивним медіаінформаційним впливам;

2) підвищення інформаційної грамотності, що дає особистості можливість ефективно й безпечно користуватися медіа, усвідомлено обирати, розуміти характер контенту;

3) розвиток критичного мислення, що забезпечує ефективне орієнтування в медіапросторі, свідоме споживання медіапродукції для задоволення власних медіапотреб;

4) сприяння медіаторчості особистості, створення нею власних медіатекстів для різних медіа;

5) спеціалізованих аспектів медіакультури: візуальної медіакультури (сприймання кіно, телебачення), аудіальної медіакультури тощо

Висновок. Таким чином, зазначені педагогічні умови забезпечують формування стійкого інтересу здобувачів вищої освіти до національно-патріотичного виховання та самовиховання патріотичної свідомості, національної ідентичності, розвитку національно-патріотичної спрямованості особистості. Виробляють стійку мотивацію до формування активної суспільної позиції, що базується на визнанні пріоритету національних цінностей над особистими.

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗВО

Баглай М. В.

Важливим завданням вітчизняної педагогічної науки контексті сучасних подій, що розгортаються на теренах нашої держави – пошук та теоретичне обґрунтування нових методологічних підходів до громадянського виховання дітей та молоді, реалізація яких дозволяє підняти цей напрямок виховної діяльності на якісно новий рівень, спираючись на наявний досвід, виховні традиції, що склалися, а також досягнення сучасної педагогіки.

Науково-педагогічне осмислення шляхів громадянського виховання набуває особливого значення у військово-навчальних закладах, у яких накопичено багатий досвід формування у курсантів громадянських та патріотичних якостей. Від патріотичної та громадянської позиції офіцера-випускника військового ЗВО багато в чому залежить рівень сформованості патріотизму у його підлеглих, а також у наступних поколіннях військовослужбовців. Офіцер виконує функції керівника та наставника в ході вирішення курсантами службових та навчально-бойових завдань щодо захисту держави, викладача та вихователя, який допомагає курсантам формувати патріотичну свідомість особистості. Тому на всіх щаблях та у всіх сферах військової освіти необхідно створювати умови для формування у курсантів не лише якостей військового професіонала, а й громадянина-патріота, здатного до захисту Вітчизни. Важливим ресурсом формування у майбутніх офіцерів громадянської позиції як особистісної та професійної якості у військовому ЗВО може стати інтеграція педагогічних традицій та інновацій у цій сфері виховної діяльності, яка будується на позиції суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Тобто методологічним підґрунтям громадянського виховання курсантів

обираємо особистісно-діяльнісний підхід як індивідуальний підхід до кожного, хто навчається, допомагає йому в усвідомленні себе особистістю, у виявленні можливостей, що стимулюють самостановлення, самоствердження, самореалізацію. Такий підхід передбачає опору особистісні, індивідуальні якості. При цьому серед індивідуальних властивостей найчастіше виділяються особливості сприйняття, мислення, пам'яті, мови, характеру, темпераменту, волі.

Формування громадянської позиції майбутніх офіцерів здійснюється протягом певного періоду часу та передбачає контроль за зміною головних особистісних якостей: світоглядних уявлень, переконань, цінностей з питань громадянськості, що й дозволяє оперативно коригувати процес навчання та виховання у військовому ЗВО.

Сутність особистісно-діялісного підходу полягає у спільній діяльності командирів курсантських підрозділів, професорсько-викладацького складу та самих вихованців щодо формування у курсантів патріотичної свідомості з їх активним включенням до цього процесу. Особлива увага в рамках цього підходу приділяється національним військовим традиціям, а також особистісним інтересам та потребам курсантів, пов'язаних із ідеями патріотизму.

Основна мета особистісно-діялісного підходу полягає у забезпеченні підтримки процесів самопізнання, самовиховання та самореалізації курсанта, що забезпечують повноцінний розвиток його особистості. У цьому контексті громадянська позиція розглядається як інтегративна властивість особистості, яка характеризує курсанта з точки зору суб'єктної активності в творчому плані.

У цьому немає сумніву те, що становлення самобутності громадянської позиції майбутнього офіцера у військовому ЗВО неможливі без використання індивідуальних освітніх траєкторій, ефективних методик розвитку якостей громадянськості. Таким чином, громадянська позиція як особистісне світоглядне утворення майбутніх офіцерів, які навчаються у військовому ЗВО формується з урахуванням розвитку їх індивідуальності, самобутності, здібностей, потреб та інтересів. Крім того особистісно-діялісний підхід спрямовує дослідження на розуміння процесу формування громадянської майбутніх офіцерів військового ЗВО у діяльності та через діяльність, характеризує практичну спрямованість формування громадянської позиції на військово-професійну діяльність в освітньому процесі військового ЗВО. Саме цей підхід покликаний «озброїти майбутнього офіцера досвідом діяльності з виховання громадянськості; спонукати його до практичних операцій з вирішення складних інтелектуальних завдань в обмежені терміни, до аналізу ситуації, що склалася, обґрунтування своїх поглядів, переконань,

накопичення досвіду дій в умовах великих фізичних навантажень у небезпечних ситуаціях». Основними видами діяльності курсантів в освітньому середовищі військового ЗВО є такі її види, як навчальна, військово-політична, службова, науково-дослідна, культурно-дозвільна. Вони організуються як керована, і самоврядна діяльність курсантів з урахуванням особливостей їх пізнання та мотивації у військовому вузі. Так у діяльності та за допомогою діяльності у військовому виші будується процес формування громадянської позиції майбутніх офіцерів. Прикладами реалізації особистісно-діяльнісного підходу у формуванні громадянської позиції майбутніх офіцерів є їх участь у численних масових заходах патріотичної спрямованості, при проходженні стажувань і практик у військових частинах та підрозділах, що розвиває в них прагнення до захисту держави, патріотизм, законслухняність та ін. практику, цей підхід характеризує практичну спрямованість освітнього процесу у військовому ЗВО.

Таким чином, особистісно-діяльнісний підхід, спрямований на формування громадянської позиції курсантів – майбутніх офіцерів військового ЗВО передбачає: постійне вивчення індивідуальних особливостей особистості учнів, властивостей психіки, що істотно впливають на розвиток громадянськості (темперамент, характер, здібності та ін); діагностику та визначення реального рівня сформованості особистісних якостей, переконань, поглядів, інтересів, установок, спрямованості особистості, ціннісних орієнтацій; доречне використання форм, методів, засобів формування громадянськості залежно від конкретних обставин; підтримання активності особистості, її самопізнання та саморозвитку у питаннях формування громадянської позиції.

Список використаних джерел

1. Великий Я. Б. Педагогічні умови громадянського виховання офіцерів служби порятунку: концептуальний підхід : *Педагогічний альманах*. 2016. Вип. 31. С. 16–22, с. 20.
2. Рудич Ф. М., Балабан Р. В., Ганжуров Ю. С. та ін. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. Київ : Либідь, 2008. С. 15-16.
3. Голубєва О.М., Мітягін О.О; Коваленко.В.А. Національно-патріотичне виховання – складова становлення громадянина; військовослужбовця патріота. *Військова освіта*. 2016. № 1 (33). С. 65-71.
4. Пашкова О.О. Військово-патріотичне виховання курсантів вищих військових навчальних закладів України (1991-2019) : автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 20.02.22 «Військова історія». Київ, 2021.

5. Гарбар Є. О. Етапи дослідження виховання громадянської відповідальності майбутніх офіцерів військових закладів вищої освіти. *Теорія і практика управління сучасними освітніми системами* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 квітня 2018 р.) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Петров В. В., 2018. С. 47–49.

6. Окаєвич А. В. Формування емоційно-вольової стійкості майбутніх офіцерів збройних сил України як актуальна психолого-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Вип. № 71. Т. 2. 2020. 173–176.

7. Войчун О. В. Формування громадянської активності студентів університету засобами студентського самоврядування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, МОН України. Київ, 2020. 314 с.

РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СТРАТЕГІЇ, МЕТОДИ ТА ВПЛИВ

Бережна А.В.

Актуальність проблеми. В умовах швидких технологічних змін і глобалізації особливо важливо зберегти національну культуру, мову та історію. Учителі початкових класів виконують ключову роль у формуванні основ громадянської свідомості та патріотичного ставлення до рідної країни у дітей. Волонтерська діяльність може стати ефективним інструментом у реалізації цієї мети, сприяючи створенню живої та цікавої спільноти, яка допомагає вчителям у впровадженні патріотичних програм та методик у навчальний процес [2]. Такий підхід не тільки сприятиме формуванню позитивного ставлення до власної країни серед учнів, але й сприятиме підвищенню професійної компетентності вчителів та їхньому власному особистісному зростанню.

Вчені в області педагогіки та соціології активно вивчають вплив волонтерської діяльності на формування національно-патріотичних засад у вчителів початкових класів та їхніх учнів. Крім того, волонтерська

діяльність може допомогти вчителям у поглибленні їхнього знання про історію, культуру та традиції своєї країни. Взаємодія з волонтерами, які мають різноманітний досвід та експертизу, може розширити горизонти педагогів і збагатити їх методичний арсенал. А отже постає потреба у дослідженні форм та засобів організації впровадження волонтерської діяльності у професійній підготовці вчителів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти виховання у патріотичних цінностях відображені у наукових дослідженнях. О. Акімової, О. Бабакіної, Г. Ващенко, М. Костомарова, Г. Пономарьової; У наукових працях І. Беха, К. Журби, К. Чорної — розглянуті методи та прийоми впровадження процесу виховання в патріотичних цінностях в контексті сучасних тенденцій у розвитку освіти; М. Дубиною, О. Коркішко, П. Онищуком визначено сучасні напрями та стратегії організації виховання у патріотичних цінностях;

Вітчизняні дослідники досліджували теоретичні основи та конкретні приклади волонтерства, історію його розвитку в суспільстві та в країні: О. Безпалько, І. Грига, І. Зверева, В. Кратінова, Т. Лях, В. Назарук, Ю. Поліщук, М. Тименко, та багато зарубіжних дослідників: Г. Каскеллі, Р. Кроу, С. Маккарлі, М. Нуланд та ін.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні впливу волонтерської діяльності на процес формування національно-патріотичного виховання у вчителів початкових класів. Конкретні цілі включають аналіз стратегій та методів, використаних волонтерами у співпраці з вчителями; визначення ролі волонтерської діяльності у підвищенні професійної компетентності педагогів; оцінку впливу цього підходу на формування патріотичних цінностей та громадянської свідомості учнів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Вплив національно-патріотичного виховання молодшого покоління стає все більш актуальним у сучасному світі. Учителі початкових класів відіграють ключову роль у формуванні громадянської ідентичності та патріотичних цінностей у дітей [3].

Як зазначає О. Акімова, учителі, спільно з батьками, відіграють ключову роль у формуванні соціальної свідомості кожного учня. Важливо відзначити, що саме працівники освітньої галузі мають завдання здійснювати основні принципи освіти, які стоять на варті української держави [1, 16].

У цьому контексті волонтерська діяльність виступає на місці інструментом, що сприяє ефективному національно-патріотичному вихованню.

Наукові дослідження, які проводилися останніми роками, підтверджують ефективність волонтерської діяльності у формуванні

національно-патріотичного виховання також у дітей. Такі підходи сприяють покращенню рівня свідомості та усвідомлення безпеки збереження та розвитку національної ідентичності в молодому поколінні.

Спираючись на сучасні дослідження, визначаємо, що роль волонтерської діяльності в формуванні національно-патріотичного виховання майбутніх учителів можна сформулювати такими напрямками:

- підтримка освітніх ініціатив. Волонтери можуть активно підтримувати та реалізовувати освітні ініціативи, спрямовані на виховання у вчителів початкових класів національно-патріотичних цінностей. Це може включати організацію тематичних заходів, тренінгів, майстер-класів тощо;

- проведення навчальних заходів. Організація та проведення різноманітних навчальних заходів з викладачами, спрямованих на поглиблення їхнього розуміння та впровадження методик національно-патріотичного виховання;

- менторство та консультування. Залучені спеціалісти та волонтери можуть діяти як ментори та консультанти для вчителів, які прагнуть активніше впроваджувати національно-патріотичні аспекти у свою педагогічну практику. Це може включати як індивідуальні консультації, так і групові наради.

На думку Г. Пономарьової, важливо відзначити, що слід спиратись на методи та форми роботи, які надають можливість студентам свідомо розуміти та глибоко осмислювати основи національно-патріотичної та гуманістичної політики української держави. Ці методи дозволяють майбутнім вчителям початкових класів послідовно розвивати готовність підтримки своєї країни, брати активну участь у її зміцненні та сприяти розширенню традицій [4, 139].

Проаналізувавши останні дослідження, формуємо стратегії та методи впровадження волонтерської діяльності. А саме:

- партнерство з громадськими організаціями, що полягає у співпраці з організаціями, які мають досвід у волонтерській діяльності. Це дозволяє ефективно організувати та координувати різні види підтримки для вчителів;

- створення освітніх програм: розробка спеціальних освітніх програм, які враховують національно-патріотичні аспекти, їх впровадження у педагогічну практику;

- інтерактивні методи навчання. Використання таких методів, як рольові ігри, дискусії, проекти тощо, може сприяє активному залученню вчителів та поглибленню їхнього розуміння національно-патріотичних цінностей.

Упровадження волонтерської діяльності в професійній підготовці вчителів початкових класів має значний вплив на особистість самого вчителя.

Волонтерська діяльність може мати позитивний вплив на особистісний зріст, сприяючи їхньому більш глибокому розумінню власної національної ідентичності та патріотичних цінностей. Участь у благодійних заходах також сприяє професійному розвитку вчителів, дозволяючи їм отримувати нові знання та навички у сфері національно-патріотичного виховання.

Висновки. Волонтерська діяльність грає важливу роль у формуванні національно-патріотичного виховання вчителів початкових класів. Застосування відповідних стратегій та методів сприяє успішному впровадженню цього процесу, що в свою чергу має позитивний вплив на професійний та особистісний розвиток педагогів. Таким чином, волонтерська діяльність виявляється важливим компонентом сучасного освітнього процесу, який сприяє формуванню національно-патріотичного виховання вчителів початкових класів. Її вплив забезпечує глибоке розуміння та підтримку цінностей, необхідних для підвищення рівня патріотизму серед молодого покоління.

Список використаних джерел

1. Акімова О. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності за реалізації концепції «Нова українська школа». *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Северодонецьк, 2018. Вип. 6 (87). С. 15–22.
2. Закон України Про волонтерську діяльність [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: наказ МОН України від 06.06.2022. протокол № 527. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text). Вип. 3. С. 26–33
4. Пономарьова Г. Ф. Національно-патріотичне виховання майбутніх педагогів у період державотворення. *Наукові записки кафедри педагогіки* : зб. наук.пр. / Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, КЗ. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2017. Вип. 40. С. 136–145.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бескорса В. М., Журавльова І. М.

Ефективна освіта неможлива без належної уваги до освітньо-виховного процесу, бо освіта включає не лише передачу знань, а й формування цілісної особистості. Едукація сприяє розвитку інтелекту, моральних цінностей, соціальних навичок, емоційного та духовного зростання. Вона має бути спрямована не лише на навчання, а й на виховання, щоб кожен учень міг стати гармонійною особистістю з власними високоморальними цінностями, переконаннями і комунікативними навичками задля успішного функціонування в суспільстві.

Концепція сталого розвитку стала однією з найбільш важливих ідеологій сучасного суспільства, особливо в ХХІ ст. Вона базується на усвідомленні необхідності екологічно й економічно збалансованого розвитку, який задовольняв би потреби сучасного покоління, не зменшуючи можливостей майбутніх генерацій нашої планети.

Реалізація ідеї сталого розвитку ретельно вивчається вченими в Україні та світі. Взаємозв'язок системи освіти та цивілізаційних процесів щодо переходу до сталого розвитку, формування освітньої компоненти сталого розвитку в Україні досліджено в роботах Б. Данилишина, В. Куценко, В. Шевчука та ін [1]. Аналіз передумов для сталого розвитку в Україні проведено в дослідженнях В. Андрущенка, В. Бакірова, І. Вакарчука, В. Воронкової, М. Згуровського, О. Іванова та ін.

Ідеї сталого розвитку в черговий раз актуалізовано на Саміті Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (2015 р.), де було ухвалено підсумковий документ у сфері сталого розвитку – Резолюція Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р. Резолюція стала перспективним планом Цілей сталого розвитку (ЦСР), які є важливими для забезпечення успішного процвітання та захищеності планети сьогодні та в майбутньому. Означені Цілі сталого розвитку визначаються як глобальні цілі для всього людства і включають в себе широкий спектр завдань, охоплюючи економічний, соціальний та екологічний аспекти [2, 3].

Ідея виникла внаслідок усвідомлення недоліків соціально-економічної та екологічної сфер, що може призвести до невідворотних наслідків для природного середовища та життєздатності людського суспільства в цілому. Зазначимо, що основні принципи сталого розвитку включають

в себе: *економічну стійкість*: забезпечення економічного розвитку, який буде ефективним і забезпечить рівномірний доступ до ресурсів для всього населення планети; *соціальна справедливість*: забезпечення рівності, справедливості та участі всіх груп суспільства в процесі розвитку; *охорона навколишнього середовища*: охорона та збереження біорізноманіття та природних ресурсів планети для майбутніх поколінь; *забезпечення культурного розвитку*: підтримка та збереження культурно-мистецької спадщини, мов та народних традицій.

І хоча ідея сталого розвитку вже не нова, однак вона стала надзвичайно актуальною в умовах сучасного світу, де відбуваються значні кліматичні зміни, руйнується, а частково й знищується біорізноманіття та все більше загострюються соціальні проблеми. Тому впровадження концепції сталого розвитку стає невід'ємною частиною стратегій розвитку на різних рівнях: від місцевих громад до міжнародних організацій.

Повертаючись до реалізації концепції едукації в умовах сталого розвитку, зазначимо, що реалізація даної концепції вимагає інтеграції принципів сталого розвитку в освітній процес на всіх його рівнях. Можна виділити деякі ключові аспекти такої реалізації:

- *усвідомлення проблем сталого розвитку*: освіта повинна сприяти формуванню у здобувачів освіти глибокого розуміння проблем екології, економіки, соціальної справедливості та всіх інших аспектів сталого розвитку;
- *розвиток екологічної грамотності*: здобувачі освіти повинні отримати знання про важливість збереження природних ресурсів, біорізноманіття та екосистем в цілому, а також розуміти який вплив робить людина на навколишнє середовище;
- *просування соціальної відповідальності*: отримуючи освіту здобувачі повинні привчитися до почуття відповідальності за суспільство та навколишнє середовище, також необхідно стимулювати здобувачів до участі в ініціативах зі збереження природи та соціальної допомоги;
- *розвиток критичного мислення*: освітньо-виховний процес повинен бути спрямований на розвиток критичного мислення та навчити здобувачів аналізувати інформацію про проблеми сталого розвитку та розвивати навички прийняття обґрунтованих рішень;
- *практична діяльність*: важливо забезпечити можливості для практичної діяльності, такої як експерименти, наукові дослідження та соціокультурні/ екологічні проекти, що стосуються сталого розвитку;
- *інтеграція в системи управління закладами освіти*: адміністрація закладів освіти повинна активно включати принципи сталого розвитку в управлінські практики та рішення.

Реалізація концепції едукації в умовах сталого розвитку допоможе підготувати молоде покоління до викликів сучасного світу і зробити їх активними учасниками сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б., Куценко В. Соціальна безпека – підґрунтя сталого розвитку. *Вісник Національної академії наук України*. 2010. № 1. С. 20-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2010_1_3 (дата звернення 09.05.2024).

2. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. 21 жовтня 2015 р. URL : [Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року | United Nations Development Programme \(undp.org\)](http://www.undp.org/development-programme) (дата звернення 10.05.2024).

3. Сталий розвиток для України. Освіта. URL : <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/osvita/> (дата звернення 10.05.2024)

ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Бех Л. С., Редько О. С.

Освіта – це невід’ємна частина нашого життя і без неї воно неможливе.

Чому люди найчастіше прагнуть отримати вищу освіту? По-перше, вона розвиває більш-менш різнобічну особистість, яка вміє не тільки виконувати роботу, але й мислити. Деякі люди навіть здобувають вищу освіту «для загального розвитку», а потім за фахом не працюють. Звичайно, вища освіта дає великі можливості при влаштуванні на роботу, при занятті керівних посад. Вища освіта також більш престижна, воно підвищує статус людини в суспільстві.

Усі люди – надзвичайно різні. Не всі відмінники досягають в житті успіху, не всі магістри вузів насправді розумні та через освіту отримують путівку в щасливе майбутнє. Є цікаві особистості, які просто не мали можливості отримати вищу освіту, яким довелося працювати, наприклад. Або чий батьки не мали змоги не тільки оплатити контракт у вузі, але й допомогти прожити під час навчання.

Але освіта все ж відіграє велику роль в житті людини. В залежності від того, що людина вивчає, чим цікавиться, складається її особистість. Хтось буде добре розумітися на техніці, але писати з помилками. Хтось вивчить напам’ять всі вірші видатних письменників, але ніколи не зрозуміє, як працює економіка країни.

Якісна освіта є важливою складовою в житті кожної людини, адже вона дозволяє рухатися вперед і досягати успіху. Освіта розвиває впевненість у собі, дає навички та знання, допомагає формуватися особистості. Шкільна освіта відіграє особливо важливу роль у житті людини.

У сучасному світі вища освіта представляє особливу цінність, вона допомагає отримати хорошу роботу і посаду, рухаючись по кар'єрних сходах. Якісна освіта відкриває нам дорогу у майбутнє, робить нас соціально та інтелектуально розвиненими, дає необхідні знання.

Людина повинна навчатися впродовж усього життя, а система освіти має надавати їй такі можливості.

Саме завдяки освіті підвищується компетенція в обраній професії, з'являється впевненість у власних силах, підвищується самооцінка. З набуттям нових знань і професійних навичок розширюється кругозір, розвивається логічне мислення, формуються стійкі життєві принципи і важливі людські цінності. Такі необхідні позитивні якості особистості розширюють перспективи для отримання хорошої та, що важливо - цікавої роботи з високим рівнем оплати праці. До того ж вони дозволяють розкрити свій потенціал, реалізувати себе у різних сферах діяльності, отримувати задоволення від життя взагалі від роботи зокрема, легко досягаючи поставленої мети.

Освіта – найважливіша соціальна інституція, за допомогою якої суспільство делегує людині, котра є його частиною, важливі знання та вміння. Це стосується не тільки професійних навичок, а й ключових культурних норм, моральних цінностей та понять. Перевагою хорошої освіти є її здатність позитивно впливати на особисте життя студента, виховувати у нього почуття власної значущості та спроможності.

Світовими тенденціями сучасного етапу розвитку загальної середньої освіти є такі: урахування інтересів і потреб окремого учня та суспільства в цілому; максимальний розвиток здібностей дитини, незалежно від соціально-економічного та суспільного статусу її сім'ї, статі, національності, віросповідання; виховання громадянина, формування системи цінностей та відношень, які відповідають багатонаціональному суспільству; особистісно-зорієнтований освітній процес, котрий враховує й розвиває індивідуальні здібності учнів, формує загальнонавчальні вміння та навички; адаптація молоді до умов життя суспільства; відкритість освіти, доступність знань та інформації для широких верств населення.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ

Береснева К. С.

Національно-патріотичне виховання є важливою складовою виховної діяльності закладу освіти. Патріотизм є джерелом життєздатності, духовних і моральних сил та здоров'я суспільства, що найбільш яскраво проявляються у переломні моменти розвитку, в періоди важких випробувань. Повноцінне життя в суспільстві і державі неможливе, якщо система виховання підростаючого покоління позбавлена моральних основ, любові до Батьківщини. В Україні реалізуються цілеспрямовані дії, зорієнтовані на утвердження державності, збереження територіальної цілісності країни, подолання кризових явищ у соціально-економічній сфері. Основою розвитку кожного суспільства, об'єднаного спільними цінностями й культурою, є ефективна система національно-патріотичного виховання молодого покоління як практичної складової процесу едукації.

Зауважимо, що національно-патріотичне виховання охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства, насамперед освіту і науку, молодь та сім'ю, культуру і мистецтво тощо.

Сьогодні кожен навчальний заклад стає центром формування громадянина-патріота України, який віддано працює над розвитком країни як суверенної, незалежної, демократичної та правової держави. Такий громадянин забезпечує національну безпеку і сприяє встановленню громадянського миру та злагоди в суспільстві.

Успішність національно-патріотичного виховання значною мірою залежить від аналізу досвіду процесу едукації, з метою збереження традицій та реалізації ефективних форм і методів, а також попередження можливих помилок. Різним аспектам патріотичного виховання українців, у своїх працях приділяли увагу корифеї педагогічної думки (М. Грушевський, М. Драгоманов, С. Русова, І. Огієнко, К. Ушинський, І. Франко та ін.). В сучасній вітчизняній педагогічній науці представлено теоретичне обґрунтування нових тенденцій національно-патріотичного виховання у роботах О.Вишневецького, О. Губко, Т. Ільїної, П. Кононенка, В. Кузя, В. Кульчицького, Ю. Руденка, В. Сипченка, О. Сухомлинської, М. Сметанського, М. Стельмахович, Б. Ступарика, Б. Чижевського, К. Чорної та ін.

Мета дослідження полягає у спробі визначити сутність та зміст національно-патріотичного виховання як практичного аспекту едукації.

Спробуємо проаналізувати едукацію за її сутністю з позицій загального

психолого-педагогічного підходу до вирішення проблеми інтегральної цілісності навчання, виховання і розвитку взагалі та її забезпечення в процесі підготовки фахівців для освітньої галузі зокрема. Едукація – поєднання процесів навчання, виховання і розвитку, які мають свої мету і завдання, принципи й умови, зміст і форми, методи і засоби. За висловом К.Ушинського, зміст едукації є елементом підстановчим, «не наслідковим», залежним від домінуючої у суспільстві системи цінностей і чутливим до суспільним перемін, а відтак з тієї причини саме він стає предметом дискусій і суперечностей. Кожне покоління пропонує свій зміст – чого навчати, на яких цінностях виховувати і які якості в людині розвивати. Він і «вмонтовується» у стару матрицю едукації, у процесі чого, звісно, відповідно уточнюється і функція її складових (суб'єктів, способу діяльності тощо).

Варто зазначити, що останнім часом наша держава переживає складні часи. Все частіше ми чуємо слова «діти війни», «вимушені переселенці», – ніби історія повертається, отже головним завданням педагога ЗВО – психологічно підтримати здобувача, зміцнити його силу волі, виховати стійкі моральні якості. Система національно-патріотичного виховання як головного практичного аспекту системи едукації потребує нових підходів, матеріально технічного забезпечення, використання інноваційних методів і форм роботи з учнями.

Таким чином, запорукою усвідомлення себе як патріота є наша освіченість, вчинки, діяльність. Тільки шляхом освіти і практичних дій, на прикладах минулих поколінь і сучасних героїчних сторінках історії можна виховати патріота. Провідна роль у реалізації визначених державою для закладів освіти завдань, належить викладачу, який має працювати на рівні сучасних вимог, постійно удосконалюючись, розвиваючи і збагачуючи свою професійну компетентність, інноваційну культуру, технологічний потенціал.

Саме ці завдання ставить Міністерство освіти і науки України в різних методичних рекомендаціях з питань організації виховної роботи у закладах освіти. Результативність і якість виховання патріотично налаштованої особистості залежить від послідовності та системності у проведенні комплексу заходів, спрямованих на розвиток патріотичного руху як практичного аспекту системи едукації. З огляду на ці чинники, цілком очевидно постає гостра проблема необхідності активізації патріотичного виховання здобувачів закладів освіти, метою якого має стати створення основи майбутньої громадянської позиції членів українського суспільства. Турботу щодо її вирішення проявили як владні інституції (відповідні нормативні та концептуальні документи Президента, Верховної Ради, уряду, міністерств), так і вітчизняні педагоги, громадські та літературні діячі (І.Бех, К.Чорна,

О.Вишневецький, В.Коваль, О.Тимошенко, М.Врублевська, О.Коркішко, М.Стельмахович, І.Дзюба, В.Раєвський, В.Вітовський та багато інших). З нашої педагогічної спадщини збереглися й не втратили актуальності погляди на цю проблему Г.Ващенка, І.Огієнка, К.Ушинського, В.Сухомлинського, І.Франка тощо.

Разом з тим, слід відзначити, що педагогами нашої країни поступово накопичується значний практичний педагогічний досвід патріотичного виховання як головного практичного аспекту едукції. Ця робота ведеться на концептуальній основі українського патріотизму та національної ідеї.

Отже, патріотичне виховання як практичний аспект едукції – це формування патріотичних почуттів, виховання готовності до захисту Батьківщини, воно покликано спонукати до фізичного вдосконалення, вивчення бойових традицій українського народу. Національно-патріотичне виховання є гармонійною складовою загального виховного процесу підростаючого покоління. Воно формується на прикладах історії становлення української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту.

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Бившева Т. Ф., Цуранова О. А., Погода О. В.

У сучасному світі, коли мистецтво та музика займають важливе місце в культурному житті, питання впровадження педагогічної інноватики у підготовці спеціалістів з фортепіано набуває особливої актуальності. Розглянемо ключові чинники, що підтверджують цю актуальність.

Розвиток технологій у музичній освіті: сучасні технології відкривають нові можливості для вивчення музики та фортепіанної майстерності. Використання інноваційних підходів дозволяє розширювати репертуар методик та забезпечує більше індивідуальних можливостей для кожного студента.

Креативний підхід до навчання: педагогічна інноватика в музичній освіті дозволяє створювати креативні та цікаві навчальні програми, що сприяють розвитку творчості, вираженню особистості та формуванню унікального музичного стилю кожного студента.

Гнучкість у виборі навчального шляху: застосування інновацій дозволяє студентам обирати індивідуальні шляхи навчання, враховуючи їхні інтереси та

потреби. Це сприяє більш ефективному вивченню та високій мотивації до досягнення музичної віртуозності.

Використання мультимедійних ресурсів: інтеграція мультимедійних ресурсів, віртуальних інструментів та онлайн-платформ розширює можливості педагогічного процесу, дозволяючи студентам отримувати доступ до різноманітних матеріалів та знаходити нові джерела навчання.

Сучасні вимоги до музичних виконавців: зміни в музичній індустрії та сучасній музичній культурі вимагають від музикантів більше ніж коли-небудь раніше. Педагогічна інноватика допомагає адаптувати навчальні програми до цих вимог, підготовлюючи студентів до викликів сучасного музичного середовища.

Взаємодія з аудиторією та глобальним співтовариством: інтернет та соціальні мережі відкривають нові можливості для спілкування музикантів з аудиторією та іншими музичними виконавцями світового рівня. Використання інновацій дозволяє стимулювати цю взаємодію та розширює горизонти майбутніх викладачів фортепіано.

Зазначена актуальність підкреслює важливість впровадження педагогічної інноватики у підготовці спеціалістів з фортепіано для надання їм всіх необхідних інструментів та знань для успішної кар'єри у світі музики.

Виділимо ключові ідеї для впровадження педагогічної інноватики в сфері підготовки фахівців з музичного мистецтва.

1. Використання віртуальних піаніно та аплікацій: впровадження віртуальних інструментів та мобільних додатків для вивчення музики та покращення гри на фортепіано. Розвиток навичок слухання та музичної чутливості за допомогою інтерактивних програм.

2. Онлайн-уроки та дистанційна музична лабораторія:

– впровадження систем відеоконференцій для проведення онлайн-уроків;

– створення дистанційних музичних лабораторій для віртуального експериментування зі звуками та композиціями.

3. Інтерактивні технології та сенсорні інтерфейси:

– використання сенсорних екранів та інтерактивних технологій для навчання фортепіано;

– створення ігор та програм, які розвивають моторику та координацію рук.

4. Мультимедійні проекти та електронні партитури:

– використання електронних партитур та мультимедійних проектів для зручного доступу до музичних матеріалів та нот;

– створення власних мультимедійних проектів для дослідження та вивчення різних музичних стилів.

5. Сучасні комп'ютерні програми для навчання:

– використання спеціалізованих програм та платформ для навчання фортепіано;

– подача матеріалу через адаптивні комп'ютерні програми, які враховують індивідуальні потреби кожного студента.

6. Електронні музичні інструменти та синтезатори:

– використання сучасних електронних музичних інструментів для розширення звукових можливостей фортепіано.

– експерименти з електронними ефектами та синтезованими звуками для творчого підходу до гри.

7. Музичні групові проекти та колективне навчання:

– організація групових проектів та спільного музичного творчості через онлайн-платформи;

– заохочення студентів до участі в колективних виступах та обміну ідеями.

8. Адаптація до особливостей кожного студента:

– використання індивідуальних підходів до навчання, зокрема, з врахуванням особистих музичних інтересів та стилів;

– розробка індивідуальних навчальних планів та завдань для кожного студента.

Використання цих методів педагогічної інноватики будуть сприяє не лише ефективному вивченню фортепіано, але й створювати стимулюючий та захоплюючий музичний процес для майбутніх спеціалістів.

ОСНОВИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Біда О. А., Гуттерер Є. В., Орос І. І., Чичук А. П.

Актуальність проблеми. Проблеми, що стосуються екологічної діяльності молоді, не відірвані від економічних і політичних явищ, в яких яскраво відображаються протиріччя нашого суспільства. Забезпечити майбутнє особистості, у тому числі і за рахунок ціннісного ставлення до природи і оволодіння основ здорового способу життя стосовно вимог до професійної діяльності – одне з найважливіших завдань педагогічної науки. Дана проблема набуває більшої актуальності у зв'язку з COVID-19 та вимагає

від фахівців закладів освіти високої професійної культури, сформованих світоглядних переконань та готовності до оволодіння новими технологіями у фаховій сфері.

Для задоволення сучасних вимог до спеціаліста необхідний новий підхід до проблем виховання особистості нової формації, здорового, мобільного, конкурентоспроможного, морально зрілого, професійно-культурного, готового до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі здоров'язбережувальної діяльності присвячено в останні роки чимало спеціальних досліджень. У числі таких робіт слід виділити дослідження загального плану (Ю. Андрєєв, О. Бабінець, В. Віленський, В. Пономарчук та ін.), а також більш спеціалізовані, присвячені збереженню і зміцненню здоров'ю в системі професійної освіти (Р. Ахтаова, О. Науменко, С. Лапшина, С. Сергєєв, М. Хакунов і ін.). Однак тільки останнім часом почали розкриватись особливості здоров'язбережувальної діяльності і педагогічні умови їх формування стосовно подальшої професійної діяльності майбутніх фахівців у працях С. Коровіна, Є. Пожарської, А. Смирнова, Л. Татарнікової, А. Цоя та ін. Зауважимо, що більшість дослідників дану проблему трактують в аспекті професійної фізичної підготовки. Зазначені моменти визначають актуальність і перспективність даного дослідження.

Мета. Висвітлити педагогічні умови, що забезпечують здоров'язбережувальну діяльність; розкрити головні завдання організації освітнього процесу; визначити педагогічні основи здоров'язбережувальної діяльності у освітньому процесі вищої школи, основні цільові установки та чинники програмно-методичного забезпечення збереження і зміцнення здоров'я молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність проблеми збереження і розвитку духовного й фізичного здоров'я молодого покоління української нації постійно зростає. Зумовлено це такими чинниками, як радикальна соціально-політична трансформація суспільства, політичні та економічні проблеми країни, глобальна екологічна криза, зростання рівня захворюваності громадян, зниження їх працездатності. Особливо виражене погіршення фізичного, психічного, розумового розвитку і працездатності серед студентської молоді

Причини зростання захворюваності дітей і молоді також пов'язують із недоліками у системі освіти, з тими чинниками навчальної діяльності, які призводять до перенавантаження нервової системи і заважають створенню належних умов для задоволення потреб у самопізнанні, самовдосконаленні

й самореалізації. Недосконалість навчально-виховної діяльності та відповідних пропагувальних і популяризаторських заходів у системі освіти; недосконалість профілактичної роботи у системі охорони здоров'я; нестача знань та інформації, що повинні надаватися з інших державних і суспільних структур – засобів масової інформації, молодіжних осередків, соціальних служб для молоді, громадських організацій; обмежені матеріальні можливості призводять до небажання молоді зміцнювати та розвивати своє здоров'я.

Здійснення комплексного, науково і методологічно обґрунтованого підходу до вирішення зазначеної проблеми, на нашу думку, дозволить значно підвищити ефективність збереження і зміцнення здоров'я студентської молоді. Звертаючись до проблеми загального плану – до ціннісних орієнтацій студентів – можна констатувати, що здоров'язбережувальна діяльність займає місце, не адекватне його реальному потенціалу [1].

Програмно-методичне забезпечення з проблеми здоров'язбережувальної діяльності студентської молоді в освітньому процесі ЗВО залежить, насамперед, від таких чинників, як: 1) матеріальне забезпечення освітнього процесу; 2) контингент, який бере участь у навчальному процесі; 3) реалізація конкретних умов програми (огляд змісту навчального матеріалу, використання різних форм організації навчальної діяльності, вибір адекватних змісту та формі навчання методів, врахування індивідуальних особливостей студентів в організації навчальних занять).

Ці чинники можуть варіювати в різних регіонах з урахуванням умов, однак самі принципи побудови освітнього процесу, його установки залишаються практично незмінними.

Збереження і зміцнення здоров'я студентів в освітньому процесі ЗВО та їх здоров'язбережувальна діяльність, вміння у практичній діяльності передати ці вміння учням, є визначальною основою всебічного і гармонійного розвитку особистості студента, його способу життя і життєвої позиції. Ретроспективний аналіз літератури і власні спостереження показують, що найбільш важливою причиною низької ефективності освітнього процесу в навчальних закладах є недостатня розробленість варіативного компоненту навчальних програм, покликаною враховувати професійний профіль вищого навчального закладу, місцеві, регіональні та національні умови і традиції розвитку. Цільова ж орієнтація, програмно-методичне й практичне забезпечення академічних занять, регламентованих базовим змістовним компонентом освіти, спрямовані в основному на вирішення поточних задач оптимізації статусу студента, що не створює умов для ефективної реалізації потенціалу засобів для здоров'язбережувальної діяльності молоді людини, його потреби до регулярних занять оздоровчої та рекреаційної спрямованості, розвитку

професійно значущих кондицій і збереження рівня здоров'я. Це зумовлює необхідність вдосконалення педагогічної майстерності викладачів паралельно з установою у практику роботи сучасного програмно-методичного забезпечення навчального процесу [2].

Висновки. Здоров'язбережувальна діяльність є визначальною основою всебічного і гармонійного розвитку особистості студента, його способу життя і життєвої позиції. Це зумовлює необхідність вдосконалення педагогічної майстерності викладачів паралельно із введенням у практику роботи сучасного програмно-методичного забезпечення навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Лапшина С.В. Система організації здорового способу життя студентів гуманітарно-педагогічного інституту. *Проблеми освіти*. 2006. №45. С. 213-217.
2. Сало В.М. Роль навчальних закладів у формуванні здорового способу життя молоді. *Проблеми освіти*. 2006. № 45. С. 217-222.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Білодід Д. С., Єфименко Л. М.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні спостерігаються пошуки нетрадиційних підходів до вирішення освітніх проблем. У контексті ХХІ століття, яке визначається як «епоха», стає очевидною необхідність готувати педагогів до здатності генерувати та втілювати нові ідеї та освітні ініціативи, а також впроваджувати інновації в організацію освітнього процесу [3].

Сучасні вимоги до освіти вимагають від педагогів активно впроваджувати новаторські методи та технології навчання. Інноваційна діяльність допомагає адаптуватися до змін у навчальних програмах та відповідати потребам сучасного учня. Крім того, інновації в освіті сприяють розвитку творчих здібностей педагога. Вони надають можливість експериментувати з новими ідеями та методами, що дозволяє вчителям краще задіяти учнів у навчальному процесі. Інноваційна діяльність спрямована на вдосконалення навчального процесу та підвищення якості освіти в цілому. Вона допомагає вчителям ефективніше використовувати ресурси, враховувати індивідуальні потреби учнів та впроваджувати передові методики навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз проблем інновацій є важливим компонентом досліджень як зарубіжних (М. Барер, В. Браун, К. Певітт, Є. Роджерс, І. Уолкер і ін.), так і вітчизняних науковців (Н. Василенко, Л. Ващенко, І. Гавриш, В. Гузов, Л. Даниленко, І. Дичківська і ін.).

Мета полягає в дослідженні впливу інноваційної діяльності на професійний розвиток педагогів.

Виклад основного матеріалу. Переклад англійського терміну «innovation» означає введення нового у практику. Хоча існують різні визначення інновації, найчастіше її розглядають як нововведення – впровадження у практику методів, форм, технологій, які призводять до позитивних змін і досягають необхідного ефекту [2]. Інновація як процес передбачає часткову або повну зміну стану системи та відповідну діяльність людини. Інновація як результат включає в себе створення чого-небудь нового, що має конкретну назву «новація». У педагогічних дослідженнях термін «інновація» використовується в декількох смислових контекстах, таких як розробка нового змісту і методів навчання, впровадження та поширення вже існуючих педагогічних систем (наприклад, ідей М.Монтессорі, С.Френе, Р.Штайнера тощо).

Інтенсивність та швидкість змін у всіх сферах суспільного життя підкреслюють проблему, пов'язану з постійним професійним розвитком педагога та розробкою відповідного соціально-педагогічного та методичного інструментарію, необхідного для ефективного здійснення цього процесу. Забезпечення безперервного професійного розвитку вчителів, разом із вираженою потребою сучасної освіти у впровадженні інноваційних технологій, вимагає готовності педагогів до інноваційної діяльності та формування у них інноваційної компетентності.

Інноваційна компетентність – це система мотивів, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, яка дозволяє ефективно використовувати нові педагогічні технології у роботі з дітьми. Вона характеризує рівень готовності до сприйняття та творчого втілення ідеї розвитку на інноваційних засадах і виражається у наступних складових: інноваційні цінності (позитивне ставлення до нового, уникнення стереотипів, зацікавленість у власному розвитку); ефективне використання інновацій (володіння інноваційними методиками, вміння й навички педагогів); потреба в знаннях для здійснення інноваційної діяльності. Отже, інноваційна компетентність є важливою складовою професійної компетентності педагога, яка визначає його здатність до генерування нових ідей, критичної оцінки та впровадження інновацій в педагогічний процес [4].

У сучасній педагогіці активно проводяться пошуки, спрямовані на вивчення освітнього середовища освітнього закладу, в якому враховуються механізми саморозвитку педагога, а його діяльність набуває інноваційних рис. Відтак розвиток інноваційної компетентності педагогів і формування інноваційного освітнього середовища закладу освіти взаємопов'язані.

Інноваційний розвиток будь-якого освітнього закладу не може відбуватися раптово, оскільки кожен процес є складною динамічною системою. У процесі вибору оптимального варіанту методичної роботи варто враховувати такі аспекти, як-от: завдання, що стоять перед колективом у контексті особистісно зорієнтованого навчання; результати діагностики професійної діяльності педагогів; порівняльну ефективність різних форм методичної роботи, а також створення нової системи роботи з педагогами.

Зокрема проєкт «Від інновації до успіху» запропонував нову систему методичної роботи. У оновленій структурі закладів освіти відбувається модернізація традиційних методів та впровадження інноваційних форм роботи. Змінені підходи до проведення засідань педагогічних рад, які тепер організовуються в нетрадиційних форматах і з використанням інтерактивних методів та мультимедійного супроводу. Наприклад, засідання педагогічної ради на тему «Використання ігрових технологій в освітньому процесі як засіб соціалізації особистості дитини» відбулося у формі тренінгу. Нетрадиційно, порушуючи звичаєві, відбулося розподілення учасників на групи за допомогою ігрового вибору. Педагоги склали пазли, виконували інтерактивні вправи, обговорювали фрагменти мультфільмів та ділилися своїм досвідом [1].

Крім цього, було внесено зміни у традиційні методичні заходи, які раніше були присвячені праці колег, які крок за кроком готувалися до атестації і перетворили їх на нову форму – захист кейсу самоосвітньої роботи. У рамках заходу «Панорама творчих знахідок» педагоги ділилися своїми методичними досягненнями: «Виховання національної самосвідомості через декоративно-прикладне мистецтво на заняттях у творчому об'єднанні «Світ іграшки»; «Освітні технології сучасності – основа компетентісного підходу до навчання»; «Використання сучасних інтерактивних технологій на заняттях дитячої телестудії «Юніон TV» шлях до формування творчої особистості» тощо. Доповідачі продемонстрували вміння використовувати продуктивні технології, розглянули впровадження і використання інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток соціальних компетенцій особистості.

Висновки. Отже, інноваційна культура педагога, яка є підструктурою загальної професійної педагогічної культури є складним феноменом, що поєднує різноманітні функції (організуючу, пізнавальну, творчу,

консолідууючу, морально-етичну, рефлексивну), пізнавальну активність в інноваційній діяльності закладу освіти, розвинене інноваційне мислення та інноваційний розвиток.

На рівні особистості педагога інноваційна культура органічно поєднує інноваційну спрямованість особистості та конструктивну діяльність. Це виявляється у наявності стійких мотивів і потреб у інноваційному прогностичному світогляді, інноваційному мисленні та інноваційній позиції. Крім того, для формування інноваційної культури важливим і обов'язковим є фактор включення особистості в безпосередню інноваційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Батраченко О.В. Освітній проект «Від інновації – до успіху» як засіб формування інноваційної компетентності педагогів. *Управління школою*. 2020. №1/3(625-627). С. 2-12.
2. Даниленко Л.І. Наукові засади інноваційної діяльності профільного навчального закладу. *Директор школи*. 2004. № 48. С. 7-10.
3. Попова О.В. Інновації в сучасній педагогічній теорії та практиці. *Педагогіка та психологія*. Харків : ХДПУ. 1999.
4. Ткачук Н. Інноваційне освітнє середовище як умова розвитку професійної компетентності педагогів <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/6587/1/27.pdf>

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Близнюк Г. І., Третяк О. В.

Актуальність проблеми. Актуальним питання сьогодення в Україні є необхідність надання психологічної допомоги дітям з особливими потребами під час війни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато науковців розробили технології психотерапевтичної допомоги постраждалим під час війни дітям з особливими потребами. (З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко).

Мета дослідження. Теоретичне обґрунтування проблематики дітей з особливими потребами в умовах кризового виклику сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Проблема психологічної, психотерапевтичної, соціально-реабілітаційної допомоги дітям з особливими потребами в умовах довготривалої війни, набуває у суспільстві особливої актуальності, а тому потребує невідкладних всебічних досліджень та

розроблення на їх основі адекватних підходів і стратегій, конкретних методів і технологій, орієнтованих на значну кількість та специфіку постраждалих маленьких мешканців України.

Психологічна підтримка не лише допомагає дітям з особливими потребами подолати травми від воєнного насильства, але й сприяє їхній подальшій адаптації та реабілітації. Важливість цього процесу для їхньої подальшої інтеграції в суспільство.

Види допомоги, які можуть надаватися дітям для їх реабілітації:

- Індивідуальні консультації: Психолог може працювати один на один з дитиною з особливими потребами, надаючи їй можливість вільно висловлювати свої емоції, страхи та переживання, та допомагаючи знаходити способи їх подолання.
- Групові терапевтичні сесії: В рамках групових сесій діти можуть спілкуватися та ділитися своїм досвідом з іншими, що допомагає їм відчувати підтримку та прийняття з боку рівних.
- Творча терапія: Використання мистецтва, музики танцю чи інших творчих методів для вираження емоцій та стимулювання самовираження.
- Ігрова терапія: Використання різноманітних ігор та іграшок для сприяння розвитку соціальних навичок, спілкування та розв'язання проблем у безпечному та підтримуючому середовищі.
- Стратегії релаксації та дихальні вправи: Навчання дітей з особливими потребами методикам релаксації та дихальним вправам для зниження рівня стресу та заспокоєння.

Таким чином, діти з особливими потребами під час війни в Україні — це складне соціально-психологічне явище, яке потребує ґрунтовного вивчення та дослідження з метою визначення шляхів соціально-психологічної реабілітації, супроводу протягом подальшого життя.

Висновки. Ефективна підтримка для дітей з особливими потребами під час війни вимагає індивідуального підходу та застосування різноманітних методів підтримки. Забезпечення доступу до медичної допомоги для лікування фізичних та психічних травм. Організація рекреаційних та розважальних заходів для полегшення процесу відновлення та створення позитивного середовища.

Список використаних джерел

1. Косенчук О. Г. Особливості роботи соціального педагога з дітьми та сім'ями, що опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів. *Theory and methods of educational management*. 2017. № 1.

2. Дубровинський Г. Р. Діти війни: дослідження явища психотравми під час військової агресії в Україні. Український психологічний журнал. 2016. № 1. С. 16-26.

3. Миколайчук М. Культура психічного здоров'я молоді як стратегічна проблема сучасного суспільства. Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2654>

НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Богданова Н. Г.

Актуальність проблеми. Національний аспект в освіті завжди був і є одним з важливих, тому що необхідно виховувати справжніх громадян і патріотів України, які будуть любити, захищати та робити все, щоб Україна стала однією з високорозвинутих країн у світі. Згідно Закону України «Про освіту», освіта затверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [1]. Вища школа є невід'ємною від національного ґрунту й коріння українського народу, формує і оберігає національну культуру. У закладах вищої освіти відбувається процес становлення особистості студентської молоді, формування її аксіологічно-світоглядного ставлення до власного місця у системі суспільного функціонування. Організація, зміст, форми і методи навчання, виховання та розвитку, у закладах вищої школи, будуються з урахуванням тисячолітньої історії, споконвічної культурно-історичної спадщини нашої країни на основі національної культури і збагачень кращих досягнень загальнолюдської культури. Більш гостро національне питання в українській освіті постало з початком російсько-української війни у 2014 р. Але більшої актуальності воно набуло з початком повномасштабного нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 р., коли російські окупанти поставили собі за мету денационалізацію, знищення українців як нації та ліквідацію України як суверенної держави у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняному науковому просторі проблему взаємозв'язку національного, патріотичного та громадянського виховання розглядали багато дослідників. Важливими для аналізу сучасного стану, щодо цього питання, є праці: О.І. Вишневського «Український виховний ідеал і національний характер (витоки, деформації

і сучасні виклики)», І.Д. Бех та К.І. Чорної «Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: (програмно-виховний контекст)», М.Г. Стельмаховича «Теорія і практика українського національного виховання» та інші. Заслуговує уваги і дослідження Г.П. Ситника, а також праці В.П. Андрущенка, Л.В. Губерського, В.Г. Кременя та М.І. Михальченка.

Але незважаючи на досить великий об'єм наукових робіт, проблема національного аспекту освіти у закладах вищої освіти залишається недостатньо розкритою, оскільки частіше всього досліджуються її окремі складові. З огляду на актуальність і недостатню наукову розробку цього питання, воно обране в якості предмета самостійного теоретичного дослідження.

Мета дослідження. Тому, головна мета цієї роботи полягає у висвітленні завдань, принципів і напрямів національного аспекту освіти при формуванні особистісних рис українського громадянина у закладах вищої освіти сучасної України.

Виклад основного матеріалу. Кожен народ має свою систему навчання виховання і розвитку молодого покоління у закладах вищої освіти, що відповідає характерним, особливим національним рисам. Українська нація, як і всі нації світової співдружності, має свою самобутню історію, глибоко гуманістичну ідеологію, власну філософію буття, систему освіти для навчання, виховання та розвитку справжніх патріотів своєї держави. Народність української освіти визначають її мова, побут, етнос, традиції, етикет, гумор тощо. Саме ці складові зумовлюють специфічні особливості кожного народу. Народна творчість, поезія, пісні, музика, образотворче мистецтво — джерело культури народу. Однією з ознак народності є мова, найкращий виразник духовної культури кожного народу. У статті «Рідне слово» К. Д. Ушинський писав, що мова народу — кращий, ніколи нев'янучий цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії [2, с. 230-237].

На думку В.О. Сухомлинського, національне виховання без патріотизму немислиме. Саме відданість рідній землі, любов до Батьківщини, рідного народу, його історії, мови, культури породжують національний менталітет, психіку і характер людини [3, с. 147-416].

Саме народність є тією силою, що рухає стержневу основу освіти здобувачів вищої школи, бо народне - це кришталево чисте, правдиве, високоморальне, глибоко гуманне, вічне і завжди сучасне. Національний аспект навчання, виховання та розвитку набуває особливого, морального смислу, оскільки сприяє розвитку духовного світу людини, готує її до життя, до служіння Батьківщині, народу. Для того, щоб своєю життєвою справою здійснювати волю нації, не досить лише одного бажання чи переконання.

Необхідно мати ще відповідні знання й уміння. Вища школа, викладач, держава, які недостатньо чи погано навчають, виховують і розвивають студентську молодь, чинять злочин. Національний аспект освіти – суворий обов'язок перед народом. Вагомий внесок у створення національної системи навчання, виховання і розвитку в Україні зробили Г.С. Сковорода, К.Д. Ушинський, О.В. Духнович. Наприклад, О.В. Духнович на перший план у вихованні молодого покоління ставив почуття патріотизму та любові до своєї народності [4].

Педагогічна система кожної історичної епохи висуває свій оригінальний чи актуальний уже знаний образ людини, підкреслював М.Г. Стельмахович, кардинальні зміни у житті суспільства вносять відповідні корективи у виховний ідеал, тому ж цілком закономірно виникає питання про сучасний педагогічний ідеал родинно-громадсько-освітнього виховання в Україні [5].

В науковому дискурсі сьогодення питання національного аспекту освіти у вищій школі є проблемою міждисциплінарною, адже вона представлена майже у всіх галузях суспільних та гуманітарних наук у закладах вищої освіти. На основі міждисциплінарного підходу проходить процес формування і становлення національної ідентичності студентської молоді. Міждисциплінарний підхід дозволяє виявити проблеми, пов'язані з потребою окреслення ціннісно-сміслового наповнення національного аспекту у процесі навчання, виховання та розвитку і ризику інформаційного, політичного і воєнного протистояння. Питання формування і становлення національної ідентичності сучасної студентської молоді України в умовах воєнних дій набуває особливого важливого змістового наповнення, адже актуалізація національного історико-культурної спадщини та національних процесів накладається на сучасний неоднорідний аксіологічно-світоглядний український соціокультурний простір. Проблема національного аспекту освіти у вищій школі має свої труднощі, тому що має увібрати суспільні, економічні, політичні та культурні ознаки єдності українства на основі великої історичної спадщини України.

Основною метою національного аспекту освіти на сучасному етапі є передача здобувачам вищої освіти соціального досвіду, успадкування ними духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування незалежно від національної приналежності особистісних рис громадянина Української держави, духовності, трудової, моральної, розумової, естетичної, правової, фізичної та екологічної культури.

Мета національного аспекту навчання, виховання і розвитку у вищій школі конкретизується через систему наступних завдань:

- формування у вихованців національної свідомості й самосвідомості, любові до рідної землі, родини, українського народу, бажання працювати задля розквіту України, готовності її захищати;
- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, формування правової культури;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії рідного народу;
- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- виховання духовної культури особистості та створення умов для вільного формування світоглядної позиції;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, доброти, толерантності, працелюбності та інших чеснот;
- формування почуття господаря і господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовка до життя в умовах ринкових відносин;
- забезпечення повноцінного розвитку вихованця, охорони і зміцнення його духовного, психічного і фізичного здоров'я;
- формування соціальної активності особистості вихованця через його включення у процес державотворення;
- забезпечення високої загальної та професійної освіченості та вихованості особистості, розвиток патріотичних почуттів;
- виховання екологічної культури, гармонії відносин з природою;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів вихованців, забезпечення умов для самореалізації, формування наукового світогляду;
- прищеплення глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та громадською відповідальністю вихованця.

Загальні принципи національного аспекту едукації у закладах вищої освіти безпосередньо впливають на весь процес навчання, виховання та розвитку і повинні пронизувати всі його компоненти, особливо – змістовний та має відобразитися у таких напрямках: розумовому, моральному, трудовому, естетичному, екологічному, фізичному і власне національному. Це такі принципи, як:

- народність – єдність національного і загальнолюдського. Національна спрямованість виховання, формування національної свідомості й самосвідомості, любові до рідної землі і свого народу; оволодіння рідною мовою, використання всіх її багатств і засобів у мовній практиці, прищеплення

шанобливого ставлення до культури, спадщини, народних традицій і звичаїв народів, що населяють Україну;

- природовідповідність виховання – врахування багатогранної та цілісної природи людини, вікових та індивідуальних особливостей вихованців, їхніх соціально-психологічних, національних і релігійних особливостей;

- активність, самодіяльність і творча ініціатива вихованців, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю, утвердження життєвого оптимізму, розвиток навичок й умінь позитивного мислення;

- гуманізація і демократизація виховання – розвиток різноманітних форм співробітництва, довіра між вихователями і вихованцями, повага до «суверенітету» особистості, розуміння запитів та інтересів; виховання гуманної особистості вихованця – щирої, людяної, доброзичливої, милосердної;

- зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу і ефективною професійною діяльністю спрямовує на виховання активних свідомих громадян України;

- безперервність і наступність виховання – досягнення цілісності й наступності у вихованні, перетворення його на процес, який триває впродовж усього життя людини;

- нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні їхнього змісту формуванню особистості вихованця;

- диференціація та індивідуалізація виховного процесу – врахування у виховній роботі рівнів духовного, фізичного, психічного, соціального, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного;

- культуровідповідність виховання - органічний зв'язок з історією народу, його мовою, з народним мистецтвом, ремеслами і промислами, забезпечення духовної єдності, наступності і спадкоємності поколінь;

- втрата рідної мови призводить до катастрофи в народній педагогіці, духовної трагедії того народу, якому вона належить. Огієнко рідну мову визначає як душу народу та як його живе серце [6].

Основні напрями національного аспекту освіти у закладах вищої освіти наступні:

- формування національної свідомості й самосвідомості – найважливіших громадянських рис особистості – передбачає усвідомлення вихованцями своєї етнічної спільності, національних цінностей, відчуття своєї

національної причетності до розбудови України, патріотизм, що сприяє утвердженню власної гідності, внутрішньої свободи, гордості за Батьківщину;

– патріотичне виховання – основа духовного розвитку особистості. Формування патріотичних почуттів означає створення високого ідеалу служіння рідному народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання і незалежності України. Воно покликане формувати громадянина – патріота України, виробляти глибоке розуміння громадського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини;

– правове виховання спрямоване на прищеплення вихованцям поваги до Конституції України, її державних символів (герба, прапора, гімну), прав і свобод людини і громадянина. Воно також має озброїти їх знаннями законів України і свідомого їх дотримання у професійній і повсякденній поведінці; формувати активну протидію особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України;

– важливе місце у системі національного виховання посідає утвердження загальнолюдських моральних цінностей: правди, любові, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності, інших чеснот. При цьому важить не тільки і не стільки просвітницька діяльність, скільки перетворення моральних знань у переконання, стійкі моральні почуття і вчинки вихованців. Ефективність морального виховання значно зростає, коли воно спирається на народну мораль, традиції, звичаї, обряди, що у собі містять високі моральні зразки, ідеї, ідеали, погляди, поведінкові норми, збагачені тисячолітнім досвідом мудрості народу, несуть могутній моральний потенціал, спрямований на виховання особистості громадянина України;

– цілісний процес виховання передбачає естетичну освіченість і вихованість. Виховуючи естетичні погляди, смаки, що ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне в повсякденному житті;

– фізична культура й утвердження здорового способу життя – невід'ємні елементи загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я, гармонія тіла і духу вихованця і природи мають лежати в основі фізичного виховання;

– екологічне виховання передбачає формування екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство, основу життя на землі, залучення вихованців до активної екологічної діяльності, нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі;

– розвиток індивідуальних здібностей і таланту вихованців, забезпечення умов їх самореалізації має бути пріоритетним напрямом виховної роботи. Відродження, пошук і підтримка талантів передбачає реалізацію індивідуального підходу з відповідним психолого-педагогічним та матеріальним забезпеченням, задоволенням різнобічних потреб вихованців у сфері науково-технічної, художньої, декоративно-прикладної творчості, у фізкультурно-спортивній та професійній діяльності.

Висновки. Розглянуті завдання, принципи та напрями національного аспекту навчання, виховання та розвитку тісно пов'язані між собою, взаємодоповнюють один одного і мають суттєве теоретико-методологічне значення для визначення та обґрунтування цілей, ідеалів, змісту і методики освіти в сучасних умовах. Водночас усі вони мають створити цілісність, забезпечити єдність процесу навчання, виховання та розвитку і повинні будуватися на основі глибинних пластів національної культури та духовних цінностей вітчизняної і світової культури.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII (із змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Ушинський К. Д. «Рідне слово». Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. Київ: Знання. 2005. С. 230-237.
3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості В. О. Сухомлинський. Вибрані твори: в 5 т. Київ : Рад. Школа. Т. 1. 1976-1979. С. 147-416.
4. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання. Івано-Франківськ, 1996, 226 с.
5. Духнович О.В. Твори: в 4 т. Т. 2. / Вступ стаття «О.В. Духнович і його педагогічні погляди» С. 9-94. Ф. Науменка, М. Ричалки; примітки, словник, покажчик І. Мацинського. Пряшів: СПВ ВУЛ, 1967. 735 с.
6. Основи національного виховання: концептуальні положення. / За ред. В.Г. Кузя та ін. К., 1993.
7. Ситник Г.П. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави. *Вісн. НАДУ*. 2004. Вип. 2. С. 369-374.

НАРОДНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Бойченко А. В., Чалий В. Ю.

Відродження України неможливе без формування національної свідомості народу, насамперед, у дітей і молоді. Слід звернути особливу увагу на відсутність у значної частини населення України усвідомлення себе як частини народу, співвіднесення своєї діяльності з інтересами нації. Покоління, сформоване на духовних надбаннях предків, може утверджувати нову духовність, творити культуру, гідну сьогодення, продовжувати й розвивати культурно-історичні традиції.

Національне виховання є одним із головних пріоритетів сучасної освіти, його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування в молоді потреби та уміння жити в громадському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної культури.

Наукові дослідження в галузі педагогіки й психології виявили найсильніше бажання в дитини – це бажання ігрової діяльності. Необхідність використання ігор у вихованні здавна звертали увагу видатні вчені й педагоги – Д. Дідро, Я.А. Коменський, В.А. Лай, М. Монтень, К.Д. Ушинський. Дитина рухається під час гри, вона вкладає в неї свою енергію, виявляє творчість та наполегливість. Національні рухливі ігри створюють найкращі умови для формування та удосконалення рухових умінь і навичок, сприяють розвитку тілесних і духовних сил, виховують позитивні риси характеру.

Фізичне виховання дітей на сьогоднішній день в Україні є одним із пріоритетних напрямків реформування освітянської сфери. Це зумовлено тим, що саме фізичне виховання є важливим компонентом гуманітаризації та гуманізації освіти, формування в підростаючого покоління фізичного та морального здоров'я до активного життя й професійної діяльності.

Народна педагогіка високо підносить значення фізичного розвитку, тому що він створює сприятливі передумови для повноцінної й активної трудової діяльності. Кожний батько й мати знають, що своєчасне формування в дитини рухових навичок, удосконалення її фізичних якостей і зміцнення здоров'я допомагають їй успішно оволодівати трудовими діями. Значення фізичного виховання в народній педагогіці зумовлюється вагомим вкладом, яке воно вносить у зміцнення здоров'я підростаючого покоління та правильний його

фізичний розвиток, збільшення тривалості життя, формування в молоді найважливіших морально-вольових якостей, прищеплення відповідних санітарно-гігієнічних навичок, здійснення підготовки до участі в продуктивній праці й до захисту рідної землі. Велика увага до фізичного виховання в етнопедагогіці зумовлена високим гуманізмом народу.

Народна педагогіка знає чимало ігор, які сприяють фізичному розвитку дітей: «гуси-лебеді», «піжмурки», «третьій зайвий», «мисливці й качки», «квач», «курки», «естафета» та інші. Поставлена мета в них досягається через різноманітні рухи: ходьбу, стрибки, біг, кидання чи перенесення предметів.

Процес формування національної свідомості починається в родині змалку й продовжуються в дитячих дошкільних установах, школах, середніх та вищих навчальних закладах. Спортивні поєдинки дуже захоплюють молодь.

На базі Харківського коледжу КЗ «ХГПА» на факультеті фізичного виховання кожного року проводиться фізкультурний захід «Козацькі розваги» в якому беруть участь студенти 1 курсу коледжу й студенти 1 курсу академії. «Козацькі розваги» включають у себе спортивні вправи, які мають ігрову спрямованість, різноманітні конкурси та естафети. Під час проведення конкурсу капітанів використовуються міжпредметні зв'язки завдяки чому студенти мають змогу використовувати свої знання з історії. Використання виховного заходу як в навчальному процесі так і в позааудиторному, сприяє покращенню спортивного розвитку студентів, налаштовує на співдружність у колективі, безпосередньо впливає на їх морально-вольові якості, виховує силу, спритність, витривалість, відвагу, рішучість, ініціативу, товариську взаємовиручку, привчає долати психічні й фізичні навантаження, гартує організм, створюють у першокурсників бадьорий і веселий настрій.

Головний зміст рухливих ігор полягає у тому, що студентам пропонується виконати задачу, яка складається педагогічним колективом у певній цікавій ігровій формі. Головна мета – допомогти сформувати фізичну активність студентів. Гра при цьому виступає не тільки як засіб закріплення навичок, але як і одна з форм навчання. Кожна гра має свою структуру: зміст, завдання, правила та ігрові дії. Звідси можна побачити, що ігри з правилами беруть свій початок із сюжетно-рольових ігор. Крім нового елемента гри (дидактичної задачі), виділяють й інші новоутворення: мотив рухливих ігор починає все більше орієнтуватися не на процес гри, а на її результати. Використання комплексів українських народних ігор як на заняттях фізичною культурою так і в позааудиторний час показало, що в студентів відбувається більший приріст показників розвитку фізичних якостей.

Отже, завдання фізичного виховання студентів коледжу – виховання високих морально-вольових якостей: дисциплінованості, організованості

й самостійності, почуття обов'язку й відповідальності, культури поведінки, формування в студентів розуміння важливості піклування про своє здоров'я, фізичний розвиток і підготовленість, що це не лише їхня особиста справа, а й громадянський обов'язок. Правильно педагогічно організований процес фізичного виховання швидше адаптує першокурсника в колективі, виховує в нього звичку поважати всіх його товаришів.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ «РОМАШКА ЗАПИТАНЬ» НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Борзик О. Б., Агалакова А. А., Сосновська А. О.

Актуальність проблеми. На сьогодні існує низка різноманітних інтерактивних методів, які доцільно реалізовувати в освітньому процесі початкової школи з метою активізації уваги молодших школярів, їх мотивування до навчально-пізнавальної діяльності, формування пізнавальної самостійності здобувачів початкової освіти, усвідомленого й цілеспрямованого формулювання запитань різного типу.

Однак, сучасний світ потребує творчих особистостей, що мають якісні знання, здатні вирішувати поставлені завдання, мати власний погляд на різні обставини, уміють відстояти власну думку, мають бажання до постійного саморозвитку й самореалізації. Усе це значною мірою залежить від упровадження технологій розвитку критичного мислення, що спрямовані на розвиток критичного мислення учнів. Однією з ефективних стратегій розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти є «Ромашка запитань».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку критичного мислення висвітлена у працях Б. Блум, Т. Воропай, В. Козира, М. Марчук, О. Пометун, І. Сущенко, С. Терна, О. Тягла, Д. Халперн, Т. Хачумян, Я. Чаплак та інші. Багато науковців наголошують на важливості застосування технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі початкової школи, зокрема, О. Барабаш, Н. Бібік, Н. Богданець-Білоskalенко, Л. Варяниця, Р. Матоніна, Н. Білоусова, Т. Гордієнко, М. Долматова, Л. Чемоніна досліджують проблему реалізації стратегії розвитку критичного мислення «Ромашка запитань» в початковій школі.

Незважаючи на низку досліджень з проблеми дослідження, однак практичний аспект залишається висвітленим неостаточно.

Мета дослідження – розкрити особливості реалізації стратегії розвитку критичного мислення «Ромашка запитань» на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початкових класах.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, цілі навчання складають певну ієрархію розумових процесів, де запам'ятовування, розуміння й застосування є низьким рівнем, а аналіз синтез й оцінювання – високим. Кожен рівень розвиває критичне мислення в учнів. Саме Б. Блумом було встановлено, що існує прямий зв'язок між рівнями мислення і відповідями на запитання. Відповідаючи на запитання, учні аналізують й інтерпретують інформацію, аналізують ідеї, будують гіпотези, відстоюють свою точку зору [5].

Слід зазначити, що А. Федчиняк визначає педагогічне завдання, як «навчити мислити критично, що означає правильно поставити запитання, спрямувати увагу в правильному напрямку, навчити самостійно робити висновки та знаходити альтернативне рішення» [3, с. 32].

Таким чином, для ефективного розвитку критичного мислення учнів обов'язковим є використання питань високого рівня. Через це вчителю важливо мати вміння формулювати подібні запитання – обов'язкова умова вирішення проблеми. Але треба навчити формулюванню різних рівнів запитань й учнів. Тож розроблено було спеціальні питальні слова для кожного рівня, що слугуватимуть опорою для учнів під час процесів мислення.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» має широкий спектр можливостей для реалізації стратегії розвитку критичного мислення особистості «Ромашка запитань» в освітньому процесі початкової школи, адже його метою є особистісний розвиток молодших школярів шляхом формування уявлення загальної картини світу в процесі засвоєння різноманітних видів соціального досвіду, включаючи комплексну систему ґрунтовних знань про навколишній світ та суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життя та соціальної практики, що представляє дослідницьку поведінку учнів щодо вирішення практичних завдань [1].

Суть стратегії розвитку критичного мислення «Ромашка запитань» полягає в тому, що для здобувачів освіти постає завдання або пропонується тема для обговорення. І для осмисленого глибокого розуміння теми учням пропонується комплекс із шести типів запитань: прості, уточнювальні, інтерпретаційні, творчі, оцінювальні, практичні [4]. З метою унаочнення і більш ефективного сприйняття завдання варто зробити ромашку і написати запитання на її пелюстках (рис. 1).

Рис. 1. Приклад візуалізації стратегії «Ромашка запитань»

«Ромашка запитань» складається з шести пелюсток, на кожній з яких вказується запитання певного типу [2]:

1. Прості, буквальні або знаннєві питання – це питання, що стосуються фактів і розраховані на механічне відтворення в пам’яті істотних дійсних інформаційних даних. Прості питання починаються зі слів: «Що?», «Хто?», «Де?», «Як?», «Коли?», «Які?» При відповіді на питання даного типу, учню/учениці достатньо мати фрагментарні знання з теми.

2. Уточнювальні питання – це питання, метою яких є уточнити, розширити або поглибити розуміння учнів конкретної інформації або ситуації. Зазвичай такі питання починаються зі слів: «Тобто ти кажеш, що ...?», «Я можу помилятися, але, здається, ви сказали про ...?», «Як це пов’язано з тим, про що ви говорили раніше?», «Якщо я правильно розумію, то ...?», «Можете ще раз назвати...?»

3. Практичні питання – це питання, спрямовані на установлення взаємозв’язку теорії й практики та такі, що спонукають до застосування. Це питання типу: «Як можна застосувати ...?», «Як можна використати...?», «Що можна зробити з ...?», «Які альтернативні способи використання...?», «Де ви у звичайному житті можете спостерігати ...?», «Як ви вчинили б, якби були ...?»

4. Інтерпретаційні, пояснювальні або синтезувальні питання – це питання, що спонукають учнів до пошуку зв’язків між концепціями, фактами, визначеннями та цінностями. Наприклад, «Чому, ви гадаєте, що ...?», «Як ви вважаєте, у чому причина того, що ...?», «У чому, з вашої точки зору, так сталося...?», «Чому відбувається ...?» При цьому слід ураховувати те, що, якщо відповідь на таке запитання відома, то воно з інтерпретаційного трансформується у просте питання.

5. Оцінювальні питання – це питання, що спрямовані на з'ясування критеріїв оцінювання тих чи інших подій, явищ, фактів. Питаннями даного типу є «Це добре чи погано?», «Які переваги та недоліки...?», «Чим ... відрізняється від ...?», «Як можна оцінити...?», «Як ви ставитесь до ...?» тощо.

6. Творчі питання – це питання, що спонукають учнів використовувати свою уяву, генерувати нові ідеї та мислити за межами стандартних рамок. Такі питання, зазвичай, містять частку «б», елементи умовності чи припущення: «Що змінилося б?», «Що буде, якщо ...?», «Як ви думаєте, що відбудеться далі?».

У цілому, організація роботи за стратегією розвитку критичного мислення «Ромашка запитань» передбачає наступні кроки:

Крок 1. Учитель розробляє дидактичний засіб – «ромашку».

Крок 2. Учні обирають одну з пелюсток і формулюють запитання саме того типу, що вказаний на пелюстці.

Крок 3. Учитель організовує обмін думками у загальному колі.

Зокрема, на уроці інтегрованого курсу «Я досліджую світ» під час вивчення теми «Культура та звичаї українців» (1 клас) можна сформулювати наступні запитання (рис. 2):

1. Які звичаї мають українці?
2. Тобто, ви говорите, що в Україні дуже багато традицій?
3. Яких традицій ви дотримуетесь у сім'ї?
4. Чому, на вашу думку, слід дотримуватись традицій?
5. Який український звичай вам найбільше подобається?
6. Яку традицію можна було б запровадити або змінити?

Рис. 2. Приклад візуалізації стратегії «Ромашка запитань» до теми «Культура та звичаї українців» (1 клас) інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Висновки. Отже, формування і розвиток критичного мислення у здобувачів початкової освіти є одним з пріоритетних завдань, що постає перед вчителями. Реалізація стратегії «Ромашка запитань» при вивченні інтегрованого курсу «Я досліджую світ» здатна забезпечити більш глибоке розуміння навчального матеріалу, розвиток мислинневих операцій вищого рівня, навичок висловлювати власну думку, творчої уяви та здатності до самостійного пошуку відповідей на запитання. Такий підхід підвищує мотивацію молодших школярів до навчання та сприяє формуванню ключових умінь майбутнього.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти (Затверджено постановою КМУ № 87 від 21.02.2018 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Е-підтримка підручників видавництва «Світич» : матеріали для учня та вчителя. URL: <https://svitdovkola.org/files/um4/tema2/Tema-02-rozdrukivka-2-lesson-35.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
3. Федчиняк А.О. Розвиток критичного мислення учнів на уроках вивчення історії повсякденності в 8-9 класах. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Вип. 4. Бердянськ : БДПУ, 2008. 304 с.
4. Шкабура Н. О. Технологія критичного мислення як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти* : зб. наук.-метод. праць. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. С. 477.
5. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці. Критичне мислення. URL : <https://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuje-na-urotsi/> (дата звернення: 19.04.2024).

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ТВАРИНИ НАВЕСНІ» (2 КЛАС) ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Борзик О. Б., Павлюк А. О., Токар В. В.

Актуальність проблеми. На сьогодні дистанційне навчання в Україні, зокрема в початковій школі, вже рутинна справа. Незважаючи на те, що багато шкіл на території Західної України повернулися до офлайн-формату, заклади освіти, що знаходяться у населених пунктах Східної України продовжують працювати онлайн. Тому, проблема організації освітнього процесу початкової школи за дистанційної форми навчання потребує посиленого вивчення. Зокрема, вчителі дистанційки продовжують шукати відповідь на запитання: «Як зробити навчання цікавим для кожного учня? Які методи використовувати, щоб учні легко запам'ятовували навчальний матеріал та вчилися із задоволенням?»

Слід зазначити, що курс «Я досліджую світ» вирізняється міждисциплінарністю, бо як відомо, передбачається обов'язкова інтеграція трьох освітніх галузей; обсягом навчального матеріалу, оскільки світ дуже різноманітний та складно влаштований; швидкою зміною змісту освіти, так як світ постійно змінюється, і трансформуються культурні та соціальні тенденції.

На підставі аналізу педагогічної літератури та узагальнень власних спостережень під час педагогічної практики «Пробні уроки та заняття в ЗЗСО», можна стверджувати, що дистанційне навчання учнів 1-4 класів організувати досить складно: у здобувачів початкової освіти спостерігається невмотивованість до навчання, проблеми з концентрацією уваги, зниження критичного мислення, зниження ефективності засвоєння словесної інформації, недостатньо глибока обробка потоку інформації тощо. Вирішенню зазначених проблем значно може посприяти систематичне впровадження різноманітних інноваційних методів в освітньому процесі початкової школи, зокрема на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує, що окремі аспекти порушеної проблеми активно досліджуються українськими науковцями. Зокрема, використання LEGO-технологій в освітньому процесі вивчають Н. Бібик, М. Грицай, О. Кошелєв, Ю. Демченко, Т. Пеккер, І. Палазова та ін.; реалізацію інтерактивних методів на уроках у початковій школі досліджують О. Біда, О. Пометун, Н. Смолянук та ін. На важливості реалізація інноваційних методів в освітньому процесі

початкової школи за умов дистанційного навчання наголошують Л. Волох, Г. Соловій, О. Хміль, І. Хом'як та інші.

Не зважаючи на багатоаспектність досліджень авторів у контексті проблеми дослідження, питання практичної реалізації інноваційних методів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» залишаються висвітленими не остаточно й потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є висвітлення практичних аспектів реалізації інноваційних методів під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас) інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за умов дистанційного навчання задля підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності здобувачів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. Услід за думкою А. Павленко та Т. Шанскової вважаємо, що особливості використання інноваційних методів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі відображаються в логіці побудови освітнього процесу, у змісті навчального матеріалу, в методах і формах організації навчально-пізнавальної діяльності учнів й управлінні нею, у структурі уроку й формах контролю за процесом і результатом навчально-пізнавальної діяльності здобувачів початкової освіти [3, с. 1]. При цьому, інноваційні методи мають реалізовуватись наскрізно: від початку і до завершення уроку, на всіх етапах.

Так, під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас) інтегрованого курсу «Я досліджую світ» на етапі актуалізації опорних знань учнів доцільно використати метод «Сенкан», адже він сприяє розвитку мовлення, комунікативних навичок, критичного і творчого мислення та є ефективним методом узагальнення інформації.

Як зазначає Н. Білоусова, «Сенкан» або «Синквейн» – це п'ятирядковий неримований вірш, що складається з 11 слів за схемою:

1 рядок – це іменник або займенник, який позначає предмет обговорення;

2 рядок – два прикметника або дієприкметника, що описують і характеризують тему;

3 рядок – три дієслова про характерні дії об'єкта;

4 рядок – це фраза з чотирьох слів, за допомогою якої показується розуміння теми або висловлюється враження;

5 рядок – одне слово-синонім до першого рядка, тобто це іменник, який виражає сутність об'єкта [2, с. 61-62].

Уважаємо, що при реалізації методу «Сенкан» у другому класі, потрібно ознайомити учнів з його прикладом, бо ця робота потребує творчості, тож не всі одразу можуть зрозуміти, що від них вимагається. Після демонстрації

прикладу і пояснення учителя доцільно вже разом з учнями скласти сенкан до слова «Весна» (рис.1).

Погоджуємось з думкою Л. Романенко і О. Калашник, що метод «Кубик Блума» є ефективним практичним методом сторітелінгу, адже він сприяє розвитку спостережливості, критичного і творчого мислення, логіки, уяви та мовлення в учнів, формуванню навичок самостійного вирішення проблемних ситуацій з опорою на вже здобуті знання і вміння здобувачів початкової освіти, питання самостійно [4, с. 439-440].

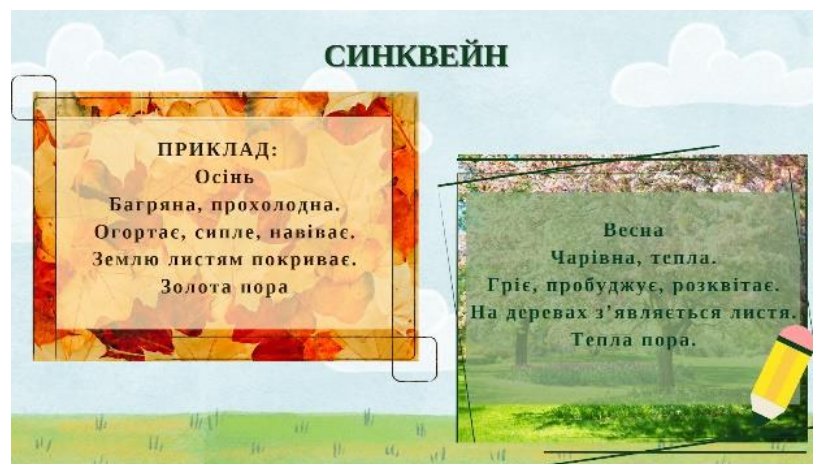

Рис. 1. Приклад реалізації методу «Сенкан» під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас)

Слід зазначити, що застосування методу «Кубик Блума» на онлайн-уроках дещо відрізняється від звичного. Вчителю пропонується перейняти на себе всю відповідальність за підкидання кубика та задавати питання учням, це може відбуватися за допомогою різних онлайн-платформ або власних розробок вчителя. Або, щоб максимально наблизитись до початкового проведення даного методу, краще підготуватися заздалегідь, наприклад, попросити батьків роздрукувати шаблони кубиків, щоб учні мали змогу самостійно підкидати їх, адже це сприяє зацікавленості у роботі на уроці.

Наприклад, під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас) інтегрованого курсу «Я досліджую світ» на етапі засвоєння нових знань після ознайомлення учнів з теоретичним матеріалом про поведінку птахів та їх міграцію навесні доцільно застосувати метод «Кубик Блума» з метою закріплення початкових уявлень здобувачів освіти. Для обговорення учням пропонується декілька зображень птахів. Для початку учитель, називаючи ім'я учня, який відповідатиме на питання, підкидає кубик. Та грань, що випала, вказує на запитання, яке учитель ставить учню. Після цього учень дає відповідь на це запитання і черга переходить до наступного (рис. 2).

Рис. 2. Приклад реалізації методу «Кубик Блума» під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас)

На етапі узагальнення та систематизації знань, умінь і навичок під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас) доцільно реалізувати інтерактивний метод «Мікрофон». На екрані виводяться питання, учителем обирається перший учень, який одержує уявний «мікрофон», після надання відповіді учень називає ім'я свого однокласника, якому передає слово, так відбувається допоки всі питання не закінчаться (рис. 3).

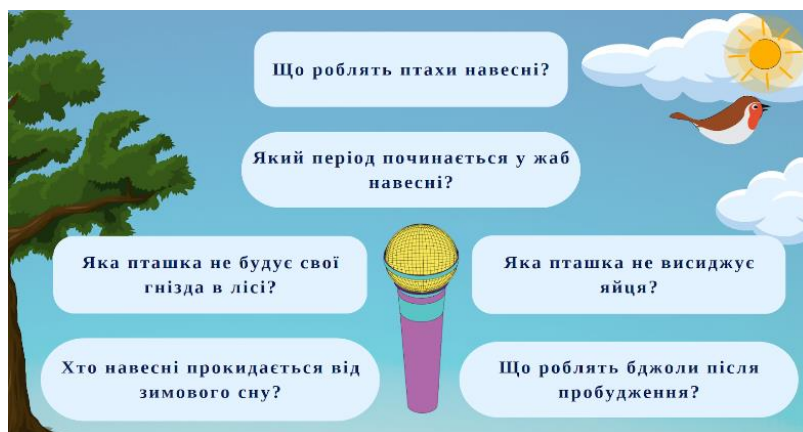

Рис. 3. Приклад реалізації методу «Мікрофон» під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас)

На етапі уроку «Підбиття підсумків. Рефлексія» під час вивчення теми «Тварини навесні» можна застосувати LEGO-технологію, яка на думку Ю. Луцюк і О. Кошелевої сприяє досягненню основних цілей навчання, тобто: дослідження, моделювання та конструювання рішень; залучення учнів до вивчення предметів за допомогою практико-орієнтованого підходу; розвиток базових навичок алгоритмічного мислення; розвиток навичок спільної роботи, комунікативних та презентаційних компетенцій, вміння аргументовано представити свою точку зору; розвиток критичного мислення, навичок пошуку рішень поставлених завдань; використання наукового підходу при вивченні природних явищ і законів [1, с. 87].

Організуючи роботу з цеглинками LEGO для того щоб, учні мали змогу показати, як вони засвоїли навчальний матеріал, і який настрій вони мають наприкінці уроку, учитель просить здобувачів початкової освіти заздалегідь підготували три цеглинки: червоного, зеленого та жовтого кольору. На екрані демонструється три тварини і під кожним фото є певний колір цеглинки (рис. 4). Учні мають піднести до камери саме той колір, який відповідає їхньому настрою.

Рис. 4. Приклад реалізації LEGO-технології під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас)

Висновки. Отже, реалізація інноваційних методів під час вивчення теми «Тварини навесні» (2 клас) інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за умов дистанційного навчання посприє більш умотивованому навчанню здобувачів початкової освіти, розвитку предметних і загальних компетентностей, наскрізних умінь і забезпечить підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності здобувачів початкової освіти в цілому.

Список використаних джерел

1. Луцьок Ю. Методика використання LEGO-технологій на уроках «Я досліджую світ». *Методологічні та методичні проблеми викладання у сучасному освітньому процесі* : матеріали XII наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 29 лист. 2022 р.). Луцьк, 2022. С. 86–87.

2. Основи природознавства з методикою навчання природничої освітньої галузі в початковій школі : методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта / Н. В. Білоусова. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. С. 61–62. URL : <http://surl.li/suetx>.

3. Павленко А. С., Шанскова Т. І. Інтерактивні методи навчання на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі. *Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентного підходу* : досвід,

реалії, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. з міжнар. участю наук.-практ. конф. (м. Житомир, 29 лист. 2022 р.). Житомир, 2022. С. 1–2. URL: <http://surl.li/suntv>.

4. Романенко Л. В., Калашник О. С. Дидактичні можливості застосування технології сторітелінгу на уроках у початковій школі. *Modern trends in development science and practice* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Varna, 2–5 лист. 2021 р.). Varna, 2021. С. 439–440. URL : <http://surl.li/suftz>.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ «КУБУВАННЯ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗА РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Борзик О. Б., Переверзєва В. А.

Актуальність проблеми. На сьогодні освіта поступово удосконалюється, так як на меті має виховати всебічно розвинену особистість. «Стара» школа крок за кроком відходить назад, а на передній щабель виходить Нова школа із новітніми принципами та методами. Розвиток сучасної освіти є одним із найголовніших питань, які ще проходять стадії обговорень та інноваційних рішень. Але такі проблеми як концентрація уваги учнів, зацікавленість і вмотивованість учнів в освітньому процесі наразі потребують особливої уваги.

Слід зазначити, що вимушений перехід на дистанційне навчання українських закладів загальної середньої освіти значно актуалізує потребу у пошуках інноваційних форм діяльності та реалізацію методик очного навчання в онлайн-режимі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дистанційного навчання учнів початкових класів та реалізацію інноваційних методів навчання досліджували В. Вихрущ, О. Гнатюк, Л. Приходько, Л. Ройко, однак і на сьогодні дана тема потребує більшого розкриття та удосконалення.

Метою дослідження є висвітлення практичних аспектів реалізації стратегії розвитку критичного мислення «Кубування» в освітньому процесі початкової школи за різних форм навчання.

Виклад основного матеріалу. Стратегія розвитку критичного мислення «Кубування» («Кубик Блума»), що була започаткована американським психологом та педагогом Б. Блумом, забезпечує різноаспектний розгляд будь-якої теми уроку і значно полегшує сприйняття здобувачами початкової освіти навчального матеріалу комплексних тем. Учні навчаються самостійно

вирішувати проблемні питання/завдання, спираючись на вже здобуті раніше знання та вміння, а також використовуючи спостережливість, логіку та творче і критичне мислення [1].

Акцентуємо, що стратегія розвитку критичного мислення «Кубування» є універсальним інструментом, а тому її доцільно застосовувати в освітньому процесі початкової школи на всіх навчальних дисциплінах, на уроках різних типів, на будь-якому етапі уроку. Проте, при цьому слід дотримуватись принципу: від простого до складного, від більш відомого до менш відомого та обов'язково визначати мету застосування стратегії «Кубування» як проміжного результату навчання.

Для реалізації стратегії «Кубування» під час очного навчання учителів знадобиться спеціальний дидактичний засіб – кубик достатнього розміру, щоб діти добре бачили, що написано на його гранях. Традиційно, куб виготовляється із цупкого картону або з іншого матеріалу практичного для багаторазового використання (цупка тканина тощо) [2].

Кожна грань куба має містити короткі вказівки (слова-вказівки), що спонукатимуть учнів до різних мислинневих операцій. До прикладу: «Чому?», «Назви», «Поділись», «Запропонуй», «Придумай», «Поясни» (рис. 1).

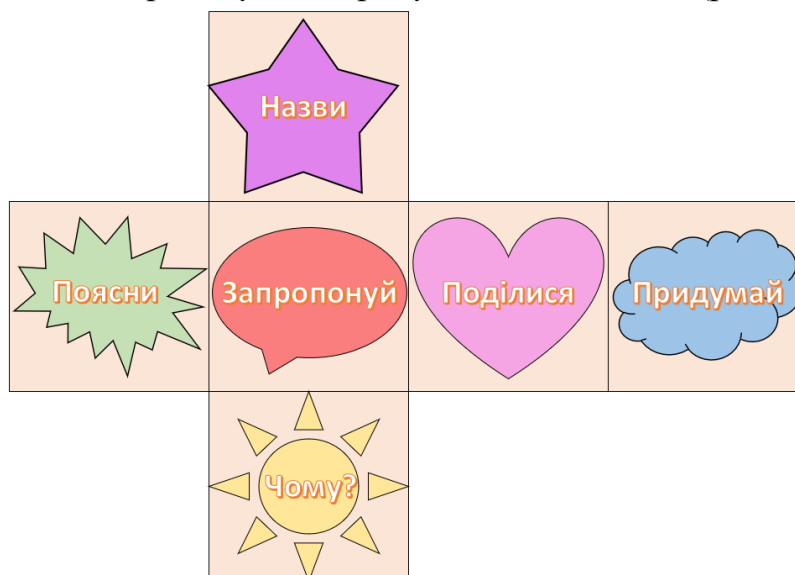

Рис. 1. Приклад слів-вказівок для реалізації стратегії «Кубування»

Указівки на кубіку можуть варіюватись з огляду на тему уроку, вікові та індивідуальні особливості учнів. Слід наголосити, що для здобувачів 1-2 класів доцільно використовувати спрощені вказівки. До прикладу, «Опиши», «Порівняй», «Назви асоціації», «Оціни», «Застосуй», «Проаналізуй» (рис. 2).

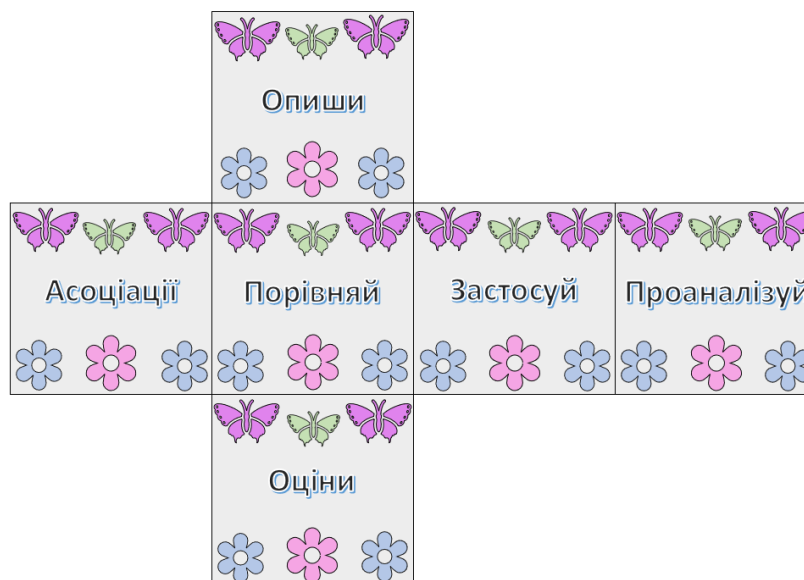

Рис. 2. Приклад слів-вказівок для реалізації стратегії «Кубування» у 1-2 класах

Також, учитель може до слів-вказівок додати сформульовані заздалегідь запитання за змістом навчального матеріалу. Таким чином на застосування методу витратиться менше часу, але ефективність не буде знижено. Приклад запитань до теми «Різноманітність рослин. Їх будова» інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (1 клас) відображено на рис. 3.

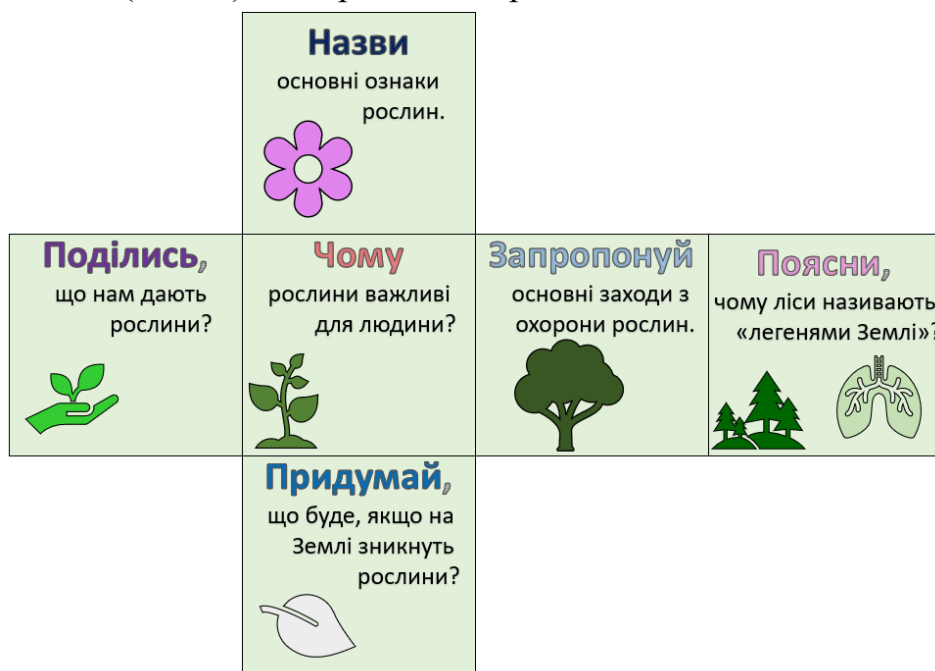

Рис. 3. Приклад слів-вказівок та запитань для реалізації стратегії «Кубування» при вивченні теми «Різноманітність рослин. Їх будова» інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (1 клас)

Стратегія «Кубування» на уроках в початковій школі за очного навчання може реалізовуватись у різні способи, зокрема:

1. Кубик Блума передається учнями класу із рук в руки. Учень/учениця, який(-ка) одержує кубик має сформулювати запитання за змістом теми із тим словом-вказівкою, яке випало на грані та дати на нього відповідь.

2. Таким же способом, як у попередньому варіанті, учень/учениця одержує кубик і формулює запитання за змістом теми, однак відповідь дає не сам/сама, а відповідають інші учні.

3. Учитель рандомно обирає учня/ученицю класу і передає кубик. Далі можна реалізувати перший чи другий спосіб організації діяльності учнів, що зазначені вище.

4. Учитель об'єднує учнів у 6 групи і рандомно кожній із груп обирається слово-вказівка (запитання). Після того як кожна група обговорює відповідний аспект навчального матеріалу, відбувається обговорення в загальному колі.

Деякі аспекти реалізації стратегії розвитку критичного мислення «Кубування», що зазначені вище, мають місце для застосування в освітньому процесі початкової школи і під час дистанційного навчання.

Під час дистанційного навчання для ефективної реалізації стратегії «Кубування» можна використовувати онлайн-інструменти. Водночас, слід звернути увагу, що у такий спосіб стратегія буде поставати у дещо модифікованому візуальному вигляді, але це ніяк не змінює її суть і зміст організації діяльності учнів.

До прикладу, для реалізації стратегії «Кубування» можна імітувати кубик у Wordwall (<https://wordwall.net/>), обравши види вправ «Крутити колесо» або «Відкрити коробку» (рис. 4).

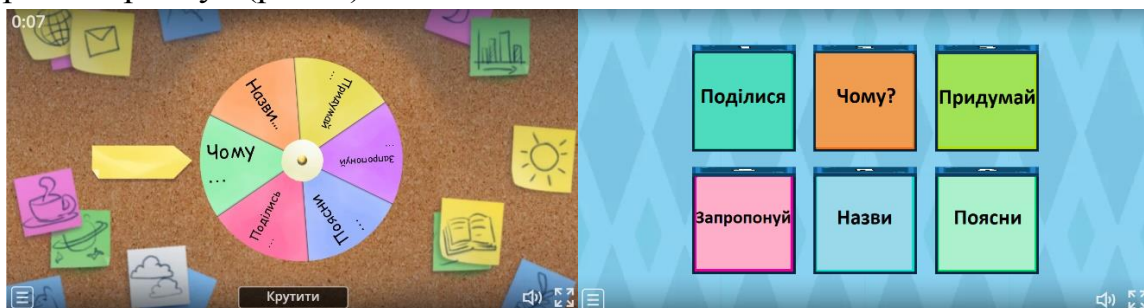

Рис. 4. Приклад розробки стратегії «Кубування» у веб-ресурсі «Wordwall»

Веб-інструментами, що стануть у нагоді при реалізації стратегії «Кубування» в освітньому процесі початкової школи під час дистанційного навчання є рандомайзери – веб-сервіси, що дозволяють генерувати випадкові числа чи слова.

Серед рандомайзерів слід виділити наступні: You to Gift (<https://youtogift.com/ua/random>), Online-stopwatch (<https://www.online-stopwatch.com/random-name-pickers/>), Wheelofnames (<https://wheelofnames.com/uk/>), ClassTools (<https://www.classtools.net/random-name-picker/>), Рандомайзер (<https://ua.randomes.top/henerator-chysel-onlayn/#>) та інші.

Генератори випадкових чисел/слів мають яскраву візуалізацію, ефект «вау», безплатний доступ, інтуїтивний інтерфейс, що дозволяє вчителю швидко згенерувати та ефективно реалізувати стратегію «Кубування» на уроці. За допомогою рандомайзерів можна імітувати кубик Блума у таких видозмінених форматах, як – колесо вибору чисел/слів/запитань, випадкове число, магічна куля, чарівна скринька і капелюх, вибір картки, скарбничка, риболовля тощо. При цьому, за допомогою рандомайзерів можна генерувати як слова-вказівки, так і запитання за змістом теми (рис. 5).

Рис. 5. Приклад розробки стратегії «Кубування» у рандомайзері «Online-stopwatch»

Доцільно, також, використовувати прості рандомайзери – для генерації випадкових чисел, у такий спосіб: учитель разом з учнями кожне слово-вказівку на грані кубика позначають цифрою. Обравши рандомно цифру – обирається слово-вказівка. І далі організовується діяльність учнів за будь-яким із способів реалізації стратегії «Кубик Блума».

Окрім рандомайзерів, під час реалізації стратегії «Кубування» ефективно можна використовувати й онлайн-інструменти типу «Кинути гральний кубик онлайн». При цьому, попередньо слід домовитись про відповідність кількості крапок на грані словам-підказкам зі стратегії «Кубик Блума». Доцільно скористатись такими веб-ресурсами, як: PiliApp (<https://uk.piliapp.com/random/dice/>), Рандомайзер (<https://ua.randomes.top/kubyky-onlayn-kynuty-henerator-kubykiv/>), Begoodtool (<https://begoodtool.com/dice/uk/>), Mozaweb (<https://ua.mozaweb.com/uk/tool/dobokocka/open>).

Висновки: Отже, стратегію розвитку критичного мислення «Кубування» («Кубик Блума») можна реалізовувати в освітньому процесі початкової школи під час різних форм навчання у різні способи. Під час дистанційного навчання доцільно використовувати різноманітні онлайн-інструменти для концентрації уваги, мотивації до навчально-пізнавальної діяльності та залучення усіх учнів класу до активної роботи на уроці.

Список використаних джерел

1. «Кубик Блума» : інтерактивний прийом для розвитку критичного мислення : веб-сайт ОР.ua. URL : <http://surl.li/suhks> (дата звернення : 20.04.2024).

2. Прийом розвитку критичного мислення. Методика використання кубика Блума : освітня платформа «На Урок» URL : <http://surl.li/sqcnk> (дата звернення : 16.04.2024).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТУДЕНТСЬКИХ АКЦІЙ ПРОТЕСТУ

Васильєв С. В.

Актуальність проблеми. Діяльність органів студентського самоврядування спрямована на забезпечення встановлених законодавством прав студентів під час навчання у закладі вищої освіти. Здійснення конкретних заходів щодо захисту прав студентів є важливою задачею органів студентського самоврядування. Одним із засобів для привернення уваги громадськості до проблем, які виникають у здобувачів освіти під час навчання, може бути проведення акцій протесту студентами. Водночас, подібні заходи можуть відбуватися у суворій відповідності із законодавством України. Дослідження проблем правового регулювання студентських акцій протесту характеризується актуальністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для проведення дослідження використані праці окремих науковців та законодавчі акти, які регулюють порядок проведення мирних зібрань та страйків. Наукових публікацій на тему правового регулювання студентських акцій протесту знайти не вдалося. Отже, для дослідження проблематики використано наукові праці, присвячені правовому регулюванню мирних зібрань та страйків. Зокрема, проблеми проведення мирних зібрань вивчали А. О. Покотило [1, с. 53–58] та Е. В. Мухамедова [2, с. 51–55]. Проблеми правового регулювання страйків відображені у працях Е. К. Крікорова, О. О. Данилюк [3, с. 173–175] та

Н. М. Швець [4, с. 30–37]. Отже, шляхом аналізу студентських акцій протесту, мирних зібрань і страйків вдалося досягти необхідних висновків у роботі.

Метою дослідження є встановлення сучасного стану правового регулювання порядку проведення студентських акцій протесту та розробка рекомендацій щодо внесення змін у чинне законодавство.

Виклад основного матеріалу. Правові засади створення і діяльності органів студентського самоврядування у закладі вищої освіти встановлені у ст. 40 Закону України «Про вищу освіту». Згідно із п. 12 ч. 5 ст. 40 цього Закону України органи студентського самоврядування мають право оголошувати акції протесту [5]. Однак, жодної норми, яка б регулювала порядок проведення таких акцій, можливість припинення освітнього процесу на час акцій протесту, необхідність узгоджувати подібні акції з адміністрацією закладу вищої освіти або органами місцевого самоврядування законодавство не містить. Примірне положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України також не містить порядку та умов проведення акцій протесту органами студентського самоврядування. Взагалі таке право студентів у цьому Положенні не встановлено. Водночас, у п. 25 Положення закріплено право органів студентського самоврядування вести конструктивний діалог з адміністрацією вищого навчального закладу щодо дій посадових осіб, керівників структурних підрозділів, органів студентського самоврядування, якщо вони порушують права Студентів, подавати скарги на їх дії відповідно до Закону України «Про звернення громадян», вимагати реагування на скаргу згідно з чинним законодавством [6]. Перелічені повноваження безпосередньо пов'язані із захистом прав студентів, але все ж таки не передбачають проведення акцій протесту.

Варто дослідити правове регулювання проведення акцій протесту громадянами України. Згідно зі ст. 39 Конституції України громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [7]. Звернемо увагу, що Основний Закон України містить терміни «збори», «мітинги», «походи», «демонстрації», що по суті тотожні поняттю «акція протесту». Також встановлена вимога про завчасне сповіщення органів влади або самоврядування про проведення таких заходів. Жодним чином не регулюється час проведення або тривалість таких акцій.

У рішенні Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України використовуються терміни «мирні зібрання», «масові акції», які тотожні поняттю «акція протесту» [8]. А. О. Покотило звертає увагу на те, що окрім

ст. 39 Конституції України та відповідного рішення Конституційного Суду України немає жодного нормативно-правового акту, який би регулював порядок проведення мирних зібрань у державі [1, с. 55]. Із такою думкою важко погодитися, оскільки у ч. 1 ст. 315 ЦК України передбачено право фізичних осіб вільно збиратися на мирні збори, конференції, засідання, фестивалі тощо [9]. Перелічені у цивільному законодавстві заходи можуть проводитися органами громадського самоврядування, науковими товариствами, трудовими колективами, іншими організаціями. Е. В. Мухамедова стверджує, що право на мирні зібрання в залежності від мети реалізації певних правомочностей може бути спрямоване на досягнення політичних, соціально-економічних або духовно-культурних інтересів людини [2, с. 53]. Студентські акції протесту можуть бути спрямовані на захист власних соціальних інтересів і прав учасників освітнього процесу під час навчання. Таким чином, якщо розглядати студентську акцію протесту як мирне зібрання, то про її проведення необхідно повідомити органи влади та місцевого самоврядування.

Студентські акції протесту можна розглядати в якості страйків. Зокрема, колективне припинення навчання студентами може прирівнюватися до колективного припинення роботи працівниками з метою задоволення соціально-економічних вимог трудового колективу підприємства. Тут варто згадати, що згідно зі ст. 44 Конституції України ті, хто працює, має право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів [7]. Згідно зі ст. 17 Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» страйком визнається тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками, зокрема, невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків підприємства, установи, організації з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту) [10]. Названий Закон України встановлює порядок оголошення та проведення страйку, процедури примирення між роботодавцем та профспілкою працівників, гарантії для працівників під час страйку, умови для визнання страйку незаконним.

Науковці звертають увагу, що оголошенню страйку повинні передувати перемовини з роботодавцем, примирні процедури, прийняття відповідного рішення зборами трудового колективу [3, с. 174]. Таким чином, існує встановлена законодавством процедура оголошення страйку та його проведення. Н. М. Швець наголошує, що адміністрація підприємства, представники роботодавця не повинні створювати перешкод профспілці працівників у проведенні страйку [4, с. 32]. Таким чином, існують правові умови для проведення страйків і процедури примирення між роботодавцями і працівниками.

Отже, якщо розглядати студентські акції протесту в якості страйків, то повинні бути розроблені і законодавчо закріплені процедури прийняття рішень про проведення студентських акцій протесту. Необхідно вирішити проблему припинення освітнього процесу під час оголошення студентських акцій протесту.

Висновок. Можемо зробити остаточний висновок дослідження про можливість розглядати студентські акції протесту в якості мирних зборів або страйків. При цьому у Законі України «Про вищу освіту» повинні бути передбачені умови оголошення акцій протесту студентським самоврядуванням. Переконали, що за основу для правового регулювання акцій протесту студентів варто взяти законодавство, яке регулює порядок проведення страйків.

Список використаних джерел

1. Покотило А. О. Нормативно-правова база політичного протесту України та Республіки Польща. *Політичне життя*. 2018. № 3. С. 53 – 58
2. Мухамедова Е. В. Право на мирні зібрання як особисте немайнове право фізичних осіб у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 51 – 55
3. Крікорова Е. К., Данилюк О. О. Право на страйк та особливості його реалізації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 173 – 175
4. Швець Н. М. Право на страйк: особливості застосування та обмеження. *Право та інновації*. 201. № 2 (18). С. 30 – 37
5. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)
6. Примірне положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України : наказ Міністерства науки і освіти України від 15 листопада 2007 року № 1010. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1010290-07#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)
7. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)
8. Рішення Конституційного Суду у справі щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне

сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)

9. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)

10. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03 березня 1998 року № 137/98-ВР. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-вр#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)

ПРО ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Василюк А. В.

Актуальність проблеми. У сучасному суспільстві спостерігаються динамічні зміни на ринку праці, зумовлені процесами глобалізації, появою все нових технологій та появою інших потреб і очікувань роботодавців. У нашій мінливій реальності, де нові професії з'являються так само швидко, як і зникають старі, освіта відіграє ключову роль у підготовці молодого покоління до сучасних професійних викликів. Відповідно, в сучасних реаліях конче важливо впровадження різноманітних інновацій у навчанні, що сприятиме отриманню важливих знань, умінь і навичок для успішного виконання різних видів діяльності. Тому розвиток вітчизняної освіти визначається впровадженням різних педагогічних інновацій, спрямованих на модернізацію освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний доробок педагогічної інноватики належить вітчизняним вченим, серед яких Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Дробноход, М. Кларин, Н. Лапін, В. Онушкін, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Попова, А. Пригожин, О. Савченко та ін. Феномену педагогічних інновацій присвячені дослідження численних закордонних науковців, зокрема К. Ангеловськи, Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок, В. Оконь, І. Лахович та ін. Зацікавленість інноваціями світової педагогічної громадськості виявляється у створенні Центру досліджень інновацій в освіті,

Азіатського центру педагогічних інновацій для розвитку освіти, Міжнародного бюро з питань розвитку освіти тощо.

Аналіз науково-педагогічної літератури дає змогу стверджувати, що педагогічна інноватика полягає у неперервному пошуку все нових та ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високо адаптованої до змінних умов життєдіяльності нової генерації.

Виклад основного матеріалу. Сучасній шкільній освіті визначено особливо відповідальну місію та підвищено вимоги до її якості. А якісні показники роботи школи великою мірою залежать від учителів, їх професійних компетентностей та зацікавленості у використанні в навчальному процесі педагогічних інновацій [1]. Особливо важливо формування їх інноваційного мислення, розвитку інноваційної культури та готовності до інноваційної професійної діяльності.

У загальному сенсі інновація (англ. *innovation*) розуміється як: оновлення, нововведення; цілеспрямовані зміни, що вносять у середовище нові стабільні елементи, котрі призводять до переходу системи з одного стану в інший; нововведення у педагогічній системі, що покращують перебіг і результати навчально-виховного процесу. Створення інновацій – творчий процес, що відповідає умовам пошуку нового, оригінального, оптимального [2; с. 71].

Щодо педагогічних інновацій, то цей феномен трактується, зокрема, як:

- результат (продукт) процесу створення нового, що відповідно оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення поставленої перед суспільством освітньої мети;

- новий підхід до організації народної освіти, пов'язаний із вимогами економічного, соціального, політичного і культурного життя народу. Реформування на цій основі теоретико-методологічних засад, концептуальних підходів, структури, створення оригінальних технологій навчання і виховання, методів управління, запровадження у практику наукових досягнень і поширення передового досвіду;

- процес творення або привласнення нових, прогресивних освітніх рішень. Педагогічні інновації стосуються змін цілей, організаційно-правових норм, умов, структур, процесів або механізмів навчання та виховання з метою впровадження покращень вимірною й іншого характеру.

- Педагогічні інновації здійснюються на різних рівнях, а саме:

- на макрорівні (педагогічні інновації зачіпають зміни в усій системі освіти і призводять до зміни її парадигми);

- на мезорівні (педагогічні інновації спрямовані на зміни в освітньому середовищі регіону, у конкретних закладах освіти);
- на мікрорівні (педагогічні інновації спрямовані на створення нового змісту як окремого навчального предмету, так і блоку предметів).

Виділяють два види педагогічних інновацій:

- 1) оригінальну, яка полягає на творенні абсолютно нового проекту змін;
- 2) наслідувану, вже впроваджену в даному середовищі або інституції [2; с. 71].

Особливо важливим є інноваційне навчання (як альтернатива традиційному навчанню), яке спрямоване на розвиток здібностей учнів до спільної діяльності в нових ситуаціях. Це така «система, в якій:

- навчальний процес є цілісною взаємодією двох рівноправних її учасників – учня та вчителя;
- основною метою є розвиток особистості й різноманітних типів мислення кожного учня;
- партнерський, діалогічний стиль спілкування з підтримкою ініціативи учнів; взаємодія між учнями (інтерактивне навчання);
- максимальне залучення до навчання власного досвіду учнів, мислення, фантазії;
- основу мотивації учнів становить досягнення успіху і самореалізації особистості» [2; с. 71].

Отже, педагогічні інновації є такими нововведеннями, які спрямовані на вдосконалення освітнього процесу, покращення роботи вчителя і учнів, а також навчальних програм й матеріальних умов. Інновації впроваджуються зацікавленими окремими особами, групами та організаціями.

Слід зауважити, що існує таке поняття, як «дифузія інновації» (англ. *innovation diffusion*), яке трактується як «розповсюдження педагогічної інновації, її проникнення до широкої практики навчання та виховання, а одночасно прийняття інноваційних рис у щоденну освітню практику» [2; с. 42].

Залежно від характеру та масштабів змін виділяють інновації (діяльність вчителя і вихователів, спрямовані на вдосконалення зразків навчально-виховної роботи через раціоналізаторські ідеї) і педагогічну творчість (процес або продукт дії, метою якого є створення нових зразків у теорії та практиці). Відповідно, розрізняють: методичні інновації (зміни у способах викладання та навчання, нові стратегії навчання та підходи до оцінювання); технологічні інновації (напр. платформи електронного навчання, відеоуроки, освітні програми, мобільні пристрої, симуляції та засоби дистанційного навчання;

інновації, які спрямовані на зміни у змісті освіти (нові навчально-методичні матеріали, підручники та навчальні програми) [4].

Слід зауважити, що особливе значення набуває використання сучасних технологічних засобів, що сприяє полегшенню спілкування між вчителями, учнями та батьками, а також моніторингу успішності учнів. Зокрема, допоміжні технології, такі як зчитувачі екрана, програми розпізнавання мовлення або альтернативні комунікаційні пристрої мають вирішальне значення для учнів з обмеженими можливостями, допомагаючи їм отримати доступ до інформації та навчання.

Усе популярнішими стають інноваційні педагогічні технології, які використовуються в сучасній школі. Серед них, зокрема, такі як: ментальні карти, інтерактивні стрічки часу, скрайбінг, буктрейлер, мудборд, лепбук, нумікон, кейс-технології та ін.

Список використаних джерел

1. Василюк А. Загальноєвропейські тенденції розвитку освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2013. № 2. Тернопіль: Національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. С. 206-211.
2. Василюк А., Танась М. Педагогічний словник-лексикон (українсько-англо-польський). Київ-Варшава, 2013. 222 с.
3. Кіт Г.Г., Козарь О.П. Аналіз тенденцій розвитку середньої освіти в Україні: глобальний контекст і локальні виклики. *Педагогічна академія. Наукові записки*. 2024. № 2. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/13>
4. Lachowicz I. Innowacje pedagogiczne. *Poradnik dla nauczycieli*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. 2023. 44 s.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Водолагіна П., Зимогляд Т., Васильєв С.

Актуальність проблеми. Демократичні зміни у суспільному житті зумовили нове бачення, розуміння та переоцінку багатьох сталих положень і цінностей, зокрема не оминули ці тенденції і спеціальну освіту. Як наслідок, на сучасному етапі однією з альтернативних форм здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами стало інклюзивне навчання, яке на сьогодні

з повним правом може вважатися одним із пріоритетів державної освітньої політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свою увагу на дослідження проблеми визначення поняття «інклюзивна освіта» та особливості залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм акцентували у своїх працях багато українських та зарубіжних вчених (D. Armstrong, В. Бондар, Т. Бут, Е. Данілавічюте, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, Н. М. Levin, В. Ляшенко, D. Mitchel, А. Шевчук).

Мета дослідження полягає у визначенні правових засад організації інклюзивного навчання у закладах повної загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. А. Колупаєва зазначає, що реалізація інклюзивного підходу до освіти дітей з особливими освітніми потребами варто розглядати як сучасний і перспективний напрям розвитку системи спеціальної та загальної освіти [3, с. 96].

Інклюзивна освіта – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісного навчання шляхом організації діяльності в освітніх установах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей. Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання базується на основі відповідного нормативно-правового, начальо-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення [2, с.287].

І. В. Гевко стверджує, що включення дітей з особливими потребами в масові освітні установи передбачає спеціалізовану корекційну допомогу і психологічну підтримку, завданням яких є контроль за розвитком дитини, успішності її навчання, наданням допомоги у вирішенні проблем адаптації в загальноосвітньому навчальному середовищі [1, с. 237].

У зв'язку з цим, відданість правам дитини та рівне право на освіту є фундаментальними принципами, які визначаються міжнародними конвенціями, такими як Конвенція ООН про права дитини та Конвенція ООН про права людини з інвалідністю. Україна, як учасник міжнародних конвенцій, зобов'язана забезпечувати рівний доступ до освіти для всіх громадян, незалежно від їхньої фізичної чи розумової здатності.

Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти ґрунтується на ряді правових засад:

1. Конституція України гарантує право на освіту кожному громадянину. Згідно зі статтею 53 Конституції України кожен має право на освіту. Це становить основу для реалізації інклюзивного навчання, яке не повинно виключати будь-яку дитину з процесу освіти [4].

2. Закон України «Про освіту» визначає основні принципи та норми у сфері освіти, включаючи інклюзивну освіту. Згідно з цим законом, кожна дитина має право на інклюзивну освіту, а заклади загальної середньої освіти повинні створювати умови для навчання всіх учнів, незалежно від їхніх освітніх потреб [5].

3. Міжнародні зобов'язання України щодо запровадження інклюзивного навчання. Зокрема, Україна є учасником Конвенції ООН про права дитини [6] та Конвенції ООН про права людини з інвалідністю [7]. Ці конвенції встановлюють зобов'язання перед країною забезпечувати доступ до якісної освіти для всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта в загальних середніх навчальних закладах є одним із засобів реалізації цих зобов'язань.

Також, вважаємо за необхідне розглянути основні принципи на яких ґрунтується інклюзивна освіта, а саме:

1. Прийняття різноманітності: заклади загальної середньої освіти повинні приймати різноманітність учнів, включаючи дітей з особливими потребами, як невід'ємну частину шкільного середовища.

2. Індивідуалізація навчання: навчальний процес має бути адаптований та модифікований до потреб кожного учня, забезпечуючи індивідуалізовану підтримку у навчанні.

3. Загальна участь: учні з особливими освітніми потребами повинні мати можливість повноцінно брати участь у всіх аспектах навчального процесу та шкільного життя разом з іншими учнями.

4. Партнерство з колективом: інклюзивна освіта передбачає активну участь колективу у створенні умов для успішного навчання кожної дитини.

Україна активно працює над реалізацією інклюзивної освіти в загальноосвітніх закладах. Це включає в себе створення спеціальних класів для дітей з особливими потребами, навчання за індивідуалізованими програмами, підтримку учнів за допомогою асистентів вчителів, асистентами дитини, додатковими дидактичними та наочними обладнаннями, а також застосування універсального дизайну у закладах загальної середньої освіти. Хоча інклюзивна освіта має значний потенціал для забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, вона також стикається з рядом перешкод. До них відносяться нестача кваліфікованих педагогічних працівників, обмежені ресурси та нестача інфраструктури для введення інклюзивного навчання.

Отже, інклюзивна освіта в закладах загальної середньої освіти має велике значення для забезпечення рівних можливостей у навчанні та розвитку кожної дитини з особливими освітніми потребами. Реалізація інклюзивної

освіти відповідає принципам прав людини та відображає зобов'язання України перед міжнародними стандартами у галузі освіти.

Список використаних джерел

1. Гевко І. В. Значення інноваційних технологій при здійсненні інклюзивної освіти. Педагогічний альманах: збірник Комунального вищого навчального закладу Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради. Херсон, 2018. Випуск № 37. С. 237.

2. Данілавичюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 287 с.

3. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навчально-методичний посібник. К. : «АТОПОЛ». 2010. 96 с.

4. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vr#Text> (дата звернення: 17 квітня 2024 року)

5. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380 (дата звернення: 17 квітня 2024 року)

6. Конвенція ООН про права дитини : Генеральна асамблея ООН від 20 листопада 1989 року. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_021 (дата звернення: 17 квітня 2024 року)

7. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю : Генеральна асамблея ООН від 13 грудня 2006 року. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_g71 (дата звернення: 17 квітня 2024 року)

СИСТЕМА ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Волкова Є. Є., Грищенко О. І., Школа О. М.

Постановка проблеми. Гармонійний розвиток людини – це мета і результат якісної вищої освіти. Фізичне виховання займає у цьому не останню роль, воно забезпечує систематичну роботу над розумовими,

естетичними і фізичними якостями людини, сприяє формуванню здібностей шляхом активних, самостійних та усвідомлених дій. Здоров'я, фізичний розвиток і фізична активність студентської молоді викликають велике занепокоєння. Зокрема, спостерігається негативна тенденція – поступове збільшення кількості хворих студентів, викликане зниженням опору організму під впливом несприятливих соціальних факторів і природного середовища. Обмеження руху, статичність у позах різко погіршує працездатність, призводить до помилок і неточностей, негативно відбивається на життєво важливих системах організму (Сорокіна Т.Р, 2016).

Суттєву негативну роль у зниженні рівня фізичного здоров'я, функціонального стану і адаптивних можливостей студентів відіграють такі чинники, як гіподинамія, підвищені емоційні навантаження, нераціональне харчування, зниження інтересу до занять різними видами спорту. Дана проблема ускладнюється і ще тим, що до вузів студентська молодь приходиться вже з послабленим рівнем загального фізичного стану та стану здоров'я в цілому.

Найчастіше система фізичного виховання використовує підхід не до конкретного студента з його індивідуальними особливостями, а до навчальної групи, не враховує регіональні, кліматичні, національні особливості; відсутність належної навчальнотренувальної бази в закладі освіти. Варто зазначити, що розробка та впровадження певних заходів цілком узгоджується з європейським та світовим вектором залучення населення до рухової активності. З метою створення сприятливих умов для зміцнення здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність Указом Президента України від 9 лютого 2016 р. № 42 схвалено Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність–здоровий спосіб життя – здорова нація». Створення сприятливих наукових передумов для формування та реалізації стратегічних документів з розвитку фізичної культури і спорту в Україні актуалізує науковий пошук за сформованою тематикою для підвищення рівня залучення населення до оздоровчорекреаційної рухової активності, що сприятиме вирішенню гуманітарних і соціально-економічних проблем для особи, суспільства та держави.

Мета дослідження – залучення людей до оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Критерієм рівня досягнення цієї мети є показник співвідношення кількості людей, які мають достатній рівень оздоровчо-рекреаційної рухової активності, до загальної кількості населення.

Результати дослідження та їх обговорення. Соціальна система – це впорядкованість в певному відношенні взаємодіючих індивідуумів, груп індивідуумів, процесів, що утворюють інтегральні якості, не властиві складовим її компонентам. Головною властивістю соціальних систем є те, що в їх основі лежать інтереси людей, оскільки основний їх елемент – людина. Цим пояснюється максимальна складність соціальних систем у порівнянні з іншими видами систем, оскільки кожна людина володіє суб'єктивністю та широким діапазоном вибору поведінки.

Система оздоровчо-рекреаційної рухової активності – це сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою суб'єктів, діяльність яких спрямується на залучення особи до рухової активності належного обсягу та оптимальної інтенсивності, форми та види якої добровільно обираються та реалізуються особою під час дозвілля, а також передбачає реалізацію оздоровчих, соціальних та економічних функцій. Це цілісна соціальна система, що має власну структуру, та одночасно є підсистемою системи більш високого порядку – здорового способу життя. У соціальних системах, як особливо складних, здійснюється декомпозиція головної цілі (мети) на ряд складових, що дозволяє сформувати ієрархію цілей від найвищої до найнижчої. Супідрядність цілей для наочності подається у вигляді так званого «дерева цілей», яке дозволяє системно показати порядок руху до мети шляхом досягнення цілей нижчого рівня.

Індивідуальні потреби людини у руховій активності – це комплекс, що включає потреби організму людини та потреби особистості, які також диференціюються на окремі складові. Потреби організму людини в руховій активності включають: необхідність в оздоровленні організму, підвищенні його життєздатності; необхідність в оптимізації фізичної підготовленості людини та її фізичного розвитку; потребу компенсувати негативний вплив гіпокінезії та зумовленої нею гіподинамії на психофізичний стан організму людини; потребу у відновленні працездатності організму після робочого дня і тижня.

Освідченні особи того часу чітко розуміли, яку велику роль у збереженні працездатності відіграє рухова активність. Хоча у ті часи не було таких, як зараз засобів пересування, а якщо і були то в обмеженій кількості і доступності для звичайного населення. Не було сучасних іграшок, комп'ютерів, планшетів, які зараз майже повністю витіснили рухові ігри, прогулянки на свіжому повітрі серед дітей, підлітків та дорослого населення. Сучасна людини використовує у повсякденному житті для пересування особисті автомобілі, громадський транспорт. Тому проблема малорухливого способу життя, гіподинамії, у сучасному суспільстві повинна набувати

великого розголосу і є однією із актуальних тем для розгляду сучасними науковцями, педагогами, громадськими діячами.

Фізичне виховання і масовий спорт є важливою складовою процесу повноцінного розвитку людини та її виховання, дієвим засобом профілактики захворювань, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, забезпечення творчого довголіття, організації змістовного дозвілля, запобігання антигромадським проявам (Школа О.М., 2023). Діяльність всіх інституцій і закладів, що займаються підростаючим поколінням повинна здійснюватися з урахуванням важливих для суспільства вимог, однією з яких є збереження здоров'я людини (Андрєєва О. В., Дудчак М., Благій О., 2020). В першу чергу це стосується системи освіти яка охоплює період від шкільного віку до юності, коли відбувається фізичний розвиток дитини, набувається певний обсяг рухової активності.

Проведені в цьому напрямку дослідження свідчать, що створення технології організації рекреаційно-оздоровчої роботи в закладах освіти, яка більшою мірою зводиться до погано систематизованих, слабо взаємопов'язаних, а отже, неефективних заходів. Таким чином, на основі проведеного аналізу нам видається доцільним на сучасному етапі розвитку системи наукових знань запропонувати таке визначення досліджуваної дефініції: рухова активність – це свідоме переміщення тіла та/або його частин у просторі та у часі, яке здійснюється завдяки роботі скелетних м'язів, що потребує додаткових витрат енергії та спрямоване на досягнення визначеної мети.

Висновки. Відповідно до цього, створюючи шкільні програми з фізичного виховання, необхідно враховувати фізіологічні норми рухової активності школярів, мотиви та інтересам учнів у виборі видів фізичних вправ. Однак, аналіз базових програм з фізичного виховання в школі показав, що не зважаючи на окремі зміни, основна їх концепція залишилась старою. Основні положення даних програм на практиці не виконуються це пов'язано з об'єктивними причинами реалізації затверджених програм. Сучасний розвиток українського суспільства вимагає створення та впровадження в практику інноваційних програм у сфері фізичної культури та спорту.

Список використаних джерел

1. Сорокіна Т.Р. Проблема збереження фізичного виховання у вищих навчальних закладах в рамках реформи системи освіти. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення* : матеріали XVI Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених. Суми. 2016. Т. 1. С. 122-127.
2. Андрєєва О. В., Дудчак М., Благій О. Теоретичні засади оздоровчо-

рекреаційної рухової активності різних груп населення. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 2. С. 59-66. DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2020.2.59-66>

3. Otravenko O. V., Shkola O.V., Zhamardiy V. O., Pavliuk O. M., Radchenko A. V., Donchenko V. I., Myronenk S. G. Method of physical improvement of higher education students by means of functional training in the aspect of health-preservation. *Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association*. Aluna Publishing. 2024. № 66(1). P.40-48. DOI: 10.36740/ABAL202401107

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ХІМІЇ

Гайдук К. В.

Актуальність теми. У світлі сучасних тенденцій в освіті, компетентнісний підхід до організації самостійної роботи на заняттях з хімії стає надзвичайно актуальним. Зростання ролі індивідуалізованого навчання та розвитку критичного мислення вимагає від педагогів впровадження ефективних методів стимулювання самостійності та ініціативи здобувачів освіти. У цьому контексті, використання компетентнісного підходу у процесі навчання хімії дозволяє не лише збагачувати знання здобувачів освіти, а й розвивати їхні аналітичні та проблемно-орієнтовані навички.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз теоретичних джерел засвідчив, що проблема впровадження компетентнісного підходу в освіті знаходиться в центрі сучасної педагогічної думки відображена у нормативних документах та активно розробляється і впроваджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Окремі науковці досліджували спектр проблем, пов'язаних із теорією та практикою компетентнісного підходу у вищій школі [1]. С. Яценко наголошує на проблемі вдосконалення системи освіти шляхом впровадження компетентнісної освітньої парадигми, що активно обговорюється у сучасній педагогічній науці [4]. У психолого-педагогічній літературі визначено різні погляди науковців щодо основоположних питань компетентнісного підходу [2; 3].

Мета дослідження. Систематизація та аналіз сучасних підходів до використання компетентнісного підходу в організації самостійної роботи на заняттях з хімії. Конкретні цілі включають розгляд теоретичних засад компетентнісного підходу до навчання та освітньої діяльності, аналіз

індивідуальних особливостей здобувачів освіти і методів їхнього врахування при організації самостійної роботи, а також дослідження ролі використання інтерактивних методів навчання та технологій у процесі впровадження компетентнісного підходу. Дослідження спрямоване на ідентифікацію та аналіз переваг і обмежень використання компетентнісного підходу в організації самостійної роботи на заняттях з хімії, формування пропозицій щодо оптимізації цього процесу з метою поліпшення якості навчання.

Виклад основного матеріалу. У світовій освітній практиці провідними є діяльнісний, особистісно зорієнтований та компетентнісний підходи, причому останній тісно пов'язаний з двома попередніми, оскільки компетентнісний підхід стосується особистості здобувача освіти і може бути реалізований і перевірений тільки в процесі виконання здобувачем освіти певного комплексу дій. Орієнтація змісту освіти на компетентнісний підхід є новим для вітчизняної освіти. Відкриваються можливості організувати освітній процес з урахуванням потребам часу та суспільства, можливостей молоді до самореалізації на ринку праці та в суспільних процесах. Сучасні тенденції в освітньому середовищі змінюють підхід до освіти, саме тому ключовим завданням педагога є не просто передача інформації здобувачам освіти, а й розвиток їх критичного мислення, творчих здібностей та вміння вирішувати практичні проблеми. Одним із ефективних підходів до цього є використання компетентнісного підходу, який активно застосовується на заняттях з хімії.

Компетентнісний підхід базується на розвитку компетентностей здобувачів освіти, тобто їхніх знань, вмінь, навичок і особистісних якостей. В основі цього підходу покладено ідею, що навчання повинно спрямовуватися на формування у здобувачів освіти загальних і фахових компетентностей, які вони зможуть успішно застосовувати в педагогічній діяльності.

Перевагами компетентнісного підходу у навчанні хімії є:

- розвиток критичного мислення: здобувачі освіти навчаються аналізувати інформацію, робити висновки та обирати найбільш ефективні шляхи розв'язання хімічних задач;
- активна участь: студенти більше залучені до виконання різноманітних завдань, співпраці з одногрупниками та обміну думками;
- практичні навички: успішне вивчення хімії і застосування знань у професійній діяльності;
- стимулювання творчості: пошук альтернативних шляхів розв'язання проблем, власні підходи до вивчення хімії.

Структура самостійної роботи на заняттях з хімії за компетентнісним підходом:

1. Визначення цілей. Викладач спільно зі здобувачами освіти визначають цілі та завдання самостійної роботи, що дозволяє студентам зрозуміти, чого саме вони мають досягти.

2. Підготовка матеріалу. Викладач надає здобувачам освіти необхідний матеріал для самостійної роботи: підручники, додаткову літературу, інформаційні джерела, відеоматеріали тощо.

3. Виконання завдань. Здобувачі освіти працюють над виконанням завдань, розв'язують хімічні задачі, проводять експерименти, аналізують результати.

4. Обговорення та рефлексія.

5. Оцінювання.

Важливою складовою компетентнісного підходу є активна роль педагога у формуванні компетентностей здобувачів освіти. Викладач виступає не лише як посередник у передачі знань, але й як наставник, керівник та фасилітатор освітнього розвитку.

Інтерактивні методи навчання є складовою компетентнісного підходу у вивченні хімії. Ці методи дозволяють залучити здобувачів освіти до активної участі в освітньому процесі та сприяють ефективному засвоєнню матеріалу. Форми роботи на заняттях з хімії:

– групова робота: здобувачі освіти розподіляються на невеликі групи та спільно працюють над розв'язанням завдань або виконанням експериментів. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці та взаємодії між студентами;

– представлення проєктів: студенти мають можливість працювати над власними проєктами з хімії, досліджуючи певні аспекти предмету та представляючи результати своєї роботи перед групою. Це сприяє розвитку дослідницьких навичок та творчого мислення. Використання сучасних технологій, таких як комп'ютерні програми, віртуальні експерименти або онлайн-ресурси, дозволяє зробити освітній процес більш цікавим та доступним для здобувачів освіти;

– дискусії та обговорення: здобувачі освіти обговорюють складні питання з хімії, висловлюють свої думки та аргументують свої позиції. Це допомагає розвивати аналітичні навички та вміння аргументувати свої думки.

Дослідження показують, що використання компетентнісного підходу на заняттях з хімії позитивно впливає на результати навчання здобувачів освіти. Вони демонструють краще засвоєння матеріалу, вищий рівень мотивації та більш розвинені навички самостійної роботи.

Висновки. Компетентнісний підхід до організації самостійної роботи на заняттях з хімії сприяє більш ефективному формуванню знань, навичок та

особистісних якостей здобувачів освіти. Він дозволяє створити стимулююче освітнє середовище, де кожен студент може розвиватися і досягати успіху в навчанні хімії. Компетентнісний підхід до організації самостійної роботи на заняттях з хімії відкриває широкі можливості для розвитку здобувачів освіти та покращення якості освіти. Шляхом активного залучення здобувачів освіти до освітнього процесу, стимулювання їхньої активності та творчості, викладач може підготувати нове покоління фахівців, які будуть успішними у сучасному світі знань і технологій.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика : кол. монографія / за заг. ред. О.А. Жукової, А.І. Комишана. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2021. 264 с.
2. Матеріали 48-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Науково-методичні основи компетентнісного підходу до підготовки здобувачів вищої освіти». Полтава: РВВ ПДАА, 2017. 237 с.
3. Kuharenko L., Klymenko O., Bondarenko O. Competence-based approach as a key component of modern education. // *Pedagogy of formation of creative personality of the student: collection of scientific papers*. Kharkiv, 2018. P. 129-134.
4. Яценко С. Феномен компетентності майбутнього вчителя в контексті сучасних парадигм. *Нові технології навчання*. 2021. № 95 С. 228-235. URL: journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/224 (дата звернення 18.03.224).

УЧИТЕЛЬ ІСТОРІЇ ЯК АГЕНТ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Гамрецька Г. С., Фаненштель Н. В.

Нинішній період в історії української державності позначений випробуванням не лише внутрішньою затьяжною суспільно-політичною кризою, але й зовнішньою агресією. Ці обставини вимагають визначення та кристалізації справжніх пріоритетів і цінностей українського суспільства, серед яких – моральні засади державницького мислення громадянина, розуміння відповідальності за свій внесок у суспільне життя та власну долю. Звідси – зростання відповідальності органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів за результати діяльності щодо «формування у молодого покоління високої

патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України» [3].

Щодо відповідальності освітніх закладів, то згідно з Концепцією НУШ, випускник Нової школи – це цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя [4, с.6]. У цій тріаді-характеристиці випускника школи звернемо увагу на складник, який в умовах сучасних викликів набув особливого значення. Йдеться про якості громадянина-патріота.

Ціннісна спрямованість Концепції НУШ відображена в Державному стандарті базової середньої освіти, де конкретизовано завдання кожної освітньої галузі для реалізації цілей НУШ. Зокрема, громадянська та історична освітня галузь має забезпечити «розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції» [1]. Підготовка майбутніх вчителів історії має бути спрямована на формування в них спроможності до реалізації мети громадянської та історичної освітньої галузі.

Слід зазначити, що історична дидактика та громадянська освіта у вирішенні завдань національно-патріотичного виховання виконують особливу роль. Без перебільшення шкільну історію ще з ХІХ ст. вважають засобом пропагування ідеї необхідності захисту країни. Як стверджував О. Бісмарк (за іншими джерелами – професор географії О. Пешель), війну виграють не генерали, війну виграють шкільні вчителі та парафіяльні священники.

Національно-патріотичний аспект едукації в сучасному закладі педагогічної освіти має велике значення для підготовки фахівців будь-якої освітньої галузі. Однак, під час підготовки вчителя історії слід враховувати, що на дидактичну історію мають вплив три чинники: історична наука, суспільство та держава. Зокрема, історики прагнуть, щоб у шкільній історії було менше міфів, і вона відповідала науковим засадам. Суспільство робить соціальне замовлення історичній освіті виховати людину, діяльність якої

сприяла б його розвитку. Держава хоче, щоб здобувач історичної освіти був лояльним до неї громадянином та відповідав вимогам, які окреслила Конституція. Тоталітарна держава з імперськими амбіціями монополізує своє панування над усіма сферами, у тому числі – над історією. От тоді історія стає отрутою та, за словами П. Валері, найнебезпечнішим продуктом, що його витворила хімія інтелекту, бо вона робить народи злими, зухвалими, пихатими, нетерпимими й зарозумілими [6, с. 201]. У ХХ столітті це продемонструвала нацистська Німеччина, у ХХІ – рашистська федерація, яка використала історію для підготовки і виправдання агресії проти України.

«Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації» [3]. Ось чому сьогодні для нас важлива історія: адже вона є чинником національної безпеки та засобом формування національної ідентичності й плекання національної гордості.

Розглядаючи патріотизм з позиції філософії, О. Дзьобань та О. Александрова виокремлюють у цьому духовному феномені три аспекти: онтологічний – як реально існуючі почуття, погляди, ідеї; гносеологічний – як відображення у свідомості людини соціальної дійсності; ціннісний та праксеологічний – як ставлення людини до світу через значущість духовних і матеріальних орієнтирів, як духовно перетворююче ставлення до дійсності [5, с. 6].

З позиції педагогіки філософські аспекти патріотизму трансформуються у три групи методів, спрямованих на реалізацію завдань з підготовки майбутніх вчителів історії як агентів національно-патріотичного виховання школярів: перша група – методи усвідомлення національно-патріотичних цінностей; друга група – методи формування досвіду національно-патріотичної поведінки; третя група – методи стимулювання (педагогічної підтримки) національно-патріотичної діяльності та поведінки [2, с. 209].

Метою тез є аналіз освітніх практик з підготовки майбутніх вчителів історії до національно-патріотичного виховання в закладах освіти.

Здатність до реалізації завдань національно-патріотичного виховання передбачає наявність у майбутніх вчителів історії практичного досвіду набуття уміння застосовувати різні методи. Це можливо в умовах діяльнісного підходу, коли здобувач освіти впродовж навчання в ЗВО бере участь в організації та проведенні заходів національно-патріотичного змісту. Причому робота закладу освіти в зазначеному аспекті має бути цілеспрямованою, комплексною та системною, без надмірного пафосу і пронизувати всі сфери едукації – навчальний процес, виробничу практику та позааудиторну діяльність студентів.

Готовність учителя історії стати агентом національно-патріотичного виховання школярів перш за все конкретизується у його професійних знаннях і вміннях, здатності до рефлексії та активного творення нового знання. Цей аспект безпосередньо пов'язаний зі змістовою та процесуальною сторонами навчального процесу. Зміст освітніх компонентів історичних спеціальностей містить значний потенціал для набуття студентами знань та умінь, спрямованих на реалізацію завдань національно-патріотичного виховання. У зв'язку з тим, що історія апріорі є засобом формування громадянина-патріота, можна обминути аналізування її змістового складника. Натомість наведемо приклади застосування інструментів та стратегій патріотичного виховання під час вивчення історичних дисциплін.

Важливий досвід з утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України студенти накопичують під час гостьових лекцій. Наприклад, лекція М. Журби, директора Науково-дослідницького центру «Слов'янський світ», завідувача кафедри цивілізаційної історії та археології Центрально-Східної Європи (Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) присвячена проблемі національної самоідентифікації. Під час свого виступу професор демонструє та коментує здобутки проєкту UATV «Пишемо історію» про маловідомі сторінки життя відомих особистостей. Студентам запропоновано кінофрагменти про історію життя Агатангела Кримського – українського історика, одного з організаторів Академії наук України та Євгена Березняка – ветерана Другої світової війни, рятувальника м. Кракова.

Досягнення ефективних результатів підготовки студентів-істориків до національно-патріотичного виховання забезпечується також упровадженням в навчальний процес прийомів творчої реконструкції історичних подій, що створюють «ефект присутності». Наприклад, під час вивчення історії Української революції (1917 – 1921 рр.), студентам-історикам запропоновано провести театралізовану екскурсію вулицею Проскурівською. На чотирьох локаціях студенти-екскурсоводи розповідають про події революції, які були пов'язані зі спорудами вулиці. Театралізоване дійство завершено пісенним флешмобом «Молитва за Україну». Формат театралізованої екскурсії налаштовує майбутніх вчителів на застосування методів стимулювання національно-патріотичної діяльності та поведінки школярів.

Підготовка майбутнього вчителя історії до національно-патріотичного виховання має здійснюватися на засадах міждисциплінарності. За приклад реалізації такого підходу може слугувати проведення квесту «History and Art as integral parts of nation's identity». Метою інтелектуально-динамічної гри є

формування у студентів-істориків таких компетентностей, як-от: спілкування з професійних питань іноземною мовою, уміння ефективно працювати з інформацією, softskills. Рухаючись за заздалегідь спланованим маршрутом, студенти на п'ятьох локаціях створювали короткі відео та розповідали англійською мовою про об'єкти, котрі є втіленням української ідентичності. Наприклад, на локації, яку презентувала деканка гуманітарного факультету, Заслужена діячка мистецтв України Галина Бучківська, студенти створили англійською мовою відеорозповідь про історію ляльки-мотанки, що є найстарішим символом української культури, а також справжнім амулетом та символом автентичності й жіночої мудрості. Під час зйомок коротких відео на локації «Особистості роблять історію» учасники команд розповідали цікаві факти біографії Богдана Хмельницького, а також про його здобутки та втрати в боротьбі за українську державність. На Алеї Героїв учасники квесту розповідали про героїв, які пишуть сучасну історію України, Європи та світу – про хмельничан, які віддали життя в боротьбі за незалежність, демократію та українську ідентичність: про Бориса Танащука, Олександра Співачука – випускників шкіл міста, де майбутні вчителі історії проходять педагогічну практику. Квест як форма організації навчального процесу сприяє забезпеченню інтеграції різних освітніх цілей: розвиток навичок говоріння на професійні теми англійською мовою, популяризація історико-культурної спадщини України.

Міждисциплінарність у підготовці фахівців-істориків можна простежити також у різних форматах співпраці викладачів випускової кафедри спеціальності «Середня освіта (Історія)» з колегами Харківської гуманітарно-педагогічної академії. Наприклад, студенти набули навичок формування поваги до культурного та історичного минулого України під час підготовки та проведення онлайн-семінару з історичного краєзнавства, модератором якого виступила професорка Валентина Олянич. Студенти-харків'яни глибоко та різнобічно дослідили різні аспекти свого краю: історію заснування Харкова, археологічні знахідки, історію вулиць, життєпис славетних земляків. Студенти-хмельничани також гідно презентували свою малу батьківщину. В анонсах, які супроводжувалися візуалізацією, вони привернули увагу мешканців Слобожанщини до найцікавіших історико-культурних пам'яток: Кам'янець-Подільської та Меджибізької фортець, замку князів Острозьких у Старокостянтинові, палацу Орловських у с. Маліївці, місця перемоги Богдана Хмельницького біля с. Пиляви.

У цьому ж контексті заслуговує на увагу приклад бінарного заняття з археології на тему «Духовна культура ранньосередньовічного населення України за археологічними матеріалами», проведеного Віктором Квітковським

(Харків) та Сергієм Семенчуком (Хмельницький). Зміст лекцій був побудований на матеріалах власних археологічних досліджень викладачів-науковців. С. Семенчук проводив свою частину лекції у форматі прямого репортажу з Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника. Студенти обох закладів освіти мали нагоду безпосередньо із музею дізнатися про історію досліджень унікальної колекції із тринадцяти кам'яних скульптур, знайдених на території лівобережжя Середнього Подністров'я. В. Квітковський за допомогою візуалізації розповів про комплекси ритуального призначення на поселеннях салтово-маяцької культури (за матеріалами селища П'ятницьке-І).

Важливим чинником підготовки вчителя історії до національно-патріотичного виховання є виробнича практика. За допомогою історичного матеріалу на уроках та під час проведення позакласних заходів студенти-практиканти вдосконалюють уміння з формування у школярів досвіду національно-патріотичної поведінки. Наприклад, під час проведення виховної години «Незламність українського народу. Пам'ять про Героїв України» практикант спонукає школярів пригадати жорстокі події десятирічної боротьби українського народу за свою свободу, а також акцентує, наскільки сильним є український народ, який готовий віддавати власне життя за волю і незалежність. Готуючись до заняття, практикант та учні черпають приклади із регіональних сюжетів, у яких розповідається про мужність і відвагу випускників закладу освіти та членів родин школярів. Вже традиційним елементом виховних заходів з національно-патріотичного виховання стало волонтерство та донати – благодійні внески на користь ЗСУ.

Серед завдань національно-патріотичного виховання – «сприяння набуттю молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства» [3]. Одна із стратегій, що слугує реалізації цього завдання, – участь студентів у дебатах, де вони набувають досвіду обговорення актуальних питань та прийняття рішень. Наприклад, майбутні вчителі історії беруть участь у дебатному турнірі «Твоє місто – твій вибір», який організований Молодіжним центром у приміщенні Хмельницької міської ради. Під час дебатів студенти міста обговорюють актуальні питання волонтерської діяльності, розвитку молодіжних фестивалів тощо.

В умовах російської агресії, коли заперечується право на існування України як держави та українців як нації, важливим для кожного українця є усвідомлення особливостей української ментальності. Ця проблема є предметом розгляду не лише окремих дисциплін («Історія України»,

«Національний чинник в сучасному світі», «Контроверсійні питання історії України»), але й під час позааудиторних заходів. Зокрема, з метою культивування кращих рис української ментальності у співпраці з кафедрою психології організовано історико-психологічні студії. Темою обговорення запропоновано «Ми ніколи не будемо братами! Ментальність та менталітет як запорука збереження цілісності держави». Під час студій студенти-історики та психологи у форматі інтеракції досліджують фольклор, твори образотворчого мистецтва, наукові розвідки, філософські узагальнення щодо проявів рис менталітету українців та росіян. Аналізуючи позитивні та негативні вияви рис української ментальності, студенти переконуються в справедливості твердження Ліни Костенко про те, що у кожній нації є свої хвороби, однак в росії хвороба невиліковна. Слід зазначити, що національно-патріотичне виховання передбачає формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій. Отож, «хвороби» нації – це не про генетику. Риси ментальності (і позитивні і негативні) зазнають політичних та соціокультурних впливів. Майбутні історики мають усвідомлювати, на тлі яких подій, явищ і процесів формувалися та зазнавали змін риси українського та російського менталітетів.

Підсумовуючи, варто зазначити, що комплексна, системна і цілеспрямована підготовка майбутніх вчителів історії до реалізації завдань національно-патріотичного виховання є важливим чинником духовного об'єднання українців на основі патріотизму заради захисту незалежності й територіальної цілісності України.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/.
2. Ігнатуша А.Л. Національно-патріотичне виховання майбутніх вчителів. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). 2015. № 7 (296) жовтень, частина перша. С. 206-212.
3. Національно-патріотичне виховання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-pravditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>.

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016/10>.

5. Формування патріотичної та громадянської свідомості учнів: теорія і практика: моногр. / Авт. кол.: Александрова О.С., Левітас Ф.Л., Салата О.О., Шепетяк О.М., Матвійчук О.Є., Петрошук Н.Р. та ін. ; [за заг. ред. проф. Левітаса Ф.Л.; наук. ред. Александрової О.С., Салати О.О.]. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 172 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26198/1/%8F.pdf>.

6. Яковенко Н. Вступ до історії. К: Критика. 2007. 372 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Горбенко Є. О.

Актуальність проблеми. Ідея гейміфікації виникла досить давно, але стала набувати популярності тільки в останні роки. Її коріння можна простежити в ігровій індустрії, але першими, хто запропонував застосування ігрових механік в інших сферах, були Річард Бреннер та Ян Кенні з компанії Bunchball. У 2010 році вони запустили систему гейміфікації на популярному сайті NBC, де користувачі могли заробляти бали та отримувати нагороди за участь у різних онлайн-активностях [9].

З того часу гейміфікація поширилася на різні сфери діяльності, включаючи бізнес, екологію, охорону здоров'я, політику та освіту.

У своїх працях видатні психологи та педагоги, такі як Л. Виготський, О. Леонт'єв, Д. Ельконін, В. Сухомлинський, Б. Сьютс, К. Ушинський та інші, досліджували проблему залучення здобувачів освіти до ігрових ситуацій.

Аналіз сучасної літератури дозволяє виділити спільні риси для гри та ігрового навчання, зокрема акцент на діяльності, організованій за певними правилами, стимулювання творчості, активності, бажання досягнення, а також імітацію реального життя та надання особистого сенсу і цінності учасникам [5].

Використання ігрових ситуацій в освіті є ефективним, оскільки вони зацікавлюють студентів, мотивують до активної участі та дозволяють навчатися через живий, імітаційний досвід, де можна експериментувати та вирішувати проблеми. Проте сьогодні, ігрові освітні технології, включаючи

дидактичні ігри, отримують новий розвиток в епоху цифровізації, що потребує більш глибокого вивчення.

На фоні стрімкого технологічного прогресу та постійних трансформацій у суспільстві, освітній процес стає все більш вибірковим, потребує новаторських підходів, що відповідають викликам нашого часу. Глобальні технологічні та соціокультурні тенденції настільки впливають, що перегляд традиційних методик навчання та впровадження нових стратегій стають нагальною потребою для відповіді на потреби і вимоги сучасного світу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні багато дослідників присвячують свої роботи вивченню ефективності використання гейміфікації в освіті. Наприклад, В. Стеценко, Л. Тітова розкривають особливості використання гейміфікації у процесі навчання програмуванню студентів ЗВО [6], В.О.Заруцька визначає ризики та перевагу цього освітнього інструменту[3], Є.Горбенко та Є.°Антонов розглядають гейміфікацію як засіб підвищення якості освіти [1, 2], О.В. Саган, Н.В Шварп, І. С. Сабатовська-Фролкіна, Г. В. Тимошук розглядають у своїй роботі принципи гейміфікації в освіті, [5, 7], Олексюк В.П. розглядає психолого-педагогічні аспекти використання середовища гейміфікації при підготовці майбутніх бакалаврів інформатики [4].

Аналіз літературних джерел свідчить про значний інтерес науковців до цієї теми.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб вивчити, як психологічні особливості здобувачів освіти впливають на ефективність використання інструментів гейміфікації. Це включає в себе аналіз таких аспектів особистості, як мотивація, увага та інші психологічні фактори. Всі ці фактори впливають на реакцію студентів на гейміфіковані навчальні методи та на результативність їх використання.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує дуже багато визначень поняттю гейміфікація, але в узагальненому сенсі це поняття розглядається як стратегія, яка використовує механіку гри та дизайн досвіду для цифрового залучення та мотивації людей до досягнення своїх цілей.

Гейміфікація в освіті – це стратегія, що допомагає підвищити зацікавленість у навчанні шляхом впровадження елементів гри в навчальне середовище. Це досягається шляхом створення такого рівня зацікавленості у студентів, аналогічного тому, який вони відчують під час гри в комп'ютерні ігри. Цифровізація мотивації є ключовою ідеєю, що вкладається в суть гейміфікації, тому що вивільнення нейромедіаторів, що спостерігається у гравців під час комп'ютерних ігор, відіграє ключову роль у природному механізмі зміни поведінки [5].

Проте слід відмітити, що використання даного освітнього інструменту має як позитивні, так і негативні моменти, які ми узагальнили на рис.1..

<ol style="list-style-type: none">1. Збільшення мотивації: Гейміфікація може стимулювати студентів до активного навчання, оскільки вона робить процес цікавішим і захоплюючим.2. Покращення залучення: Застосування елементів гри може поліпшити увагу та зацікавленість студентів у вивченні матеріалу.3. Зміцнення співпраці: Гейміфікація може сприяти співпраці між студентами, коли вони працюють разом, щоб досягти спільної мети.4. Покращення навичок розв'язання проблем: Гейміфікація може сприяти розвитку навичок критичного мислення та вирішення проблем через ігрові завдання та виклики.	<ol style="list-style-type: none">1. Ризик втрати академічної серйозності: Іноді гейміфікація може сприйматися як зниження рівня серйозності навчального процесу, що може вплинути на якість освіти.2. Неоднаковість реакції студентів: Деякі студенти можуть реагувати позитивно на гейміфіковані методи, тоді як інші можуть знаходити їх непривабливими або недоцільними.3. Потреба відповідних ресурсів: Реалізація гейміфікованих програм може вимагати значних зусиль та ресурсів з боку педагогів та установ освіти.4. Можливість відволікання: Якщо гейміфікація не належним чином збалансована, вона може сприяти відволіканню студентів від основного навчального змісту.
---	--

Рис.1. Переваги та недоліки використання гейміфікації у освітньому процесі

Враховуючи ці мінуси використання гейміфікації в освіті, вбачаємо необхідним проаналізувати, чи однаково підходить даний інструмент для всіх здобувачів освіти, в залежності від їх психологічних особливостей.

Ефективність використання елементів гейміфікації ґрунтується на теорії психотипів гравців Річарда Бартла. Це популярна в ігровій спільноті модель, яка ділить гравців на чотири основні категорії: кар'єристи, дослідники, тусовщики та кілери. Спочатку вона створювалася з розрахунком на ММО(massive multiplayer online games) ігри, але в багатьох випадках її застосовують для гейміфікації навчання.

Кар'єристи (Achievers). Ними рухає потреба у досягненні ідеалу, виконанні будь-яких завдань та отриманні винагород. Кар'єристам подобається долати труднощі та демонструвати свою компетентність. Для них добре підійдуть елементи гейміфікації, що включають цікаві незвичайні завдання, чіткі цілі, показники прогресу та винагороди.

Дослідники (Explorers). Їм цікавий новий досвід, вони не женуться за екшен-сценами і не хочуть бути у центрі уваги. Дослідники люблять розкривати секрети або вирішувати головоломки. Щоб мотивувати цей тип

гравців, в навчання включають ігрові елементи, що вимагають експериментування, наприклад, альтернативні шляхи вирішення завдання або секретні бонуси, які гравці отримують за свою цікавість.

Тусовщики (Socializers). Цей тип цінує соціальну взаємодію та любить спілкуватися. Вони процвітають у кооперації, спілкуванні та налагодженні зв'язків з іншими учасниками. Серед елементів гейміфікації, які впроваджують для тусовщиків, — чат, дошки обговорень чи спільні цілі та завдання з іншими здобувачами освіти, які потребують спільної роботи.

Кілеру (Killers). Їм важлива перевага над іншими гравцями, конкуренція та домінування перед суперниками. Вони шукають можливості затвердити свою перевагу та кинути виклик іншим гравцям. Створення конкурентного середовища, такого як списки лідерів або системи рейтингів, може задовольнити їхнє прагнення до визнання та досягнень. Найбільш ефективний елемент гейміфікації для кілерів – завдання на час, де здобувачі освіти можуть продемонструвати свої навички та змагатися з іншими [8].

Також, окремо слід відмітити, що використання гейміфікованих методів повинно враховувати особливості сприйняття та уваги здобувачів освіти.

Студенти-візуали: Студенти, які краще сприймають інформацію за допомогою візуальних засобів, можуть користуватися гейміфікацією в освіті, оскільки вона часто включає в себе візуальні елементи, такі як графіка та анімація.

Студенти-аудіали: Студенти, які краще сприймають інформацію за допомогою слуху та мовлення, можуть також знайти користь у гейміфікації, яка може включати аудіо-компоненти та інтерактивні завдання.

Студенти з особливими освітніми потребами: Для студентів з ООП гейміфікація може бути корисною, оскільки вона може надати індивідуалізований підхід до навчання та дозволити адаптувати завдання до їхніх потреб.

Враховуючи різні типи студентів, важливо розробляти гейміфіковані підходи до навчання, які враховують їхні індивідуальні особливості та потреби.

Висновки. Навчальний процес це завжди робота з інформацією. Необхідно знаходити достовірні джерела знань, систематизувати їх, виконувати вправи, щоб набратися практики і краще запам'ятати. Звісно ж, процес цей не найбільш захоплюючий, і навіть у дорослої людини з'являється бажання відволіктися на щось цікавіше. У багатьох країнах у навчальному процесі з'явився новий підхід, що дає змогу утримати увагу - гейміфікація. Проте ефективність використання цього інструменту у великій мірі залежить

від того, чи правильно було підібрано інструменти виходячи з психологічного типу здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Антонов Є. Гейміфікація як засіб підвищення якості освіти: досвід використання комп'ютерних ігор у навчальному процесі. *Перспективи та інновації науки*. 2022. №. 9 (14).
2. Горбенко Є. ВПЛИВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА МОТИВАЦІЮ ТА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ТА ПРАКТИЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ. *Перспективи та інновації науки*. 2024. №. 3 (37).
3. Заруцька В. О. Гейміфікація у освітньому процесі вищої школи: переваги та ризики. *Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку*. 2021. С. 23-24.
4. Вербовецький, Д. В., Олексюк, В. П. Аналіз деяких понять у теорії гейміфікації навчання. Рекомендовано до друку: Вченою радою Інституту цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України. Протокол № 4 від 28.02. 2022. с.18.
5. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2022. №. 100. С. 12-18.
6. Стеценко В., Тітова Л. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРОГРАМУВАННЮ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОНЛАЙНОВОГО НАВЧАННЯ *Перспективи та інновації науки*. 2023. №. 15 (33).
7. Шварп Н. В., Сабатовська-Фролкіна І. С., Тимощук Г. В. Основні принципи гейміфікації в освіті. Матеріали *VIII Міжнародної науково-практичної конференції* м. Львів, 9-10 червня 2023 року. Львів: Львівський науковий форум, 2023. С.57-58.
8. Шелл Дж. Геймдизайн. Київ : Альпіна Диджитал, 2019. 550 с.
9. Sofia Kondrat. LMS Gamification: Top 6 Examples. URL: <https://www.educate-me.co/blog/lms-gamification-examples>. Дата звернення (20.04.24)

LEARNING ENGLISH THROUGH THE PRISM OF ART

Dehtiarova Ye.S., Horovenko O. A.

The relevance of the problem. At the modern stage of education development in Ukraine, new methods, means and ways of learning are necessary. Pedagogical technologies that teachers use in English lessons should make the lesson interesting, rich and productive. One of these methods is the use of arts to ensure effective development, formation of speech and communication skills, by creating the necessary conditions for acquiring skills and knowledge of a foreign language. Recently, the interest of scientists lies in the search for new educational methods aimed at the humanization and democratization of education, at the self-determination of the individual, which makes it possible to find external and internal mechanisms for the activation of personal growth and creative self-development. An important aspect that will contribute to the implementation of person-oriented education is the field of pedagogical science – art pedagogy.

Analysis of recent research and publications. In Ukraine, the impact of arts on children is investigated by many theoreticians and practitioners (N. Kanshonistova, V. Kondrashin, L. Obukhova, L. Odynchenko, M. Plotkin, O. Chebykina, etc.). The beginning of the formation of art methods in Ukraine is connected with the research of I. Chernukha, I. Dmitriieva, O. Fil, U. Dutchak, L. Kunenko. Their works are devoted to consideration of the influence of the psychocorrective influence of art and creative activity on the harmonious development of the child.

The purpose of study. Identify the stages of art technology application; determine the indicators of effectiveness of art technologies implementation in English lessons; distinguish the types of art technologies that are appropriate for use in English lessons.

Results. Art was always seen as a means of knowledge. Along with mathematics, art was a means of expression in antiquity; geometry was pure art, art was as rigorous as geometry. Until modern times the role of art wasn't questioned because art doesn't have to justify its purpose, either in completing education or in completing life itself. Art is the main instrument to connect the two brain hemispheres in order to improve its functions. "Playing" with the instruments or "playing" with different materials in visual arts is mostly an ambidextrous activity which also improves and develops brain function [4, p. 9].

Exercises using art technologies are a leading means of achieving the main goal of learning a foreign language – the formation of a communicative personality capable of asking questions, expressing one's opinion, telling about events in the past, present or future, in other words, a personality capable of communication.

The use of elements of arts in foreign language learning includes fantasy, imagination, intuition and creative thinking, which positively affects the emotional state of students [2, p. 4].

Some stages of the application of art technologies can be singled out:

- Settings for creativity. The task of this stage is to prepare the participants for spontaneous artistic activity and intra-group communication.
- Actualization of visual, auditory, kinesthetic sensations.
 - Individual creative activity that provides opportunities for studying the student's own problems.
 - Activation of verbal and non-verbal communication. The task of this stage is to create conditions for intra-group communication. Each participant is invited to show their work and talk about it.
 - Collective work in small groups. Pupils think over the plot and play small plays.
 - Reflective analysis in a safe environment. The atmosphere of emotional warmth, empathy, care allows every participant to feel pleasant sensations [1].

According to the implementation of art technologies in English lessons, the following performance indicators can be determined:

- 1) qualitative changes in the motivation of students' educational activities;
- 2) increasing interest in learning the language and culture of the country whose language is being studied;
- 3) development of abilities and skills of independent work of students;
- 4) development of communication skills, ability to work in a team;
- 5) development of creative abilities, creativity of students.

1. Using drama and role play to stimulate English language learning. Drama activities encourage students to speak and practice English. Dramatization of the language textbook lesson is a very good method for teaching English. You may be hesitant, because you may not have any training in drama or theatre. But you do not need to be an expert in order to use drama in the classroom. "Drama" does not mean a perfect theatrical performance. In the language lesson, drama allows students and teachers to develop conversations, make dialogues and practice them by becoming familiar with the roles and using vocabulary that is appropriate. Students can develop English through role play, encouraged and modeled by you. In role play, you encourage students to use English in imaginary but still familiar situations.

2. Using art and craft to stimulate English language learning. Creative arts lessons are hands-on and active for students. Art and craft lessons have the potential to include all students, including those with learning disabilities. The collage technique is one of the most popular visual art technologies in English classes, the essence of which is that artistic images can help a person understand themselves

and, through creative expression, improve their life and add colour to it. Collage is a visual teaching aid, a methodological technique that involves a consistent increase in the lexical background of any key concept. The use of collage as a teaching tool dramatically expands the teacher's ability to choose materials and forms of learning activities, makes lessons bright and interesting, informative and emotionally rich. The collage technique is of considerable practical importance and is most often used at the stages of diagnosing the learning of a topic and reflection.

3. *Learning English through songs.* So many of the world's great singers, songwriters and bands record their music in the English language that we're willing to bet you've already memorized many English language tracks already, no matter what your nationality or native tongue. Songs are brilliant for helping to develop English language fluency. Lyrics become fixed in our heads very quickly, far quicker in fact than almost any other form of learning may care to think of. Building English vocabulary by listening to pop music is a supremely enjoyable way to improve accent [5].

The incredible benefits of teaching English through songs:

- songs help learn vocabulary, grammar, and syntax;
- they can use meaningful language in context;
- songs can be catchy and re-usable;
- songs enhance listening skills;
- they improve speaking fluency with the natural rhythms of language [6].

4. *Using fairy tales.* Fairy tales in foreign language lessons are divided into phonetic, lexical and grammatical. Phonetics contribute to the development of pronunciation. Lexical fairy tales will help you learn new realities and learn new vocabulary. Fairy tales are also relevant in studying the grammar of a foreign language. The purpose of using grammar fairy tales is to teach the correct use of grammatical structures and language patterns [3].

Art technologies used in the educational process are directly related to art, but have a different purpose (didactic) and are implemented in slightly different ways. The forms and methods of modern arts are diverse, they can include: expressive reading, staging, sketch, role-playing, theater play, rhythm plasticity, speech culture and technique, the basics of theatrical culture, creating a performance, collages, storytelling or retelling using visual means.

In addition to the above, digital visual art technologies can also be used in English language lessons. For example:

- interactive whiteboards allow teachers and students to write, draw, move objects, and interact with learning materials on a touchscreen. They can be used to create dynamic and interactive presentations, explain grammar rules, visualise vocabulary, and practice dialogues;

– programmes such as PowerPoint, Prezi and Google Slides allow teachers and students to create visually appealing presentations with texts, images, videos and other elements. This can be useful for explaining new topics, summarising lessons, or presenting projects;

– tools for creating mind maps. Programmes such as Coggle, MindMeister, and XMind help to visualise the connections between ideas and concepts. This can be useful for brainstorming, structuring information, and preparing for essay writing;

– tools for creating comics. Apps like Pixton, Storyboard That, and Comic Life allow students to create comics and graphic novels. This can be useful for telling stories, explaining grammar rules or visualising dialogues;

– virtual tours of museums, galleries and other places can help students travel the world without leaving the classroom;

– 3D models of landmarks, buildings and other objects can help schoolchildren to better visualise descriptions;

– interactive games can make learning more interesting and engaging, as well as help students practice language skills;

– online communication software. Programmes such as Skype, Zoom and Google Meet allow learners to communicate with native speakers and each other from around the world.

Conclusions. The term "art technologies" means the direction of technologies that are aimed at facilitating the process of learning and mental activity by combining intellectual and artistic perception of the world. Arts can be an effective tool that will help a foreign language teacher to turn a rather complex learning process into an exciting and favorite activity of students. By using art technologies, students are able to perceive the presented material with higher creativity and easily learn the presented topics. Storytelling, music therapy, role play can be effective means for presenting lesson material with increased creativity and developing students' language and speech skills. With the help of teaching art methods, the student's free, independent and creative personality is formed. It is easier for schoolchildren to discover their personality in a foreign language environment by performing tasks in a playful way, reading fairy tales, listening to songs, etc. It was established that innovative approaches in education should be based on manifestations of children's creative potential and on the latest developments in psychological and pedagogical science. It is important to note that art technologies are only one of the tools that can be used to teach English. To achieve the best results, it is important to use them in combination with other teaching methods and take into account the individual characteristics and needs of each student.

References

1. Гапон Л. О. Арт-педагогічні технології на уроках НУШ : веб-сайт. URL: <https://gapon.te.ua> (дата звернення: 15.04.2024).
2. Герасименко К. О. Педагогічні технології використання арт-терапії на уроках англійської мови у початковій школі. *Вісник психології і педагогіки* 2018. Вип. 22. URL : <http://surl.li/terao> (дата звернення: 12.04.2024).
3. Карпенко Г. М. Казка як мотиваційний чинник для вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. С. 134-137.
4. Bogdan D., Barbu C., Gracia F. P. English through art. Ploiești. 2017. 67 p.
5. Learning English through art. URL: <https://www.icls.edu/blog/> (Last accessed: 23.02.2024).
6. Teaching English through songs at preschool. URL: <https://teachingenglishgames.com/> (Last accessed: 05.04.2024).

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Дрига О. В.

Актуальність проблеми. Модернізація освіти, зростання вимог до якості освітніх послуг, посилене запровадження інноваційних педагогічних методик висувають нові вимоги до професійної діяльності педагогів і продукують пошук ефективних шляхів підвищення професійної майстерності педагогів. Невід'ємною складовою професійної майстерності педагогів є професійний розвиток, підвищення рівня професійної кваліфікації, удосконалення іміджу педагога як працівника освітньої сфери, а також наближення до ідеалів культурного виховання, досягнення високого рівня професіоналізму, самореалізації у творчій діяльності.

На сучасному етапі одним з ефективних засобів вирішення низки актуальних питань освіти, зокрема проблеми підвищення професійної майстерності педагогів, є інтерактивні форми роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових і навчально-методичних праць Т. Андрусик, Н. Велентеєнко Н. Донкоглової, Ж. Здоренко, Ф. Левченко, Т. Перепелюк засвідчує ефективність використання активних й інтерактивних форм роботи з колективом закладу дошкільної освіти задля підвищення професійної майстерності педагогів. Тож, актуальності набуває питання пошуку ефективних інтерактивних форм роботи з педагогами

для сприяння підвищенню їх професійної майстерності, стимулювання до самоосвіти й самовдосконалення.

Мета дослідження – окреслити ефективні інтерактивні форми роботи з педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти як засіб підвищення їх професійної майстерності.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, лексема «інтерактив» походить з англійської мови від слова «inter» – поміж-, серед-, взаємо- і «act» – діяти. Тобто, інтерактивний – такий, що передбачає взаємодію, діалог [2].

З огляду на вищезазначене, під інтерактивними формами роботи з педагогічними працівниками розуміємо заходи, що передбачають багатосторонню комунікацію всіх учасників на засадах співробітництва, де кожен педагог є цінною особистістю, що відчуває власну успішність, інтелектуальну спроможність та творчу наповненість.

Слід акцентувати увагу на тому, що ефективність реалізації інтерактивних форм роботи з педагогами визначається органічною спрямованістю на три аспекти спілкування, а саме:

- інформативний – передбачає передачу й одержання інформації учасниками комунікації через обмін інформаційними даними, фактами, ідеями, думками та іншою інформацією;

- перцептивний – передбачає сприйняття та розуміння інформації співрозмовниками, усвідомлення та адекватну інтерпретація того, що було сказано, а також сприйняття невербальних сигналів (міміки, жестів, тон голосу тощо);

- інтерактивний – передбачає конструктивну взаємодію учасників комунікації в ході спільної діяльності (обговорення запитань, генерація ідей, доповнення відповідей, обмін поглядами чи досвідом тощо).

Услід за думкою Т. Перепелюк вважаємо, що реалізація інтерактивних форм роботи має базуватись на принципі органічного поєднання індивідуальних, парних, групових і колективних форм яким передбачається, що кожен педагог у процесі роботи задля досягнення ефективності може об'єднатися з колегами для вивчення педагогічної теорії та практики. Реалізація цього принципу можлива через: аналіз педагогічних проблем, вивчення професійних інтересів, педагогічних трендів, запитів педагогів; виявлення ефективних кооперативних і групових форм підвищення професійної майстерності; забезпечення можливості вибору педагогами ефективних для них способів і форми підвищення педагогічної майстерності, тощо [1].

Розглядаючи інтерактивні форми роботи як засіб підвищення професійної майстерності педагогів, слід відзначити, що вони мають забезпечувати:

- емоційно-позитивне середовище;
- відкритий комунікативний простір;
- умови для особистісного зростання;
- багатосторонню комунікацію усіх учасників;
- активізацію та стимулювання пізнавальної активності педагогів;
- розвиток креативного і критичного мислення;
- формування системи теоретичних і практичних знань;
- розвиток й удосконалення методичних умінь і навичок;
- розвиток творчого потенціалу;
- стимулювання прагнення до самовдосконалення та самоосвіти.

На підставі аналізу літературних джерел та власного педагогічного досвіду, вважаємо, що ефективними інтерактивними формами роботи з педагогічними працівниками, спрямованими на підвищення професійної майстерності педагогів є наступні: калейдоскоп ідей, тренінгове заняття, педагогічна майстерня, практично-методичний воркшоп, колаж ідей, творча лабораторія, віртуальний діалог, педагогічний хакатон, педагогічний форум, дискусія, творча група, педагогічний інтенсив, педагогічна студія, інтерактивний брифінг, круглий стіл, педагогічні роздуми, інтерактивний дайджест, практикум, панельна дискусія, педагогічний тренажер, майстер-клас, панорама творчих ідей, педагогічний кейс та інші.

Висновки. Отже, ефективним засобом підвищення професійної майстерності педагогів закладу дошкільної освіти у сучасних умовах є інтерактивні форми роботи, систематичне використання яких покликане забезпечити якість методичного розвитку, вдосконалення і професійного становлення.

Список використаних джерел

1. Перепелюк Т. Підвищення професійної майстерності педагогічних працівників навчальних закладів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки* : зб. наукових праць. Вип. 1. 2016. С. 30-34.
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Дніпро : Середняк Т. К., 2019. 95 с.

ВІРТУАЛЬНІ ЛАБОРАТОРІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ

Дрокіна А. С.

У сучасних соціально-економічних умовах система освіти має соціальне замовлення на систему освіти з новою парадигмою та принципами. Не викликає жодного сумніву, що активна цифровізація освіти позитивно вплинула на трансформацію низки традиційних підходів і у навчанні. Зокрема, окрім залучення різноманітних технічних інновацій, застосування можливостей інтернет-простору, запровадження різних інтерактивних технологій, дослідники почали приділяти велику увагу особливостям застосування спеціалізованих програмних інструментів та форм проведення й демонстрації різних наукових об'єктів та явищ [2].

Одним із ключових інструментів для реалізації STEM-освіти є віртуальні лабораторії (ВЛ). Саме вони дозволяють здобувачам освіти ефективно досліджувати, експериментувати та вивчати наукові концепції у віртуальному освітньому середовищі.

Сучасними науковцями досліджено безпосередньо чимало різноманітних аспектів, які пов'язані із зазначеною проблематикою. Підходи, напрями розвитку та особливості сучасної STEM-освіти досліджували науковці: Н. Гончарова, О. Кузьменко, Н. Морзе, О. Струтинська, М. Умрик та ін. Проблемою міждисциплінарної інтеграції як основи реалізації STEM-освіти цікавилися такі дослідники: В. Варгалюк, Т. Засєкіна, Ю. Матвійчук, І. Сальник, Н. Стець та ін. Питаннями фахової підготовки освітян до впровадження STEM-освіти опікувалися науковці: Н. Балик, О. Барна, С. Цвілик, С. Цінько, І. Шимкова, Г. Шмигер та ін. Освітнім можливостям використання віртуальних лабораторій присвячені дослідження таких вчених як: Г. Білецька, В. Гнатюк, О. Дехтярьова, Н. Куруц, І. Упатова, Ю. Хворостіна, А. Юрченко та ін. Разом з тим, цілісне дослідження використання віртуальних лабораторій як ефективного інструменту реалізації STEM-освіти не знаходимо, тому вважаємо тему нашої роботи актуальною.

Метою даного дослідження є теоретичний аналіз проблеми використання віртуальних лабораторій як ефективного інструменту реалізації STEM-освіти.

Для того, щоб проаналізувати переваги та освітні можливості ВЛ, потрібно, насамперед, з'ясувати сутність поняття «віртуальна лабораторія»

Дослідниця В. Перерва вважає, що віртуальна лабораторія – це своєрідне віртуальне освітнє середовище, яке допомагає моделювати поведінку об'єктів

реального світу в цифровому комп'ютерному просторі та сприяє оволодінню здобувачів вищої освіти новими знаннями та вміннями [5]. На думку науковців А. Юрченко, Ю. Хворостіної під ВЛ необхідно розуміти «повну заміну лабораторної установки – коли всім процесом вимірювання та обробки даних займається комп'ютер, а рука дослідника потрібна тільки для правильного налаштування комп'ютерного обладнання» [6, с. 281]. Науковці наголошують, що використання ВЛ дає змогу не лише спостерігати за певним експериментом, а й безпосередньо брати в ньому участь, а це в свою чергу сприяє засвоєнню знань на більш свідомому та глибокому рівні [6, с. 281].

За нашим переконанням, віртуальні лабораторії виступають ефективним інструментом реалізації STEM-освіти.

По-перше, однією із найважливіших переваг використання віртуальних лабораторій є можливість набуття практичного досвіду здобувачів освіти в безпечному освітньому середовищі. У такий спосіб повністю унеможлиблюється ризик травмування чи певних збитків, пов'язаних із роботою з реальними матеріалами.

По-друге, ВЛ забезпечують гнучкість та доступність освітнього процесу для здобувачів освіти, оскільки вони можуть бути використані у будь-якому місці та часі з використанням різних пристроїв. Це означає, що едукація може відбуватися не лише в закладі освіти, але і вдома або навіть під час подорожі.

По-третє, віртуальні лабораторії забезпечують інтерактивність та можливість реалістичного досвіду експериментування. Інтерактивні віртуальні лабораторії можуть відтворювати найскладніші фізичні явища за допомогою візуалізації та анімації, що полегшує розуміння для здобувачів освіти. Безумовно, все це значно сприяє формуванню у в них кращої мотивації до навчання, активній самостійній роботі, розвитку критичного мислення тощо.

По-четверте, ВЛ максимально посилюють розвиток практичних навичок в здобувачів освіти. Педагог має цінну можливість залучати їх до виконання експериментів, аналізу даних, проведення спостережень та розв'язання реальних проблем.

По-п'яте, використання онлайн-лабораторій дозволяє учасникам освітнього процесу ефективно взаємодіяти та співпрацювати між собою. Як показує досвід, здобувачі освіти із задоволенням працюють над спільними завданнями, реалізують проєкти, обговорюють результати та обмінюються ідеями.

Говорячи про конкретні віртуальні лабораторії та симуляційні платформи, які є ефективними з метою реалізації STEM-освіти, можна виділити такі: STEM-лабораторія МАНЛаб, Go-Lab, Labster, PhET тощо.

STEM-лабораторія МАНЛаб (<https://stemua.science>) – центр реальних і віртуальних навчальних досліджень, спрямований на підтримку та розвиток STEM-освіти в Україні. Освітня платформа пропонує дистанційну й очну фахову методичну і технологічну допомогу в організації STEM-навчання учнівської молоді України [7].

Go-Lab (www.golabz.eu/labs) пропонує сукупність дистанційних лабораторій, віртуальних експериментів і даних (під спільною назвою «онлайн лабораторії»), організованих на порталі Go-Lab; середовище для авторських розробок, щоб педагоги мали змогу ввести ці онлайн лабораторії в педагогічно структуровані програми тощо [4].

Phet (<https://phet.colorado.edu/uk>) – безкоштовна платформа для створення та використання інтерактивних симуляцій з природничих наук і математики. Даний ресурс надає здобувачам освіти цінну можливість досліджувати різні наукові концепції через інтерактивні симуляції.

Віртуальна наукова лабораторія Labster (<https://www.labster.com/>) подовжила безкоштовний доступ для українських закладів освіти. На даному ресурсі пропонується понад 300 симуляцій віртуальних лабораторій із різних предметів з елементами гейміфікації. Усі симуляції на платформі створюють та перевіряють науковці, що мають необхідну експертизу у відповідних галузях знань. Матеріали лабораторії, зокрема вікторини, теоретичні блоки та посібники доступні для українських учнів та студентів [1].

Зауважимо, що більшість віртуальних симуляцій вищезазначених платформ розрахована на контингент учнів середньої, старшої школи, а також для студентів. Проте, справедливо зазначити, що їх база постійно оновлюється, поповнюючись матеріалами і для наймолодших користувачів. У цьому аспекті цінною вважаємо думку Н. Маруфенко, яка висвітлює чотири головні віртуальні лабораторії, що є можливими для застосування в початковій школі: Mozaik education, Phet, Go Lab, Basf Kids' Lab [3].

Таким чином, віртуальні лабораторії виступають дієвим інструментом для ефективної реалізації STEM-освіти. Ця сучасна тенденція є важливою, оскільки вона долає обмеження фізичних лабораторних приміщень та ресурсів, вирішує проблеми з доступністю та робить практичне навчання більш масштабним. Саме завдяки упровадженню ВЛ в освітній процес уможливується створення безпечного, доступного, інтерактивного середовища, що сприяє ще більш широкому доступу до STEM-навчання. Віртуальні лабораторії дозволяють педагогу значно покращити якість едукативної діяльності через збільшення обсягу практичних занять в віртуальному освітньому STEM-середовищі.

Список використаних джерел

1. Віртуальна наукова лабораторія: корисні ресурси для учнів і педагогів. URL : <https://nus.org.ua/news/virtualna-naukova-laboratoriya-korysni-resursy-dlya-uchniv-i-pedagogiv/>
2. Гнатюк В., Упатова І., Дехтярьова О., Куруц Н. Віртуальні лабораторії в біологічній освіті моделювання експериментальних досліджень. *Академічні візії*. 2023. Вип. 21. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8199004>
3. Маруфенко Н. Віртуальні лабораторії в початковій школі : посібник. URL : <https://read.bookcreator.com/iTXQeux4AWPqGbZp841SWGCA742/OqcAjds4Rtu94ukg-yY3WA/HpQhNHVnT3a8xF5m5ASSEA> (дата звернення: 20.04.2024)
4. Методичні рекомендації для вчителів Go-Lab. URL : https://storage.eun.org/resources/upload/809/20180622_165137226_809_Go-Lab%20D6.6_USM_UK.pdf
5. Перерва В. Віртуальна біологічна лабораторія як перспективний напрям фахової підготовки майбутнього вчителя. *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 5. С. 401–406. URL: <https://doi.org/10.31812/123456789/4210>
6. Юрченко А. О., Хворостіна Ю. В. Віртуальна лабораторія як складова сучасного експерименту. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Вип. 2(39). С. 281–283. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/74736.pdf>
7. STEM-лабораторія МАНЛаб. URL : <https://stemua.science/>

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА – ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Дьоміна О. В.

Звернення до концепції індивідуальності особистості [2] обумовлено тим, що вона відображає інтегровану характеристику психічних можливостей особистості, завдяки яким педагог набирає соціального досвіду і формує рівень власної культури. Індивідуальність людини характеризує розвиток таких психічних сфер, як мотиваційна, інтелектуальна, емоційна, вольова, предметно-практична, екзистенційна сфера саморегуляції. Кожна сфера, в свою чергу, включає характеристику психічних властивостей і якостей, психічних функцій людини, які за рівнем розвитку у всіх людей різні. Індивідуальність як поняття знаходиться в діалектичній єдності з поняттям

особистості людини. Взаємозв'язок цих понять відображає механізм соціалізації людини: засвоєння накопиченого людством досвіду неможливе без психічної діяльності. Тому розвиток культури вимагає розвитку індивідуальності людини. На наш погляд, розгляд педагогічної культури викладача з точки зору індивідуальності людини дозволить дати диференційовану характеристику цієї культури і визначити внутрішні чинники її розвитку.

Серед основних філософських понять культури зазвичай виділяються поняття «культура суспільства» та «культура особистості». Під культурою розуміється певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей. До поняття культура входять результати діяльності людей, а також людські сили і здібності, реалізовані діяльністю (знання, вміння, навички, рівень інтелекту, моральний і естетичний розвиток, світогляд, способи і форми спілкування). Під культурою особистості розуміється система знань, поглядів, переконань, умінь, навичок, що сприяє використанню накопиченої людиною інформації та трансформує її в усі аспекти її життєдіяльності.

Професійна діяльність педагога неможлива без педагогічної культури, яка складається з інформаційної культури, методологічної культури та психологічної культури.

Інформаційна культура – відображає не тільки соціальний досвід людства, але і індивідуальний досвід особистості. Тому інформаційна культура педагога індивідуальна, ніж соціальна, оскільки є не стільки характеристикою розвитку інформаційного середовища певного суспільства, скільки характеристикою самої людини.

Сутність інформаційної культури педагога виражається в високій якості професійної діяльності та високому рівні розвитку цілісної індивідуальності і особистості педагога. Інформаційна культура як суб'єктивне явище відрізняється динамічністю, мінливістю за рахунок набуття педагогом досвіду, в його психіці та особистості. Інформаційна культура як об'єктивне явище постійно збагачується, уточнюється, вдосконалюється у зв'язку з розвитком самого інформаційного середовища. Інформаційна культура викладача повинна включати високий рівень розвитку властивостей та якостей психіки і особистості людини, які надають професійній діяльності педагога якісно відмінні риси:

- індивідуальний стиль діяльності;
- компетентність педагога;
- авторитет серед тих кого навчає та колег.

Методологічною культурою педагога є володіння алгоритмом методологічного аналізу:

- здатність зрозуміло викладати зміст систем наукового знання на філософській або методологічній мові;
- уміння здійснювати науковий аналіз систем знань їх властивостей і структур.

Уведення поняття «методологічна культура», є нагальним, оскільки оволодіння нею змінює ставлення педагога до педагогічної теорії та практики. Культура, допомагає перетворити методологічний досвід у:

- компетентність майбутнього фахівця;
- особистісний розвиток;
- креативне мислення;
- формування наукового світогляду.

Психологічна культура є:

- основою психолого-педагогічної взаємодії;
- частиною загальної культури суспільства.
- система цінностей-регуляторів педагогічної діяльності (аксеологічний підхід);
- передумова психолого-педагогічної діяльності, самореалізація (діяльнісний підхід);
- концентроване вираження особистості педагога (особистісний підхід)[1].

Типи психолого-педагогічної культури відповідають типам розвитку світу та взаємодії між освітою та культурою. Сутність психолого-педагогічної культури полягає в особливому ціннісному ставленні до молодого покоління.

Гуманістична психолого-педагогічна культура – надбання особистості її діяльності і культури спілкування. Суттєвим показником психолого-педагогічної культури педагога є:

- гуманістична педагогічна позиція у ставленні до тих хто навчається та володіння навичками вихователя;
- психолого-педагогічна компетентність і креативне педагогічне мислення;
- знання освітніх компонентів та володіння психолого-педагогічними технологіями;
- уміння обґрунтувати власну психолого-педагогічну діяльність як систему (дидактичну, виховну, методичну);
- уміння розробити авторський освітній проєкт;
- культура професійної поведінки, саморозвиток, саморегуляція власної діяльності, культура спілкування.

У педагогіці три основні комплекси професійної вимоги до педагога, а саме:

- загальногромадянські риси;
- властивості, що визначають специфіку педагогічної професії;
- спеціальні знання, уміння та навички з освітнього компонента відповідної спеціальності [3].

Для набуття психолого-педагогічного культурного рівня необхідна висока самооцінка для збереження власної особистості; позитивне ставлення до життя в цілому та професії зокрема; бути морально сильною особистістю; бачити і відчувати свою роль у освітньому процесі; навчатися упродовж життя.

Список використаних джерел

1. Пухно С. Формування психологічної культури майбутнього вчителя як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал. Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп [та ін.]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 10 (64).

2. Хохліна О. Сутність індивідуальності у контексті співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість». Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства: Монографія колективна / За ред. Л.В. Помиткіної, О.П.Хохліної. Київ: ТОВ «АльфаПСК», 2019. С.33-39.

3. Папуча М.В. Проблеми психології особистісного розвитку. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2008.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГОПЕДІЇ В УКРАЇНІ

Дьомінова М., Славгородська М., Васильєв С.

Актуальність проблеми. Логопедія є невід'ємною складовою системи охорони здоров'я та освіти в Україні. Її завдання полягає у виявленні, діагностуванні та корекції порушень мовлення та комунікації у дітей та дорослих. Правове регулювання логопедії в Україні відображається через законодавчі акти, які визначають права та обов'язки логопедів, процедури та стандарти їхньої діяльності, а також механізми контролю за їхньою роботою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні наразі існує ряд документів, які значно розширюють можливості для виявлення, діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей. Завдяки цьому, диференціація та індивідуалізація освіти, реабілітація та соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами стає набагато доступнішою та ефективнішою. З огляду на це, комплексна психолого-педагогічна реабілітація дітей з ООП виступає одним із пріоритетних напрямків дослідження в галузі спеціальної педагогіки та психології (Синьов В. М., Шеремет М. К., Виготський Л. С., Власова Т. О.). Науковець Рібцун Ю. В. підкреслює, що логопедична робота відіграє важливу роль у комплексному психолого-медико-педагогічному впливі на дитину. Логопедична допомога стимулює розвиток усіх психічних процесів, зосереджуючись на мовленнєвій функції, та розширює комунікативно-пізнавальну діяльність дитини.

Мета дослідження полягає у визначенні правових засад здійснення освітньої та лікувальної діяльності логопедів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних законодавчих актів, що визначає правові засади логопедії в Україні, є «Закон України про освіту». Цей закон встановлює загальні принципи організації освіти в Україні та визначає місце логопедії в системі освіти. Крім того, існують низка постанов Кабінету Міністрів України та наказів Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти, які деталізують правила та умови надання логопедичних послуг. Характеризуючи нормативно-правові акти, що регулюють логопедію, слід звернути увагу на наступні джерела права. Зокрема, згідно зі ст. 49 Конституції України гарантовано право громадян на охорону здоров'я, включаючи логопедичну допомогу [1]. Відповідно до ст. 21 Закон України «Про освіту» заклади освіти зобов'язані забезпечувати доступність логопедичної допомоги для дітей з мовленнєвими порушеннями; [2]. Положення про логопедичний пункт, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 13 травня 1993 № 135, визначає порядок організації роботи логопедичного пункту, функції логопеда, а також порядок надання логопедичної допомоги [3]. У Кваліфікаційній характеристиці логопеда, яка затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2013 року № 665, визначено кваліфікаційні вимоги до логопеда, його посадові обов'язки та права [4]. Серед нормативно-правових актів, які регулюють діяльність логопеда, варто назвати Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр, яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 221 [5]. Зазначений підзаконний акт визначає порядок організації роботи спеціального закладу освіти для дітей з порушенням мовлення.

Можна назвати декілька принципів правового регулювання логопедії:

- логопедична допомога в Україні є безкоштовною;
- логопедична допомога надається дітям і дорослим;
- логопедична допомога може надаватися в амбулаторних умовах, стаціонарно або вдома;
- логопедична допомога надається логопедами, які мають відповідну кваліфікацію.

Права та обов'язки логопедів визначаються законодавством України та нормативними актами, що регулюють логопедичну діяльність. Згідно із Законом України «Про освіту» та Кваліфікаційною характеристикою логопеда встановлено основні права та обов'язки цієї професійної категорії:

1. Право на професійний розвиток: логопеди мають право на постійне підвищення кваліфікації, участь у професійних тренінгах, семінарах, конференціях та інших заходах, що сприяють розвитку їхніх професійних навичок.

2. Право на гідне матеріальне забезпечення: логопеди мають право на отримання відповідного фінансового винагородження за свою працю відповідно до трудового законодавства та умов договору (якщо працюють за контрактом).

3. Право на умови для безпечної та ефективної роботи: логопеди мають право на створення безпечних та комфортних умов для проведення логопедичних занять, відповідного обладнання та матеріалів для роботи з пацієнтами чи учнями.

4. Право на конфіденційність та етику: логопеди мають право на збереження конфіденційності інформації про своїх пацієнтів та учнів, а також дотримання професійної етики у взаємодії з ними та іншими спеціалістами [4].

Законодавчі та підзаконні акти встановлюють професійні обов'язки логопедів:

1. Надання кваліфікованої допомоги: логопеди зобов'язані надавати професійну допомогу у виявленні, діагностуванні та корекції порушень мовлення та комунікації у своїх пацієнтів чи учнів.

2. Ведення документації: логопеди повинні вести належну документацію про проведену роботу, у тому числі про результати діагностики, плани реабілітації та відомості про прогрес пацієнтів.

3. Додержання професійної етики: логопеди мають дотримуватися принципів професійної етики, які передбачають повагу до особистості пацієнта, об'єктивність у висновках та дотримання професійних стандартів.

4. Співпраця з іншими спеціалістами: логопеди зобов'язані співпрацювати з іншими медичними та педагогічними працівниками для забезпечення повного розвитку своїх пацієнтів та учнів.

Дотримання цих прав і обов'язків є важливою умовою для забезпечення якісної та ефективної логопедичної допомоги та розвитку цієї професійної галузі в Україні. Контроль за дотриманням законодавства в галузі логопедії здійснюється через інспекційні та атестаційні органи. Інспекційні органи відповідають за перевірку діяльності закладів, що надають логопедичні послуги, на відповідність вимогам законодавства. Атестаційні комісії здійснюють оцінку кваліфікації логопедів та їхню готовність до виконання професійних обов'язків.

Таким чином, правове регулювання логопедії в Україні відображається через систему законів, постанов та наказів, які визначають права та обов'язки логопедів, а також процедури та стандарти їхньої діяльності. Забезпечення дотримання цих норм є важливим для забезпечення якості та доступності логопедичних послуг для всіх громадян України. Якщо у вашої дитини є мовленнєві порушення, ви можете звернутися за логопедичною допомогою до поліклініки, дитячого садка, школи або спеціального закладу освіти. Ви можете також звернутися до приватного логопеда. Логопедична допомога може допомогти вашій дитині подолати мовленнєві порушення та покращити свою комунікативну компетентність.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року)
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2017. № 38 – 39. Ст. 380.
3. Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти : наказ Міністерства освіти України від 13 травня 1993 року № 135. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року).
4. Кваліфікаційна характеристика логопеда : наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2013 року № 665. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0665729-13#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року).

5. Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 221. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11 квітня 2024 року).

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНІ НАВИЧКИ ЯК НОВА АЛЬТЕРНАТИВА М'ЯКИМ: ДО ПИТАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ВІДОМОГО ПОНЯТТЯ

Елькін О. Б.

Актуальність проблеми. Вимога сьогодення до підготовки особистості, здатної жити і працювати в умовах невизначеності та динамічного соціального і технологічного розвитку, полягає у виробленні чіткого бачення, як на рівні державної освітньої політики, так і кожного конкретного закладу освіти, вчительської, учнівської, батьківської спільнот, стратегій формування та розвитку соціально-емоційних навичок особистості.

Актуалізація проблематики соціально-емоційних навичок в українській освітній громаді та академічному середовищі багато в чому була детермінована кризою освітньої системи й процесами, пов'язаними зі зміною акцентів та безпосередньо проведенням освітньої реформи. В аналітичному огляді щодо можливостей впровадження соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» вказують на те, що великий обсяг академічних знань, на формуванні якого був традиційно зосереджений освітній процес вітчизняних закладів освіти, не гарантує успішної самореалізації особистості. Натомість система цінностей, життєва стійкість, здатність до самоконтролю і взяття на себе відповідальності, як і навички спілкування та роботи в команді, спроможність розв'язувати складні проблеми і не відступати перед труднощами, є ключовими для особистого розвитку і кар'єрного зростання людини [1].

В освітньому законодавстві України визначено ключові принципи ефективного впровадження компетентнісного підходу в освіті, що прийшов на зміну знаньєвому, сприяючи посиленню уваги до розвитку соціально-емоційних навичок у дітей і молоді. Численні закони і зміни в освітньому законодавстві на державному рівні, як-от Концепція Нової української школи (2016), Закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2019), Нові державні стандарти початкової (2018) і базової середньої освіти (2020), передбачають розвиток у здобувачок і здобувачів

компетентностей і навичок, які відповідають Європейській рамці ключових «особистісних, соціальних компетентностей та навчання вчитися» (саморегуляції, гнучкості, благополуччя, емпатії, спілкування, співпраці, критичного мислення, зростання мислення і управління навчанням) [1], що відкриває можливість участі України у міжнародних вимірюваннях соціально-емоційних навичок учнівства, як-от ДоСЕН — дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [2], й спрямування державної політики на ефективніші освітні практики. Потреба у розвитку соціально-емоційних навичок учнівства реалізується також через затверджені нещодавно професійні стандарти учителя початкових класів закладу загальної середньої освіти і вчителя закладу загальної середньої освіти (2020), керівника закладу загальної середньої освіти (2021), керівника (директора) закладу дошкільної освіти (2021), вихователя закладу дошкільної освіти (2021).

Водночас розуміння суті таких навичок у вітчизняній науці й практиці сьогодні тільки усталюється і потребує уточнення в контексті трансформації системи освіти України з опорою на відповідні дослідження закордонних науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття соціально-емоційні навички стали необхідним елементом успішної адаптації людини до змінюваних умов сучасного суспільства, визначаючи її здатність розуміти та керувати своїми емоціями, взаємодіяти з іншими людьми та розв'язувати конфлікти.

Дослідження закордонних науковців демонструє, що соціально-емоційні навички передбачають довгострокові результати у різних сферах життя, зокрема такі, як успішність в освітньому середовищі (Spengler et al., 2018). Науковці фіксують значну кількість позитивних результатів розвитку соціально-емоційних навичок, як-от: зростання мотивації до навчання, відвідуваності закладу освіти, покращення академічної успішності та взаємин у колективі (Durlak et al., 2011) та значну економічну цінність таких навичок для суспільства (Belfield et al., 2015). Група дослідників (Cohen et al., 2006) вважає, що соціально-емоційні навички, як і знання, створюють основу для участі кожної людини в демократичному розвитку суспільства та поліпшенні якості життя. Автори зазначають, що соціальна, емоційна, етична, як і академічна, освіта є невід'ємним правом людини, яке має бути у всіх, хто навчається, а ігнорування цього означає соціальну несправедливість.

Відповідно, в практичному сенсі формування і розвиток соціально-емоційних навичок викликає великий суспільний інтерес та зацікавленість наукової спільноти різних країн, а сам цей феномен здобув широку популярність, і для його позначення почали використовувати різноманітні

поняття та терміни, які відображають сутність цих важливих навичок у контексті соціально-емоційного навчання. У добірці «Категорії, подібні за значенням соціально-емоційному навчанню (СЕН)», підготовленій Національним комплексним центром для Управління початкової та середньої освіти Міністерства освіти США, наведено 32 терміни, що окреслюють проблематику соціально-емоційного навчання [9]. Нині навички, що позначають термінами «м'які навички» (soft skills), «навички XXI століття» (21st century skills), «життєві навички» (life skills), «соціально-емоційні навички» (social emotional skills), стали конче потрібними сучасній людині універсальними здатностями й найближчим орієнтиром освітніх політик.

З огляду на значущість соціально-емоційних навичок як одного з провідних орієнтирів сучасної освіти *метою* дослідження є аналіз наявних у закордонній і вітчизняній науці поглядів на сутність соціально-емоційних навичок, розвиток яких стає одним із пріоритетних аспектів сучасної трансформації системи освіти України.

Виклад основного матеріалу. Подані в різноманітних джерелах інформації поняття, які окреслюють проблематику соціально-емоційних навичок, на нашу думку, не є повністю синонімічними, але вони міцно увійшли до термінологічного поля СЕН і використовуються в цій царині у різних контекстах зі своїми смисловими нюансами. Слід зауважити, що класичними для окреслення досліджуваної проблематики залишаються поняття «м'які навички», «соціально-емоційні навички», «навички XXI століття».

Основи концепції soft skills і hard skills було закладено у військовій справі у 60-70-ті рр. XX ст., коли армія США розпочала розробку науково обґрунтованого підходу до підготовки військовослужбовців. Під час цього процесу дослідники виявили, що для ефективної служби важливі не лише професійні навички (hard skills), а й загальні компетенції (soft skills), такі як комунікація, командна робота, лідерство, які не передбачені у звичайних програмах навчання. У грудні 1972 року в школі протиповітряної оборони було проведено Конференцію «CONARC Soft Skills Training Conference», на якій було представлено поняття «м'які навички». Метою конференції було сприяння широкому обміну інформацією щодо підходів до системної інженерії навчання м'яких навичок (<https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA099612>).

У міжнародних та вітчизняних джерелах інформації дотепер часто можемо зустріти узагальнену характеристику «м'які» (soft) як протилежність «твердим» (hard) навичкам, де «тверді» навички належать до технічних, а «м'які» — до особистісних та соціальних. На думку дослідників, останне

поняття зазвичай уживається для позначення комплексу міжособистісних та внутрішньоособистісних навичок і може охоплювати емоційні характеристики, ставлення та цінності [4].

Водночас, як зазначає директор Директорату освіти та навичок ОЕСР А. Шляйхер, сьогодні «м'які навички» вже не можна так називати, бо зараз саме вони стають «твердими» через їхню суттєву роль у сучасному світі й бізнесі. Ці навички не просто мають додаткову цінність, а є необхідними для досягнення успіху в різних сферах життя. Дослідник підкреслює, що спроможність працювати в команді, розв'язувати проблеми, мислити творчо й спілкуватися ефективно стають ключовими компетенціями для індивідів і організацій [3]. Це актуалізує пошук більш продуктивного і коректного поняття для розроблення порушеної проблематики, яким сьогодні може стати термін «соціально-емоційні навички», хоча й категорія «м'які навички» залишається загально визнаною і продовжує активно вживатися в окремих галузях (професійній сфері, бізнесі тощо).

Термін «соціально-емоційні навички» почав використовуватися в академічному контексті з 90-х років ХХ століття у русі лавиноподібного розгортання процесу створення програм соціально-емоційного навчання для закладів освіти. У цей час було створено коаліцію для розвитку СЕН, однією з головних цілей якої були впорядкування та координація відповідних шкільних програм [8]. Від зародка ідеї в 1994 році утворилася міжнародна організація Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL), що об'єднала міждисциплінарну мережу, яка охоплює дослідників, педагогів, практиків і захисників дітей по всій країні, які поширюють соціально-емоційне навчання в закладах освіти (<https://casel.org>).

Нині як на практиці, так і в науковій літературі поняття «м'які» та «соціально-емоційні навички» часто вживаються як рівнозначні і взаємозамінні, позначаючи здатності людини, важливі для успіху й досягнення благополуччя в будь-якій сфері життя, зокрема роботі, освіті, взаєминах з оточенням. Водночас категорія «м'які навички» використовується переважно для опису набору ключових навичок, які допомагають людям бути ефективними в міжособистісній взаємодії, успішно працювати в команді під час виконання робочих завдань. Відповідно, поняттям «м'які навички» окреслюють певний набір ключових навичок, зокрема креативність, критичне мислення, лідерство, комунікацію, співпрацю, проблемне мислення та інші. Терміном же «соціально-емоційні навички» частіше позначають ті навички, які пов'язані з керуванням власними емоціями та емпатією, спілкуванням з іншими, взаємодією в групі, розв'язанням конфліктів та іншими аспектами соціальної взаємодії. Саме такі навички допомагають людям бути більш

адаптивними, гнучкими та ефективними у взаємодії з іншими, досягати кращих результатів у житті й зберігати загальне благополуччя в сучасному світі.

Нерідко в різних галузях науки замість поняття «соціально-емоційні навички» або більш узагальнювального — «м'які» — вживаються й інші терміни зі схожим значенням, як-от: «навички характеру», «навички працевлаштування», «життєві навички», «основні навички», «поведінкові навички», «навички м'якого спілкування» тощо. Такі навички часто позначають у закордонній науці як «особистісні», оскільки завдяки ним посилюється здатність людини керувати власними особистісними характеристиками, покращувати продуктивність і підтримувати міжособистісні стосунки.

Також підкреслюється значущість цих навичок у соціальному житті людини в різних сферах. Наприклад, лауреат Нобелівської премії з економіки Д. Гекман, розкриваючи суть поняття «навички характеру», наголошує, що саме їх розвиток може зменшити зростаючий розрив між компетентностями, яких прагнуть роботодавці, та реальним станом готовності претендентів і претенденток. А від цього може залежати економічний успіх і продуктивність на рівні країни, навіть такої розвиненої, як США [6]. Міністерство освіти США позначає їх терміном «навички працевлаштування», розуміючи як «загальні навички, необхідні для успіху на ринку праці на всіх рівнях працевлаштування та в усіх секторах» [5]. Структура «навичок працевлаштування», яка детально описує їхній зміст, охоплює критичне мислення, комунікацію та міжособистісне спілкування, такі навички і якості, як самодисципліна, чесність та відповідальність, що відповідає багатьом основним навичкам, яких навчають програми соціально-емоційного навчання.

У рамці навичок XXI століття (The Battelle for Kids P21 Framework for 21st Century Skills) зафіксовано ще один термін на позначення досліджуваної групи навичок — «навички XXI століття». Рамка вперше була опублікована у 2006 році як відгук на запити ринку праці та сфери бізнесу, щоб допомогти практикам інтегрувати в освітній процес навички, необхідні для досягнення успіху в роботі, житті та вияві громадянської активності в сучасному світі. Рамка стала підґрунтям для розроблення нормативної бази реформи Нової Української школи (НУШ) в Україні, де вперше було зроблено пропозицію цілісного розвитку дитини з фокусом на її благополуччі, що позитивно впливає й на її академічну успішність, подальшу реалізацію в професії та здоров'я.

З початком реформування системи української освіти в моделі наскрізних компетентностей НУШ з'явився і соціально-емоційний компонент,

зосереджений на навичках у сфері спілкування, співпраці та розуміння емоцій, що допомагає учнівству краще долати різні життєві ситуації. Коли Україна зіткнулася з війною, стан стресу, невизначеності, виклики відобразилися на освіті, соціально-емоційне навчання й акцент на соціально-емоційних навичках стали стрижнем освітньої реформи й педагогічної практики.

В освітньому контексті варто згадати ще один альтернативний термін, що зазвичай уживається в наукових джерелах і виданнях, орієнтованих на вчительську спільноту, — «SEL skills», де «social and emotional learning (SEL)» — соціально-емоційне навчання (СЕН). Такі навички характеризуються як наполегливість, емпатія, склад розуму, спрямований на розвиток, соціальні та інші навички, що становлять соціальну та емоційну компетентності. За своєю суттю такі компетентності передбачають здатність дітей дізнаватися про власні емоції та керувати ними і своєю взаємодією способами, які приносять користь їм самим та іншим і які допомагають дітям та молоді досягати успіху в навчанні, на робочому місці, у стосунках та громадянському житті [7].

У сфері освіти, також і української, спорідненими термінами для розкриття суті соціально-емоційного навчання є «некогнітивні / неакадемічні навички» поведінки та мислення. Дослідники вживають цю категорію, щоб відрізнити соціальні та емоційні навички від когнітивних, які зазвичай вимірюються тестами на IQ або стандартизованими академічними тестами.

Закордонні науковці зазначають, що поділ характеристик особистості на когнітивні та некогнітивні категорії є не більш ніж зручним способом узагальнити різні компетенції в розвитку людини, на практиці ж ці категорії є невіддільними і підсилюють одна одну. Когнітивні навички забезпечують завдання, орієнтовані на досягнення, як-от розв'язання проблем, і академічні здібності, які вимірюються тестами досягнень; некогнітивні категорії охоплюють усе інше, наприклад поведінкові характеристики, регуляцію емоцій, увагу, саморегуляцію та соціальні навички.

З огляду на зазначені вище термінологічні колізії, сучасні дослідники з усього розмаїття наявної термінології дедалі частіше обирають усе ж таки термін «соціально-емоційні навички», вказуючи на доречність його використання з декількох причин. Зокрема, закордонні науковці (S. Jones, E. Doolittle) стверджують, що дослідження ринку праці показують, що це знайомий і бажаний серед політиків, практиків та батьків учнівства термін. Водночас ця дефініція має прямий зв'язок із категорією «соціально-емоційне навчання», що акцентує увагу на навчанні та зростанні, надаючи більш продуктивного обрамлення, ніж інші згадані дефініції. Використання поняття «соціально-емоційні навички» дає змогу уникнути зайвого, на думку дослідників, протиставлення «м'яких» і «твердих», «когнітивних»

і «некогнітивних» навичок. Наголошуючи на розвитку особистісних характеристик, потрібних для сталості, стійкості, успіху в діяльності, термін «соціально-емоційні навички» також узгоджується з основною місією шкіл — підтримувати академічне навчання та зростання активної громадянської позиції учнівства [7].

Соціально-емоційні навички розглядаємо як індивідуальні здатності, риси й характеристики, які можна розвивати протягом життя, що важливі для благополуччя людини, її академічних успіхів, конкурентоспроможності на ринку праці, активної громадянської позиції, соціальних відносин та згуртованості, і охоплюють поведінкові моделі, внутрішній стан, підходи до виконання завдань, здатність керувати діями, розуміти емоційні стани та опановувати їх, уявлення про себе та світ, що втілюються у стосунках людини з оточенням. Володіння соціально-емоційними навичками є запорукою досягнення загального благополуччя молодого покоління, успішної самореалізації і побудови кар'єри, що зумовило цікавість до цієї проблеми всесвітньої наукової спільноти й тих інституцій, які визначають напрями освітньої політики.

Висновки. Аналіз поглядів закордонних і вітчизняних науковців на сутність досліджуваних навичок дає змогу зробити висновок, що в академічній спільноті немає термінологічної єдності. Поняття «соціально-емоційні навички», «м'які» або «навички XXI століття», що позначають набір життєвих здатностей людини, серед яких вміння керувати власними емоціями, виявляти стійкість, взаємодіяти з іншими, репрезентують новий підхід в освіті, що набуває все більшої популярності та значущості в сучасних умовах. Сьогодні поняття «соціально-емоційні навички» виходить за межі традиційного розуміння м'яких навичок, які частіше стосуються комунікації, співпраці та взаємодії з іншими. Воно охоплює також розуміння власних емоцій та їхнього впливу на поведінку, уміння керувати стресом і адаптуватися до змін, як і розвиток емпатії та співчуття до інших. Також однією з ключових відмінностей соціально-емоційних навичок є акцент на внутрішній саморегуляції та емоційному самовдосконаленні, що дає змогу людині ефективніше керувати своїм життям та досягати особистого й професійного благополуччя.

Отже, соціально-емоційні навички можна розглядати як еволюцію відомого поняття м'яких навичок, оскільки вони охоплюють більш актуальний для сучасної людини спектр умінь і навичок, необхідних для успішної адаптації та функціонування у світі, що змінюється.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи Нова українська школа» / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та ін.. Київ, Україна: Шкільний світ. 2021. 312 с.
2. Ключові результати Міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН-2023) для України. Випуск 1. Учні про себе. URL : <https://dosen.edcamp.ua/rezultaty/>
3. Шляйхер А. М'які навички 20-го століття стали твердими навичками 21-го. URL : <https://osvitoria.media/experience/andreas-shlyajher-m-yaki-navychky-20-stolittya-staly-tverdymy-navychkamy-21/>
4. Care E., Kim H., Vista A., Anderson K. Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment. In Center for Universal Education at the Brookings Institution. 2018. pp. 1–40. URL : <https://www.researchgate.net/publication/330740772>.
5. Employability Skills Framework. (n.d.). Skills for college and career readiness. URL : <http://cte.ed.gov/employabilityskills>
6. Heckman J. J. (n.d.). Lacking character, American education fails the test. URL : https://heckmanequation.org/wp-content/uploads/2017/01/F_Non-cognitive20skills_V3.pdf
7. Jones S. M., Doolittle E. J. Social and Emotional Learning: Introducing the Issue. *The Future of Children*. 2017. Vol. 27(1), pp. 3–11.
8. Ross D. Mapping 21st-Century Skills to SEL Competencies. 15 feb. 2019. URL : <https://www.gettingsmart.com/2019/02/15/mapping-21st-century-skills-to-sel-competencies/>
9. Terms similar in meaning to Social and Emotional Learning (SEL)/ URL : <https://drive.google.com/file/d/100Mt9tFvq3-wqx4YtJ84oYYyuNwCn-1/view?usp=sharing>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ШВИДКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ємельяненко Г. Д.

Актуальність проблеми. Швидкий технологічний прогрес та глобалізація створюють необхідність адаптації освітніх систем до нових реалій. Формування соціально-педагогічних та філософських компетентностей стають ключовими аспектами підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти. Отже, педагоги повинні мати компетентності не лише в передачі знань, але й у використанні інноваційних методик, виявленні та розвитку індивідуальних здібностей здобувачів. Проблема формування соціальних, педагогічних та філософських компетентностей в умовах технологічного розвитку та глобалізації вимагають пошуку ефективних стратегій та методик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження показують, що освітні системи у багатьох країнах активно змінюються, щоб відповісти на виклики швидкого технологічного розвитку та глобалізації. Це включає в себе впровадження нових методик навчання, розвиток критичного мислення та акцент на міжкультурну освіту. За останні роки значно зросла увага до використання інноваційних технологій у навчальному процесі. Науковці вказують, що правильне використання цих технологій може підвищити ефективність формування соціально-педагогічних та філософських компетентностей. Певні дослідження свідчать про значний інтерес до філософської освіти в сучасному освітньому процесі. Зокрема, про користь включення філософських дискусій та роздумів у навчальні програми для розвитку критичного мислення та виховання цінностей. На думку авторів навчального посібника «Філософія освіти і науки» (2019) «Значимість діалогу у розв'язанні протиріч і конфліктів сучасного світу, починаючи з особистісних і завершуючи міжетнічними та міждержавними неоціненна. Освіта повинна підготувати особистість здатну і готову не фізичною силою, а силою аргументів з'ясувати суперечливі питання» [3, с. 109]. Дослідження в посібнику підтверджують важливість постійного вдосконалення педагогічних підходів та методик навчання з урахуванням сучасних тенденцій та глобальних змін у суспільстві.

Мета дослідження. Метою дослідження є соціально-філософський аналіз компетентностей учасників освітнього процесу в умовах швидкого технологічного розвитку та глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство потребує викладачів та здобувачів, здатних співпрацювати, розв'язувати конфлікти та розуміти різноманітність культур тощо. Соціально-педагогічні компетентності включають у себе навички комунікації, емпатії, толерантності та співробітництва. В філософській літературі висвітлені питання формування соціальної компетентності у здобувачів. «Спілкування як доброчесність сприяє формуванню доброчесності у спілкуванні, моральними передумовами спілкування є відкритість, повага, чемність, людяність. Діалогічність навчання сприяє діалогічності культури, толерантності – терпимості до думки іншого та до іншої людини як такої, до її уподобань, до її приналежності до тієї чи іншої спільноти» [3, с. 109].

Глобалізація створює нові можливості для міжнародного співробітництва та обміну знаннями, також ставить перед освітніми системами виклики щодо розвитку міжкультурної компетентності.

Освіта має готувати здобувачів до життя в глобальному світі, де вони зможуть ефективно співпрацювати з представниками різних культур та національностей.

Філософські компетенції допомагають здобувачам розуміти основні цінності та принципи, які лежать в основі сучасного суспільства. Вони сприяють розвитку критичного мислення, спроможності аналізувати етичні проблеми та приймати обґрунтовані рішення. «Усвідомлення перспектив, наслідків і ризиків новітнього часу формується значною мірою у просторі філософсько-педагогічного дискурсу, підпорядкованого осмисленню модернізації освітніх стратегій. Філософія освіти спрямовує свій потенціал на створення і впровадження сучасних концепцій, які обумовлюють формування нової моделі освітньо-педагогічного простору» [3, с. 138].

Варто зазначити, що швидкий технологічний розвиток відкриває нові можливості для впровадження інноваційних педагогічних підходів. Використання сучасних технологій у освітньому процесі дозволяє підвищити ефективність формування компетентностей учасників освітнього процесу.

Умови швидкого технологічного розвитку та глобалізації вимагають від викладачів та здобувачів постійного самовдосконалення та вдосконалення своїх навичок. Зростає важливість навчання протягом життя та участі у професійному розвитку для забезпечення відповідності освітнього процесу сучасним вимогам. «У процесі глобалізації відбувається стрімке формування єдиного загальноосвітнього фінансово-інформаційного простору на базі нових, переважно комп'ютерних технологій, одночасно зі зміною техносфери відбувається зміна інфосфери. Освітню сферу нашого часу також

характеризують бурхливі та кардинальні новації, які обумовлюють тенденції розвитку освітнього простору» [3, с. 141].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що сучасний швидкий технологічний розвиток та глобалізація ставлять перед освітою нові виклики, які вимагають постійного вдосконалення підходів до формування соціально-педагогічних та філософських компетентностей. Сучасний технологічний розвиток потребує від учасників освітнього процесу здатності аналізувати інформацію критично та креативно, а також приймати обґрунтовані рішення у складних ситуаціях. Таким чином, дослідження підкреслює необхідність для педагогів та учасників освітнього процесу постійно підтримувати свої професійні навички та знання у контексті змін сучасного світу, а глобалізація вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення освітніх практик.

Список використаних джерел

1. Кремень В.Г. Освітнянський простір і соціальна робота в Україні: концептуальні засади взаємовпливу. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. Київ, 2003. № 4. С. 5-11.

2. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. Київ: "К.І.С.", 2003. С. 13-42.

3. Філософія освіти і науки: навч. посіб. І. С. Алексейчук та ін. 2-ге видання перероблене та доповнене. Слов'янськ, 2019. 365 с.

ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Єрмоєнко О. А.

Актуальність проблеми. В умовах сьогодення соціально затребуваною стає особистість з широким світоглядом, високою емоційною культурою, що виявляється у здатності керувати власним психоемоційним станом, налагоджувати гармонійні стосунки та взаємодіяти з людьми. У Державному стандарті початкової освіти серед обов'язкових результатів навчання молодших школярів визначено здатність регулювати власний емоційний стан засобами мистецтва, розпізнавати власні емоції від сприйняття мистецьких творів, обирати твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою; пояснювати, від чого одержує насолоду у власній творчості [3].

Ефективність формування емоційної культури учнів початкової школи залежить від учителя, саме тому актуальним залишається питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування в учнів емоційної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування емоційної культури в учнів початкової школи як умову їх успішної соціалізації досліджували Т. Дорошенко, Л. Сіліна (2023) [4]; виховання в учнів емоційної культури у контексті компетентнісного та інклюзивного підходів розглядали О. Демченко, С. Драбинюк (2022) [2]; доцільність застосування засобів театрального мистецтва в збагаченні емоційного світу дитини досліджувала Т. Борисова (2020) [1]; розвиток емоційного інтелекту молодших школярів розкрили Т. Котик, І. Кежковська [5]; модель формування емоційної культури майбутніх вчителів початкової школи засобами образотворчого мистецтва запропонувала Т. Стас (2014) [6]. Зважаючи на чисельні наукові дослідження з питання формування емоційної культури у молодших школярів, проблема підготовки майбутніх учителів до здійснення такої діяльності залишається недостатньо дослідженою.

Мета дослідження: розглянути сутність поняття «емоційна культура», визначити методи та засоби її формування.

Виклад основного матеріалу. Емоційна культура є частиною базової культури особистості, яка виявляється в знаннях, уміннях, навичках розуміння, вираження та оцінки своїх емоцій, адекватних способах емоційного реагування, емпатії, рефлексії. Майбутнім учителям важливо сформувати в учнів здатність до повноцінного сприймання, аналізу емоцій, настроїв, емоційних станів, співвіднесення своїх дій, вчинків та поведінки із зазначеними нормами.

Емоційна культура поєднує культуру, інтелект та емоції, завдяки яким особистість здатна якомога точніше усвідомлювати, розуміти, оцінювати та регулювати свої та чужі почуття, зважати на погляди оточення й будувати взаємини на основі довіри та співпереживання.

Відзначимо, що емоційна культура містить характеристику базових емоцій та цінностей, які типізують поведінку учня початкової школи. Молодший шкільний вік визнається багатьма дослідниками як вік яскравої емоційної чутливості, безпосередньої, часто неконтрольованої та неусвідомленої емоційної реакції. Дитина живе емоціями, які у більшості визначають її поведінку, регулюють розумову діяльність. Підвищена емоційність, сенситивність, вразливість, образність сприймання сприяють розвитку емоційної сфери, культури особистості молодшого школяра [4].

Ми поділяємо думку О. Демченко та С. Драбинюк про те, що успішність

формування емоційної культури перш за все залежить від таких чинників як сформованість емоційної культури/емоційного інтелекту в самого вчителя на рівні середньому та вище; розуміння педагогами сутності феноменів «емоційна культура/емоційний інтелект» та особливостей їх формування у молодшому шкільному віці тощо [2]. Для вирішення цієї проблеми важливо впроваджувати спеціальні курси, тренінги, семінари, що розширяють у майбутніх учителів знання та навички з розвитку емоційної культури в учнів.

Зауважимо, виховання емоційної культури формується в учнів початкової школи наскрізно, за рахунок інтеграції дисциплін через усі аспекти освітнього середовища. Такий підхід ставить за мету забезпечити цілісний розвиток особистості, ураховуючи не лише навчальний процес, а й позашкільні та позакласні форми виховної роботи. Найбільш вдало реалізується ідея інтеграції в курсі «Мистецтво», що містить основні види мистецтв: музичне, візуальне (образотворче), хореографічне, театральне, екранне (кіно). Домінуючими серед них залишаються музичне та візуальне мистецтва, у зміст яких інтегруються елементи змістових ліній – синтетичних мистецтв (хореографія, театр, кіно).

З учнями початкової школи рекомендовано застосовувати м'які методи та засоби роботи. Універсальним педагогічним засобом, що інтегрує в собі декілька видів мистецтв, комплексно впливає на формування різних сфер особистості, зокрема, емоційної культури вважається включення дітей у театральну-художню комунікацію під час безпосереднього перегляду театральної вистави або участі у різних видах театралізації на уроках і в позакласний час. У такій театральній діяльності створюються умови для прояву всього спектру почуттів, глибоких переживань, емоційної децентрації та емпатійного сприйняття людей. Це досягається завдяки тому, що театральне дійство передбачає різновекторне спілкування, емоційно-почуттєву взаємодію, вербальну й невербальну комунікацію [2, с. 68].

Ефективним засобом розвитку емоційної культури/емоційного інтелекту учнів є інтерактивні технології та методи навчання, що передбачають взаємодію учнів у парах, трійках та малих групах для вирішення освітніх завдань у різних видах ігрової та навчальної діяльності [5].

Формуванню емоційної культури сприяє впровадження інноваційних форм і методів навчання, що викликають позитивні емоції та переживання, а саме, ранкові зустрічі, ігри-драматизації, квести, вікторини, свята, розваги тощо.

У дослідженні Т. Стас було визначено методи виховання емоційної культури: *методи формування свідомості*: роз'яснення конкретних

загальноприйнятих правил поведінки, правил соціально прийнятних способів прояву емоцій; бесіди про емоції і їх місце у житті людини, про особливості емоційної сфери окремої особистості, про соціально прийнятні схвалювані та неприйнятні і не схвалювані способи прояву емоцій, адекватність і неадекватність дій і вчинків, бесіди про роль емоційної культури у встановленні гармонійних взаємин; *методи стимулювання діяльності та поведінки*: оцінка дорослого, оцінка однолітків, схвалення прояву емоцій соціально прийнятними способами і утримання від участі в конфліктах або агресивних дій; заохочення до спостереження за власними емоціями і настроями та за емоційними станами, емоціями і настроями оточуючих людей, до розв'язання проблемної ситуації, до виконання творчих завдань сумісно із іншими; *методи формування соціально прийнятної поведінки*: показ і пояснення соціально схвалюваних способів прояву емоцій, прийомів емоційної саморегуляції (когнітивна і моторна саморегуляція), приклад дій, вчинків, поведінки, емоційного реагування дорослих, однолітків, літературних героїв, героїв сюжетних картинок, вправлення у проявах емоцій соціально прийнятними, схвалюваними способами [6, с. 202]. Уважаємо, що використання таких методів у повній мірі дозволяють стимулювати оволодіння необхідними знаннями та навичками з емоційної культури як при підготовці майбутніх учителів початкової школи, так і в їх подальшій професійній діяльності.

Висновки. Формуючи емоційну культуру дитини, учитель вчить її бути господарем свого життя та не дозволяти емоціям, особливо негативним, управляти словами, думками, вчинками. Несформованість емоційної культури, що виявляється в підвищеному рівні тривожності, у ригідності уміння виявляти співчуття, підтримку іншому, у низькому рівні емоційної грамотності, нездатності ідентифікувати як власні емоційні стани, так і стани інших, призводить до конфліктності, несприятливого психологічного клімату в класі. Реалізація запропонованих методів та засобів роботи з учнями допоможуть майбутнім учителям розвинути емоційний інтелект учнів початкової школи, надати їм зразки поведінки в різних життєвих ситуаціях, а також забезпечити емоційну децентрацію, регулювати власний емоційний стан.

Список використаних джерел

1. Борисова Т.В. Формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності на уроках мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2020. Вип. 29(2). С. 111-122.

2. Демченко О., Драбинюк С. Формування емоційної культури молодших школярів засобами театрального мистецтва в інклюзивному освітньому просторі. *Молодий вчений*. 2022. Вип. 12 (112). С. 65-71. URL : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-12> (дата звернення: 21.04.2024)
3. Державний стандарт початкової освіти: від 21.02.2018 р. № 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 668 від 24.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.01.2024).
4. Дорошенко Т., Сіліна Л. Формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва як умови їх успішної соціалізації. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка*. 2023. Том 175. № 19 . С. 8-13.
5. Котик Т., Кежковска І. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів як обов'язковий освітній результат нової української школи. *Освітні обрії*. 2020. №2(51). С. 20-26.
6. Стас Т.В. Модель формування емоційної культури майбутніх учителів засобами образотворчого мистецтва у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Наука і освіта*. 2014. №6. С. 201-204. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6229/1/Stas.pdf> (дата звернення: 21.04.2024)

ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХІЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Жаботинська К. В.

Психічне здоров'я є однією з найбільших людських цінностей не лише з індивідуальної, але і з соціальної точки зору. Проблема здоров'я молоді – стратегічна проблема сучасного українського суспільства, вирішення якої зумовлює якісні характеристики розвитку країни, його інтелектуальний та духовний капітал. Особливу увагу слід звернути на стан психічного здоров'я сучасної студентської молоді, адже це одна з найбільш піддатливих до стресів категорій.

Психоедукація (психоосвіта) – це психотерапевтична техніка, що базується на поширенні правдивої інформації про причини, перебіг та наслідки психологічних труднощів та хвороб.

Психоедукація найчастіше є першим етапом психологічного та психотерапевтичного втручання та, за потреби, рекомендується для членів родини та близьких пацієнта. Це дозволяє створити не тільки безпечний простір для хворого, але й сприяє підтримці психічного здоров'я усіх людей, охоплених програмою.

В наші часи психоедукація переходить від виключно психотерапевтичної практики до стежки навчання та комунікації спеціалістів з усіма, хто хоче дізнатися більше про себе і оточуючих.

Психоедукація орієнтована на: загальну картину психічних розладів з їх позитивними, негативними симптомами та емоційними наслідками; різні типи захворювань, їх перебіг, причини захворювань; розпізнання індивідуальних ранніх симптомів порушення психічного здоров'я; визначення факторів, що впливають на стан здоров'я.

Серед основних факторів, що впливають на здоров'я, науковці виділяють:

1. Прийняття відповідальності за своє життя, зокрема за своє здоров'я. Відхід від відповідальності став настільки характерною рисою сучасної людини, що це знайшло відображення в повсякденній мові. Люди часто говорять про те, що погано живеться, життя не склалося, недоля. Позбавлені займенника я, ці фрази виражають відмову від індивідуальної відповідальності та свідчать про підпорядкування обставинам, про пасивність стосовно самого себе. Тільки прийнявши відповідальність на себе за вільний усвідомлений вибір і за його наслідки, людина може стати творцем своєї долі. Кожний здатний здійснити вибір на користь здоров'я та самореалізації, однак не кожен це робить

2. Самопізнання як аналіз себе. У своїх психоаналітичних вимогах З. Фрейд показав, що багато із психосоматичних порушень обумовлені витісненням, відмовленням від самопізнання, усуненням свідомості будь-якої інформації, здатної зачепити самолюбство.

3. Саморозуміння і прийняття себе, процес внутрішньої інтеграції. Самопізнання є необхідною, але не достатньою умовою. Наступний крок – прийняття себе таким, який ти є, прийняття протиріч внутрішнього світу і досягнення цілісності – Я.

4. Уміння жити сьогоднішнім. Уміння жити актуальними переживаннями і здійснювати (реалізовувати) свою унікальність – тут і тепер є необхідною умовою гармонійного існування та творчого самовираження особистості, а отже, психічного здоров'я.

5. Свідомість індивідуального буття і, як наслідок, усвідомлено вибудована ієрархія цінностей.

6. Здатність до розуміння, слухання і прийняття інших.

Отже, сьогодні дуже важливо дбати про своє психологічне здоров'я, щоб протистояти викликам війни. Ми всі переживаємо стрес, наслідками якого на психічному рівні можуть бути порушення концентрації уваги, пам'яті, логіки і швидкості мислення, критичного сприйняття ситуації та своїх дій. Однак життя продовжується, продовжується освітній процес. Мабуть, найголовніше під час війни – це стабільний психологічний стан, без якого життя та навчання в кризових умовах не можуть бути успішними.

ІНТЕРАКТИВНА ПЛАТФОРМА QUIZLET ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Жданюк О. С., Тракун М. М.

Актуальність проблеми. Пандемія COVID-19 та запровадження воєнного стану в Україні вплинули на всі без винятку сфери суспільного життя. Виникла потреба шукати і змінювати стратегії, підходи, форми організації освітнього процесу. Масштабний перехід багатьох освітніх процесів в інший формат викликав необхідність швидкого пристосування до нових реалій освітнього процесу, освоєння форм і методів дистанційної освіти, пошук ефективних методів управління процесом навчання.

Одним з актуальних питань у практиці навчання мови є проблема підвищення якості її результатів. Актуальність вирішення цієї проблеми – в пошуку оптимальних способів організації ефективного навчального процесу. Одним із них може стати використання інтерактивних тестових Інтернет-ресурсів, такого як Quizlet із метою ефективного формування навичок усного мовлення та граматичних навичок. Це онлайн-ресурс для навчання та запам'ятовування інформації за допомогою флеш-карток та інших інтерактивних методів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми використання Інтернет-платформ у навчанні іноземних мов зверталися багато вітчизняних і зарубіжних дослідників. О. Найдьонова розглядала актуальні аспекти створення дидактичних матеріалів із використання інтерактивних технологій Н. Балік досліджувала моделі впровадження електронного навчання у вищій школі, І. Блощинський та Л. Морська вивчали потенціал використання Інтернет-платформ у професійній іншомовній підготовці.

Нині потребують комплексних поглиблених наукових досліджень питання щодо методичного обґрунтування використання Інтернет-ресурсів в освітньому процесі, їх впливу на забезпечення продуктивної взаємодії між викладачем і здобувачами освіти як в умовах очного, так і дистанційного навчання.

Мета дослідження – висвітлення актуальних питань використання інтерактивної платформи Quizlet із метою вдосконалення граматичних та лексичних навичок здобувачів освіти.

Quizlet – це популярний онлайн-ресурс для навчання та запам'ятовування інформації за допомогою флеш-карток та інших інтерактивних методів. Quizlet має безліч готових наборів флеш-карток для вивчення іноземної мови, розроблених іншими користувачами. Є можливість знайти набори, які відповідають потребам заняття і використовувати їх, а також створювати тести та ігри для перевірки знань здобувачів освіти.

Інтерактивна платформа має численні переваги: зручний інтерфейс, величезний вибір мов, можливість вбудовувати посилання на створені завдання або вбудувати їх у свій блог (в обмеженому режимі), можливість використання в Android і iPad (в тому числі офлайн), командна робота над вправами, можливість відбирати важкі граматичні та лексичні завдання для відпрацювання [2].

Структура Quizlet досить проста: здобувачі освіти реєструються за допомогою Google або Facebook, а викладачі створюють онлайн-класи, в які запрошують студентів, використовуючи просте посилання на ресурс. Викладач вибирає режими, які будуть брати участь у темі.

Quizlet має простий інтерфейс і зручну навігацію – на головній сторінці можна знайти всі необхідні для роботи розділи. Інструменти для обліку, контролю і статистики допомагають відслідковувати прогрес і результати роботи здобувачів освіти. Є можливість тематичної класифікації матеріалів по папках і робота в офлайн-режимі, якщо попередньо завантажити навчальний блок у папку.

Є багато способів використання Quizlet на заняттях з іноземної мови:

- створення та вивчення наборів слів. Викладачі можуть створювати набори слів, які відповідають темам, які вивчаються на заняттях. Здобувачі освіти можуть вивчати ці слова, використовуючи різні режими вивчення, такі як флеш-карти, тестування та інші;

- створення ігор. Quizlet дозволяє створювати ігри, які допомагають здобувачам освіти закріплювати знання іноземної мови. Наприклад, «Gravity» створює ігровий сценарій, де студенти повинні правильно відповідати на

запитання, щоб уникнути падіння об'єкта на Землю, а «Match» дозволяє співставляти слова з їхніми визначеннями;

– спільний доступ до навчальних матеріалів. Викладачі можуть створювати групи на Quizlet і ділитися наборами слів зі своїми здобувачами освіти. Це дозволяє легко спільно працювати над матеріалами та відстежувати прогрес учасників навчання.

– використання готових наборів слів [5].

Quizlet економить час викладача, бо одноразове занесення матеріалу в програму дає змогу його використати як базу для створення інших сетів. Можливе багаторазове використання одноразово створеного сету, з різними групами здобувачів освіти, які володіють різним рівнем знань. Є можливість копіювати, комбінувати сети і створювати нові набори карток [1,с.35].

Мобільний додаток полегшує вивчення іноземної мови, надаючи доступ до матеріалів для навчання в будь-якому місці та часі. Використання застосунка на заняттях з іноземної мови може полегшити процес навчання та допомогти здобувачам освіти ефективніше запам'ятовувати нову лексику та розширити свій активний словниковий запас.

За допомогою інтерактивної дошки та за наявності у здобувачів освіти смартфонів можна провести інтерактивну групову роботу Quizlet Live. Це кращий спосіб перевірити знання лексики та залучити всіх здобувачів освіти. Для гри в Quizlet Live створюються власні питання та запозичуються з бази завдань платформи.

Для організації гри Quizlet Live необхідно створити акаунт Quizlet для викладача, модуль з лексикою, від 6 слів з визначеннями і більше, команда здобувачів освіти – три або чотири учасники, смартфон у кожного здобувача освіти із зареєстрованим обліковим записом, ноутбук для викладача, щоб виводити правила і список лідерів на екран, 10-20 хвилин заняття для гри.

Завдання у грі створюється викладачем або використовується з бази завдань платформи. Група ділиться на команди для виконання завдань, на екрані викладача і на загальному екрані проектора відображається інтерактивна дошка лідерів і прогрес кожної команди. Робота в цьому режимі влаштована таким чином, що всі учасники однієї команди отримують одне питання, але різні варіанти відповідей, і правильно відповісти на питання команда може, тільки радячись між собою. Таким чином, реалізується розвиток умінь кооперації і співробітництва. Моментально мінливі в реальному часі результати значно підвищують інтерес здобувачів освіти, їхню мотивацію до навчання [5].

Висновки. Отже, впровадження та використання в освітньому процесі інтерактивних платформ підвищує ефективність навчання та сприяє

активізації діяльності здобувачів освіти під час заняття, а також під час самостійної роботи. Подальші наукові дослідження необхідно спрямувати на подальше впровадження Інтернет-ресурсів у освітній процес, що буде підвищувати ефективність самостійної роботи здобувачів освіти, надавати нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення професійних навичок, а викладачам своєю чергою даватиме змогу реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання.

Список використаних джерел

1. Гладун М. А., Сабліна М. А. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Open Educational Environment of modern university*. 2018. № 4. С. 33–43.
2. Методичні рекомендації із викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання. Асоціація вчителів іноземної мови. URL: <https://tkmcim.wordpress.com> (дата звернення: 14.04.2024)
3. Муковнікова Є.В. Ефективне використання цифрових освітніх ресурсів на уроці англійської мови. *Англійська мова*. 2018. № 4. С. 18.
4. Шапа Н. М. Переваги та недоліки дистанційного навчання в сучасних умовах. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання*: матеріали II Форуму академічної спільноти. м. Дніпро. 2022. С. 73–77.
5. Quizlet. URL: <https://quizlet.com> (дата звернення 18.04.2024)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗМІСТУ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНФОРМАТИКИ В УКРАЇНІ

Журавель М. В.

Школа надає фундамент знань та навичок, необхідних для життя. Підручник, як основний інструмент навчання, відіграє ключову роль у цьому процесі. Тому зміст шкільних підручників з інформатики має відповідати актуальним потребам суспільства та відображати сучасні тенденції розвитку цієї галузі. Зважаючи на стрімкий технологічний прогрес, постійні зміни в сфері інформатики та перехід до нових освітніх стандартів, питання оновлення змісту шкільних підручників з інформатики стає особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблематикою змісту інформатики займалися такі науковці як Н. Апатова, О. Воронкін,

Я. Глинський, Я. Донченко, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, І. Зарецька, О. Карабін, Г. Ломаковська, Н. Морзе, Ю. Рамський, Р. Ріжняк, В. Руденко, Л. Самойленко, В. Сафонов та багато інших. Але разом з тим проблема розвитку змісту підручників з інформатики розглядалася лише частково.

Через аналіз змісту підручників, ми можемо простежити, як поступово розширювався спектр тем, що вивчаються. Еволюція змісту підручників відображає стрімкий розвиток інформаційних технологій та їх зростаючий вплив на наше життя тому, метою нашої роботи є висвітлення етапів розвитку змісту шкільного підручника в Україні від початку його становлення до 2018 року.

Змістовне наповнення шкільних підручників з інформатики не є статичним, воно постійно еволюціонує під впливом численних факторів. Одним з ключових факторів є розвиток інформатики як науки. У своїй праці «Становлення та розвиток інформатики та кібернетики в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття» Р. Ріжняк пропонує двоетапну історіографічну модель дослідження еволюції кібернетики та інформатики. До першого етапу він відносить історичні дослідження радянської доби, а до другого – дослідження, проведені вже в період незалежності України [1, с. 142-148].

Але окрім еволюції самої інформатики, на зміст шкільних підручників з цієї дисципліни значний вплив мають освітні реформи, вплив нових технологій та зміна суспільних потреб. Тому проаналізувавши наукові праці та нормативно-правові документи з даної проблематики ми змогли виділити чотири ключові етапи: I етап – становлення (1985-1990 рр.); II етап – перехідний (1991-2000 рр.); III етап – упровадження користувачького підходу (2001-2010 рр.); IV етап – упровадження компетентісно – орієнтованого підходу (2011-2018 рр.).

Перший етап ознаменувався становленням нового предмету, який мав на меті навчити учнів основам програмування та комп'ютерної грамотності. Включення інформатики до переліку обов'язкових предметів стало визнанням важливості інформаційних технологій у сучасному світі. Це рішення підкреслило необхідність підготувати учнів до використання комп'ютерів, які на той час почали стрімко розвиватися [2, с. 6].

Перші шкільні підручники з інформатики з'явилися саме на цьому етапі, але за змістом вони були більше схожі на довідники з великим обсягом інформації, а завдання й запитання націлені на побудову алгоритмів для вирішення задач з курсу математики та фізики робили інформатику не окремою дисципліною а додатком до математики [7, с. 15 – 16].

Після проголошення незалежності України почався другий етап. Постала нагальна потреба у розробці нових навчальних програм, які б враховували світові тенденції в освіті та культурологічні особливості держави. Таким чином було розроблено та затверджено проект Концепції інформатизації освіти незалежної України, яка мала на меті забезпечити школи необхідним обладнанням та програмним забезпеченням [3]. На цьому етапі українська система шкільної освіти зазнала значних змін. Новий курс «Інформатика», на відміну від попереднього, був спрямований на формування знань, вмінь і навичок, які необхідні для використання інформаційних технологій у вирішенні конкретних завдань пов'язаних з діями над інформацією. Це вплинуло на зміст підручника, який тепер акцентував увагу на практичному використанні комп'ютера, а не на програмуванні та алгоритмах. У той же час видавалися перші національні шкільні підручники з інформатики, зміст яких поповнився темами про інформацію, ОС Windows, електронні таблиці та редактори. Загалом цей етап можна охарактеризувати як перехідний період, який знаменує собою відхід від тоталітарного режиму до демократичних принципів. Цей період був ознаменований пошуком нових шляхів розвитку освіти та орієнтацією на міжнародні стандарти.

На третьому етапі рушієм для оновлення змісту шкільних підручників стало затвердження програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів та комп'ютеризації сільських шкіл [4]. Ця програма передбачала оснащення навчальних закладів сучасними ІТ-засобами, створення комп'ютерних класів та локальних мереж, а також підключення до Інтернету. Це призвело до розширення змісту підручників з інформатики, спрямованого на розвиток цифрової грамотності. Також розширився перелік тем для вивчення, пов'язаних з останніми ІТ-рішеннями, електронною поштою, офісним ПЗ, що орієнтувало підручники на формування практичних навичок роботи з комп'ютером. У структурі підручника також сталися зміни пов'язані з модульним викладом матеріалу. Таким чином, адаптуючись до швидкого розвитку ІТ технологій, зміст підручника з інформатики був націлений на впевненого користувача ПК [2, с. 10].

На четвертому етапі під впливом Державної цільової програми «Сто відсотків» [5], та нового державного стандарту базової повної загальної середньої освіти, який перерозподілив вивчення інформатики починаючи з п'ятого класу, почався поступовий перехід до компетентнісного навчання [6]. З метою розвитку комунікативних навичок та навичок співпраці учнів, підручники з інформатики були розширені за рахунок включення групових проектів та завдань, що передбачали взаємодію між учасниками навчального процесу. Також почали врахувати індивідуальні потреби та інтересів учнів,

пропонуючи у підручниках різноманітні варіанти завдань та матеріалів. Це дозволило зробити процес навчання більш гнучким та адаптивним. У структурі підручників поєднали модульний підхід з концентричним вивченням основних тем протягом декількох років. Таке рішення дозволило вирішити проблему перевантаження учнів інформацією та забезпечити більш ґрунтовне та послідовне засвоєння знань. Важливо зазначити, що конкретні методи та інструменти, які використовувались для розширення та покращення змісту підручників з інформатики, відрізнялися в залежності від авторів підручника та навчальних програм.

Таким чином в період з 1985 по 2018 роки український шкільний підручник з інформатики зазнав значних змін, еволюціонує від простого описового формату до сучасного інтерактивного посібника. Цей шлях супроводжувався поступовим зміщенням акцентів з вивчення програмування на формування інформаційної компетентності учнів, яка є ключовою для успішного життя в сучасному інформаційному суспільстві.

Звласного досвіду можна стверджувати, що сучасні методи навчання інформатики відходять від традиційного пасивного підходу, де учень виступає лише як реципієнт інформації. Натомість акцент робиться на активному залученні учнів до процесу навчання через діяльнісний підхід, що робить його більш цікавим, ефективним та результативним. Зважаючи на це, ми припускаємо що НУШ, яка активно впроваджується у заклади загальної середньої освіти з 2018 року, можна вважати точкою відліку нового етапу розвитку змісту шкільного підручника з інформатики. І хоча Україна поступово відходить від традиційного змісту підручника, орієнтованого на запам'ятовування фактів, все ще залишається проблема перевантаження підручників інформацією. Тому своєчасне оновлення змісту шкільних підручників з інформатики – це інвестиція у майбутнє України. Це крок, який дозволить нашій країні виховати нове покоління фахівців, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Ріжняк Р. Становлення та розвиток інформатики та кібернетики в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття: історіографія проблеми (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) *Етнічна історія народів Європи*: збірник наукових праць. Випуск 43. К., 2014. 170 с.
2. Жалдак М.І., Морзе Н.В., Рамський Ю.С. 20 років становлення і розвитку методичної системи навчання інформатики в школі та педагогічному університеті. https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/1.pdf (дата доступу: 15.04.2024)

3. Концепція та програма інформатизації народної освіти України на 1991–1995 рр.. Биков В.Ю., Жалдак М.І. та ін. Київ: Освіта, 1992. 48 с.

4. Про затвердження Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл на 2001 - 2003 роки. Постанова від 6 травня 2001 р. N 436. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-2001-%D0%BF#Text> (дата доступу: 01.04.2024)

5. Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року. Постанова від 13 квітня 2011 р. N 494 https://ips.ligazakon.net/document/view/kp110494?an=566&ed=2011_04_13 (дата доступу: 01.04.2024)

6. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Постанова від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата доступу: 09.04.2024)

7. Журавель М. В. Дидактичні та методичні особливості шкільних підручників з інформатики 80-х років ХХ століття. *Педагогічні науки: теорія та практика*, вип. 2, Серпень 2022, с. 13-18, doi:10.26661/2786-5622-2022-2-02.

ЕДУКАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ/ЗДОБУВАЧОК ОСВІТИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВНИХ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ

Зозуля О. В., Зозуля І. І.

Едукація у сучасному швидкозмінному освітньому процесі педагогічних закладів фахової передвищої освіти, за визначенням фахівців Г. Пономарьової, А. Харківської, О. Бабакіна, О. Молчанюк, С. Беляєва, І. Упатової, базується на єдності та узгодженості трьох складових людського ества: природної, культурної, соціальної, а також характеризується міцними кореляційними зв'язками у тріаді «навчання – виховання – розвиток» та відображає одночасний розвиток: свідомості, духовності й особистісних якостей майбутніх освітян [2, 3].

Актуальною у контексті інноваційного розвитку техногенного суспільства стає така форма організації едукаційного процесу як мистецькі колективні творчі проєкти. Метод проєктів вважається технологією ХХІ століття. Проблема впровадження форми колективних творчих робіт

є важливим компонентом у системі підготовки вчителів закладів загальної освіти, бо формує загальнокультурну грамотність як одну з ключових компетентностей, діє на емоційно-чуттєву сферу та формує пізнавальний інтерес, поглиблює знання, інтенсифікує візуальний і сенсорний досвід, формує засобами композиції загальну та естетичну культуру на етапі формування професійних намірів здобувачів/здобувачок.

Колективні творчі мистецькі проекти – один з найперспективніших шляхів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається, підвищує мотивацію до освіти, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей; дозволяє залучити кожного здобувача/здобувачку освіти до активного пізнавального процесу, формує навички пошуково-дослідницької діяльності, виявити індивідуальні здібності в колективній співпраці, набуваючи комунікативного досвіду та вміння грамотно працювати з інформаційними джерелами. Проектна технологія передбачає системне та послідовне моделювання шляхів вирішення проблемних ситуацій, що потребують від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження, презентацію та аналіз результатів [1].

У процесі роботи над колективним творчим проектом мистецького спрямування змінюється роль педагогічного працівника. Він стає одним із членів проектно-дослідницького колективу та може брати на себе різноманітні соціальні ролі в малій групі – джерела інформації, ідейного змісту, мудрого радника.

Мета дослідження – означити шляхи практичного застосування освітнього потенціалу таких унікальних засобів впливу мистецьких колективних творчих проектів, як колір, гармонія, міра, контраст, нюанс, ритм на едукацію, тобто творчий початок закладений природою у кожній людині.

Творчі проекти зазвичай не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Дидактичний інструментарій здійснення колективних художньо-педагогічних технологій ґрунтується на методах і прийомах порівняння – встановлення спільних та відмінних рис між різними художніми явищами, та аналогії – пошуку часткової схожості між ними за допомогою виявлення та стимулювання образних асоціацій. Значну роль у мистецькій педагогіці має стиль художнього спілкування. Як підкреслює О. Рудницька, художні твори, з одного боку, здатні моделювати людські стосунки, з іншого – мистецтво у своїй сутності саме є спілкуванням, діалогічним за своєю природою.

Проект може мати вигляд технологічного процесу з виготовлення виробу або презентації чи навіть розважального шоу. Майже всі види перетворювальної діяльності людини – від створення матеріальних речей до виявів творчості – передбачають реалізацію певного проекту. Проект дозволяє органічно інтегрувати знання здобувачів/здобувачок освіти з різних дисциплін під час розв'язання реальних проблем, обумовлює їх практичне використання, генерує нові ідеї, формує всі необхідні життєві компетенції. Успішна проектна діяльність фахівця повинна базуватися на вмінні та навичках самостійної роботи. Проектна діяльність – перспективна складова освітнього процесу, оскільки створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації

Колективна проектна діяльність сприяє розвитку критичного мислення, формує компетентності дослідника, сприяє кращій соціалізації особистості. Методика освітньої роботи у процесі самостійних організованих практичних занять у поєднанні з оригінальною серією колективних вправ з кольорознавства та композиції для самостійної роботи є формою узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду та результатів педагогічних досліджень з проблеми. Проектна діяльність в освітньому просторі – це спосіб стати новаторами, вміти адекватно реагувати на зміни, бути творчою особистістю.

Нині метод проектів набув великої популярності завдяки поєднанню теоретичних знань і їх практичного застосування (Т. Ремех, Є. Полат, М. Леонтєва, С. Пілюгіна, Є. Васіна). Поцінуючи внесок вітчизняних науковців та освітян у процес підвищення ефективності і якості вищої освіти України, зазначимо, що проектна діяльність у історії трудового навчання завжди відігравала роль національної.

Отже, методичний аспект едукативної діяльності здобувачів освіти засобами колективних творчих проектів забезпечує компетентісно спрямоване навчання на засадах системно-діяльнісного й особистісно зорієнтованого підходів, міжпредметної інтеграції, створення сприятливих умов до самостійного відкриття нового та може стати основою формування фахових компетентностей майбутніх педагогів у мистецькій та технологічній освітніх галузях, їх творчої свободи щодо знаходження власних шляхів створення художніх образів. Структурні компоненти колективних творчих проектів поряд з постійною образотворчою практикою, гармонійні міжособистісні взаємини молоді є підґрунтям у методичному становленні досвіду та професійної майстерності молодих учителів Нової української школи.

Список використаних джерел

1. *Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: погляд у майбутнє*: матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Умань, 14 квіт. 2021 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; за заг. ред. С. І. Ткачука. Умань. 2021. 292 с.
2. Підвищення рівня освіти майбутніх учителів початкової школи : прикладний аспект: колективна монографія: Кн.1 / авт : Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, О. О. Бабакіна, О. В. Молчанюк, С. Б. Беляєв, І. П. Упатова та інші; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. 536 с.
3. Підвищення рівня освіти майбутніх учителів початкової школи : прикладний аспект: колективна монографія: Кн.2 / авт : Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, О. О. Бабакіна, О. В. Молчанюк, С. Б. Беляєв, І. П. Упатова та інші; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. 552 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ВИХОВАТЕЛЯ ДИТЯЧОГО САДОЧКУ

Ілюшина К. Є., Васильєв С.

Актуальність теми. Проблеми правового регулювання праці вихователів дитячих садочків мають значну суспільну важливість, оскільки від їх праці залежить виховання молодого покоління. Саме тому правовідносини щодо робочого часу, оплати праці та часу відпочинку вихователів закладів дошкільної освіти повинні бути врегульовані належним чином.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми трудових відносин вихователів дитячих садочків іноді досліджувалися українськими дослідниками, зокрема, К. Ю. Чередниченком та С. В. Васильєвим.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей робочого часу і часу відпочинку вихователів закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Вихователь дитячого садочку – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність, спрямовану на забезпечення всебічного розвитку дітей дошкільного віку, їх виховання та навчання відповідно до Базового навчального плану та програм дошкільної освіти. Відповідно до ч. 2 ст. 58 Закону України «Про освіту» на посади педагогічних працівників приймаються особи, фізичний і психічний стан яких дозволяє здійснювати педагогічну діяльність та які мають освітню та/або

професійну кваліфікацію, що відповідає встановленим законодавством, зокрема професійним стандартом (за наявності), кваліфікаційним вимогам до відповідних посад педагогічних працівників [1]. Згідно зі ст. 30 Закону України «Про дошкільну освіту» вихователі закладів дошкільної освіти повинні мати вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю або професійну кваліфікацію, моральні якості, стан фізичного і психічного здоров'я, що дозволяє працювати за обраною професією [2]. Таким чином, законодавство висуває вимоги до рівня освіти, стану здоров'я та моральних якостей педагогічних працівників.

Згідно зі ст. 24 КЗпП України при прийомі на роботу вихователя дитячого садочку адміністрація може вимагати надання таких документів, як трудова книжка, паспорт, реєстраційна картка платника податків, документ про освіту та стан здоров'я [3]. Прийом на роботу повинен оформлюватися відповідним наказом.

Можна визначити певні особливості у правовому регулюванні часу відпочинку та робочого часу педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Варто наголосити, що згідно із п. 16 ч. 1 ст. 54 Закону України «Про освіту» працівники освіти мають право на подовжену оплачувану відпустку [1]. Водночас, тривалість згаданої подовженої відпустки цим законом не встановлена. Варто також звернути увагу на те, що відповідно до ч. 1 ст. 31 Закону України «Про дошкільну освіту» педагогічні працівники мають право на додаткову оплачувану відпустку [2]. Але тривалість такої додаткової відпустки у цьому законодавчому акті не закріплена.

Порядок надання щорічної основної відпустки тривалістю 56 календарних днів педагогічним працівникам встановлено відповідною постановою Кабінету Міністрів України. Передбачено, що відпустка директора або завідувача дитячого садочку повинна складати 42 календарні дні, а відпустка вихователя або асистента вихователя – 56 календарних днів [4]. Відповідно до ч. 4 ст. 30 Закону України «Про дошкільну освіту» тривалість відпустки помічників вихователів закладів дошкільної освіти становить 28 календарних днів. В окремих випадках передбачено надання додаткової відпустки до 35 календарних днів [2]. У порівнянні із відпусткою тривалістю 24 календарні дні, яка встановлена трудовим законодавством для більшості працівників, педагогічні працівники дитячих садочків мають подовжену відпустку.

Специфіка тривалості робочого часу педагогічних працівників дитячих садочків встановлена у ст. 30 Закону України «Про дошкільну освіту». Вона складає 30 годин для вихователя групи загального типу встановлене, 25 годин – для вихователя групи інклюзивного або компенсуючого типу та 36 годин

для асистента вихователя інклюзивної групи [2]. У порівнянні із нормою трудового законодавства у 40 годин робочого часу зменшення педагогічного навантаження для вихователів дитячих садочків достатньо помітне.

К. Ю. Чередниченко слушно зауважує, що раціональне поєднання робочого часу з часом відпочинку дає змогу досягти багатьох цілей, серед яких відтворення фізичних та психологічних характеристик педагогічного працівника [5, с. 1020]. С. В. Васильєв наголошує, що встановлення скороченого робочого часу та закріплення подовженої тривалості щорічної основної відпустки характеризує особливості трудових відносин педагогів закладів дошкільної освіти [6, с. 101]. Отже, низка норм законодавства встановлюють особливі умови праці вихователів дитячих садочків.

Важливою особливістю трудових відносин вихователя є наявність такої додаткової підстави для звільнення, як вчинення аморального проступку, який не сумісний з виконуваною роботою, що передбачено п. 3 ч. 1 ст. 41 КЗпП України [3]. Дійсно, вихователь повинен бути зразком моральної поведінки для вихованців дитячого закладу, але у законі варто було б уточнити, яка саме поведінка вихователя дитячого садочку є аморальною. Варто встановити співвідношення понять законність, моральність, незаконність та аморальність.

Висновок. Отже, особливості праці вихователя закладу дитячого садочку встановлені Кодексом законів про працю України, Законами України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту», окремими підзаконними актами. Вказані особливості полягають у подовженій відпустці, скороченому робочому часі та особливій підставі для звільнення.

Список використаних джерел

1. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-III. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380 (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
3. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
4. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ

і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 346. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)

5. Чередниченко К. Ю. Правове регулювання робочого часу педагогічних працівників в Україні: проблемні аспекти. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1018-1021.

6. Васильєв С. В, Братко М. В. Особливості правового регулювання працівників закладів дошкільної освіти. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 94-103.

ЕДУКАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЦІЛІСНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ісмаїлова О. С.

Актуальність проблеми. Проблема цілісності освітнього процесу в контексті едукації є актуальною, оскільки вона визначає успішність та ефективність сучасної системи освіти, а також її вплив на розвиток суспільства в цілому. Сучасна освіта має враховувати не лише навчання предметів, а й розвиток різних аспектів особистості, таких як емоційний, соціальний, моральний та фізичний розвиток, через те, що вони сприяють формуванню цілісної особистості.

Ефективна едукація сприяє формуванню громадян, які розуміють свої права та обов'язки, мають критичне ставлення до політичних та соціальних подій і готові активно брати участь у громадянському житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній літературі минулих років вживалося поняття «навчально-виховний процес», але дослідники П. Ф. Каптерева, А. І. Пінкевич, Ю. К. Бабанського та ін., показали, що це поняття - звужене та неповне. Нові принципи едукації активно досліджує О. Вишневський у своїй роботі «Теоретичні основи сучасної української педагогіки»[1], а також вітчизняні науковці А. Олексюк, Н. Абашкін, М. Євтух, О. Ковязіна, А. Нісемчук, Н. Ничкало та ін..

Мета дослідження полягає в аналізі та розумінні того, як едукаційний процес може впливати на цілісність та успішність освітнього процесу. Освіта сьогодні пов'язана з реальними потребами та викликами сучасного суспільства: а саме включає розвиток навичок, які допоможуть студентам

адаптуватися до змін соціального та економічного середовища. Цілісний підхід до освіти сприяє розвитку критичного мислення, сприйняттю інформації й розумінню складних проблем, розгляду цих проблем з різних перспектив та використання інтердисциплінарного підходу в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Якісна освіта в Україні є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, гуманізації суспільно-економічних відносин. Професійна підготовка спрямована на надання людям можливостей здійснювати та захищати свої демократичні права й обов'язки в суспільстві, цінувати різноманітність і відігравати активну роль у громадському житті для сприяння та захисту демократії.

У педагогіці є набір своїх термінів і характеристик понять: «освіта», «навчання», «виховання», «розвиток», «едукація», «навчальний процес», «національне виховання», «громадянське виховання», «метод навчання», «метод виховання», «соціальне замовлення» та ін. Розглянемо та виконаєм зрівняння двох термінів: «навчання» та «едукація» [2].

Термін «едукація» почав активно використовуватися в Україні в контексті освіти та навчального процесу вже в період незалежності, починаючи з 1991 року. Після отримання незалежності в Україні була проведена реформа системи освіти, яка передбачала перехід до нових освітніх стандартів та методик навчання, і термін «едукація» почав активно використовуватися для опису цього нового підходу до навчання та виховання.

Навчання – це процес засвоєння учнями інформації у вигляді знань, умінь та навичок – за допомогою вчителя як організатора цього процесу. Сутність його полягає у набутті учнями суспільного інформативного досвіду.

Едукація – позначає процесуальний компонент освіти у його триєдності – навчання, розвиток і виховання. Едукація підкреслює комплексний підхід до навчання, що включає в себе не лише передачу знань, але й формування особистості учня, розвиток його навичок та цінностей.

Потреба запровадження цього терміну та поняття зумовлена тим, що досі вживаний термін «навчально-виховний процес» не вказує на його природну триєдність і фактично «приховує» найактуальніший сьогодні аспект – розвиток дитини [1]. У таблиці 1, приведемо аналіз двох понять «навчальний процес» та «едукаційний процес», які представляють собою два ключові поняття у галузі освіти, проте вони мають різний характер та фокус.

Таблиця 1. Аналіз понять «навчальний процес» та «едукативний процес»

<i>Характеристика</i>	<i>Навчальний процес</i>	<i>Едукативний процес</i>
<i>Пояснення</i>	Це комплексний процес навчання та виховання, спрямований на розвиток особистості учня. Він охоплює різноманітні аспекти, методи та засоби, спрямовані на досягнення освітніх цілей та завдань.	Це система зв'язаних дій, які спрямовані на формування, розвиток та виховання особистості. Він охоплює всі аспекти навчання, виховання та соціалізації учня.
<i>Педагогічне планування</i>	Перший етап навчального процесу, під час якого вчителі або вихователі розробляють програми, уроки, заняття та інші навчальні заходи з урахуванням освітніх цілей, потреб учнів та вимог освітніх стандартів.	Розробка навчальних програм, уроків, занять та інших заходів, які відповідають освітнім цілям і вимогам освітніх стандартів.
<i>Навчання та виховання</i>	Активна фаза, під час якої відбувається непосредне навчання та виховання. Вчителі чи вихователі використовують різні методи та прийоми для передачі знань, розвитку навичок та формування цінностей учнів.	Передача знань, розвиток навичок та формування цінностей через активну взаємодію між вчителем та учнем.
<i>Створення сприятливого навчального середовища</i>	Етап якій включає створення сприятливого навчального середовища, розподіл ролей між педагогічними працівниками, підготовку необхідних матеріалів та ресурсів для проведення уроків чи занять.	Забезпечення учням комфортних умов для навчання, розвитку та самовираження, а також стимулювання активної пізнавальної діяльності. Розвиток критичного мислення та творчих здібностей, що сприяє розвитку учнівської критичної думки, аналітичних та творчих здібностей.
<i>Контроль та оцінка</i>	Після проведення уроку чи заняття вчителі здійснюють оцінку навчальних досягнень учнів та надають повідомлення про їхній прогрес та потреби для подальшого розвитку.	Аналіз навчальних досягнень учнів та надання зворотного зв'язку для подальшого розвитку.
<i>Рефлексія та корекція</i>	Аналіз результатів навчання та виховання, ідентифікацію сильних та слабких сторін навчального процесу та внесення необхідних коректив для покращення його ефективності.	Виховання громадянських якостей, етичних цінностей та уміння співпрацювати з іншими. Підтримка вчителів у їхньому особистісному та професійному зростанні.

Робимо висновки за двома поняттями:

– Навчальний процес є динамічним і постійно еволюціонує відповідно до потреб та вимог сучасного суспільства та освітньої системи. Він є ключовим елементом у формуванні та розвитку особистості учня, стимулюючи її пізнавальну активність, творчість та соціальну взаємодію.

– Едукаційний процес є ключовим елементом у розвитку суспільства, оскільки він формує та підготовлює молоде покоління до життя в сучасному світі. Його успішність залежить від глибини та ефективності взаємодії між учасниками освітнього процесу, а також від постійного вдосконалення методів та підходів до навчання та виховання.

«Навчальний процес» видається вичерпав себе, через те, що не відображає більш зростаючих вимог науки та практики, зокрема у зв'язку з тим, що в його визначенні виховання відривається від навчання. Соціальне замовлення в едукаційному процесі це ті вимоги, які суспільство, зважаючи на свої історичні цілі, ставить перед системою освіти свої задачі та потреби.

Для формування уявлень про соціальну функцію едукації використовують модель, в якій навчання-виховання розкривається як цілісне суспільне явище. Таким чином, відповідно до моделі одна з найпотужніших рушійних сил едукаційного процесу - соціальне замовлення, потреби суспільства в підготовці молодого покоління до життя. Соціальні цілі знаходять своє втілення насамперед у змісті навчання, яке задає педагогам конкретні цілі навчання-виховання. Відповідно до соціальних цілей здійснюють свою діяльність і учні. Наслідком едукаційного процесу виступає засвоєння змісту освіти, тобто реалізація поставленої суспільством мети.

Навчання і виховання здійснюються у вигляді окремих відрізків (циклів), послідовність яких і становить едукаційний процес. Зазвичай закінчений відрізок навчання-виховання займає один урок/заняття [1].

Сучасна педагогіка в центр навчально-виховного процесу ставить діяльність студента. Керівником едукаційного процесу залишається викладач. Його керуюча роль полягає в тому, що він, з огляду на складність дисципліни, конкретні умови, можливості, вік студентів, надає їм необхідну допомогу, піднімається разом з ними сходами пізнання, все більше спираючись на їх власну активність і самостійність. У спільній діяльності виділяють наступні основні етапи [1]:

- 1) мотивація навчання студентів;
- 2) актуалізація відомих знань, умінь і досвіду студентів;
- 3) організація вивчення нового матеріалу;
- 4) вдосконалення вивченого;
- 5) визначення результативності процесу.

На рис. 1 представлена сучасна інтерпретація моделі розвитку едукаційного процесу, виділені головні етапи загальної діяльності викладача та студентів.

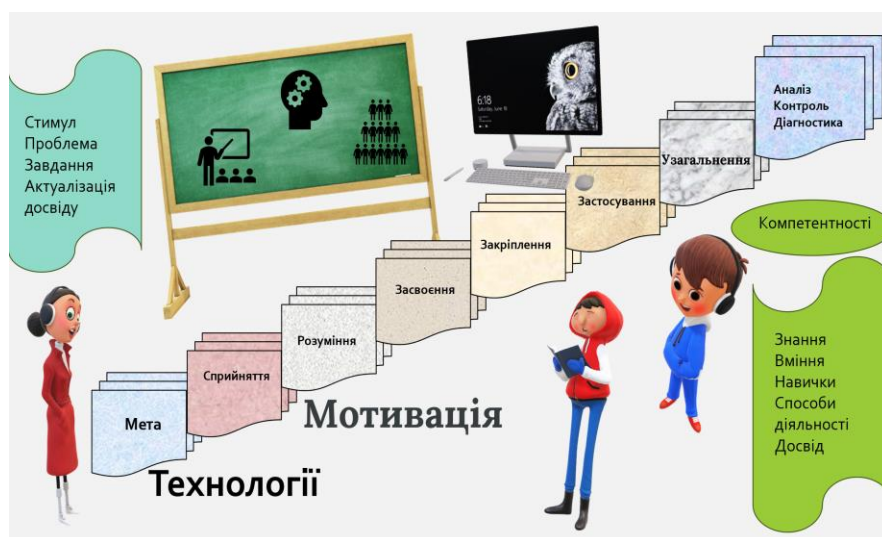

Рис. 1. Етапи едукаційного процесу

На кожному етапі у викладача і студента свої завдання, своя особлива діяльність, але мета діяльності загальні. Сутність діяльності викладача – керування процесом, діяльність студента – отримання освіти (рис. 2).

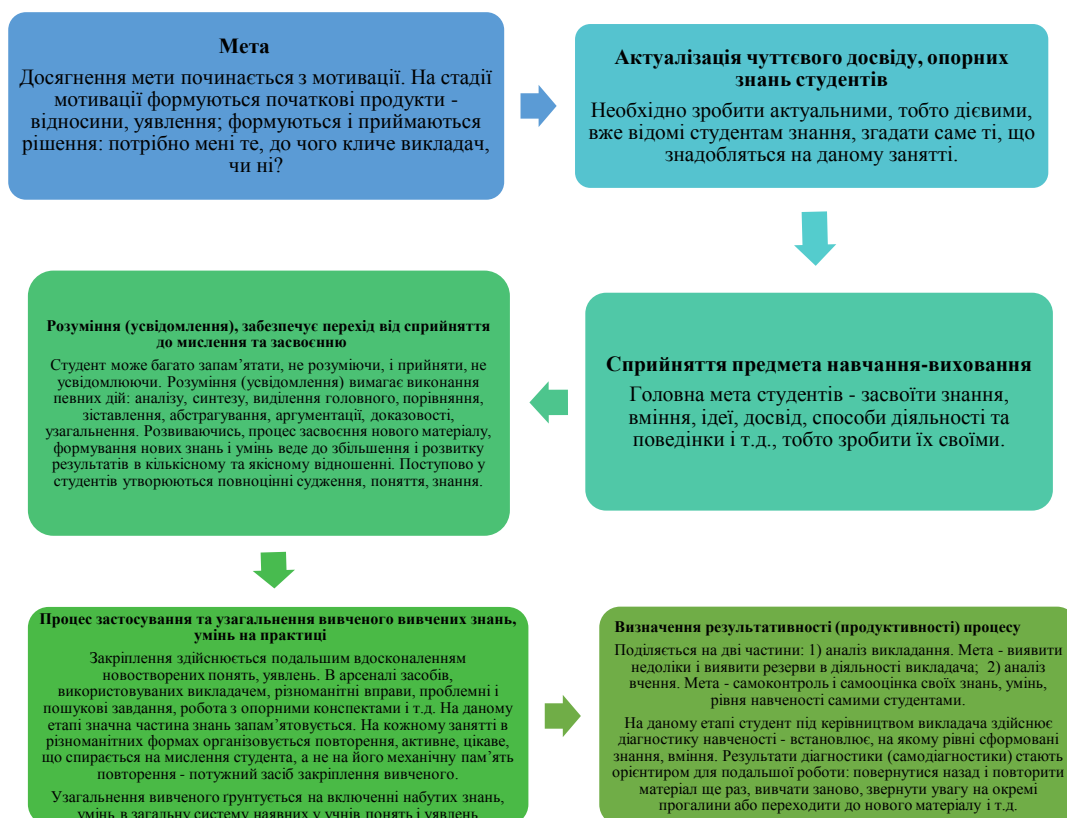

Рис. 2. Модель едукаційного процесу

Цілі едукaційного процесу досягаються, якщо результат відповідає запроектованому рівню. Таким чином, навчання-виховання являє собою поступовий, керований викладачем перехід студентів зі нижчої шаблї навченості та вихованості на найвищий рівень.

Проаналізуємо модель едукaційного процесу стосовно системи його здійснення – заняття у Харківському машинобудівному фаховому коледжу, під час викладання дисципліни «*Методи та засоби вимірювання маси, об'єму та густини речовини*»: лекція на тему «*Міри місткості скляні*», яка націлена на ефективне засвоєння студентами навчального матеріалу, для набуття фахової компетентності у галузі метрології.

<i>Методична мета лекції</i>	Підвищення ефективності лекційного заняття за рахунок застосування наочності, структурування навчального матеріалу, вирішення проблемних питань.
<i>Дидактична мета заняття</i>	<p><i>Сформувати знання про:</i> класифікацію та призначення мір місткості.</p> <p><i>Сформувати способи діяльності:</i> на підставі даних про міри місткості скляні в умовах лабораторій, здійснювати вимірювання об'єму за допомогою мір місткості скляних.</p> <p><i>Сформувати вміння</i> використовуючи відомості про вимірювання об'єму та класифікацію мір місткості обґрунтувати доцільність їх використання; оцінювати точність результатів вимірювання і формувати висновки.</p> <p><i>Сформувати розуміння важливості</i> застосування скляних мір місткості з урахуванням сучасних досягнень в галузі вимірювання об'єму рідини для підвищення точності під час випуску з виробництва різноманітного мірного посуду.</p>
<i>Питання лекції</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Призначення мір місткості. 2 Особливості скла, застосованого для виготовлення скляних мір місткості. 3 Правила користування мірним посудом. 4 Класифікація мір місткості, зовнішній вид. 5 Маркування мірного посуду. 6 Визначення місткості скляних мір .
<i>Матеріальне забезпечення</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Магнітна дошка і демонстративний матеріал. 2 Наочні матеріали: мірний посуд (циліндри, піпетки, бюретки, склянки, мензурки, установка для визначення об'єму). 3 Роздатковий матеріал.

Навчально – програмний етап

План заняття	Час	Питання
I. Організаційна частина	1–2 хв	Привітання. Перевірка присутніх.
II. Повідомлення теми, мети та завдань	1–2 хв	Оголошення теми заняття, його місця в навчальній темі, постановка досяжних завдань перед студентами.
III. Актуалізація опорної навчальної інформації	5–7 хв	Виконання дидактичних завдань необхідних в якості опори для вивчення нового матеріалу заняття.
IV. Мотивація навчальної діяльності студентів	2–3 хв	Зацікавленість вивченням даної теми (необхідна у професійній діяльності).
V. Вивчення нового матеріалу	50–60 хв	Послідовний виклад навчального матеріалу теми заняття за певними педагогічними принципами («від конкретного до загального») з демонстрацією наочних посібників.
VI. Підсумкова частина заняття	5–7 хв	Підбиття підсумків заняття, рефлексія.
VII. Рекомендації для самостійної роботи студентів	2–3 хв	Дати необхідні рекомендації з самостійної роботи під час підготовки до практичної роботи, лабораторної роботи, виконання ОДЗ

Висновок стосовно заняття: Лекція спланована з урахуванням основних тем, концепцій, завдань, та мала логічну послідовність, що дозволило студентам легше сприймати навчальний матеріал. Викладач використовував різноманітні педагогічні методи, такі як пояснення, демонстрація та використання візуальних матеріалів, щоб зробити лекцію більш доступною та зрозумілою для студентів. Студенти стимулювалися до активної участі під час лекції через постановку запитань, обговорення та вирішення завдань. Після лекції проведено додаткові завдання (розгадування кросворда) та тестування, які дозволили перевірити рівень розуміння та освоєння матеріалу студентами, що забезпечило ефективне засвоєння студентами навчального матеріалу.

Висновки. Едукаційний процес є не лише ключовим елементом освітнього процесу, але й ефективним засобом забезпечення його цілісності. Важливо підкреслити, що успішність освітнього процесу визначається не лише отриманими знаннями, а й розвитком компетентностей, навичок та особистісних якостей студентів. Цілісний підхід до навчання сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та формуванню готовності до життя у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 566 с.
2. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. Київ: Знання, 2017. 447 с.
3. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).

ІДЕЯ ФРАКТАЛЬНОСТІ ТА ЕДУКАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Камардаш Н. В.

Освіта постмодерної доби змінює сьогодні свої ключові концепти відповідно до тих трансформацій, які переживає суспільство. Однією з найважливіших цілей таких змін є розв'язання проблеми результативності навчання, бо саме результативність презентує собою рівень ефективності освітньої методології, її відповідність запитам соціуму.

Ідею фрактальності, яка прийшла в педагогічну практику відносно недавно, можна розглядати як одну із спроб подолання обмежень і недоліків традиційної освіти. Фрактальна педагогіка діє в тісній співпраці з іншими сучасними підходами, об'єднаних спільною метою: максимально наблизити освіту до реального життя, зробити її адекватною очікуванням і потребам здобувачів освіти. Отже, фрактальна педагогіка є відкритою системою знань і практик, які охоплюють всі сучасні тенденції та готові розвиватися відповідно до динаміки цих тенденцій.

Власний досвід застосування нового підходу до навчання презентувала у 2017 році професор Національного автономного університету Мексики Лариса Енрікес Васкес, позначивши його як фрактальну модель [2]. Центральне місце в новітній освітній практиці, яка поєднує кілька ключових моментів, займає ідея гнучкого навчального плану [1]. У фрактальній моделі навчання проявляється тісний взаємозв'язок основних елементів та спостерігається їх відтворення у кожному унікальному контексті. Гнучкість і відкритість запропонованої моделі дозволяє, крім іншого, успішно інтегрувати у систему формальної освіти неформальне навчання, тим самим розширюючи можливості першої та адаптуючи її до поточних потреб та викликів.

Розглядаючи принцип фрактальності в контексті едукації, як засобу забезпечення цілісності освітнього процесу, можна позначити його як один з ключових у розбудові сучасної освітньої парадигми. Фрактальність передбачає наявність базових, онтологічних компонентів, які трансформуються залежно від змін впливу зовнішніх факторів та запитів учасників освітнього процесу, при цьому зберігаючи свою концептуальну основу. Це можна проілюструвати включенням змісту місії закладу освіти до всіх його організаційних та структурних складових на всіх рівнях, включаючи силабуси та сценарії позааудиторної роботи тощо.

Таким чином, фрактальна педагогіка – це новий інтегративний підхід в сучасній освітній царині, який відкриває нові можливості в реалізації

завдань едукaції, як теорії і практики ефективної підготовки майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Enríquez L. Fractal: An Educational Model For The Convergence Of Formal And Non-Formal Education. *Open Praxis*. 2017. № 9(4). С. 375-386
2. Enríquez L. Innovating a Flexible Concept Based Curriculum in a Course: An Experience Using Fractal Model. *Educational Technology Proceedings of the European Distance and E-Learning Network. Annual Conference Bruges*. 2019. С. 397-404

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

Касьянова О. М.

Актуальність проблеми оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти обґрунтовується зміною освітньої парадигми, яку визначають як інноваційну. У такій парадигмі освіту розглядають як формування культури розумової діяльності, підвищення потенціалу мислення тих, хто навчаються, формування в їхній свідомості не лише цілісної наукової картини світу, а й готовності до постійної безперервної освіти протягом життя, яка б дозволяла людині за потребою адаптуватись до реальних змін у цій картині [5, с. 83-84]. Центром освітнього процесу стає активодіючий суб'єкт, який усвідомлено опановує пізнавальні, соціальні, цифрові, міжкультурні компетенції. Отже, це потребує формування інших підходів до оцінювання знань, умінь, навичок, необхідних для життя у ХХІ столітті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних психолого-педагогічних публікаціях виділяється низка споріднених проблем, яким присвячені дослідження таких науковців і практиків, як Г. Агрусті, Л. Артемчук, Я. Болюбаш, І. Булах, Дж. Вілмут, Д. Гопкінз, К. Делікатний, О. Локшина, Т. Лукіна, О. Ляшенко, Т. Мотуз, Норман Е. Гронлунд, А. Предик, О. Саєнко, О. Слободенюк та ін. Проте питання оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в контексті інноваційних змін в освіті залишають широке поле для подальших розвідок.

Метою дослідження є виокремлення сутності та тенденцій змін в оцінюванні навчальних досягнень здобувачів в контексті інноваційного розвитку освіти.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, оцінювання – це процес отримання відомостей про перебіг здійснення і/або результати тієї чи іншої діяльності та встановлення їх відповідності визначеним цілям і встановленим нормам. Оцінювання як вид діяльності уможливорює порівняння, зіставлення, виокремлення характерних рис і змін задля удосконалення (поліпшення) та розвитку об'єкта, процесу або явища.

Оцінювання, на думку Д. Гопкінса, має різні форми і реалізується як:

- суб'єктивне висловлювання уявлень певної особи про властивості оцінюваного об'єкта;
- аргументоване судження про певні властивості об'єкта оцінювання на основі структурованої його оцінки за певними критеріями і показниками;
- висновок щодо відповідності властивостей об'єкта оцінювання певному еталону, стандарту, нормам тощо, зроблений за певними критеріями на підставі аналізу результатів вимірювання, в т.ч. педагогічного;
- аналітичне дослідження стану і процесу розвитку об'єкта оцінювання, на основі якого за обраними показниками та індикаторами робиться системний висновок про його зміни, тенденції розвитку, особливості функціонування, удосконалення та накреслюється «сценарій» його поступу в перспективі [1].

Оцінювання як педагогічна категорія має якісну (міркування щодо якості як властивості освітніх систем за певними критеріями) і кількісну (кількісна характеристика окресленої властивості, виражена певними показниками й індикаторами за обраними шкалами) визначеність.

Енциклопедія освіти тлумачить оцінювання навчальних досягнень як процес, що здійснюється безперервно: під час роботи на уроці, спостереження за навчальною діяльністю учня, виконання ним різних видів робіт, аналізу відповідей та визначає дидактичні вимоги до оцінювання – об'єктивність, систематичність, врахування індивідуальних особливостей, стимулювання учнів до вдосконалення своєї праці. Рівень досягнутих успіхів визначає оцінка, яка є стимулом до навчання [3, с. 630].

У педагогічному оцінюванні протягом останнього часу відбулися відчутні зміни. Сутність цих змін представив Норман Е. Гронлунд [2] (таблиця 1).

Таблиця 1 – Зміни в педагогічному оцінюванні навчальних досягнень здобувачів

від	до
Оцінювання викладачем	Оцінювання за участю здобувачів
Оцінка результату	Оцінка процесу
Цілі та завдання	Навчальні результати
Оцінювання знань	Оцінювання умінь, здібностей
Тестування пам'яті	Оцінювання розуміння, інтерпретації, застосування, аналізу, синтезу
Імплицитні критерії оцінки	Експліцитні критерії оцінки

Програма «Партнерство для навчання у XXI столітті» (Partnership for 21st Century Skills) визначає такі стрижневі цілі та ідеї освіти для XXI століття: навчати та навчатися в контексті потреб XXI століття; відповідність змісту навчання умовам життя у XXI столітті; формування інших підходів до оцінювання навичок і знань, необхідних для життя у XXI столітті тощо [6].

Унаслідок інноваційних змін в освіті, спричинених модернізацією усіх сфер життєдіяльності суспільства, виокремлюють такі основні тенденції змін у галузі педагогічного оцінювання:

- розроблення і застосування нових моделей викладання та навчання;
- зростання частки інформаційно-комп'ютерних технологій як складової різних етапів реалізації освітнього процесу й оцінювання навчальних досягнень здобувачів;
- розвиток експертних методів та їхнього застосування до аналізу окремих інструментів і результатів оцінювання;
- вироблення та впровадження різноманітних інструментів оцінювання, спрямованих на визначення рівня сформованості у здобувачів освіти відповідних компетентностей.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в сучасному педагогічному процесі має ґрунтуватися на таких принципах:

- акцент на стимулюючу і мотиваційну функції оцінки;
- визначення рівня навчальних досягнень за всіма визначальними характеристиками результатів освітнього процесу: знання, уміння їх застосовувати, сформованість предметних, загальнонавчальних, розумових дій, емоційно-ціннісне ставлення до себе, інших людей і навколишньої дійсності;
- відповідність процедур і методів оцінювання цілям, навчальним завданням, об'єктам і суб'єктам оцінки, моделям навчання і функціям оцінювання;

- дотримання балансу в оцінюванні: 20 % оцінювання здійснює педагог, 50 % – здобувач, 30 % – взаємооцінювання.

Висновки. Проблематика оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти є дискусійною. Інноваційні зміни в системі освіти України вимагають урізноманітнення процесу оцінювання навчальних досягнень, запровадження нових форм і технологій, зміни ролі педагога та місця оцінки у навчально-пізнавальній діяльності здобувача освіти.

Список використаних джерел

1. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи (переклад з англ. Галини Вець). Львів: Літопис, 2003. 256 с.
2. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: практич. посіб. / Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні». Київ, 2005. 312с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Мотуз Т.В., Саєнко О.В., Слободенюк О.О. Проблема оцінювання навчальних досягнень учнів у вітчизняній педагогічній думці кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 86. С.17-21.
5. Пометун О. Нова українська школа – перехід до нової парадигми освіти. *Світові виклики сучасній освіті*: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практик. конф. / гол. ред.: Осадченко І. І. (м. Умань, 22-24 лютого 2022р.). Умань: ГО «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури», 2022. Випуск 1. С.83-85.
6. Partnership for 21st Century Skills. Beyond the Tree Rs: Voters Attitude Towards 21st Century Skills. Tucson, AZ: Partnership for 21st Century Skills, 2007. 33 p.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ПАТРІОТІВ ЦИФРОВОЇ ДОБИ

Квасенко О. В.

Понад 30 років тому Україна стала самостійною державою, проте й досі їй доводиться виборювати свою незалежність. В умовах шаленого психологічного тиску через традиційні й новітні медіа, спрямованого на знищення національної ідентичності українського суспільства, постає

нагальна потреба не тільки у визначенні засад державної інформаційної політики щодо протидії агресивному впливу ворожої пропаганди, розробленні інноваційних підходів до формування системи захисту та розвитку інформаційного простору України, підвищенні рівня медіаграмотності суспільства загалом, а особливо здобувачів вищої освіти-патріотів.

Сучасні дослідники виокремлюють такі актуальні якості патріота, як розуміння і поділяння національної ідеї; сприяння своєю професійною діяльністю (навчанням як підготовкою до неї) економічному, науковому, культурному зростанню Батьківщини; глибока пошана до української мови і обов'язкове застосування її в суспільному житті; любов, захист і відстоювання української мови – коду нації, а також традицій, звичаїв за безумовної поваги до мов, традицій, звичаїв інших націй, а також різних народів, які проживають в Українській державі; гордість за належність до українського народу й обстоювання його інтересів; громадянська активність, що проявляється в конкретних діях; любов до рідної країни і готовність до її захисту; збереження рідної природи і захист довкілля; здоровий спосіб життя і його пропаганда тощо

У вихованні патріотизму молоді українські мислителі-ідеологи закликали звертати увагу ще й на те, що саме в цю історичну хвилину є затребуваним у суспільстві, що є важливим на часі в цілому. Спираючись на цю думку, вважаємо, що в умовах гібридної, інформаційної війни, яка ведеться проти нашої країни, крім зазначених традиційних особистісних якостей патріота, вагомим значення набуває нова комплексна якість – медіаграмотність особистості.

Медіаграмотність, як складова медіакультури особистості та медіаінформаційної грамотності зокрема, передбачає вміння людини користуватися інформаційно-комунікаційною технікою; виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів; успішно здобувати необхідні знання; свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа; відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто несправжньої реальності, сконструйованої медіаджерелами; осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують, тощо.

В інформаційну добу, коли технології психологічного впливу на свідомість суспільства завдяки медіа перетворюються на поширену практику, медіаграмотність особистості стає новою, надважливою психологічною якістю молоді людини загалом і патріота зокрема.

Медіаграмотність, крім суто технічно-практичної площини – уміння користуватися медіапристроями, виражати себе, комунікувати з іншими за

допомогою медіазасобів, орієнтуватися в інформаційних потоках і шукати потрібну інформацію, має надважливу складову – саморегуляцію.

За належного рівня розвитку цієї складової медіаспоживач спроможний оптимально взаємодіяти з інформаційним простором у цілому і критично, креативно опрацьовувати сприйняте зокрема.

Надважливою якістю молодого патріота у його взаємодії з медіапростором є розвинене критичне мислення. Критичне мислення являє собою спрямований тип мислення, здатність до розуміння інформації, її аналізу, інтеграції проаналізованого з уже відомим, формулювання обґрунтованих суджень для висновків, аргументованого оцінювання того, що було піддано аналізу.

Нині розвинена здатність до критичного мислення є дуже актуальною якістю, тому що дає особистості змогу самостійно робити висновки щодо сприйнятого, незалежно від думок інших людей, експертів тощо. Утім, кінцевою метою розвиненого критичного мислення має бути розвиток уже критичного стилю мислення – як усталеної форми критичного мислення. Тобто критичний стиль мислення – це психологічна риса особистості, що формується на підставі звички критично мислити та самомотивації особистості щодо опанування цієї риси.

Отже, актуальність теми патріотизму в Україні наразі важко перебільшити: це надважливе, стратегічне і водночас суперечливе питання. Патріотизм є насправді набагато ємнішим явищем, ніж ми це можемо уявити собі чи, тим більше, вкласти в рамки якогось одного певного поняття. Утім, його запотребованість зобов'язує ставати наразі вищою мірою медіаграмотними.

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Квітко Н. М.

У сучасному світі здобувачі освіти мають чимало шансів набувати нові та потрібні у житті навички, а не лише теоретичні знання. При цьому велику роль у освітньому процесі відіграють сучасні технології. Зокрема, актуальною, потрібною та цікавою є віртуальна реальність (VR).

В останні роки розвиток інформаційних технологій дозволив створити технічні і психологічні феномени сприйняття і переживань людини, які в популярній та науковій літературі отримали назву «віртуальної реальності» [2]. У віртуальній реальності можуть бути інші об'єкти або інші

люди, а людина може з ними взаємодіяти. Сьогодні технології віртуальної реальності стали доступними і кожен може організувати у себе вдома «портал» у нереальні світи [3]. Було б доцільним розглянути можливості віртуальної реальності як нової перспективної моделі навчання, яка базується на використанні сучасних програмних та технічних засобів. У деяких країнах цей інструмент активно використовується у закладах освіти і допомагає отримувати нові знання та глибше пізнавати навколишній світ.

Технології VR дозволяють вивести освітній процес абсолютно на новий рівень, від якого здобувачі будуть просто у захваті. Це особливо актуально для українських здобувачів в умовах, коли вони поступово втрачають інтерес до навчання. Війна та перехід на онлайн – навчання ще більше поглибили цю кризу. Навіть повернення за парти не гарантує підвищення мотивації учнів. Аби знову зацікавити навчанням, потрібно кардинально змінювати підходи до викладання матеріалу. Одним із допоміжних інструментів у цьому процесі можуть стати саме технології віртуальної реальності. Усе тому, що сучасні інструменти дозволяють опинитися всередині штучного світу.

Віртуальна реальність – це високорозвинена форма комп'ютерного моделювання, яка дозволяє користувачу заглибитися у штучний світ і безпосередньо діяти в ньому за допомогою спеціальних сенсорних пристроїв, які зв'язують його з аудіовізуальними ефектами. При цьому зорові, слухові, моторні відчуття користувача замінюються їхньою імітацією, яка генерується комп'ютером. Спрощуючи, віртуальною реальністю можна вважати штучний світ, що існує «в комп'ютері». Моделі об'єктів, які функціонують в середині цього світу, можуть взаємодіяти не тільки між собою, а й з людиною або групою людей.

Одним з найбільш популярних напрямків розвитку віртуальної реальності є освіта, яка із застосуванням технологій віртуальної і доповненої реальності, здобувачі закладів вищої освіти зможуть взаємодіяти з предметами в віртуальному просторі або брати участь у важливих історичних подіях [1].

Технологія віртуальної реальності містить у собі можливості створення високоякісних засобів стереозображень, 3D електронних освітніх ресурсів, презентаційних та інформаційних матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. У процесі професійної підготовки здобувачів можна використовувати як віртуальні лабораторії, практикуми, моделюючи середовища, так і цілі віртуальні світи [3].

Як відомо існують різні типи VR-систем, розмежування яких лежить у площині способів і режимів їхньої взаємодії з користувачем:

а) системи типу «Вікно в світ» використовують сучасні комп'ютерні монітори для відображення візуальної частини кіберсвіту;

б) відеонакладання – за допомогою відеокамери силует користувача накладається на двовимірне зображення, створюване комп'ютером, у результаті чого користувач дивиться на екран і бачить свій силует, своє віртуальне тіло у кіберпросторі, яке взаємодіє з віртуальним світом;

в) системи занурення – досконалі VR-системи, що повністю занурюють користувача у віртуальний світ, створюючи при цьому відчуття присутності;

г) системи дистанційної присутності – є з'єднання віддалених сенсорів, розташованих на будь-якому об'єкті в реальному світі з оператором – людиною;

д) змішана реальність – об'єднання систем дистанційної присутності й системи, що ґрунтується на віртуальній реальності, комп'ютерне зображення якої генерується, виходячи з інформації, виведеної датчиками систем дистанційної присутності [4].

Технологія віртуальної реальності дозволяє користувачеві з особливими освітніми потребами мати доступ і використовувати такі ж самі навчальні матеріали з дому, як і у реальному навчальному закладі. Можна визначити великий освітній потенціал технологій віртуальної реальності для освітнього процесу, зокрема: підвищення ефективності навчання; зростає рівень навчальної мотивації; надано нові можливості для навчання людей з обмеженими можливостями; значно прискорюється процес засвоєння навчального матеріалу; безперечне розширення можливостей для відпрацювання необхідних практичних навичок у найрізноманітніших галузях [2;3;4]. Віртуалізація системи освіти активно здійснюється в розвинених країнах протягом останнього десятиліття. Стимулами для цього є три основні чинники: підвищення вимог до рівня кваліфікації робочої сили; перехід промисловості на дрібносерійне виробництво при швидкій змінюваності моделей, що вимагає оперативної перепідготовки персоналу багатьох компаній; усе більше усвідомлення в суспільстві цінності якісної освіти як особистого і національного надбання. Тому в системі освіти почався пошук нових форм навчання. Однією з них стало дистанційне навчання з використанням елементів VR [4].

Формати VR в освіті:

а) денна освіта – передача емпіричного матеріалу через VR в семантичному навчанні;

б) дистанційна освіта – групове заняття з ефектом наявності соціальної взаємодії;

г) змішана освіта – можливість віддалено знаходитися в класі, бачити те що відбувається, взаємодіяти з реальними учнями та викладачем;

д) самоосвіта – будь-який з розроблених освітніх курсів може бути адаптований для самостійного вивчення.

Віртуалізація освіти відкриває принципово нові можливості для вирішення двох найважливіших і актуальніших проблем сучасності: підвищення доступності якісної освіти (у тому числі для осіб з обмеженими фізичними можливостями); безперервності процесу освіти протягом усього людського життя, що вже сьогодні є загальновизнаною вимогою, яка проголошена в документах ЮНЕСКО.

Виділяють п'ять основних переваг застосування VR технологій в освіті: наочність (використовуючи 3D-графіку); безпека (можна занурити глядача в будь-яке з явищ, обставин без найменших загроз для життя); залучення (віртуальна реальність дозволяє змінювати сценарії, впливати на хід експерименту або вирішувати задачу в ігровій та доступній для розуміння формі, можна побачити світ минулого очима історичного персонажа); фокусування (віртуальний світ, який оточить глядача з усіх боків на всі 360 градусів, дозволить цілком зосередитися на матеріалі і не відволікатися на зовнішніх подразників); віртуальні заняття (вид від першої особи і відчуття своєї присутності в намальованому світі – одна з головних особливостей віртуальної реальності).

Віртуальна реальність в освіті дозволяє: проводити телемости, відеоконференції; створювати 3D електронні освітні ресурси; створювати 3D презентаційні та інформаційні матеріали; створювати музеї, лабораторії, планетарії; візуалізувати складніші об'єкти, фізичні явища. Віртуальна реальність на сучасному етапі може стати необхідною формою, яка може значно підвищувати ефективність освітнього процесу. Під час розробки та впровадження елементів віртуальної реальності у мультимедійні навчальні комплекси необхідно враховувати можливості закладу вищої освіти, професійний рівень розробників та час, відведений на реалізацію віртуальної реальності у освітній процес.

Список використаних джерел

1. Пушкар О.І. Технології комп'ютерного дизайну: навч. посіб. для студентів напряму підготовки 0515 «Видавничо – поліграфічна справа» / О.І. Пушкар, В.Є. Климнюк, В.В. Браткевич. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. 168 с.

2. Monaha T. Virtual Reality for Collaborative E – learning. Computers & Education. 2008. 50 (4). С. 1339 – 1353.

3. Thakral S. Virtual Reality and M – Learning. International Journal of Electronic Engineering Research. 2010. Vol. 2. No. 5. P. 659 – 661.

4. Virtual Reality Desktops for Vive, Rift, and Windows VR Compared / [Електронний ресурс] / Dominic Brennan. Jan 3, 2018 – Режим доступу: <https://roadtovr.com/virtual-reality-desktop-compared-oculus-rift-htc-vive/>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З МАТЕМАТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Колесник Л. Д.

Сучасні трансформаційні процеси фахової передвищої освіти передбачають підготовку фахового молодшого бакалавра з урахуванням умов модернізації освітнього процесу, а саме – створення умов для підвищення якості освітньої діяльності майбутніх фахівців.

Школа потребує «нового» вчителя, який володіє навичками творчого мислення, сучасними методиками і технологіями освітньої діяльності, інноваційними способами конструювання педагогічного процесу. Модернізація змісту освіти вимагає нових умов до підготовки сучасного фахівця у педагогічному фаховому коледжі [1].

Нова українська школа – це сучасна школа, в якій учням дають необхідні знання, уміння, навички для застосування їх у повсякденному житті, вчать критично мислити, мати власну думку, бути патріотами України [1].

Стан надання освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти вимагає змін у підготовці учителя початкових класів. Враховуючи Державний стандарт початкової освіти у закладах фахової передвищої освіти введено освітній компонент «Теорія і методика навчання математичної освітньої галузі у початковій школі», який знайомить майбутніх учителів початкової школи із теоретичними та практичними вміннями та навичками, необхідними для успішного навчання математики учнів початкових класів в умовах Нової української школи. Освітній компонент покликаний підвищити рівень науково-методичної підготовки майбутніх вчителів через вивчення сучасних технологій навчання, що забезпечуватиме оптимальні передумови для самореалізації особистості майбутнього вчителя початкової школи, здатності до творчості, прийняття нестандартних і оперативних рішень, засвідчуватиме при цьому досягнення якісно нового рівня мобільності як інтегрального

особистісно-професійного утворення, сприятиме професійному самовизначенню і свідомому вибору професії.

Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету [2].

Під час вивчення освітнього компонента «Теорія і методика навчання математичної освітньої галузі у початковій школі» у майбутніх учителів початкової школи формуються здатності до оволодіння змістом: Державного стандарту початкової освіти, навчальної програмою, методичними рекомендаціями щодо організації освітнього процесу у початковій школі.

Програмні результати навчання передбачають формування здатностей до проектування, організації оцінювання, рефлексії та коригування освітнього процесу в початковій школі; здатності ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

Вивчення освітнього компонента «Теорія і методика навчання математичної освітньої галузі у початковій школі» забезпечує формування у здобувачів освіти професійних знань, умінь та навичок, які необхідні для професійної діяльності учителю початкової школи.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти : постанова Каб. Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. *Інформаційний збірник та коментарі МОН України*. 2018. № 4. С. 3-32.
2. Коваль Л. В. Методика навчання математики : теорія і практика : підручник. Харків : ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

ГНУЧКІ НАВИЧКИ – НЕВІД’ЄМНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ МОЛОДІ

Корсіков Д. О.

Сучасний випускник закладу освіти – це не просто людина, яка володіє певним набором знань, умінь, компетенцій, що дозволяють їй бути успішною та конкурентоспроможною на ринку праці. Це особистість, яка має набір певних характеристик. Зокрема, здатність швидко навчатися, засвоювати нову інформацію та вміння адаптуватися до мінливих умов сучасного світу. Тому молоді фахівці мають бути готовими до постійного розвитку та самовдосконалення. Важливість комунікабельності як уміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки, налагоджувати комунікацію з іншими людьми та працювати в команді – важливе для будь-якого фахівця.

Молодий спеціаліст повинен уміти аналізувати інформацію, генерувати нові ідеї та приймати обґрунтовані рішення. Це важливо, щоб не просто сліпо йти за інструкціями, а й вміти знаходити нестандартні підходи до вирішення проблем.

Без уміння використовувати сучасні інформаційні технології та знаходити інформацію в мережі Інтернет неможливо уявити кваліфікованого фахівця, де на виробництві застосовуються цифрові технології. Розуміння своїх прав та обов'язків, активна життєва позиція та прагнення зробити свій внесок у розвиток суспільства безумовно цінується багатьма роботодавцями. Звичайно, цей перелік можна продовжувати довго, оскільки ринок праці сьогодні вимагає від особистості всебічного розвитку, який забезпечував би конкурентоспроможність фахівця вже на початку його професійної діяльності.

Важливого значення у контексті сучасних потреб ринку праці набувають так звані гнучкі навички (soft skills). Актуальність та затребуваність розвитку гнучких навичок сучасної молоді є ключовим фактором професійного зростання. Зокрема, у багатомовній класифікації «Європейські навички, компетенції, кваліфікації і види занять» (ESCO), прийнятій у 2017 році, представлено більше 1300 навичок і умінь, затребуваних сучасним ринком праці [3]. Міжнародні організації та європейські університети за останні 10 років прийняли низку постанов, присвячених упровадженню нових методів навчання з метою розвитку гнучких навичок (soft skills).

Вивчення наукових робіт, присвячених феномену «soft skills», дозволяє окреслити ці навички як динамічні, універсальні та надпрофесійні компетенції, що виходять за рамки вузькоспеціальних знань. Їх значення не лише доповнює професійні навички, але й стає ключовим фактором успішної

кар'єри, адже охоплює комунікаційні та організаційні аспекти будь-якої діяльності.

Іншими словами, «soft skills» – це не просто «м'які» чи «додаткові» навички, а комплекс гнучких компетенцій, що визначають вашу ефективність у роботі з людьми, проектами та завданнями.

«М'які» або гнучкі навички тісно переплетені з «жорсткими» навичками, які забезпечують виконання професійних завдань. Проте, важливо розуміти, що «жорсткі» навички гарантують лише 15% успіху, в той час як інші 85% залежать від гнучких навичок.

«Жорсткі» навички можна уявити як інструменти, необхідні для роботи. Наприклад, знання мови програмування для веб-розробника або володіння хірургічними інструментами для хірурга. Гнучкі ж навички – це те, як використовувати ці інструменти. Це комунікабельність, командна робота, креативність, емоційний інтелект та інші особисті якості, які дозволяють фахівцю ефективно працювати, досягати цілей та будувати успішну кар'єру.

Формування гнучких навичок – це більш складний процес, порівняно з «жорсткими» навичками. Їх не можна просто вивчити за підручником або пройти курс. Гнучкі навички розвиваються протягом життя, завдяки досвіду, самоусвідомленню та цілеспрямованій роботі над собою.

У роботах науковців та практиків розглядаються різні навички та здібності, що є у попиті у роботодавців, серед яких є і гнучкі. Так, ЮНЕСКО та Європейська Комісія визначили 8 ключових навичок, які є ключем до професійної реалізації та успіху [3]. Це навички адаптивності та гнучкості (уміння пристосовуватися до змін, швидко навчатися новому, знаходити нові шляхи вирішення проблем), дипломатичності та тактовності (уміння налагоджувати комунікацію, вести конструктивні переговори, знаходити компроміси у складних ситуаціях), наявність базових математичних знань (розуміння основних математичних концепцій та вміння використовувати їх у повсякденному житті) тощо. Розвиваючи ці навички, на думку міжнародних організацій, молоді фахівці стають більш конкурентоспроможними на ринку праці, а також покращать свої шанси на успіх у будь-якій сфері діяльності.

Згідно з дослідженням Microsoft, для успіху в ТОП-60 найдорожчих професій ключовими навичками виявилися ораторське мистецтво та комунікація (вміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки, переконливо говорити, уважно слухати та розуміти інших), володіння офісними програмами (впевнене користування Microsoft Word, Excel, PowerPoint та іншими програмами для роботи з текстом, таблицями та презентаціями), створення презентацій (уміння створювати цікаві, інформативні та візуально привабливі презентації), менеджмент проєктів (уміння планувати,

організувати та контролювати виконання проектів), високий рівень самоорганізації (вміння ставити цілі, розставляти пріоритети, ефективно використовувати час та працювати без постійного нагляду). Іншими словами, окрім глибоких знань у своїй сфері, для успішної кар'єри важливі такі гнучкі навички: ефективна комунікація, комп'ютерна грамотність, презентаційні навички, лідерські якості, самодисципліна та самоорганізація (селфменеджмент).

За даними Forbes, до ключових навичок сьогодення, які значно підвищують кар'єрну конкурентоспроможність молоді, відносять: комунікативну компетентність, що виявляється в умінні чітко та лаконічно висловлювати свої думки, уважно слухати, розуміти та переконувати інших; креативність, що виявляється в умінні генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та втілювати їх у життя; написання грамотних, цікавих та інформативних текстів; досвід роботи у команді, що проявляється у вмінні співпрацювати з іншими людьми, йти на компроміси та досягати спільних цілей; базові комп'ютерні знання; здатність до «ре-інжинірингу», що проявляється у готовності переосмислювати звичні речі, знаходити нові та більш ефективні способи їх використання [2]. Тобто, окрім вузькоспеціальних знань, для успішної кар'єри у сучасному світі на думку рекрутерів Forbes важливі є такі гнучкі навички, як ефективна комунікація, гнучкість та адаптивність, аналітичне мислення, командна робота, саморозвиток та самовдосконалення.

У рамках програми ЄС «Lifelong Learning Erasmus» було проведено масштабне дослідження за участю експертів. Дослідження дало змогу виділити три групи навичок, що ґрунтуються на 22 окремих навичках, які є ключовими для успішного життя та роботи в сучасному світі [1]. Це такі групи: особисті навички (самоорганізація, відповідальність, ініціативність, емоційний інтелект, гнучкість та адаптивність), методологічні навички (критичне мислення, вирішення проблем, творчість, навчання, дослідницькі навички), соціальні навички (комунікація, командна робота, лідерство, громадянська відповідальність, міжкультурна комунікація).

У сучасному динамічному світі гнучкі навички стають все більш важливими для успіху молоді. Ці навички дають можливість молодим людям адаптуватися до мінливих умов, вчитися новому, вирішувати проблеми та працювати з людьми з різним досвідом. Переваги володіння гнучкими навичками беззаперечні. Такі навички роблять випускників закладів освіти більш привабливими для роботодавців, допомагають краще засвоювати нову інформацію та досягати вищих результатів у навчанні, дають можливість

легко адаптуватися до мінливих умов життя та роботи, розвивати свою особистість, ставати упевненими та успішними.

Таким чином, гнучкі навички є тими важелями впливу молодого фахівця під час влаштування на роботу. Оскільки сучасний світ перебуває під постійним впливом технологій у змінюється, у недалекому майбутнім випускникам закладів освіти потрібно буде адаптуватися до цих змін. Гнучкі навички допоможуть їм бути конкурентоспроможними на ринку праці, досягати успіху в навчанні та особистому житті.

Список використаних джерел

1. Підприємливість завдяки 8 ключовим компетенціям URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2015-2-LV02-KA205-000815> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Самолюк Н. М. Soft та hard skills на ринку праці: сутність та складові. *Вісник НУВГП*. Серія «Економічні науки». Випуск 4(96), 2021. С. 275-294.
3. Charland J. Teaching and Learning 21st Century Skills in Maine. MSW Center for Research and Evaluation College of Education and Human Development. March 2014. 45 p.

ВИКОРИСТАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗВО

Корсікова К. Г.

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво вплинув на освітню систему. Це викликало необхідність пошуку нових актуальних методів навчання, які б давали змогу здобувачам освіти формувати практичні навички, необхідні в умовах змішаного та безперервного навчання. Завдяки вдосконаленню комп'ютерних систем з'явилася можливість використовувати імерсивних технологій, які за останні роки стали невід'ємною частиною освітнього процесу.

Суттєво змінюється і роль педагога у нових реаліях цифрової епохи. Якісна освіта перетворюється на ключовий фактор успіху, а вчитель виступає провідником позитивних змін. Це зумовлює нові вимоги до його компетенцій та навичок. Сучасний педагог має володіти не лише глибокими знаннями та методикою викладання, але й бути готовим до постійного самовдосконалення, впровадження інноваційних методів навчання та виховання. Це потребує

перегляду системи підготовки вчителів у педагогічних ЗВО з акцентом на розвиток їхньої цифрової грамотності, навичок роботи з інформаційними технологіями, вміння використовувати імерсивні технології в освітньому процесі.

В Україні цифровізація освіти та освітнього процесу здійснюється в рамках чинного законодавства, до якого належать Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про захист персональних даних», Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року, «Положення про Національну освітню електронну платформу» (2018 р.), Постанова Кабінету міністрів України: Питання Єдиного державного веб-порталу цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта» (2021 р.) тощо.

Розширення наукових досліджень в сфері програмного забезпечення для імерсивних технологій, зосереджених на їх адаптації до профільності використання та методики застосування, відкриває широкі перспективи для розвитку та вдосконалення імерсивних технологій в освіті. Аналіз наукових праць серед української освітянської спільноти показав значну зацікавленість такими технологіями. Зокрема, Н. Яремчук у статті презентує та узагальнює особливості використання імерсивних технологій у змісті початкової освіти та програмно-технічні можливості до їхньої презентації [6]. В. Боса аналізує використання імерсивних методів навчання та кейс-методу в професійній підготовці філологів [1, с. 44]. Наукові статті Л. Неживої та С. Паламар присвячені дослідженню готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування доповненої реальності на уроках навчання грамоти й літературного читання [4]. Висвітлено основні напрями використання технологій доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти у науковому доробку Л. Тарангул та С. Романюк [5, с. 190]. Окремі питання імерсивних технологій та їх вживання в освітньому процесі висвітлено у працях В. Бикова, В. Волинець, Р. Гуревич, Є. Крюкова, С. Литвинова, О. Соколюк тощо.

Слід відмітити, що дослідженню використання імерсивних технологій в освіті приділено значну увагу у наукових доробках зарубіжних вчених. Зокрема, праці S. Yuen, G. Yaouyueyong, E. Johnson присвячені аналізу розвитку віртуальної і доповненої реальностей [7]; окремі аспекти навчання учнів з використанням AR розкрито в роботах К. Lee; можливості та проблеми використання імерсивних технологій в освітньому процесі окреслено у роботах Yun Zhu, Hui Ye, Shukun Tang, S. Giasiranis і L. Sofos. Огляд наукових доробок з даної проблематики буде не малим, тож можна стверджувати, що активізація науково-дослідницької діяльності в цій галузі

може призвести до суттєвого прогресу в розробці та застосуванні програмного забезпечення для імерсивних технологій, що матиме значний вплив на їх використання в освітній сфері.

В науковій літературі імерсивні технології описуються як такі, що дають змогу людині повністю або частково зануритись у віртуальний світ [6]. Це сучасні технології, які доповнюють реальний світ віртуальними елементами та роблять можливим їх інтерактивне використання. В освітній сфері імерсивні технології виступають інноваційним явищем цифрової епохи, а їхній потенціал зумовлений досягненнями у програмно-технічному розвитку, що обумовлює існування різних їх різновидів.

Імерсивні технології складаються з трьох основних компонентів:

- RR (Real Reality) – реальна реальність. Це світ, в якому перебуває користувач і який він сприймає за допомогою своїх органів чуття. RR існує незалежно від користувача та його свідомості.

- AR (Augmented Reality) – доповнена реальність. AR дозволяє користувачеві накладати віртуальний контент на реальний світ, використовуючи камеру смартфона. Камера фіксує реальний світ і доповнює його віртуальними об'єктами. Застосунки AR використовують 3D-моделі, текст, зображення, анімацію та відео.

- VR (Virtual Reality) – віртуальна реальність. VR – це повністю змодельоване середовище, створене за допомогою цифрових технологій. VR дозволяє користувачеві повністю зануритися у віртуальний світ, який він може бачити, чути та відчувати. Для цього користувачеві необхідно одягнути спеціальні окуляри (наголовні шоломи) [3, с. 210].

Окрім RR, AR та VR, існує ряд інших технологій, які пропонують нові рівні імерсивного досвіду:

- Змішана реальність (MR) поєднує віртуальні та реальні елементи, створюючи інтерактивне середовище, де користувач може взаємодіяти з віртуальними об'єктами в реальному світі.

- Голографія дозволяє створювати тривимірні зображення, які можна розглядати з усіх боків, створюючи ефект присутності реального об'єкта.

- TelePresence – це система дистанційного керування, яка дає користувачеві відчуття присутності в іншому місці за допомогою роботизованих пристроїв.

- Цифровий двійник – це віртуальна копія реального об'єкта, яка синхронізується з ним, щоб відображати його поточний стан та характеристики.

- FPV-політ безпілота – це використання безпілотного літального апарату (БПЛА) з камерою, яка транслює відео в режимі реального часу на

окуляри, гарнітуру, мобільний пристрій або дисплей, даючи користувачеві можливість бачити світ очима БПЛА.

Існують різні допоміжні засоби, які роблять імерсивні технології більш доступними для використання в освітньому процесі: гарнітури AR, MR та VR, 3D-дисплеї, 3D-аудіо, розпізнавання жестів та мови, просторове сприйняття та тактильні пристрої, дрони та камери.

У педагогічних ЗВО спостерігається зміщення акцентів з традиційних технологій навчання у бік імерсивних, зокрема, використання віртуальної і доповненої реальності під час викладання різних освітніх компонентів. Порівнюючи VR та AR, багато авторів віддають перевагу засобам доповненої реальності. Це зумовлено кількома факторами: по-перше, AR-технології доступніші для користувачів, адже не потребують спеціальних гарнітур, як VR, по-друге, AR менш впливає на сприйняття та психічні реакції учнів, адже не ізолює їх від реального світу.

Як зазначено у класифікації щодо застосування доповненої реальності у сфері освіти, автори виділяють такі типи: книги з технологією доповненої реальності; навчальні ігри та програми; моделювання об'єктів; додатки для тренування навичок [7, с. 135]. Матеріал може супроводжуватися 3D-моделями вчителя чи учня, аудіо/відео записом із певними кейсами чи завданнями, гіперпосиланнями на Інтернет ресурси; зображення можуть перетворюватися в 3D-моделі, що допускають взаємодію з користувачем і модифікацію (відчуття себе у ролі вчителя); доповнений контент (віртуальний об'єкт) може адаптуватися до реальних об'єктів при накладанні (наприклад, директор школи, батьки учня чи інший учитель).

Прикладами використання інструментів доповненої реальності у фаховій підготовці майбутніх педагогів є наступні:

- програма Google Expeditions, що реалізується завдяки Google Cardboard та смартфону, яка допомагає подорожувати здобувачам освіти до віртуального пункту призначення та досліджувати його; спрямовувати їхню увагу на додаткову інформацію, щоб пояснити певні визначні пам'ятки і деталі під час екскурсій по історичних місцях, вивчати анатомію людини, відвідувати музеї світу та ін. [2];

- магазини додатків Google Play та App Store, де можна завантажити вже готове програмне забезпечення (наприклад, програми для зчитування QR-коду, програми-перекладачі, програми для створення малюнків, що допомагають намалювати будь-який рисунок на аркуші паперу, відтворення зображення, програми для вивчення іноземних мов тощо).

- InMind 2 – наукова VR-гра про людські емоції, що може бути корисним під час занять з психології чи педагогічних дисциплін, щоб

допомогти здобувачам освіти зануритися в тему. За допомогою InMind 2 майбутні педагоги удосконалюють свої соціальні навички;

– віртуальна лабораторія Labster, що забезпечує безпечне середовище для вивчення багатьох предметів, пропонуючи більше 100 типів віртуальних лабораторій, які викладачі можуть вільно застосовувати разом із своїми учнями для проведення експериментів у віртуальних середовищах із доповненою реальністю;

Систематичне використання імерсивних технологій, зокрема, віртуальної та доповненої реальності в освітньому процесі дасть можливість підвищити якість викладання. Технології занурення задіюють одночасно такі органи відчуття, як зір, слух та дотик. Майбутні педагоги із захоплення поринають в освітній процес, мають можливість самостійно будувати своє навчання, індивідуальну траєкторію розвитку. Процес навчання відбувається за принципом діяльнісного підходу як основи розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів вищої освіти, застосовуючи теоретичні знання під час виконання віртуальних завдань. Отже, імерсивні технології мають величезний потенціал для підвищення ефективності навчання здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Боса В. П. Використання імерсивних методів навчання та кейс-методу в професійній підготовці філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 1 (29). С. 43-47.
2. Димова І. Імерсивний підхід в системі університетської освіти // *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 289-293.
3. Климнюк В. Є. Віртуальна реальність в освітньому процесі. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2018. № 2. С. 207-212.
4. Нежива Л., Паламар С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування доповненої реальності на уроках навчання грамоти й літературного читання. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2 (33). С. 144-160.
5. Тарангул Л., Романюк С. Використання технологій доповненої реальності в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Проблеми освіти*. 2022. Вип. 1 (96). С. 187-204.
6. Яремчук Н. Імерсивні технології у професійній дистанційній підготовці вчителів початкової школи. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* (Серія: Педагогічні науки). Випуск № 4 (73), 2022. С. 61-68.

7. Yuen, S., Yaoyuneyong, G., & Johnson, E. Augmented Reality: An Overview and Five Directions for AR in Education. *Educational Technology Development and Exchange*, 2011. Vol.4. Pp. 119-140.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Костенко В. І., Курченко М. С., Оніщук Т. І.

На сучасному етапі розвитку суспільства ефективне вирішення пріоритетних завдань розвитку, навчання та виховання дітей неможливе без пошуку оптимальних форм організації освітнього процесу, використання перспективного передового досвіду, а також здійснення інноваційної діяльності. Практикуючі педагоги та вихователі знаходяться в постійному пошуку оригінальних ідей, форм та методів виховання, нестандартних рішень різноманітних проблем прямими продуктами яких можуть бути нові навчальні технології.

Спектр інноваційних педагогічних технологій достатньо різноманітний. В дошкільних закладах активно впроваджуються освітні інноваційні технології спрямовані на особистісно-орієнтовану освіту дошкільників, що забезпечують розвиток і саморозвиток особистості дитини, як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності, спираючись на її здібності, нахили, інтереси, а саме: здоров'я збережувальні та здоров'яформувальні технології; експериментально-дослідницькі та проектні діяльності дітей; інформаційно-комунікативні технології, технологія розвитку творчої особистості (ТРВЗ), впровадження в освітній процес сучасних розвиваючих ігор і вправ, коректурних таблиць, схем-моделей, Лего-технології та інші.

В Законі України «Про дошкільну освіту», Коментарі до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні», Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» однією з пріоритетних цілей є інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій.

Актуальність впровадження інноваційних технологій в ігровій діяльності дошкільників зумовлюється пріоритетними напрямками нормативних документів дошкільної освіти в Україні, спрямованими на модернізацію дошкільної справи, оновлення її, удосконалення форм, методів і технологій навчання малюків правилам буття у світі.

Гра в дошкільному віці є основним видом діяльності, то саме вона повинна набувати все більшої значимості та посісти вагоме місце в життєдіяльності дитини-дошкільника. У Державному стандарті дошкільної освіти України – Базовому компоненті дошкільної освіти ігрову діяльність виділено в освітню лінію «Гра дитини», де вказано, що гра є провідною діяльністю дітей дошкільного віку, в якій формується особистість дитини [1].

У документі підкреслюється важлива роль гри в психологічному розвитку дитини дошкільного віку, бо саме гра забезпечує поступовий розвиток базових психологічних новоутворень (увага, довільність, соціальна активність, самопізнання, самооцінка тощо) і цим самим сприяє успішній освіченості дитини-дошкільника. Гру як метод навчання і виховання дітей різних вікових категорій досліджували видатні педагоги минулого К.Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін. Вони дійшли висновку про виняткову цінність гри для дитини і необхідність її цілоспрямованого використання. Сьогодні питання ігрової діяльності дошкільників активно опрацьовують сучасні українські науковці Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, Г. Григоренко, Л. Іщенко, Н. Кудикіна, Н. Короткова, Т. Поніманська, К.Щербакова, О. Чепка та ін.

Так, Т. Поніманська вважає, що фахівці цікавляться не так феноменом гри, як сутністю, структурою і динамікою стосунків, що в ній складаються. На думку науковця, цей напрям наближений до сучасних концепцій дошкільного виховання, за якими ігрова діяльність дітей є джерелом повноцінного розвитку особистості [3, с. 308].

Яскравим прикладом переосмислення сутності поняття «гра» як наскрізного підходу може слугувати зміст парціальної програми розвитку дитини від 2 до 6 років через гру «Творці майбутнього» від команди The LEGO Foundation. Програма «Творці майбутнього» покликана сприяти не лише всебічному розвитку дошкільника як творця завтрашнього, а й становленню педагога – творця сьогоднішнього, який прагне оволодіти наукою та мистецтвом фасилітації гри й відійти від педагогіки копіювання, шаблонування, практики однієї правильної відповіді й нав'язування дитині свого бачення [4, с. 8].

Також командою The LEGO Foundation розроблений методичний посібник із фасилітації ігрової взаємодії з дітьми дошкільного віку «Граємо разом» створений відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (2021) та Методичних рекомендацій щодо його провадження.

Запропоновані в посібнику ігрові активності з дітьми сприятимуть формуванню в дошкільників ключових компетентностей, цілісного світогляду, розвитку наскрізних умінь, психічних процесів (сприймання, уваги, пам'яті,

мислення, уяви, мовлення), моральних якостей, лідерського потенціалу, а також соціалізації особистості. Окрім цього, такі ігрові взаємодії нададуть можливість дітям задовольнити рухову активність, творчо самореалізуватися, розвивати креативне мислення, здобувати досвід агентності, виявляти емоції та почуття.

Ефективна реалізація запропонованих ідей залежить від педагога-фасилітатора як усвідомленого практика, який вибудовує взаємодію з дітьми відповідно до їхніх потреб та інтересів із урахуванням п'яти характеристик гри (соціальної, значущої, радісної, мотивуючої, активної) і створює простір для всебічного розвитку дитини [2, с. 5].

Отже, важливою умовою ефективного використання інновацій в ігровій діяльності є спеціальна підготовка педагогів, накопичення та осмислення ними досвіду такої діяльності, внутрішня налаштованість на пошук та опанування нового. У діяльності дошкільних педагогів особливо важливу роль має їх ініціатива і винахідливість, творчий підхід і прагнення до розробки й впровадження змін, цікавих ідей спрямованих на освітній процес та їх практична реалізація.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт дошкільної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. №33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення 15.04.24)
2. Методичний посібник із фасилітації ігрової взаємодії з дітьми дошкільного віку «Граємо разом» / О. Ю. Рома та ін. The LEGO® Foundation. Запоріжжя: СТАТУС, 2022. 112 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ: Академвидав, 2013. 464 с.
4. Парціальна програма розвитку дитини від 2 до 6 років через ГРУ «Творці майбутнього» та методичні рекомендації / О. Ю. Рома та ін. The LEGO® Foundation. Запоріжжя: СТАТУС, 2023. 124 с.
5. Сучасні підходи до ігрової діяльності в умовах інноваційного розвитку дошкільної освіти. Всеосвіта: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01008yet-3a74.docx.html> (дата звернення 15.04.24)

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї

Костіна В. В., Силиверст Ю. В.

Актуальність проблеми. У зв'язку з впровадженням реформи деінституалізації, однією з важливих соціальних проблем сьогодення є створення умов для набуття можливостей для дітей-сиріт соціалізуватися в умовах різних форм сімейної опіки. Ця проблема істотно загострилася з початком війни в Україні, бо спостерігається суттєве зростання кількості дітей з числа сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування. Так, за даними заяви Реджини де Домінічіс, регіональної директорки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у країнах Європи та Центральній Азії «Понад 1957 дітей по всій країні загинули або отримали поранення з початку повномасштабної війни в лютому 2022 року. Це лише підтвердженні ООН випадки, а реальна кількість жертв, ймовірно, є більшою» [5]. За даними Огляду гуманітарної ситуації №35 за січень – грудень 2023 від ЮНІСЕФ «у 2023 році послугу кейс-менеджменту отримали 74 360 дітей (4 507 дітей з інвалідністю), що включає 1900 дітей, повернутих до біологічних сімей, 5100 дітей під опікою та ризиком інституціоналізації» [9].

Прийомні сім'ї є важливим елементом сучасної системи допомоги дітям, які опинилися у складних життєвих обставинах. Процес адаптації до нового оточення, правил та вимог може бути складним для підлітків, які потребують підтримки та допомоги, оскільки можуть переживати стрес та занепокоєння внаслідок зміни середовища, втрати біологічних батьків, а також інших ускладнюючих факторів їхнього процесу соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування стали предметом досліджень багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених (Г.Бевз [2], І.Пеша [10], Н.Комарова [7] та ін.). Проблему сирітства, особливості соціально-психологічного розвитку дітей-сиріт, умови їх успішної соціалізації досліджували Л. Артюшкіна та А. Полянничко [1], Л. Волинець [3], питання соціального супроводу та соціальної адаптації дітей-сиріт розкрито в роботах Капської [6], Я. Раєвської [12], О. Федорової [14], проблеми використання етнопедагогічних засобів у соціальній роботі з прийомною сім'єю досліджувала В. Костіна [8]. Аналіз досліджень засвідчив, що не в повній мірі розглянутою є проблема розвитку резильєнтності підлітків в умовах

прийомної сім'ї, що набула особливої актуальності в наш час та потребує додаткового дослідження.

Метою дослідження є визначення суті та змісту роботи соціального педагога з розвитку резильєнтності підлітків, що виховуються в умовах прийомної сім'ї, а також розробка відповідного комплексу етнопедагогічних засобів, спрямованих на підтримку ментального здоров'я та створення додаткового етнокультурного середовища розвитку підлітків-сиріт, що виховуються в умовах прийомних сімей.

Виклад основного матеріалу. Соціальний педагог відіграє важливу роль у процесі соціально-педагогічної адаптації підлітків до умов прийомної сім'ї, забезпечуючи прийомним батьками та дітям в цих сім'ях підтримку, консультивання з питань психосоціальної підтримки, сприяння вирішенню проблем та розвитку навичок самостійності, соціалізації та адаптації. В роботі соціальний педагог використовує індивідуальний підхід до кожного підлітка, враховуючи його потреби, можливості та особливості, а також організовує співпрацю прийомної родини з іншими фахівцями та установами, спрямовану на забезпечення позитивного розвитку та адаптації підлітків-сиріт у новому сімейному середовищі.

Як показав аналіз наукових досліджень Т. Приходько [11], Я. Раєвської [12], О. Федорової [14], соціальна адаптація підлітків до умов прийомної сім'ї є процесом, який полягає в тому, щоб допомогти дітям побудувати позитивні взаємини з новим оточенням, отримати підтримку та сприяти емоційному та соціальному розвитку дитини підліткового віку.

Спираючись на ідеї сучасних дослідників (Костіна [8], Стефанюк [13]), визначено, що використання етнопедагогічних засобів є рушійною силою у соціальній адаптації підлітків до умов прийомної сім'ї, адже етнопедагогіка є важливим джерелом соціального виховання, засвоєння норм суспільної моралі й поведінкової культури, навичок трудової діяльності, художньо-естетичних ідеалів та суспільних цінностей. До елементів комплексного впливу у соціальній адаптації підлітків до умов прийомної сім'ї відносимо: 1) заняття з використанням елементів фольклору (пісенні студії, літературно-виховні студії) 2) заняття з опануванням народних ремесел (майстер класи вишивки, писанкарства, гончарства, ткацтва, плетіння, тощо); 3) народна дидактика (народні казки, байки, прислів'я, приказки); 4) Фамілістика (створення родинного альбому, родинного дерева), що на нашу думку дозволить підліткам опанувати нові для себе види діяльності, зануритися у процес творчості, яка базується на домінантах народної культури, відволіктися від власних внутрішніх переживань, негараздів та гармонізувати стосунки з оточуючими, а також розкрити власні здібності і таланти.

У межах дослідження на основі узагальнення наукової літератури та соціально-педагогічної практики з предмету дослідження нами розроблено інформаційно-просвітницькі засоби, які може використовувати соціальний педагог у роботі як з підлітками так і з їхнім найближчим оточенням з метою підвищення адаптаційних можливостей в умовах воєнного стану. Створені постери, як дієві елементи соціальної реклами, на теми: «Соціальна адаптація підлітків у прийомних сім'ях з використанням етнопедагогічних засобів», «Технологія роботи соціального педагога з соціальної адаптації підлітків до умов з соціальної адаптації підлітків до умов прийомних сімей етнопедагогічними засобами», «Етнопедагогічні засоби в соціальній адаптації підлітків у прийомних сім'ях як умова їхньої успішної подальшої соціалізації в умовах сучасних глобальних викликів», «Особливості соціально-педагогічної роботи з соціальної адаптації підлітків до умов прийомної сім'ї етнопедагогічними засобами», - було апробовано в межах акції «16 днів проти насилля» та використано фахівчинями безпечного простору «Вільна» у м. Харкові та Харківської області для роботи з отримувачами соціальних послуг з проблематики профілактики насильства на рівні спеціалізованих сервісів та отримав подяку від Відділу соціальної роботи по Холодногірському району Харківського міського центру соціальних служб «Довіра», а також в межах тематичних засідань СНТ спеціальності «Соціальна робота» під час святкування Днів науки в університеті, Всесвітнього дня соціальної роботи та Всесвітнього дня соціальної справедливості на факультеті соціальних і поведінкових наук ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Висновки. Отже, в ході дослідження нами доведено, що розроблений комплекс етнопедагогічних засобів соціальної адаптації підлітків до умов прийомної сім'ї допомагає підліткам з прийомної сім'ї зміцнити власний потенціал резильєнтності, налагодити своє життя у новому оточенні, знайти своє місце у сімейному колективі, що дозволяє рекомендувати його до впровадження соціальним педагогам спеціалізованих соціальних інституцій, що надають послуги соціального супроводу та соціальної підтримки прийомних сімей та здійснюють координацію діяльності з іншими установами з метою підвищення адаптаційних можливостей як самих дітей-сиріт так і підтримуючих сімейних осередків, які здійснюють їхнє соціальне виховання.

Список використаних джерел

1. Артюшкіна Л. М., Поляничко А. О. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально-правовий аспект): монографія. Суми: ДПУ, 2002. 268 с.

2. Бевз Г.М. Соціальна адаптація прийомних батьків у контексті замісної опіки над дітьми. *Українознавчий альманах*. Вип. 15. 2014. С. 173-176.
3. Волинець Л.С. Соціальні проблеми дитинства в сучасній Україні. *Національна безпека і оборона*. 2001.№3. С. 34 – 38.
4. Волинець Л.С., Комарова Н.М., Пеша І.Є. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування. Київ: Студцентр, 1998. 120 с.
5. Заява Реджини де Домінічіс, Регіональної директорки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у країнах Європи та Центральній Азії 19 Квітень 2024. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/three-children-reportedly-killed-ukraine-week-more-devastating-attacks-unicef> (дата звернення: 15.04.2024)
6. Капська А.Й., Пеша І.В. Соціальний супровід різних категорій сімей і дітей: навчальний посібник. Київ: центр учбової літератури, 2012. С. 241-257.
7. Комарова Н.М. Посібник для прийомних батьків та батьків-вихователів. Київ: Держсоцслужба, 2006. С. 92-104 с.
8. Костіна В. В. Теорія та практика використання етнопедагогічних засобів у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери до профілактики дезадаптації учнів : навч.-метод. посіб. Харків : ФОП Мезіна, 2018. 112 с.
9. Огляд гуманітарної ситуації №35, січень - грудень 2023. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/node/10031> (дата звернення: 15.04.2024)
10. Пеша І.Б. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування). Український інститут досліджень. Київ: Логос, 2000. 86 с.
11. Приходько Т. В. Особливості соціально-психологічної адаптації дитини-сироти до життя у прийомній сім'ї: збірник наукових праць. Київ. 2010. С. 96–100.
12. Раєвська Я. М. Особливості соціально-педагогічної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у прийомній сім'ї та школі. *Молодий вчений*. 2015. № 2(6). С. 431-434.
13. Стефанюк С.К. Козацька педагогіка. Харків: Крок. 2000. С 27-144.
14. Федорова О. В. Проблеми адаптації дитини у прийомній сім'ї. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2013. С. 196-199.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Кравченко М. С.

Актуальність проблеми. Організація освітнього процесу за допомогою інноваційних технологій в роботі вчителя початкової школи у сучасному суспільстві набирає більше актуальності, тому що інноваційні технології сьогодні панують в усіх сферах життя людей. Особливо в сфері освіти інноваційні технології відіграють важливу роль. Сучасне покоління – це покоління «Альфа» і дуже важливо організовувати освітній процес застосовуючи онлайн інструменти, сучасні гаджети, інтерактивні панелі, сучасне програмне забезпечення та сучасне освітнє середовище, проводити заняття за допомогою інтерактиву та інтерактивних ігор. Використання інноваційних технологій сприяє мотивації, усвідомленості та успішності навчання учнів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В інформаційних джерелах існує багато корисного та цікавого стосовно інноваційних технологій. Наприклад, Розлуцька Г.М. у статті “Інноваційні технології в педагогічному процесі вищої школи” розрізняє, що інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання. Ці інновації сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу [1]. Аби інноваційні технології сприяли розвитку суспільства та потенціалу учнів потрібно розуміти їхню роль у освітньому процесі та можливості реалізації.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати важливість інноваційних технологій в роботі вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Для сучасного покоління «Альфа» інноваційні технології поєднуються із життям, навчанням та розвитком. Зосередимо свою увагу на конкретних випадках деякі приклади інноваційних технологій їх важливість та можливості реалізації.

1. Інтерактивні освітні програми. (Допомагають усвідомити навчальний матеріал та розвивати навички читання, письма, математики, вивчення іноземних мов (А1, А2) та природничих галузей. Інтерактивні освітні програми надають учням можливість активно взаємодіяти з матеріалом, використовуючи різноманітні інтерактивні засоби та бути корисним для суспільства).

2. Освітні відео та анімації. (Візуалізують складні для розуміння навчальні теми. Освітні відео можуть включати в себе лекції, демонстрації,

інтерв'ю з експертами, віртуальні екскурсії тощо. Їх можна робити, як самотійно так і використовувати вже готові).

3. Ігрові технології. (Використання навчальних ігрових технологій у освітньому процесі може стимулювати інтерес учнів до здобуття освіти та сприяти їхньому всебічному розвитку, зокрема критичного мислення. Ігрові технології дають змогу працювати в команді, що допомагає розвитку комунікації та вмінню співпрацювати).

4. Мультимедійні навчальні ігри. (Поєднують в собі навчальний матеріал та навчальні ігри створюючи мотиваційне освітнє середовище. Наприклад, «ABCmouse» або «Starfall» – це програми, які допомагають дітям вивчати алфавіт, числа та інші основні навички через інтерактив. А «Scratch» – це платформа, що дозволяє учням навіть у початковій школі створювати власні інтерактивні ігри та анімації).

5. Електронні книги та аудіо-книги. (Використання електронних книг та аудіо-книг дозволяє поколінню “Альфа” ефективно вивчати мови, розвивати читацькі навички та фантазію. Один з таких веб-сайтів це Storyline Online він має колекцію відео, де актори читають дітям книги. Вони ілюструють книгу та читають її).

6. Онлайн-ресурси для творчості та креативності. (Їх використання допомагає вчителю початкової школи створювати мультфільми, малюнки, музику тощо. Ресурси для творчості сприяють розвитку креативності та уяви учнів. Один з ресурсів, що дозволяє учням політ фантазій – це PBS Kids Create).

7. Інтерактивні дошки та інтерактивні панелі. (Це дуже велика допомога вчителям в початковій школі. Бо допомагає створювати освітній процес потужним, динамічним, цікавим та інноваційним).

Зазначені вище інноваційні технології практичні в роботі вчителя початкової школи, зокрема із дітьми з особливими освітніми потребами. Таким чином, учні незалежно від освітніх особливостей мають змогу активно взаємодіяти з освітнім матеріалом та соціалізуватися бо працюють, як самотійно так і в групах.

За логікою дослідження пропонуємо розглянути способи реалізації інноваційних технологій. Існує багато можливостей аби допомогти вчителю реалізувати інновації, зокрема у початковій школі. Одним з можливостей є конкурси міні-грантів та грантів, які час від часу з'являються по території України від громадських організацій та міжнародних партнерів. Також EdCamp Ukraine час від часу оголошує конкурс на фінансування для освітян. Переможцям надають все необхідне організаційно-методичне забезпечення для введення інновацій у освітній процес [3].

Висновки. Інноваційні технології в роботі вчителя початкової школи є дуже важливим, бо вони дозволяють вчителям цікаво та доступно проводити заняття, а учням, незалежно від освітніх особливостей, активно взаємодіяти з навчальним матеріалом. Інновації перетворюють освітній процес на захопливий та інтерактивний процес, що сприяє розвитку креативності, критичного мислення, соціалізації, розвитку фантазії, мотивації до отримання освіти та співпраці. Інноваційний підхід сприяє створенню освіченого покоління, яке є фундаментом до майбутнього успішного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Розлуцька Г.М. Інноваційні технології в педагогічному процесі вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. Випуск 20. С.121
2. Костюкович Оксана Олександрівна. Автор - упорядник Костюкович О.О. Розвиток креативного мислення молодших школярів шляхом впровадження інновацій в освітній процес : інформаційно-методичний збірник. Зарічне, 2021.
3. EDCAMP IN A BOX 8.0 Повірмо. Перемагаймо. Підтримуймо. Конкурсна заявка на участь у програмі.

THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF SCHOOLCHILDREN DURING BLENDING LEARNING

Kravchenko V. V., Horovenko O. A.

The relevance of the problem. Education in the 21st century undergoes significant changes, requiring educational systems to quickly adapt to the new challenges and needs of modern society. Blending learning, which combines traditional and online teaching methods, is one of the directions for using digital technologies in foreign language instruction, making learning more authentic, personalized, motivating, and intensive, thus facilitating better language acquisition.

Analysis of recent research and publications. Blending learning, as a form of organizing the educational process, is actively studied by researchers from various countries. Research by foreign (V. Barrett, J. Bersin, S. J. Bonk, S. Dziuban, R. Garrett, R. Harrison, H. Kanuka, S. Kmar, A. Siddiqui, P. Sharma, P. Shi, M. Tammelin, P. Valliathan) and Ukrainian (Ye. Butenkova, L. Desyatova, Yu. Kapustina, M. Mokhova, A. Nazarenko, M. Tatarinova, S. Titova,

M. Yevdokymova) scholars attest to its relevance and significant potential. The possibilities of using digital technologies in the process of foreign language learning are explored by I. Kozlova, V. Krasnopol'skyi, L. Morska, P. Serdyukov O. Voloshenyuk and others.

The aim of the study. Consider the theoretical foundations of the use of digital technologies in teaching foreign languages during blending learning; give examples of the use of digital technologies for the formation of foreign language competence of schoolchildren.

Results. In the modern world, education is constantly evolving, especially in the field of foreign language learning. With the development of digital technologies, new opportunities are opening up for blending learning, which combines traditional classroom classes with online education. This approach not only makes learning more flexible and accessible, but also involves schoolchildren in the process through interactive methods.

Digital tools and resources, such as multimedia platforms, virtual classrooms, language apps, and online courses, become integral parts of modern education. They allow students to learn languages in an interactive format, where they can practice reading, writing, listening, and speaking in real-time, often with native speakers. This approach significantly enhances motivation and learning effectiveness, as students receive instant feedback and can use the language in contextual situations.

One of the key advantages of blending learning is the ability to adapt to the individual needs of each student. Digital platforms often offer personalized learning paths that allow schoolchildren to work on their weaknesses at their own pace. In addition, the use of game elements and virtual simulations promotes engagement and increases interest in learning.

Interactive blending learning methods also promote the development of critical thinking skills and independent learning. Schoolchildren learn to find, analyze, and evaluate information by working on projects or completing assignments online.

The development of the IT sector and digital media creates unlimited opportunities for increasing the efficiency and interactivity of the educational process, providing students with tools that make learning foreign languages exciting and productive.

Social networks and blogs open new perspectives for interacting with native speakers, allowing schoolchildren to practice language in casual communication, receive immediate feedback, and learn about cultural specifics through authentic texts and videos. This not only stimulates students' motivation but also contributes to the development of intercultural communication skills, which are an integral part of language proficiency.

Electronic dictionaries and translators become indispensable aids in learning, providing quick access to word meanings, idioms, and examples of usage. The use of such tools helps schoolchildren independently expand their vocabulary and improve their understanding of language structures.

Interactive whiteboards and virtual classrooms create conditions for effective group work and collective discussions, where each student can express their opinion and participate in language interaction.

The use of software for *creating presentations*, infographics and projects allows schoolchildren not only to practice the language in the process of preparing materials, but also to develop public speaking skills and presentation of their own ideas. It promotes the development of creativity, self-expression and increases students' self-esteem.

The use of *digital portfolios and online learning journals* is another effective tool that allows schoolchildren to systematically record their achievements, reflect on their learning process, and set goals for further development. This fosters a responsible attitude towards learning, develops self-assessment skills, and self-control.

Furthermore, active use of *virtual reality and augmented reality* opens up new opportunities for immersive language learning. These technologies create conditions for immersion in a language environment, simulating real-life situations where students can practice language in contexts similar to real communication. This not only enhances learning effectiveness but also makes the language learning process engaging and dynamic [1, p. 94].

Interactive methods of blending learning contribute to the development of critical thinking and self-directed learning skills. Schoolchildren learn to search, analyze, and evaluate information while working on projects or completing tasks online.

Social networks and video communication platforms open new ways for communication and interaction between schoolchildren and teachers, and also provide a platform for cross-cultural exchange. Students can communicate with peers from other countries, exchange cultural features and improve language skills in a relaxed environment. This not only contributes to a deeper understanding of other cultures, but also motivates further learning.

Moreover, *artificial intelligence* and machine learning open up new horizons for personalized learning. AI algorithms can analyze individual student progress and adapt educational materials and tasks to optimize the language learning process. This allows for the creation of a unique learning experience tailored to each student's needs and learning style [4, p. 263].

An important aspect of the use of digital tools is the possibility of personalizing the educational process, adapting educational materials to the individual characteristics and needs of each student. This allows you to maintain a high level of motivation and interest of students, and also contributes to more effective assimilation of language material [3].

Digital learning reduces the need for physical learning materials, such as textbooks and workbooks, thus contributing to the preservation of natural resources. Additionally, it reduces the need for travel to educational institutions, thereby reducing the carbon footprint of students and teachers.

The development of *mobile applications* for language learning also plays an important role in modern education. These apps, often incorporating gamification elements, allow schoolchildren to practice skills anytime, anywhere, making learning a fun game. This not only ensures constant immersion in the language environment, but allows you to integrate learning into your daily routine without additional effort.

It should be noted that blending learning promotes the development of students' self-organization and self-directed learning skills, which are extremely valuable in the context of preparing for future life. The digital learning environment requires students to take responsibility for their learning process, plan their time, and set priorities, thus fostering a high level of self-discipline [2, p. 70].

Equally important, blending learning can help make education more inclusive. Digital technologies make it possible to adapt learning materials and tasks to the needs of schoolchildren with special educational needs, providing them with equal opportunities to learn and develop. The use of audio and video materials, interactive tasks and programs with the ability to customize the interface to suit individual needs makes learning more accessible and effective for all students.

Conclusions. The integration of digital tools into the educational process strengthens the connection between learning and real life, allowing schoolchildren to see the direct application of knowledge in everyday situations. This contributes to the formation of a conscious attitude towards learning, where students understand the significance of learning foreign languages as a tool for personal growth, cultural enrichment, and professional success. Thus, the integration of digital technologies into the educational process not only responds to current educational trends but also opens up broad prospects for the development of comprehensive language competencies in schoolchildren. In the future, continued growth and evolution of digital technologies in the field of foreign language learning can be expected.

References

1. Баккалов А. О. Теорія та методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Лінгва, 2020. 248 с.
2. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес : виклики та перспективи : монографія / Н. С. Саєнко та ін. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. 220 с.
3. Роль штучного інтелекту і віртуальних тьюторів для покращення досвіду Е-навчання : веб-сайт. URL: <http://surl.li/tejmk> (дата звернення: 13.04.2024).
4. Cingillioglu I. Detecting AI-generated essays: the ChatGPT challenge. *International Journal of Information and Learning Technology*. Vol. 40. No. 3. P. 259-268.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ У ШКОЛІ

Красна Д., Васильєв С.

Актуальність теми. Правове регулювання праці вчителів шкіл має надзвичайно важливе значення. Ця професія є фундаментальною для розвитку та виховання підростаючого покоління, що визначає майбутнє нашого суспільства. Тож забезпечення належних умов праці, чітке визначення прав, обов'язків та гарантій для працівників освітньої сфери є критично важливим завданням. Законодавство, що регулює цю сферу, повинно враховувати специфіку роботи з дітьми, забезпечувати соціальний захист та можливості для професійного розвитку педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну базу для написання роботи склали законодавчі та підзаконні акти українського законодавства.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей робочого часу і часу відпочинку вчителів закладів повної загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Законодавство України висуває вимоги до професійної кваліфікації та стану здоров'я працівників освіти. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 58 Закону України «Про освіту» на посади педагогічних працівників приймаються особи, фізичний і психічний стан яких дозволяє здійснювати педагогічну діяльність та які мають освітню та/або професійну кваліфікацію, що відповідає встановленим законодавством, зокрема професійним стандартом (за наявності), кваліфікаційним вимогам до відповідних посад педагогічних працівників [1]. Також у ч. 1 ст. 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту» передбачено, що на посади педагогічних

працівників приймаються особи, які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію, вільно володіють державною мовою, моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки [2]. Таким чином законодавство встановлює вимоги до вчителів шкіл, гімназій та ліцеїв.

Перелік документів, які потрібні для працевлаштування, встановлений у ст. 24 КЗпП України. Зокрема, при прийомі на роботу вихователя дитячого садочку адміністрація може вимагати надання таких документів, як трудова книжка, паспорт, реєстраційна картка платника податків, документ про освіту та стан здоров'я [3]. Прийом на роботу повинен оформлюватися відповідним наказом.

Як встановлено у ст. 24 Закону України «Про повну загальну середню освіту» робочий час педагогічного працівника включає час, необхідний для виконання ним навчальної, виховної, методичної, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності, передбаченої трудовим договором та/або посадовою інструкцією. Конкретний перелік посадових обов'язків визначається посадовою інструкцією, яка затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства. Педагогічна діяльність вчителя включає не тільки педагогічного навантаження, норма якого на одну тарифну ставку становить 18 навчальних годин на тиждень, але й інші види робіт. Зокрема, такі додаткові обов'язки, як класне керівництво, перевірку навчальних робіт учнів, завідування майстернями, кабінетами інформатики, тирами, музеями, структурними підрозділами закладів освіти, спортивними майданчиками, бібліотеками, ресурсними кімнатами та інше [2]. Виконання перелічених обов'язків повинно відбуватися у межах нормального робочого часу, тривалість якого складає 40 годин на тиждень.

Надання відпустки вчителям тривалістю 56 календарних днів у період літніх канікул передбачено у Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю 56 календарних днів педагогічним працівникам згідно з відповідною постановою Кабінету Міністрів України [4]. Варто зазначити, що вчителі також мають право на інші види додаткових відпусток, передбачені трудовим законодавством: відпустки за власний рахунок, додаткові відпустки працівникам, які мають дітей, у зв'язку з вагітністю і пологами, творчі відпустки.

Варто наголосити, що законодавство встановлює особливі умови захисту трудових прав педагогічних працівників, особливості оплати праці, можливості об'єднуватися у професійні спілки для захисту своїх соціально-економічних прав.

Висновок: Виходячи із вимог українського законодавства трудова

діяльність педагогічних працівників характеризується особливими вимогами щодо тривалості робочого часу і асу відпочинку, оплати праці та вимог до працевлаштування.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380 (дата звернення: 18 квітня 2024 року)

2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)

3. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)

4. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 346. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кузнецова О. В.

Актуальність проблеми. Нова освітня політика, що впроваджується у підготовці майбутніх вчителів початкових класів, має бути спрямована на поглиблення міжкультурного, міжнаціонального діалогу та співпраці здобувачів вищої освіти. Фундаментом органічного співіснування національних і світових культурних досягнень, традицій і інновацій європейської та української вищої освіти, толерантності і поваги до всіх культур, народів і націй повинно бути виховання патріотизму та національної

ідентичності студентської молоді. Саме тому система виховної роботи закладу вищої педагогічної освіти має зводитися на основі комплексного поєднання ключових засад полікультурності з піднесенням у здобувачів вищої освіти соціально значущих особистісних характеристик: національних почуттів, свідомості та духовності, вихованням поваги і любові до свого народу і багатовікових морально-духовних надбань, самоповагою і гордістю за свою Батьківщину.

На цьому наголошує відомий вітчизняний науковець І. Бех: «Національно-патріотичне виховання є комплексною, системною і цілеспрямованою діяльністю органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, готовності до розбудови демократії, виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, прагнення цілісності, незалежності України, сприяння єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві. Тільки у такій суспільній єдності можливе успішне вирішення цієї доленосної проблеми» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність питань полікультурного та національно-патріотичного виховання сучасної молоді розкривається в сучасних дослідженнях різних галузей педагогічної науки та практики. Так, наприклад, питання національно-патріотичного виховання, особистісної і національної ідентифікації висвітлені у працях І. Бега, Г. Ващенко, О. Вишневського, О. Захаренка, В. Євтуха, Б. Ступарика та інших; питання полікультурного виховання майбутніх фахівців розглядали науковці О. Дубасенюк, І. Лощенова, О. Сухомлинська, Н. Якса, П. Вебер, О. Джуринський, В. Міттер та інші.

Метою дослідження є розгляд актуальних питань полікультурного та національно-патріотичного виховання в системі виховної роботи закладу вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Нинішній етап суспільного та соціального піднесення проходить в умовах воєнного стану в нашій країні, впливаючи і пробуджуючи громадськість, трансформує націю, збагачує і зміцнює культурні традиції. На перший план виходить завдання виховання у молоді патріотизму, інтересу до власної національної культури та культур інших країн, підвищення гуманності та моральності.

Сприяння формування та розвитку у майбутніх вчителів самовизначення та самореалізації як свідомих, патріотично налаштованих громадян, здатних виховувати та бути прикладом для підростаючого покоління, виконуючи

різноманітні соціальні ролі та функції на засадах полікультурності, закріплена в сучасних державних документах та нормативно-правових актах.

Так, в Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України наголошується, що: «Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України» [3].

Ідеї національного виховання в умовах полікультурного простору закладу вищої педагогічної освіти відображено у «Концепції національного виховання студентської молоді»: «Глобальний простір, у який інтегрується наша студентська молодь, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Тому постає потреба в здатності студентської молоді до входження у світовий соціокультурний простір – за умови збереження української національної ідентичності. Національне виховання має стати фундаментом становлення світогляду молодої людини, на якому формуються фахові знання та професійна відповідальність» [4].

У цьому контексті набуває актуальності поєднання ідей полікультурного та національно-патріотичного виховання майбутніх фахівців в процесі професійно-педагогічної підготовки. Цей складний механізм включає в себе комплексну систему організаційних, дидактичних, методичних, психологічних, виховних заходів, що спрямовані на формування умінь і навичок практичної діяльності в полікультурному освітньому середовищі та суспільстві на основі національної свідомості та ідентичності. Здійснюючи таку роботу, необхідно враховувати, що в Україні історично склався широкий спектр регіональних, політичних і культурних відмінностей, що характеризують сучасне суспільство. Виховання у студентства почуття патріотизму, громадянськості та толерантного відношення до національної і культурної різноманітності соціуму мають об'єднати суспільство і зберегти культурну та історичну спадщини нашої держави. Така система дій та заходів має на меті виховання ціннісного ставлення, поваги і розуміння до розмаїття в суспільстві, щоб створити сприятливе полікультурне освітньо-виховне середовище для всіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Таким чином система виховної роботи закладу вищої педагогічної освіти направлена на комплексну побудову взаємодії ключових засад полікультурності та виховання толерантності і національної ідентичності майбутніх вчителів має велике значення для становлення та розвитку нашої держави, оскільки є запорукою активної участі підростаючого покоління в соціально-економічній діяльності та розвитку українського суспільства у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
2. Дубасенюк О. А. Підготовка майбутніх учителів до толерантної взаємодії в умовах полікультурного середовища [Електронний ресурс] *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2007. Вип. 35. С. 62–65. Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/2118/2/6.pdf> (дата звернення : 01.04.2024).
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022р. №527. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/62a0421e24258666156501.pdf> (дата звернення: 19.04.2024).
4. Концепція національного виховання студентської молоді : додаток до рішення колегії МОН 25.06.2009 протокол N 7/2-4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/vr2_4290-09 (дата звернення: 19.04.2024).
5. Пономарьова Г.Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. д-ра пед. наук : 13.00.07. Сєверодонецьк, 2016. 462 с.

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Купіна О. В.

При розробці системи виховання інформаційної культури майбутніх педагогічних фахівців слід опиратися на принципи виховної роботи, зокрема: національної спрямованості, єдності теорії та практики, систематичності та послідовності, культуровідповідності, цілісності, особистісного підходу.

А. Козир у системі принципів фахової підготовки викладачів мистецьких дисциплін зазначає, що принцип національної спрямованості проявляється у становленні духовності майбутніх учителів, їх ціннісних орієнтацій [3, с. 27].

Дослідник О. Отравенко наголошує, що принцип національної спрямованості «передбачає формування у молоді національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності до збереження своєї національної ідентичності» [5, с. 278].

Принцип національної спрямованості передбачає врахування та використання національних традицій, культурних особливостей та цінностей у процесі освіти. Його сутність полягає в тому, щоб процес виховання відповідав потребам конкретної національної спільноти, сприяв розвитку національної свідомості, підтримував мовну, історичну та культурну спадщину та покликаний формувати громадян з глибоким розумінням та повагою до власної культурної спадщини, їхнього мовного багатства та ідентичності.

О. Дубасенюк, у своїй монографії з теорії та практики професійної виховної діяльності, наголошує, що в педагогічній спадщині навчання розглядається як найважливіший, найсильніший виховний засіб, «людина розвивається в онтогенезі, основним організуючим чинником цього процесу є виховання», який пов'язаний з низкою освітніх компонентів, а також з педагогічною практикою. Дослідник підкреслює вимогу єдності педагогічної теорії та практики [1, с. 36].

Науковиця О. Ільченко зазначає, що у контексті співвіднесення єдності педагогічної теорії та практики, важливо відзначити зв'язок закладу освіти з життям здобувачів, їх участь у плануванні діяльності, самостійність в роботі, звернення до власного життєвого досвіду, об'єктивність і критичність в оцінюванні своїх досягнень, уміння підбивати підсумки, участь позанавчальних формах організації освіти [2, с. 95].

Суть принципу єдності педагогічної теорії та практики полягає в тісному взаємозв'язку між теоретичними аспектами виховання та його реалізацією в конкретній педагогічній практиці. Цей принцип визнає, що ефективно виховання можливе лише тоді, коли теоретичні засади та концепції педагогічної науки тісно пов'язані з їхнім втіленням у життя. Він підкреслює необхідність зв'язку між науковими дослідженнями, теоретичними знаннями та конкретною педагогічною практикою для ефективного виховання та розвитку особистості.

Принцип систематичності та послідовності має «забезпечувати вплив на особистість людини з урахуванням її вікових можливостей і розвитку,

поступово розширювати систему вимог до діяльності; забезпечувати доцільну єдність вимог до вихованця; створювати оптимальні умови для вияву самостійності вихованця при розв'язанні виховних завдань, дбати про розумне «дотикове» керівництво» [4].

Принцип систематичності та послідовності у вихованні інформаційної культури передбачає організацію навчального процесу таким чином, щоб інформаційне виховання було систематичним і послідовним включаючи логічно структуровану подачу матеріалу, поетапне розгортання ключових аспектів інформаційної культури та забезпечення неперервного процесу розвитку цієї культури протягом усього періоду навчання.

Беручи вищезазначене до уваги, вважаємо, що на даний принцип також варто опиратися при розробці структурно-функціональної моделі виховання ІК у МБГЗ.

А. Рижанова [6, с. 121], вивчаючи педагогічну спадщину, надає принципу культуровідповідності великого значення. Опіраючись на праці А. Дістервега, науковиця зазначає, що і виховання людини, і виховання народу має бути культуровідповідним, усі впливи на них мають «відповідати потребам часу і враховувати рівень розвитку окремої людини, і ту сходинку культури, на якій знаходиться народ».

М. Ткачук [8 С.311-316.], у статті присвяченій розвитку національного виховання в Україні, переконливо доводить, що «принцип культуровідповідності виховання є однією з найважливіших засад національного виховання для кожної нації, кожного народу». Автор також наголошує, що багато українських просвітників спиралися на принцип культуровідповідності виховання, збагачуючи його та доповнюючи.

Принцип культуровідповідності у вихованні інформаційної культури передбачає адаптацію процесів та засобів виховання до особливостей та цінностей культури чи соціокультурного середовища. Цей принцип визнає важливість врахування традицій, етичних стандартів, історичних особливостей та культурного контексту при формуванні інформаційної культури особистості.

За дослідженням Л. Савченко [7] принцип цілісності передбачає організацію виховання системного педагогічного процесу, «спрямованого на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу; передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи».

Принцип цілісності у вихованні інформаційної культури передбачає системний підхід та врахування всіх аспектів цього процесу для досягнення гармонійного розвитку особистості. Виховання інформаційної культури

повинно охоплювати когнітивні, емоційні, моральні та діяльнісні компоненти, створюючи цілісний підхід до розвитку особистості у відношенні до інформації, технологій та взаємодії в інформаційному середовищі.

Принцип особистісного підходу у вихованні інформаційної культури передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти під час впровадження програм і методик засвоєння інформаційної культури. Це означає адаптацію змісту та методів відповідно до потреб та можливостей кожного учасника освітнього процесу, створення умов для розвитку його індивідуальних інформаційних навичок, мотивацій та цінностей.

Отже, підсумовуючи усе вищезазначене, можемо стверджувати, що урахування наведених принципів при вихованні інформаційної культури майбутніх фахівців педагогічної галузі дозволяє забезпечити успішне розв'язання поставлених завдань та допомагає глибшому розвитку особистості, її готовності до життя в інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 367 с.
2. Ільченко О. Ю. Історичний контекст проблеми єдності теорії і практики у підготовці вчителя. Людський потенціал у контексті сучасних соціокультурних перетворень : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24-25 травня 2022 р. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 92-95.
3. Козир А. В. Основні тенденції розвитку мистецької освіти на сучасному етапі. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 10 (269). Ч. I. 2013. С. 25-37.
4. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 415 с.
5. Отравенко О. В. Національно-патріотична спрямованість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. № 6 (303), жовтень. Ч. 1. С. 272-280.
6. Рижанова А. О. Теорія та практика соціального виховання А. Дістервега. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С. С. Харків: ХДАДМ (ХХІІ), 2008. №2. 176 с.
7. Савченко Л. Л. Теоретичні засади патріотичного виховання особистості. *Наукові записки педвідділу*. 2015. Вип. 37. С. 281-290.

8. Ткачук М. М. Європейська педагогічна думка і розвиток ідеї національного виховання в Україні (друга половина XIX–початок XX століття). *Педагогічний альманах*. Вип. 28. 2015. С.311-316.

ПОНЯТТЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ВИХОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Курганнікова О. О.

Актуальність проблеми. Наразі ми живемо в епоху динамічних трансформацій не лише в галузі освіти, а й у багатьох сферах життєдіяльності людини. Інтеграційні та глобалізаційні процеси активізують формування єдиного інформаційного простору, що значно змінює вимоги до підготовки майбутніх професіоналів, до розвитку їх особистісних якостей, що допоможуть працювати ефективно в сучасних умовах. Сучасне соціальне замовлення полягає в дослідженні взаємозв'язку між культурою та освітою у контексті соціокультурних змін, зокрема: залежності цінностей освіти від глобальних трансформацій сучасної культури, формування нових цінностей у навчальному процесі та кризи сучасної освіти за ціннісно-соціокультурним аспектом. Закон України «Про дошкільну освіту» одним із завдань визначає виховання в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, соціуму і довкілля [3]. У зв'язку з цим, багатонаціональний склад українського суспільства та полікультурне середовище, у якому виростають діти, вимагають полікультурного виховання вже з раннього дитинства [6]. Саме перед дошкільною освітою постає завдання прищепити знання та шанобливе ставлення до власної культури й традицій, на основі чого виховати повагу та толерантне ставлення до культур інших народів та їх представників.

Оскільки питання полікультурного виховання дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сьогодення, ми вирішили присвятити дану роботу висвітленню поняття полікультурної вихованості, яка формується у процесі вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема полікультурності у своїй поліаспектності висвітлена у працях таких видатних філософів, соціологів, психологів та педагогів як Н. Бібік, В. Бойченко, Є. Бондаревська, Г. Ващенко, Н. Ганнусенко, О. Гукаленко, Г. Дмитрієва, Є. Ковальчук,

О. Кононко, М. Красовицький, К. Крутій, М. Кузьміна, Т. Поніманська, Л. Пуховська, І. Рогальська-Яблонська, О. Рудницька, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук та ін.

Особливої уваги набуває питання полікультурного виховання дітей дошкільного віку, оскільки саме в цьому віці створюються найбільш сприятливі умови для формування полікультурного світобачення, яке базується на толерантному ставленні, що передбачає право кожного на власні переконання та обов'язок визначати це право за іншими [6].

Питання полікультурного виховання розглядаються не лише науковцями, а й на законодавчому рівні, відповіді на які можна знайти в Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», пріоритетних напрямках Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, «Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти України). Нова редакція» та інших нормативних документах.

Мета дослідження. У процесі вивчення іноземної мови невід'ємною частиною є культурологічний аспект, під час ознайомлення з яким формується полікультурна вихованість як результат полікультурного виховання. В межах даного дослідження вважаємо за доцільне приділити увагу визначенню поняття «полікультурна вихованість».

Виклад основного матеріалу. Сьогодення, яке заповнене складними викликами, підтримує необхідність вивчення іноземних мов для забезпечення впевненості в майбутньому, як в особистому, так і національному рівнях. Ця потреба відображається у змінах у системі освіти, яка потребує від педагогічної науки і практики впровадження нових, цікавих методів навчання іноземних мов. Ці методи спрямовані на розвиток у дітей толерантності та гуманного ставлення до різних країн, народів і культур.

Проблема полікультурності не втрачає своєї актуальності навіть у сучасному суспільстві. Вона вже давно привертала увагу людей із різних країн, оскільки кожен етнос мав свої особливості, які виявлялися у зовнішньому вигляді, професійній діяльності та побуті. Поведінку цих людей визначала певна ієрархія цінностей, що була передана попередніми поколіннями, і відображала унікальний характер кожного етносу, його менталітет та спосіб сприйняття світу.

Саме у менталітеті кожного народу відображено його національно-етнічні особливості, які відображаються у:

- 1) традиційно-звичаєвій культурі;
- 2) побутовій культурі;
- 3) повсякденній поведінці;

4) художній культурі [4, с. 256].

Зазначені особливості роблять кожен етнос унікальним і цікавим для представників інших культур. Саме цим аспектам приділяється увага під час вивчення іноземних мов, і дошкільний заклад освіти не є виключенням. Це допомагає формувати толерантне та поважне ставлення до традицій та способу життя інших народів.

Однією з провідних ідей полікультурного виховання є пошук міжнаціональної спільності, рівності народів, яку розкривав у своїх працях М. Драгоманов. Він наголошував на необхідності пошуку «чогось такого, щоб стало вище над усіма національностями та й мирило їх, коли вони підуть одна проти другої. Треба шукати всесвітньої правди, котра була б спільною всім національностям» [5, с. 169].

Відомі українські педагоги стверджували, що необхідно не лише знайомити дітей з культурою свого народу, а й вчити поважати культуру іншого. Так, Г. Ващенко наголошував на необхідності розвитку кожним народом своєї національної культури, бо від багатства і різноманітності кожної з культур залежить загальнолюдська культура. Тобто, на його думку, майбутнє не за протиставленням національних культур, а за їх взаємозбагаченням [1, с. 25].

К. Ушинський вважав, що національне виховання є складовою і невід'ємною частиною полікультурного виховання, адже неможливо навчитись поважати культуру інших доки не пізнаєш і не полюбиш культуру свого власного народу. На його думку, тільки завдяки залученню дітей та молоді до загальнолюдських моральних цінностей, до здобутків національної культури, у них розвивається моральність, толерантність, формується національна свідомість й духовність [8, с. 30].

Відповідно до визначення, що подане у Міжнародному педагогічному словнику (Лондон, 1977 р.), «полікультурне виховання – це виховання, що включає організацію та утримання педагогічного процесу, в якому представлені дві або більше культур, що відрізняються за мовною, етнічною, національною чи расовою ознакою» [4, с. 256].

Можна сказати, що це процес, у ході якого відбувається знайомство з культурою та традиціями іншого етносу, що відрізняється за багатьма ознаками, такими як мова, національність, раса, культура тощо. На нашу думку результатом цього процесу є полікультурна вихованість, яку можна представити у вигляді сформованого у людини розуміння, поваги та вміння спілкуватися з представниками різних культур. Вона охоплює розвиток відкритості до різноманітності, толерантності до культурних відмінностей та готовності до взаєморозуміння та співпраці у багатокультурному середовищі.

Полікультурна вихованість сприяє побудові гармонійних відносин між різними культурами і сприяє формуванню відкритого та інклюзивного суспільства. Окрім цього, вона включає у себе уміння взаємодіяти з людьми з різних культур, адаптуватися до різноманітних соціокультурних умов і зберігати відкритість та толерантність до інших поглядів і переконань. Полікультурна вихованість сприяє створенню гармонійних відносин у суспільстві та сприяє побудові мирного та різноманітного світу.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що полікультурна вихованість повинна включати не лише знання традицій, звичаїв, особливостей різних етносів, а й шанобливе, толерантне ставлення до людей іншої національності, культури, релігії.

Висновки. Формування полікультурної вихованості - це складний та довготривалий процес, який визначається готовністю взаємодіяти з представниками різних культур та віросповідань на основі поваги та толерантного ставлення. Формування основ полікультурної вихованості важливо розпочинати в дошкільному віці, де діти ознайомлюються з багатокультурним світом, культурою та традиціями різних етносів. Навчання іноземних мов особливо сприяє цьому процесу. Однак для успішної реалізації цілей полікультурного виховання необхідне полікультурне середовище, де представники різних культур вміють взаємодіяти та взаємно збагачуватися в різних сферах життя.

Список використаних джерел

1. Ващенко Г.Г. Виховний ідеал. Полтава, 1994. 194 с.
2. Горбачук Н., Патик Т., Франко О. Виховання дошкільників у полікультурному середовищі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 4. С. 50 – 61
3. Закон України «Про дошкільну освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help/law/2628-III/edition28.09.2017/page1>
4. Мичковська Р., Бец Ю. Поняття «полікультура» та «полікультурне виховання» у сучасних наукових дослідженнях. *Проблеми сучасної педагогічної освіти : Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (3). С. 255–258
5. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навчальний посібник / Упоряд. : І. Зязюн, Н. Базилевич, Т. Дмитренко та ін.; За заг. ред. І. Зязюна. Київ : Вища школа, 2006. 606 с.
6. Рогальська-Яблонська І.П. Полікультурне виховання дітей дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 17-18, с.180-186.

7. Сухомлинська О. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Дошкільне виховання*. 2003. № 2. С. 3–8.

8. Ушинський К. Теоретичні проблеми виховання і освіти. Вибрані педагогічні твори : В 2 т. Київ, 1983. Т. 1. С. 11–43.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Лавріненко Т.

Актуальність проблеми. Організація сучасного освітнього середовища НУШ неможлива без застосування новітніх інноваційних технологій навчання. Пошук шляхів удосконалення обумовлений не лише реорганізацією освітнього простору, а й значний вплив на всі сфери діяльності в Україні здійснили нові умови буття під час воєнного стану в державі. У цілому в країні 75% дітей зазнали наслідків військових дій, що виявляються у порушенні сну, пам'яті, психоемоційної регуляції, що призводить до соціальної та психічної дезадаптації або у важких випадках – до психічних розладів [4, с. 87]. Саме цей факт дозволяє стверджувати, що впровадження в освітній процес НУШ сучасних методів едукативності, таких як ігрові технології, може бути корисним та ефективним, бо саме гра відіграє важливу роль у залученні учнів до навчання, стимулює їх інтерес до предметів, розвиває творче мислення і сприяє активній взаємодії між здобувачами. Окрім того, ігрові технології можуть бути використані для розвитку різних навичок учнів, таких як логічне мислення, співпраця, креативність та комунікація. Вони також допомагають учням розвивати навички роботи в команді, приймати рішення та розв'язувати проблеми, сприяють покращенню психоемоційного стану здобувачів освіти, що є надзвичайно важливим у надскладних умовах сучасності. Отже, використання ігрових технологій в освітньому процесі Нової української школи може посилити рівень та якість знань, зробити його більш ефективним й захоплюючим для учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теперішній час існує вже чи мало напрацювань та наукових робіт, щодо використання ігрових технологій під час занять фізичною культурою. Вивченням впливу рухливих ігор на здоров'я та розвиток дитини займалися О. Єременко, С. Карасевич, М. Карасевич, Л. Погребенник, Ж. Твердохліб [1;2;2;9;9]. Значний вплив ігор на виховання, навчання та здоров'язбереження дітей у своїх працях зазначали

М. Вольвак, О. Качан, Д. Кудрявець, В. Одарченко, Г. Пономарьова, І. Репко. [3;3;3;7;7;7]. Сходимося у єдиній думці з працею Л. Московець та А. Харахайчук, де вони проаналізували наукові роботи проблем використання рухливих ігор у фізичному вихованні дітей вітчизняних науковців Є. Гнутова, Г. Гученко, С. Дудіцької, В. Ляшенко, А. Медвідь, О. Міщенко, Л. Прокопової, Л. Стасишин, В. Туманова, А. Царик, Г. Чернеги та ін. [6, с. 942]. Незважаючи на ряд досліджень які були проведені у галузі фізична культура, щодо застосування ігрових технологій у ЗЗСО, досі залишається актуальним питання впливу рухливих ігор та вправ на психоемоційний стан, здоров'я та розвиток школярів в умовах військового стану.

Мета дослідження.. Сутність впровадження ігрових технологій в освітнє середовище нової української школи.

Виклад освітнього матеріалу. Фізично та інтелектуально розвинені, психоемоційно стабільні діти це головна задача сьогодення. Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує едукацію, як навчання та виховання [10]. Зазначимо, що метою освітньої галузі «фізична культура» є «забезпечення виховання гармонійного фізичного розвитку, розширення рухового досвіду особистості здобувача освіти, навчання дітей засобам підвищення функціональних можливостей організму, покращання рухових навичок та умінь, завдяки плеканню у школярів зацікавленості та мотивації щодо занять фізичною культурою і спортом протягом всього життя» [5]. Саме гра є важливою складовою фізичної культури. Гра - це спосіб взаємодії людини з навколишнім середовищем, який сприяє розвитку рухових навичок, соціальних навичок, творчості, співпраці та вирішенню проблем. Через гру людина вчиться спілкуватися, вирішувати конфлікти, розвивати логічне мислення та творчий підхід до розв'язання завдань. Гра допомагає людині розслабитися, зняти стрес, покращити настрій і підвищити емоційний стан. Вона також сприяє покращенню фізичного здоров'я, розвитку координації рухів, збільшенню витривалості та сили. Таким чином, гра важлива частина для повноцінного розвитку особистості та забезпечення її здоров'я та благополуччя.

Гра являє собою найдавніший педагогічний метод, вона є невід'ємною частиною життя кожної людини. За педагогічною класифікацією рухливі ігри поділяють на:

- індивідуальні;
- із предметами;
- з ведучими;
- за інтенсивністю фізичного навантаження;
- за спрямованість рухових дій;

- за переважаючим розвитком фізичних якостей;
- за місцем проведення [2, с.11-12].

При виборі гри в інклюзивному освітньому середовищі слід особливо ретельно враховувати вікову категорію дітей, школярі 5-8 класів віддають перевагу колективним іграм. У цей час гра набуває більш інтенсивну та тривалу ознаку з більш суворим дотриманням правил. Завдяки рухливим іграм у цьому віці, здобувачі освіти інклюзивного напрямку розвивають свої координаційні можливості, вдосконалюють навички управління своїм тілом у просторі, стають більш витривалішими до фізичного навантаження, набувають умінь щодо розв'язання комплексних завдань. Вихованці інклюзивної спрямованості 9-11 класів зацікавлені ускладненими іграми за змістом з можливістю самовираження та більш творчого, самостійного підходу. Підлітки із задоволенням приймають участь у складних естафетах, рухливих іграх які передбачають використання елементів спортивних ігор, інтерактивних та більш складних інтелектуальних завдань. Спортивні ігри в учнів цієї вікової періодизації сприяють розвитку волі, витримці, абстрактному мисленню. Навчають реально оцінювати свої сили і сили супротивника, сприяють взаємодопомозі, свідомого відношення до себе, та усіх членів команди [8]. В ході дослідження інклюзивного освітнього середовища у рамках фізичної культури, були розроблені ігрові технології, як засіб для роботи з дітьми інклюзивного напрямку. Ігрові технології які спрямовані на розвиток логіки, інтелекту, спортивної підготовленості; опановування стратегічних, діагностичних, тренувальних навичок; реалізація пізнавальної, розвивальної, творчої та розважальної навчальної діяльності; організація коригувального, релаксаційного простору[3]. Багатоманітність спрямованості(напрямоків?) використання ігрових технологій під час занять фізичною культурою, забезпечить індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти з урахуванням його особистісних освітніх потреб, що забезпечить надання якісної освітньої послуги.

Під час гри діти пізнають оточуючий світ та навчаються взаємодії з ним, розвивають свої фізичні якості (спритність, швидкість, витривалість), вдосконалюють свої навички та здібності з основних рухів (ходьба, біг, стрибки, координація, рівновага, гнучкість), культивують морально-вольові якості, окрім цього гра є відволікаючим фактором від оточуючих несприятливих умов військового положення. Рухливі ігри позитивно впливають на психоемоційний стан дитини і прискорюють переключення уваги на позитивний лад і повертають школярам дитинство, навіть в напружених обставинах. Стрімкий зріст інформаційних технологій, освітній простір у рамках онлайн навчання в умовах воєнних дій є передумовою нового

погляду на впровадження та організацію ігрових технологій засобами фізичної культури.

Висновки. Проаналізувавши вище зазначене дійшли висновку, що рухливі ігри відіграють велике значення у всебічному розвитку, навчанні та вихованні школярів. Рухливі ігри поєднують у собі не лише оздоровчий напрямок і фізичну активність, велика увага приділяється розумовій діяльності, розвитку інтелекту, вихованню морально-вольових якостей, патріотизму та гармонійного всебічного розвитку школярів.

Список використаних джерел

1. Єременко О. Розвиток фізичних якостей учнів засобами рухливих ігор. Фастів, 2011. 40 с.
2. Карасевич С., Карасевич М. Рухливі ігри та ігрові вправи : навч. посіб. Умань : «Соч. М. М.», 2019. 146 с.
3. Качан О., Кудрявець Д., Вольвак М. Методичний путівник Нової української школи: фізична культура : зб. метод. матеріалів. Краматорськ, 2021. 62 с.
4. Левченко В., Луценко О. Вплив військових подій на психічне здоров'я дітей. *Габітус*. 2023. № 50. С. 87. URL: http://habitus.od.ua/journals/2023/50-2023/50_2023.pdf (дата звернення: 20.04.2024).
5. Модельна навчальна програма "Фізична культура. 5-6 класи" для закладів загальної середньої освіти " / О. Педан та ін. 2022. 291 с.
6. Московець Л., Харахайчук А. Вплив рухливих ігор на фізичний та психічний розвиток здобувачів освіт. *Вісник освіти та науки*. 2023. № 11(17). С. 942. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/194/285> (дата звернення: 20.04.2024).
7. Пономарьова Г., Репко І., Одарченко В. Практикум з педагогіки : навч. посіб. Харків : ТО Ексклюзив, 2016. 243 с.
8. Рухливі ігри з методикою викладання : навч. посіб. / Г. Безверхня та ін. Умань : "Візаві", 2014. 104 с.
9. Твердохліб Ж., Погребенник Л. Рухливі ігри для сучасної школи : Метод. матеріали. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 62 с.
10. Що таке едукація - Великий тлумачний словник (ВТС) сучасної української мови - Словники - Словопедія. *Словники - Словопедія*. URL: <http://slovopedia.org.ua/93/53397/865864.html> (дата звернення: 20.04.2024).

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Лебедик Л. В.

Актуальність проблеми розвитку в умовах війни ключових компетентностей майбутніх фахівців позашкільної освіти викликана потребами практики, адже споживач сфери позашкільної освіти орієнтований і на якісне навчання, і на комфортну атмосферу закладу позашкільної освіти, першочергового значення набуває питання забезпечення цих закладів висококваліфікованими педагогами. Від ключових компетентностей педагогічних працівників прямо залежить задоволення інтересів і потреб споживачів освітніх послуг, а отже, заклад позашкільної освіти буде мати стабільну репутацію та позитивний імідж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців позашкільної освіти, показав популярність її у вітчизняних дослідженнях (Н. Білик [3], А. Бойко [15], Л. Бондар [15], В. Вербицький [15], С. Дудко [17, с. 332–338], В. Зелюк [3], М. Кириченко [3], А. Корнієнко [15], Л. Королюк [2, с. 360–366], Т. Кречотіна [15], В. Кулько [17, с. 332–338], О. Липецький [15], О. Литовченко [15], О. Любич [15], В. Маринич [15], В. Мачуський [15], Н. Перепелиця [15], В. Пилипенко [3], О. Просіна [15], Г. Пустовіт [15], В. Різник [17, с. 332–338], З. Рябова [3], Н. Сидоренко [15], В. Стрельников [12, с. 47–52; 13, с. 25–33; 14, с. 270–275; 17, с. 332–338], Л. Тихенко [15] та ін.). Водночас, аналіз досліджень, проведений у наших працях із означеної проблематики [2, с. 360–366; 3, с. 162–175; 4, с. 131–135; 5, с. 55–70; 6, с. 119–128; 7, с. 11–14; 8, с. 240–244; 9, с. 80–83; 12, с. 47–52; 17, с. 332–338 та ін.] показав необхідність вироблення системних знань з розвитку ключових компетентностей фахівців позашкільної освіти.

Аналіз практики підготовки майбутніх фахівців у вищій школі України вказує на важливість забезпечення запиту суспільства на педагогів позашкільної освіти за всіма освітньо-кваліфікаційними рівнями. Але якість підготовки педагогів позашкільної освіти бажає бути кращою. Вишам варто переосмислити підходи до їхньої професійної підготовки, беручи до уваги потреби закладів позашкільної освіти в умовах війни та зростання вимог до ключових компетентностей цих фахівців. Інновації у діяльності педагогів позашкільної освіти ще недостатньо досліджуються вітчизняними

науковцями, а також не досить повно відображені у програмах підготовки майбутніх педагогів з позашкільної освіти.

Мета дослідження: визначити зміст ключових компетентностей педагогів закладів позашкільної освіти, які мають складати основу освітніх програм підготовки здобувачів магістерського рівня вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Розглядаємо ключові компетентності як необхідні фахівцю для підвищення особистісного потенціалу й розвитку, розширення можливостей активного громадянства, соціальної інтеграції, подальшого працевлаштування. Ці компетентності розвиваються у процесі навчання і професійної підготовки протягом усього життя (шляхом формального, неформального й інформального навчання) [10]. Усі ключові компетентності є однаково важливими, адже кожна сприяє успішності в соціумі. Компетентності застосовуються у різних контекстах, комбінаціях, переплітаються, поєднуються (розвиваючи компетентності, пріоритетні для якоїсь життєвої сфери, одночасно сприяємо розвитку важливі для інших [10].

У дослідженні ми керуємося рішенням Європейського парламенту й Ради Європейського Союзу, які схвалили для навчання протягом життя Рамкову програму оновлених ключових компетентностей (17 січня 2018 року). Цей список ключових компетентностей виглядає так: а) грамотність – Literacy competence; б) мовна компетентність – Languages competence; в) математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії – Mathematical competence and competence in science, technology and engineering; г) цифрова компетентність – Digital competence; д) особиста, соціальна і навчальна компетентність – Personal, social and learning competence; е) громадянська компетентність – Civic competence; є) підприємницька компетентність – Entrepreneurship competence; ж) компетентність культурної обізнаності та самовираження – Cultural awareness and expression competence [5, с. 55–70; 6, с. 119–128; 10].

Щодо підготовки фахівців гуманітарної сфери, зокрема, педагогів закладів позашкільної освіти, найбільш актуальними є «особиста, соціальна і навчальна компетентність», «громадянська компетентність» і «культурна обізнаність та самовираження». Коротко охарактеризуємо їх суть і значення для професійного розвитку цих педагогів [5, с. 55–70; 6, с. 119–128; 10].

«Особиста, соціальна і навчальна компетентність» педагога є здатністю усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом, інформацією, співпрацювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою. Включає здатність справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і вирішувати конфлікти [6, с. 121; 10].

Основні знання, вміння, навички, ставлення, пов'язані з цією компетенцією: а) знання компонентів здоров'я розуму, тіла і способу життя; б) вміння бути стійкими і здатними впоратися з невизначеністю та стресом; в) особистісні навички включають здатність виявляти свої можливості, концентруватися, справлятися зі складністю, критично аналізувати ситуації та приймати рішення; г) для успішних міжособистісних відносин та соціальної участі важливо розуміти кодекси поведінки та правила комунікації, прийнятні в різних суспільствах та середовищах; д) соціально важливим є вміння конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести переговори, що передбачає толерантність, висловлення своєї та розуміння точок зору інших людей, а також здатність формувати і підтримувати упевненість і співчуття [5, с. 58; 10].

Навчальна компетентність включає: а) знання стилів сприйняття і стратегій навчання, своїх здібностей і потреб розвитку; б) знання різноманітних способів розвитку своїх здібностей через доступні засоби освіти, які підтримують базове навчання, професійну підготовку та можливості кар'єрного зростання; в) здатність навчатися та працювати і спільно, і автономно, організувати та наполегливо здійснювати навчання, оцінювати прогрес і результати навчання; г) вміння шукати підтримки, коли це доречно, ефективно керувати кар'єрою та соціальними взаємодіями [6, с. 121; 10].

Особиста, соціальна і навчальна компетентності базуються на позитивному ставленні до особистого, соціального, фізичного благополуччя та навчання протягом усього життя. Компетентності включають позитивне ставлення до співпраці, повагу до інших, наполегливість, цілісність, готовність до подолання упереджень та пошуку компромісів [5, с. 58].

Важливими є вміння визначати і ставити мету, мотивувати себе, розвивати стійкість та впевненість, продовжувати навчатися протягом усього життя, аналізувати і вирішувати проблеми. Це підтримує і процес навчання, і здатність індивідуума долати перешкоди [6, с. 121].

«Громадянська компетентність» є здатністю діяти як відповідальні громадяни і брати участь у соціальному житті повною мірою [5, с. 59].

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з громадянською компетентністю: а) розуміння базових ідей, пов'язаних з індивідуумами, групами, організаціями, суспільством, економікою та культурою; включає усвідомлення цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів, а також сталого розвитку, зокрема кліматичних та демографічних змін на глобальному рівні та їхніх основних причин; важливим є також усвідомлення різноманітності та культурної самобутності різних

суспільств і народів; б) здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми в суспільних інтересах, зокрема щодо сталого розвитку суспільства; навички критичного мислення і конструктивної участі у діяльності громади та у прийнятті рішень на всіх рівнях – від місцевого і національного до європейського та міжнародного; в) основою відповідального та конструктивного ставлення до громадянської компетентності є повага до прав людини; передбачає також бажання брати участь у демократичному ухваленні рішень на всіх рівнях, підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище; г) інтерес до політичних та соціально-економічних подій та міжкультурного спілкування має бути основою для подолання упереджень, пошуку компромісів та забезпечення соціальної справедливості і правосуддя [6, с. 121; 10].

«Культурна обізнаність та самовираження» є розумінням і повагою до того, як ідеї і сенси у різних культурах творчо виражаються і передаються через різні галузі мистецтва і форми культури. Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетентністю: а) знання місцевих, національних, європейських та світових культур, зокрема мов, спадщини, традицій, культурних продуктів; б) розуміння різних способів передачі ідей між творцем, учасником та аудиторією в письмових, друкованих та цифрових текстах, театральних виставах, фільмах, танцях, іграх, мистецтві, дизайні, музиці, ритуалах та архітектурі, а також у гібридних формах; в) навички передбачають здатність виражати та інтерпретувати з емпатією образні та абстрактні ідеї, переживати емоції у різних сферах мистецтва і формах культури; г) відкритість до різноманітності культурного самовираження, повага до нього, а також дотримання етичних норм та відповідальність щодо інтелектуальної та культурної власності; д) цікавість до світу, відкритість, готовність брати участь у культурному досвіді [5, с. 59–60; 10].

Як бачимо, акцент в сучасному суспільстві робиться саме на ключових компетентностях. Ключові компетентності є визначальними, адже вони відповідають умовам реалізації, не є обмеженими чи занадто специфічними, а універсальними. За належної підготовки педагогові легше надавати перевагу розвитку ключових компетентностей «широкого спектру», які він буде здатним проявити у різних професійних ситуаціях і умовах [6, с. 122].

Оновлений список ключових компетентностей не є вичерпним і остаточним. До ключових (загальних) компетентностей майбутніх педагогів позашкільної освіти, згідно освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю

011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, віднесені такі: ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації; ЗК6.Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії; ЗК8.Здатність діяти соціально відповідально і свідомо; ЗК9.Здатність працювати в міжнародному контексті; ЗК10.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні [11].

Висновки. Засвоєння ключових компетентностей базується на практичній професійній діяльності майбутніх педагогів позашкільної освіти, що і стверджують представники усталених теорій навчання (Дж. Дьюї, Г. Костюк, Дж. Брунер, Ж. Піаже та ін.). Щоб навчитися працювати у закладі позашкільної освіти, слід почати працювати в ньому, навчитися спілкуванню – треба спілкуватися, навчитися творчості – треба вирішувати нестандартні, творчі завдання, реальні професійні проблеми.

Виокремлений нами зміст ключових компетентностей педагогів позашкільної освіти суттєво забезпечує педагогічні акценти на їх розвитку у процесі їхньої професійної підготовки. Проведене дослідження повністю не висвітлює проблеми, тому є необхідність у подальшому пошуку й удосконаленні шляхів розвитку ключових компетентностей педагогів позашкільної освіти, адже відсутність науково обґрунтованих досліджень цієї актуальної проблеми не дає можливості виробити стратегічні перспективні освітньо-професійні програми підготовки кваліфікованих педагогів позашкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Класифікатор професій ДК 003:2010 із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394 (зміни, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 4 березня 2016 року № 394, набирають чинності з 1 березня 2016 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>

2. Королюк Л. С., Лебедик Л. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації. *Зб. наук. статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.* Полтава : ПУЕТ, 2019. 425 с. С. 360–366. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152>

3. Лебедик Л. В. Григорій Сковорода – джерело розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Розвиток гуманістичних ідей у неперервній освіті: від Григорія Сковороди до сучасного педагога-новатора* : колект. наук. монографія / за заг. та наук. ред. д-ра пед. наук Н. І. Білик; редколегія : В. В. Зелюк, М. О. Кириченко, В. В. Пилипенко, З. В. Рябова та ін. Полтава; Київ: ПАНО ім. М. В. Остроградського, 2023. 542 с. С. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.33272/M2023-1> URL: http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdzily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/monografiia_skovoroda_2023.pdf

4. Лебедик Л. В. Компетентнісний підхід до визначення вимірників професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремова. Суми, 2023. 404 с. С. 131–135. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/21346>

5. Лебедик Л. В., Новописьменний С. А. Формування ключових компетентностей майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти – керівників гуртків фізкультурно-спортивного напрямку. *Рухова активність і здоров'язбереження людини*. Монографія; за ред. В. М. Пристинського, Т. М. Пристинської. Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2024. 680 с. С. 55–70.

6. Лебедик Л. В. Розвиток ключових компетентностей майбутніх фахівців мистецтва і позашкільної освіти. *Ukrainian professional education*. 2023. № 14. С. 119–128. URL: <https://upecnpu.pnpu.edu.ua/article/view/300237/292746>

7. Лебедик Л. В. Формування загальних і професійних компетенцій майбутніх викладачів економіки. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 2 (171). С. 11–14.

8. Лебедик Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів для закладів позашкільної освіти. *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає* : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад. : Л. Литвинюк, М. Чиркова. Полтава : ПАНО, 2023. 298 с. С. 240–244. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-poippo>

9. Лебедик Л. В. Шляхи розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу* : Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 трав. 2023 р. / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини

«Україна» ; ред. колег. : Н. Мякушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПІЕП, 2023. 430 с. С. 80–83. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22124>

10. Освіта на основі життєвих навичок. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>

11. Освітньо-професійна програма «Позашкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. URL : https://drive.google.com/file/d/1J7KfIdoZ8x44RCpzFqSSrCSa9dW_RAc-/view

12. Стрельніков В. Ю., Лебедик Л. В. Формування ключових і професійних компетенцій майбутніх фахівців готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3 (198). С. 47–52. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/232379/232956>

13. Стрельніков В. Ю. Модель професійної компетентності викладача вищої школи. *Наукові записки ПОПППО : Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника*. Вип. 2. Полтава : ПОПППО, 2012. С. 25–33.

14. Стрельніков В. Ю. Модель якостей викладача як проектанта технологій освіти дорослих. *Витоки педагогічної майстерності*. Зб. наук. пр. Полтавського державного педагогічного ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія : Педагогічні науки. Полтава : АСМІ, 2012. Вип. 10. С. 270–275. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/524>

15. Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей : монографія / В. В. Вербицький, Л. М. Бондар, А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, Т. М. Кречотіна, О. В. Литовченко, О. П. Липецький, О. І. Любич, В. Л. Маринич, В. В. Мачуський, Н. В. Перепелиця, О. В. Просіна, Г. П. Пустовіт, Н. Ю. Сидоренко, Л. В. Тихенко ; за ред. В. В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

16. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

17. Riznyk V., Kulko V., Lebedyk L., Dudko S., Strelnikov V. Innovative methods in the design of the pedagogical process, based on constructive efficiency. *Revista Conrado*. 2024. № 20(97). P. 332–338. URL : <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3664>

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК SOFT SKILLS ДЛЯ УЧНІВСТВА, ЩО Є БАЗОЮ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Лещенко Є. В.

В сучасному світі, де технологічність та спеціалізація займають центральне місце в професійному житті, м'які навички (soft skills) стають ключовими факторами успіху як у навчальній діяльності, так і в особистому житті. Soft skills визначаються як особистісні якості та навички, що не стосуються конкретної технічної або професійної експертизи, але мають велике значення для ефективності в будь-якій сфері діяльності.

Актуальність впровадження м'яких навичок в освітній процес полягає в їх важливості для успіху в різних аспектах життя, включаючи майбутню професійну кар'єру, особисті стосунки, та загальний розвиток учнів.

Здібність до спілкування, емоційний інтелект, лідерські якості, толерантність та спроможність до співпраці стають ключовими факторами у сучасному світі, де важливо пристосовуватися до змін, працювати в команді та вирішувати складні проблеми. Тому впровадження м'яких навичок вже сьогодні є важливою стратегією для досягнення успіху в майбутньому.

Детальне вивчення цих аспектів допоможе краще розуміти, як розвивати та вдосконалювати ці навички для досягнення успіху в житті. М'які навички досліджувалися вченими з різних галузей, включаючи психологію, соціологію, економіку, та освіту. Деякі відомі дослідники в цій області включають Деніела Гоулмана, автора книги «Емоційний інтелект», Карола Двека, який вивчав поняття «гнучкості розуму», та Енді Харгрєвса, автора «Лідер без титулу» [1]. Багато університетів та дослідницьких організацій також проводять дослідження з цієї теми для кращого розуміння впливу м'яких навичок на різні аспекти життя та розвитку суспільства.

Попередній перелік дослідників у цій області можна доповнити такими вченими, як Джон Коттер, спеціаліст з управління змінами, і Стивен Кові, автор «7 навичок надзвичайно ефективних людей» [1]. Також варто відзначити внесок Ендерсона, Чаффі і Капілано у дослідження лідерських якостей, а також Річарда Боятіса, який зосереджується на розвитку креативності та інноваційних навичок [2].

В Україні також існують дослідники, які займаються вивченням м'яких навичок. Одним з прикладів може бути Інститут соціальних та політичних психологічних досліджень імені Г. С. Костюка НАПН України, а також викладачі та дослідники університетів, які проводять наукові роботи у галузі

психології, освіти, менеджменту та інших відповідних областях [3]. Вони можуть зосереджуватися на різних аспектах м'яких навичок, включаючи їх вплив на професійний розвиток, особистість, та соціальні взаємини.

На важливості формування м'яких навичок в освітньому процесі наголошували Ю. Дроздова та О.Дубініна. Для дослідження проблемних питань означеної теми значимі результати наукових пошуків закордонних дослідників: Дж.Мітчел, Дж. Пааджанен, Т. Парсонс, К. Рана, М. Роблес тощо [4]. Однак проблема розвитку в освітньому середовищі соціальних навичок у майбутніх фахівців з інформаційних систем та технологій упродовж періоду навчання розглядалася здебільшого опосередковано.

Софт скілс, або м'які навички, є навичками та особистісними якостями, які не стосуються конкретного технічного або професійного знання, але відіграють важливу роль у всіх сферах життя. Вони допомагають людям ефективно спілкуватися, працювати в команді, керувати своїми емоціями та розв'язувати проблеми. Ось деякі з найважливіших причин, чому софт скілс є важливими:

- комунікація. М'які навички допомагають людям виразно виражати свої думки, ефективно слухати і розуміти інших, що сприяє покращенню спілкування в особистому та професійному житті.
- лідерство. М'які навички дозволяють людям ефективно керувати групою, мотивувати та навчати інших, сприяючи досягненню спільних цілей.
- співпраця. Здатність працювати в команді, вирішувати конфлікти та знаходити компроміси є важливими для успішної співпраці з оточуючим суспільством.
- творчість та інновації. М'які навички сприяють розвитку творчого мислення та здатності приймати новаторські рішення.
- критичне мислення. Здатність аналізувати і оцінювати інформацію, визначати проблеми та розв'язувати їх.
- адаптивність. М'які навички допомагають людям адаптуватися до змін, швидко реагувати на нові обставини та вирішувати проблеми.
- емоційний інтелект. Здатність керувати своїми емоціями та розуміти емоції інших є важливою для побудови здорових взаємин та досягнення успіху в різних сферах життя [5].

Софт скілс є важливими для успішної адаптації та функціонування у сучасному суспільстві та навчальному середовищі.

Впровадження софт-скілів у навчання може здійснюватися кількома способами. Інтеграція у навчальні програми – це означає включення вмісту та завдань, які сприяють розвитку софт-скілів, у звичайні уроки та предмети. Наприклад, учителі можуть створювати завдання, що вимагають співпраці та

комунікації, а також проблемного мислення та аналізу. Проектне навчання – це проекти, що базуються на реальних сценаріях або проблемах, можуть стати ефективним способом розвитку софт-скілів. Учні можуть працювати в групах, вирішуючи завдання та розвиваючи навички співпраці, лідерства та комунікації. Шкільні клуби та додаткові заняття можуть бути призначені для розвитку конкретних софт-скілів, таких як публічне виступання, дебати, мистецтво тощо [6].

Використання методів, які активізують учнів, таких як обговорення, групові вправи, рольові ігри, може сприяти розвитку софт-скілів. Також важливо включати оцінку та зворотний зв'язок з учнями щодо їхнього розвитку софт-скілів. Це може включати портфоліо проектів, рефлексію, а також відкрите обговорення з учнями про їхні успіхи та можливі напрямки для подальшого вдосконалення. Вище перераховані підходи допомагають учням розвивати широкий спектр софт-скілів, що стає важливим компонентом їх підготовки до подальшого життя та кар'єри.

Сучасні методи для впровадження та удосконалення м'яких навичок учнів в школі включають: менторство та кураторство, позаурочні заходи та проекти, рефлексія та самооцінка, індивідуалізація навчання, використання рольових моделей, постійна підтримка та мотивація.

Організація програм менторства, де старші учні або вчителі допомагають молодшим розвивати софт-скіли через особистий приклад та практичні поради. Спільні заходи, такі як волонтерська робота, спортивні змагання, творчі проекти тощо, що сприяють співпраці та взаємодії учнів. Впровадження практики регулярної рефлексії та самооцінки, під час якої учні можуть аналізувати свої дії та взаємодію, виявляти сильні та слабкі сторони та приймати кроки для покращення. Індивідуалізація навчання – це про врахування індивідуальних потреб та особливостей кожного учня при плануванні та організації навчального процесу для максимального розвитку їхніх м'яких навичок [7].

Використання рольових моделей, а саме запрошення гостей або проведення інтерв'ю з успішними особистостями, які можуть стати прикладом для учнів у розвитку конкретних софт-навичок.

Постійна підтримка та мотивація сприяє створенню сприятливого середовища, де учні відчувають підтримку та отримують стимул для постійного розвитку та вдосконалення м'яких навичок. Ці підходи можуть бути використані для створення цілісного плану розвитку м'яких навичок учнів у школі, що сприятиме їхньому успіху та самореалізації в майбутньому.

М'які навички є надзвичайно корисними для учнівства з багатьох причин. Адже вміння ефективно спілкуватися, працювати в команді та

критично мислити допомагає учням краще засвоювати матеріал та досягати академічних успіхів. Багато майбутніх робочих місць вимагатимуть від працівників сильних м'яких навичок, таких як комунікація, критичне мислення та співпраця. Розвиток цих навичок у школі готує учнів до майбутньої професійної діяльності. Також вміння ефективно спілкуватися, виражати емпатію та керувати конфліктами допомагає учням побудувати позитивні взаємини з однокласниками та вчителями. Розвиток софт-скіллів, таких як самоорганізація, управління часом та саморефлексія, допомагає учням стати більш самостійними та впевненими в собі, учні, які володіють м'якими навичками, частіше відчувають себе успішними та задоволеними в житті.

Можна зробити висновок, що м'які навички грають важливу роль у житті учнів, допомагаючи їм розвиватися, досягати успіху та створювати позитивні взаємини з оточуючими.

Розвиток м'яких навичок - це постійний процес, який вимагає від учнів постійного зусилля та практики для досягнення успіху в навчанні та житті, бо у сучасному світі, де важливо пристосовуватися до змін та працювати в команді, м'які навички стають ключовими факторами у формуванні соціальної компетентності.

Вчителі, батьки та співробітники школи відіграють важливу роль у навчанні та розвитку м'яких навичок учнів, надаючи їм підтримку, наставництво та можливості для вдосконалення. Закликання для усіх учасників освітнього процесу активно працювати над розвитком цих навичок, сприяє підготовці учнів до успішного майбутнього та реалізації їхнього потенціалу в повному обсязі.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія.
https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційнокомунікаційні_технології (дата звернення: 01.04.2024).
2. Длугунович Н. А. Softskills як необхідна складова підготовки ІТ фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки*. 2020. № 6. С. 239–242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2014_6_47 (дата звернення 02.04.2024).
3. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «soft skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. *Soft skills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: тези доповідей* (Київ, 21 лютого 2020 р.). Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. С. 31–34.

4. Коваль К. Розвиток «softskills» у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

5. Медвідь Т., Терешенко Н. Формування soft skills у процесі фахової підготовки майбутніх хореографів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 4, 2021. С 165-178.

6. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 126 «Інформаційні системи та технології». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/45011> (дата звернення: 10.04.2024).

7. Europe Direct is a service to help you find answers to your questions about the European Union. British Council: website. URL: <http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/youth-iactionkeycomp-en.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Лєдок М. В.

Актуальність проблеми. В умовах розвитку інформатизації освіти та створення інформаційного освітнього простору підвищуються вимоги до рівня інформатичних компетенцій вчителів початкової школи. Це підкреслює актуальність завдання вищої педагогічної освіти у підготовці компетентного, конкурентоспроможного фахівця, здатного самостійно та творчо вирішувати професійні завдання.

Реформування української освіти також має на меті активне впровадження інновацій, про що затверджено в нормативних документах та Державному базовому стандарті повної загальної середньої освіти. В останні роки у відповідності до нормативних документів змінилися вимоги до підготовки вчителів, які зможуть навчати дітей згідно Концепції Нової української школи. При цьому інформаційно-комп'ютерні технології відіграють неабияку роль для становлення особистості молодого покоління: інтелектуально розвиненого, соціально адаптованого, морально та психологічно стійкого. Саме тому підготовка майбутнього вчителя початкових

класів та розвиток його інформатичної компетентності є цілісним, динамічним, різнорівневим процесом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення різних аспектів формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, у тому числі й вчителя початкових класів, знаходимо у дослідженнях В. Бикова, М. Жалдака, А. Коломієць, Н. Морзе, Л. Петухової, Ю. Рамського, Є. Смірнкової-Трибульської, О. Співаковського, О. Спіріна, Ю. Триуса та ін.

Теоретико-методичні та практичні основи формування інформатичних компетентностей підготовки майбутніх учителів початкових класів відображені у працях В. Барановської, О. Барної, А. Коломієць, Н. Морзе, Л. Петухової, О. Пінчук, Ю. Рамського, О. Спіріна, О. Шиман та інших.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей формування інформатичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап реформування освітньої системи України включає розвиток інформатичної компетентності, підвищення ефективності застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі, а також підтримку та вдосконалення інформаційного середовища закладів освіти.

На думку вчених інформатична компетентність включає вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати та передавати її за допомогою реальних об'єктів і інформаційних технологій [3, с. 291].

М. Головань трактує інформатичну компетентність, як інтегративне утворення особистості, яке інтегрує знання про основні методи інформатики та інформаційних технологій, уміння використовувати наявні знання для розв'язання прикладних задач, навички використання комп'ютера і технологій зв'язку, здатності подавати повідомлення і дані у зрозумілій для всіх формі і виявляється у прагненні, здатності і готовності до ефективного застосування сучасних засобів інформаційних та комп'ютерних технологій для розв'язання завдань у професійній діяльності і повсякденному житті, усвідомлюючи при цьому значущість предмета і результату діяльності [1, 322–323].

Л. Петухова зазначає, що інформатична компетентність сприяла докорінній зміні середовища, зробила його активним, більш агресивним, змінила систему цінностей, а людина у свою чергу змінює соціальне середовище [2, с. 321].

Таким чином, здійснивши аналіз наукових праць з досліджуваної теми, ми дійшли висновку, що інформатична компетентність полягає у вмінні особистості використовувати систематизовані знання, навички та вміння для

збору й обробки інформації в різних сферах людської діяльності, ефективного виконання професійних завдань і свідомого передбачення наслідків своїх дій.

На основі цього визначення можна зазначити, що інформатична компетентність майбутнього вчителя початкових класів являє собою комплексне поєднання знань, умінь, навичок, мотивації та особистісних якостей для здійснення педагогічної діяльності в галузі інформаційно-комп'ютерних технологій.

Важливою частиною інформатичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів є мотиваційна складова, а саме: зацікавленість у роботі, наявність цілей, готовність до розв'язання проблем, креативність, аналітичні навички, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

На наш погляд, головними чинниками, що сприяють розвитку інформатичних компетентностей майбутніх вчителів початкових класів у закладі вищої освіти, є:

- достатній обсяг практичних і лабораторних робіт, які передбачають застосування комп'ютерної техніки;
- дослідження методів викладання профільних педагогічних та методичних освітніх компонентів;
- виконання самостійної роботи з програмним забезпеченням для початкових класів, електронними навчальними матеріалами та веб-ресурсами;
- застосування завдань для самостійного опрацювання, які включають пошук інформації в мережі Інтернет, засобів для комунікації та дистанційної освіти;
- навчання здобувачами методам використання інформаційних технологій на різних етапах уроку.

Підготовка майбутніх учителів до використання комунікаційних технологій у професійній діяльності визначається психологічною та навчальною підготовленістю здобувачів у сфері комп'ютерних технологій, їхньою готовністю до інноваційних завдань і належним рівнем інформаційних знань.

Освітній процес у закладі вищої освіти слід організувати так, щоб заохочувати прагнення освоювати комп'ютерні технології:

- під час занять з методики викладання шкільних предметів потрібно створювати завдання та ситуації, орієнтовані на професійну діяльність, які стимулюють інтерес до вивчення ІКТ;
- освітній процес має бути організований з використанням технічних засобів, а також демонстраційних та дидактичних матеріалів, розроблених за допомогою ІКТ.

Значним є застосування проєктної діяльності, під час якої майбутній вчитель може об'єднувати знання та навички з різних галузей науки, техніки та творчості, створювати, обробляти та представляти кінцевий продукт за допомогою комп'ютерної техніки. На наш погляд, проєктна діяльність є сильним стимулом для організації дослідницької роботи, дистанційного навчання та самонавчання.

Дослідження показує, що ключовими складовими формування інформатичної компетентності у майбутніх вчителів початкових класів є:

- навички використання комп'ютерної техніки;
- здатність застосовувати відповідні програми для створення та оформлення текстових документів, розробки презентацій і публікацій;
- здатність використовувати інформаційні технології для показу аудіо- та відеоматеріалів;
- вміння створювати тестові завдання і організовувати комп'ютерне тестування;
- навички аналізу табличних даних та візуалізації інформації (створення діаграм і графіків);
- навички створення власних електронних навчальних матеріалів (електронних посібників), а також інтерактивних дидактичних ресурсів (за допомогою сучасних хмарних сервісів);
- навички використання Інтернет для вирішення педагогічних завдань: організація пошуку, обміну та зберігання інформації, доступ до наукових і методичних матеріалів.

Висновки. Таким чином, результати нашого дослідження свідчать, що інформатична компетентність майбутнього вчителя початкових класів є складовою його загальної педагогічної культури, критерієм професійної майстерності та відповідності світовим стандартам у сфері вищої освіти. Тому професійна компетентність вчителя початкових класів характеризується не лише знаннями та навичками в галузі ІКТ, але й готовністю до самоосвіти, розвитку творчого педагогічного потенціалу, соціальної відповідальності, здатністю до рефлексії, інформаційної творчості в освітньому процесі, вмінням самостійно формулювати педагогічні завдання та знаходити ефективні методи їх розв'язання, а також аналізувати та оцінювати отримані результати.

Список використаних джерел

1. Головань М. С. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження. *Збірник наукових праць*. Харків : УІПА, 2007. № 16. С. 322–323.

2. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Херсон, 2009. 564 с.

3. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія. Київ. 2003. С.221.

РОЗВИТОК ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Дорош Т. Л., Лисенко Д.

Актуальність проблеми. Однією з актуальних завдань сучасної музичної освіти є формування кваліфікованого фахівця, який добре володіє грою на музичному інструменті, розуміє, що технічне виконання існує в нерозривній єдності з художнім, усвідомлює важливість цього процесу для своєї майбутньої професійної діяльності. Відповідно до цього, варто приділити особливої уваги технічному розвитку здобувачів музичного мистецтва, виховувати в них свободу та координацію виконавського апарату, щоб мати можливість у повній мірі відтворити художній образ музичного твору, уникнути труднощів, що можуть виникнути в процесі виконання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для нашого дослідження важливими є праці Т. Грінченко, В. Кузенкової, Н. Ревенко, М. Демидової та інших науковців у галузі музичного мистецтва, які розглядають технічні завдання, як роботу над якістю звучання, фразуванням, навіть в елементарних технічних фігурах, що в сукупності сприяє подоланню технічних труднощів.

Мета дослідження – розкрити роль і значення технічних навичок здобувачів музичного мистецтва в освітньому процесі, що суттєво впливають на їхній професійний розвиток.

Із урахуванням цього, основними завданнями є:

- опрацювання відповідної методичної літератури та Інтернет ресурсів;
- розкриття ролі технічних вправ для набуття відповідних навичок;
- ознайомлення зі способами роботи над розвитком технічних навичок у процесі роботи над музичними творами.

Виклад основного матеріалу. Техніка музиканта складає основу будь-якого мистецтва. Вона передбачає володіння всіма прийомами виконавства, заснована на правильному звуковидобуванні, розмаїтій динаміці та зручній аплікатурі, тонкій педалізації, майстерній побудові фраз та поліфонічному звуковому

мисленні, а також спритному та швидкому виконанні. Техніка – сукупність способів і навичок, потрібних для художнього виконання музичних творів [5].

Автор навчально-методичного посібника «Інструментальне виконавство (Фортепіано)» Н. Ревенко не зводить техніку лише до поняття швидкої, спритної чи гнучкої гри. Вона розглядає це як набагато ширший, об'ємний аспект роботи, де домінує техніка художнього вираження, ритм виконання, динаміка, артикуляція тощо. Не треба думати, що повсякденна робота над розвитком технічних навичок не впливає на виконавський задум, саме вона допомагає глибше зрозуміти досліджуваний твір, конкретизує, покращує, уточнює початкове уявлення про нього, – констатує вчена [4, с. 80–81].

Техніка необхідна виконавцеві, оскільки вона слугує як допоміжний засіб, що розвиває виконавські навички. Постійна гра гам, вправ, акордів, довгих та коротких арпеджіо, хроматичних гам не лише зміцнюють м'язи, а й розвивають пальцеву швидкість, виробляють звичку до виконання ряду технічних формул, що зустрічаються в творах.

Укладач програми-конспектів «Методика навчання гри на музичному інструменті (фортепіано)» В. Кузенкова в роботі над розвитком техніки вказує на вміння грати гами зі зміною позицій: переносити руки по горизонталі за допомогою підкладання та перекладання пальців, застосовуючи позиційний метод – 1-3, 1-4 пальці із зупинками і на *crescendo* (поступово посилюючи звучання) до кінця кожної позиції; метод ритмічного варіювання – різними ритмічними варіантами. Під час гри акордів відчувати п'ятий палець, оскільки у верхніх нотах, що виконується цим пальцем, міститься мелодія. Короткі та довгі арпеджіо вимагають активної участі, гнучкості зап'ястя для збереження плавності та цілісності лінії [3, с. 142–143].

На думку Т. Грінченко, дослідниці музичного мистецтва, технічна вправа необхідна для того, щоб поліпшити та зробити звичними й зручними рухи обох рук, що є необхідними для виконання музичного твору. Вправа пов'язана з музикою, має конкретну практичну мету, а не лише спрямована на розвиток фізичного руху [1, с. 68].

Вправи слід обирати прості й зрозумілі, що сприятимуть закріпленню необхідних навичок. У подальшому, кожне технічне завдання буде зустрічатися в п'єсах, де також необхідно відокремити технічний пасаж та відпрацювати його як вправу. Під час гри обов'язково спрямовувати свою увагу на досягнення відповідних фізичних відчуттів, стежити, щоб кисті рук не були затиснуті, перевантажені, кожен раз відчувати свободу й легкість. Оскільки технічні вправи мають допомогти виконавцеві розвивати спритність, цілеспрямованість рухів, викликати насолоду та емоційне задоволення в опрацюванні швидких пасажів.

Розвиток технічних навичок здобувачів музичного мистецтва в освітньому процесі означає:

- налагодження контакту із клавіатурою (гра вільними руками, без напруги, зайвих рухів, відчуття комфорту та задоволення від свого виконання);
- уміння відтворювати різноманітні прийоми гри (поєднання дрібної та крупної техніки);
- реагування на помилки, які не варто проходити повз, а зупинитися, відпрацювати, доводити до логічного завершення;
- здатність аналізувати своє виконання, контролювати власні дії, обмірковувати та обирати зручну аплікатуру, відпрацювати технічні труднощі.

Технічний розвиток здобувачів музичного мистецтва відбувається й під час гри інструктивних етюдів (з лаконічною мелодикою та простими гармоніями), де перш за все, слід прагнути до розвитку свободи рук, не напружувати їх, залишати вільними від плеча до кінчиків пальців, застосовувати гнучкість зап'ястя. Окрім цього, технічні п'єси націлені на розвиток швидкості, чіпкості, активності та спритності пальців, містять деякі труднощі, на які варто звертати увагу.

Типовими недоліками під час виконання етюдів є:

- нерівність у звуковому та ритмічному плані через те, що кожному пальцю властиві індивідуальні особливості звучання, що потребує особливої уваги для розвитку;
- нездатність доводити фразу до логічного завершення;
- неспроможність узгоджувати свої рухи в позиційних змінах;
- статичність, інертність, відсутність динамічного розвитку;
- поверховість звучання, брак слухового контролю;
- недостатня розвиненість артикуляційного апарату (немає чіткої промови кожного звука).

Колектив авторів навчального посібника «Основний музичний інструмент» наполягають на необхідності під час добору етюдів враховувати:

- охоплення всіх видів техніки для її комплексного розвитку;
- особливість індивідуального виконавського апарату виконавця;
- розвиток або вдосконалення певної виконавської техніки на музичному інструменті (опрацювання гам або акордів, дрібних пасажів тощо);
- вивчення етюдів як додаткове тренування для розвитку певних виконавських навичок (перенесення набутих знань на інші музичні композиції) [2, с. 72].

Отже, технічний розвиток, що є базовим для майбутніх учителів музики, продовжується й удосконалюється в етюдах.

Розглянемо технічний матеріал – етюди, що опрацьовуються на занятті з «Методики викладання фахових дисциплін (фортепіано)». Так, для розвитку

техніки учнів молодших класів закладів спеціалізованої мистецької освіти (далі – ЗСМО) майбутнім фахівцям пропонується опрацювати етюди, серед яких є дві невеликі за обсягом п'єси І. Берковича (ля мінор), українського композитора, педагога, піаніста, автора книги «Школа гри на фортепіано», музики для дітей тощо.

Перший етюд представлений мелодійною лінією у вигляді шістнадцятих пасажів у правій руці, другий – мелодія переміщується в нижній регістр, тепер вона звучить у лівій руці, у правій – замість інтервалів – акордова побудова. Ці етюди зручні у виконанні, зрозумілі з тієї позиції, що сильні долі співпадають в обох руках. Музичні твори націлені на відпрацювання п'ятипальцевої техніки (майже без підкладання першого пальця), цільність виконання фраз, чітку артикуляцію кожного звука, запобігання гри в'ялими пальцями, рівномірний розвиток дрібної моторики обох рук.

Доцільно також здійснити гармонічний аналіз цих творів, які складаються з двох частин, де друга є контрастною по відношенню до першої у динамічному та тональному плані (перше проведення на forte, друге – piano в тональностях Ре мажор, Соль мажор, До мажор тощо). Визначальним для технічного розвитку є чітка артикуляція пасажів із поступовим посиленням звучання (cresc.) у висхідному русі й поступовим спадом звучання (dim.) – у низхідному. Застосування динамічних нюансів у роботі над етюдами розвиває звукові якості техніки, слуховий контроль, привчає виконавця уважно стежити за розвитком мелодійної лінії.

Для середніх класів ЗСМО можна обрати «Вибрані етюди» К. Черні за редакцією Г. Гермера № 23 Соль мажор (Т. I) та № 29 Ре мажор (Т. II). Етюди Карла Черні, австрійського композитора й піаніста, є вагомими для технічного розвитку виконавця. Перший № 23 – складається з двох контрастних частин, де домінують не лише дрібні пасажі шістнадцятих із підкладанням першого пальця, а й акордова фактура. У другій частині мелодія в правій руці переходить у нижній регістр, ліву руку, і звучить у домінантовій – Ре мажорній тональності. У коротких чотиризвучних арпеджіо варто зберігати плавність і цілісність єдиної мелодійної лінії, а також передбачати рівномірність руху.

Під час виконання акордів звертати увагу на зібраність пальців, їх цупкість, «хапальну» активність. У той же час має бути миттєве звільнення кисті, відчуття свободи всієї руки від плеча до кінчиків пальців. Щоб прослухати всі звуки акорду, можна запропонувати наступну вправу: взяти повністю акорд, а далі один із звуків знімати разом із пальцем, і навпаки: до одного звука поступово додавати інші. Тобто, варто прослухати акордову побудову інтервалами в різних сполученнях. Отже, вважаємо, що цей етюд є корисним для вироблення чіткості та плавних, не різких переходів.

Другий етюд № 29 – також складається з двох контрастних частин, де в основному звучать стрімкі пасажи шістнадцятих (темп Allegro). Тут доцільно самому здобувачу музичного мистецтва підібрати ті вправи, що допоможуть подолати технічні труднощі в подальшій роботі безпосередньо вже з учнем. Серед них: розібрати пасаж на позиційні групи (після підкладання першого пальця), це може бути п'ять та три нот; гра в прямому та зворотному напрямку пасажів зі збереженням однакової аплікатури у висхідному та низхідному рухах; зупинки на першому пальці, щоб відчутти однакове виконання всіх звуків.

У старших класах ЗСМО варто звертати увагу на розвиток різних видів техніки: як крупної, так і дрібної. Показовим у цьому плані є етюди Олени Косилової, сучасної української композиторки, авторки методичних публікацій, викладача-методиста ПЦК «Фортепіано» Бахмутського коледжу мистецтв імені І. Карабиця.

Розглянемо етюд ля мінор на крупну техніку (октави, акорди), що складається з двох частин. Акордовий пульсуючий акомпанемент, який має звучати легко, пружно, підхоплюється активними «хапальними» рухами октав.

На підготовчому етапі рекомендується опрацювати окремо верхні звуки в октавах для укріплення слабких пальців (5-го та 4-го на чорних клавішах), розтягнути руку на октаву, але не натискати 1-й палець, тримати його в повітрі (аналогічно відпрацювати октавні послідовності в лівій руці). Щоб рука не втомлювалась, варто розпочинати технічні міста в помірному темпі, стежити за гнучкістю зап'ястя, своєчасно звільняти її на коротких паузах. Уміти відчувати свободу та природну вагу руки від плечового суглоба до кінчиків пальців, і спритно, досить швидко, близько над клавіатурою переорієнтовуватися до наступної октавної ходи. У процесі гри етюду бажано проаналізувати горизонтальний рух мелодії, опрацювати окремі елементи об'єднуючим рухом, а потім поступово їх усі об'єднати. Виконання октав можна розучувати із закритими очима в помірному темпі. Тут важливо усвідомлювати рух мелодії, подумки стежити за її розвитком, що допоможе точному попаданню на клавіші. Слід також звертати увагу на артикуляційні та динамічні особливості музичного твору. Так, за допомогою артикуляції можна виявити всі елементи фактури. За допомогою динаміки – вирішити проблеми горизонтального розвитку музики.

Отже, виконання цього етюду передбачає:

- розвиток октавної та акордової техніки з дотриманням зміни праці та відпочинку;
- застосування розумної економії рухів і вимогливості до слухового контролю;
- уміння орієнтуватися в гармонічному розвитку мелодійної лінії, досягнення більшої рухливості, тривалої витримки.

Наступним технічним етюдом для старших класів ЗСМО є джазові твори А. Дворжака, чеського композитора та диригента епохи романтизму. Його твори відрізняються багатством мелодії, розмаїтими ритмами, незвичними гармоніями. Так, джазовий Фа мажорний етюд № 11 (Jazz-Klavier-Etüden 2) передає специфіку цієї музики – тонкощі фразування, інтонаційну виразність, синкопований ритм, акцентування тощо. Динаміка вказує на імпровізаційну манеру виконання джазової музики, де мелодична лінія має рухатися в досить жвавому темпі (Vivo). Завдяки джазовій гармонії (пониження III та VII ступені в мажорному звукоряді: у нашому випадку це – ля бемоль та мі бемоль), виконавець може повністю зануритися в прекрасний, безмежний океан цієї музичної композиції. Виконувати етюд варто начебто «розгойдуючи», інакше це буде не джаз, але в той же час – дотримуватися гри в стрімкому темпі. На підготовчому етапі не зайвим буде розпочинати розучування тексту під метроном у повільному темпі, звертаючи увагу на ритмічні елементи джазу.

Висновки. Отже, для розвитку технічних навичок здобувачів музичного мистецтва слід застосовувати розмаїті прийоми: виокремлювати окремі побудови в музичному творі, добирати зручну аплікатуру та застосовувати спеціальні вправи, які мають бути корисними, цільовими, сприяти швидкій реалізації задуманого.

Дослідження має подальшу практичну перспективу, оскільки технічний розвиток є складним і багатограним явищем, який сприяє розвитку точності та вправності звучання в партіях обох рук виконавця. У результаті посилюється слуховий та руховий контроль над ритмічною та звуковою точністю виконання, що складає основу технічної спроможності здобувача музичного мистецтва, сприяє загалом удосконаленню виконавської майстерності музичного твору.

Список використаних джерел

1. Грінченко Т. Д. Методика викладання фахових дисциплін : навч.-метод. посіб. Вінниця, 2020. 204 с.
2. Демидова М. Г., Левицька І. М., Новська О. Р. Основний музичний інструмент : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем ОПП Середня освіта (Музичне мистецтво), спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво); ОПП Музичне мистецтво, спеціальність 025 Музичне мистецтво. Одеса : Університет Ушинського, 2020. 200 с.
3. Кузенкова В. П. Методика навчання гри на інструменті (фортепіано) : програма-конспект для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації. Вінниця : Нова книга, 2008. 180 с.
4. Ревенко Н. Інструментальне виконавство (Фортепіано) Ч. 1 : навч.-метод. посіб. Миколаїв : «РАЛ-поліграфія», 2018. 316 с.

5. Словник музичних термінів. Київ : Видавець Карпенко В. М., 2017. С. 253.

СУЧАСНІ СУРДОТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕДУКАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Лотарева К. М.

Актуальність проблеми. Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.) провідними засадами державної політики у галузі освіти та принципами освітньої діяльності є забезпечення рівного доступу до освіти та розвиток інклюзивного освітнього середовища. Очевидно, що для реалізації цих принципів має забезпечуватись адаптація освітньої діяльності та корекція індивідуальної програми розвитку відповідно до категорії особливих освітніх потреб дітей та сучасного розвитку суспільства. Зокрема, однією з актуальних проблем в Україні є забезпечення якісної освіти дітей з порушеннями слуху.

Слід зазначити, що стрімкий науково-технічний прогрес продукує потужну інформатизацію: потік нової інформації, необхідність у сприйнятті великого обсягу інформації за короткий час, що значно ускладнює освітній процес, зокрема едукацію дітей з порушеннями слуху. І магістральну роль у вирішенні зазначеної проблеми відіграють сурдотехнічні засоби, які вже сьогодні є незамінними компонентами системи освіти, що здатні вирішити нагальні проблемні питання в освіті дітей з порушеннями слуху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні у галузі сурдотехніки для освіти дітей з порушеннями слуху активно проводяться різноаспектні дослідження, що спрямовані на вдосконалення освітніх технологій, методів, прийомів та засобів. Серед провідних дослідників у сфері зазначеної проблеми, слід відзначити О. Борисенко, В. Жук, К. Луцько, В. Литвинову, О. Мартинчук, Б. Мороз, В. Шевченка. Однак, і на сьогодні проблема використання спеціальних сурдотехнічних засобів для освіти дітей з порушеннями слуху в Україні залишається актуальною і потребує більш детального вивчення.

Метою дослідження є розкриття ефективності сучасних сурдотехнічних засобів та новітніх технологій едукації дітей з порушеннями слуху.

Виклад основного матеріалу. Ключову роль у розвитку новітніх технологій едукації дітей з порушеннями слуху відіграє використання сучасних сурдотехнічних засобів. Поділяючи думку В. Шевченка,

під сурдотехнічними засобами розуміємо технологічні адаптивні слухові пристрої, засоби слухопротезування, спеціальне програмне забезпечення та технологічні інновації, що здатні компенсувати у дітей порушення природних слухових функцій організму [3, с. 158].

Використання сурдотехнічних засобів дозволяє створити особистісно зорієнтоване освітнє середовище; покращити комунікацію; полегшити едукацію; візуалізувати мовлення та представити його в інтерактивному форматі; реалізовувати інклюзивне середовище у закладах освіти; забезпечити рівний доступ до освіти дітей з порушеннями слуху, сприяючи їхньому ефективному навчанню, вихованню та розвитку; стимулювати всебічний розвиток дітей; полегшити рутинне життя і сприяють ефективній інтеграції дітей в сучасне суспільство.

На основі аналізу літератури [1, 3], з'ясовано, що до спеціалізованих сурдотехнічних засобів, призначених для підсилення звуку, полегшення його сприйняття, розуміння мовлення й оптимального чуттєвого сприйняття, належать слухові пристрої та засоби слухопротезування, такі як-от:

- слухові апарати – пристрої, які поміщуються в аудіальний канал або за вухо;
- системи кохлеарної імплантації – хірургічно встановлені пристрої, що замінюють функцію пошкоджених частин внутрішнього вуха;
- FM-системи – бездротові системи передачі звуку.

Окрім спеціалізованих сурдотехнічних засобів вагому роль у ефективності едукації дітей з порушеннями слуху відіграють спеціальні програмні засоби – програмне забезпечення для девайсів (комп'ютерів, планшетів або смартфонів), спеціальні додатки, що адаптовані для едукації зазначеної категорії дітей та активізації їх участі в освітньому процесі. Серед таких слід виокремити:

- програми для розвитку мовлення та артикуляції – сприяють удосконаленню мовленнєвих й артикуляційних навичок через використання інтерактивних завдань, вправ, тренажерів тощо;
- програми для слухового сприймання та формування навичок читання з губ – спрямовані на тренування слухового сприймання та мовних навичок через навчання дітей відрізняти та розрізняти різні звуки, мовні елементи; визначення мовних елементів за мімікою та рухами губ тощо;
- програми для навчання жестової та словесної мови – ігри, вправи, тренажери, якими передбачається вивчення мови жестів та розвиток словесних навичок
- програми для цілеспрямованого розвитку психічних пізнавальних процесів – спрямовані на розвиток когнітивних функцій, пам'яті, уваги,

мислення (логічні ігри та головоломки, тренажери, медитаційні та релаксаційні програми)

- корекційно-розвивальні програми для дітей з порушеннями слуху – спрямовані на покращення їхнього розвитку та адаптації до навколишнього середовища (аудіотерапія, розвивальні ігри та завдання тощо) [1, 2, 3].

Висновки. Отже, сучасні сурдотехнічні засоби продукують інтенсивний розвиток новітніх технологій едукції дітей з порушеннями слуху. Завдяки новітнім технологіям можна забезпечити рівний доступ до освіти для дітей з порушеннями слуху, створити сприятливі умови для їх едукції в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Дитина зі світу тиші : на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад. : Н.А. Зборовська та ін.; за ред. С.В. Кульбиди Київ : «СПКТБ УТОГ», 2011. 328 с.

2. Мартинчук О. В., Луцько К. В. Комплексна організація компенсаторно-корекційної допомоги дітям з порушеннями слухової функції. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2016. Вип. 32. Ч. 1. С. 175–180.

3. Освіта дітей з порушеннями слуху : сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. Київ : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. 250 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ВОЛЕЙБОЛУ ТА РУХЛИВИХ ІГОР В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лук'янченко С. П.

Актуальність проблеми. Підвищення ефективності уроків фізичної культури має велике значення для досягнення освітніх, виховних та оздоровчих цілей. У контексті змісту освітніх програм з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти поєднання волейболу та рухливих ігор на уроках фізичної культури є актуальним та потребує пошуку нових методичних прийомів, які сприятимуть підвищенню якості навчання та організації учнів в освітньому середовищі, позитивному впливу на фізичне здоров'я та загальний розвиток здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження в галузі фізичної культури та спорту підтверджують актуальність проблеми щодо підвищення ефективності уроків фізичної культури, оскільки в умовах дистанційного навчання є ключовим завданням для досягнення освітніх, виховних та оздоровчих цілей. Дослідження підтверджують, що рухливі ігри та волейбол є важливими елементами фізичного виховання учнів, оскільки вони сприяють розвитку рухової активності, підвищенню функціонального стану та попередженню травматизму.

Мета дослідження полягає в пошуку нових методичних прийомів навчання та організації учнів на уроках фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Одна з головних проблем навчальної роботи з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти – це підвищення ефективності уроку для вирішення освітніх, виховних та оздоровчих завдань.

Вчитель фізичної культури має знайти нові методи та прийоми навчання здобувачів освіти на уроках фізичної культури.

Серед різних фізичних вправ, які сприяють гармонійному фізичному розвитку, важливе місце належить рухливим іграм та волейболу. Вони істотно впливають на спортивну майстерність, на оптимізацію життєдіяльності, є важливим компонентом фізичного здоров'я учнів.

Поєднання на уроці фізичної культури елементів гри у волейбол та відповідних рухливих ігор може бути одним із напрямків пошуку шляхів значного підвищення ефективності уроку фізичної культури.

Вчитель фізичної культури знайомить здобувачів освіти з тактикою гри, основними правилами та умовами. Під час роботи з учнями особливої уваги надають перевагу передачам і подачам м'яча. Технічні й тактичні прийоми гри у волейбол успішніше засвоюються учнями з розвинутою швидкістю реакції й орієнтування, дій-відповідей на сигнали й переміщення, а також стрибучістю, силою та рухомістю кистей рук, умінням робити швидкий ривок з місця й змінювати напрямок руху. Для розвитку цих якостей використовують підготовчі вправи [1; 2].

На початковому етапі навчання тактиці гри необхідно звертати увагу на:

1. Розвиток у гравців тактичного мислення, швидкості складних реакцій, творчої ініціативи та здібності прогнозування розв'язку рухових завдань.
2. Навчання гравців індивідуальним діям і простій взаємодії з партнерами у нападі та захисті, навчання командним діям у нападі та захисті, що визначається розміщенням гравців на майданчику і розподілом їх функцій.
3. Командні дії гравців.
4. Індивідуальну тактичну підготовку, яка є фундаментом під час

оволодіння умінням взаємодіяти зі своїми партнерами.

Формування кожного гравця відбувається за двома взаємопов'язаними напрямками: удосконалення в універсальних навичках гри і удосконалення в навичках, специфічних для виконання визначених функцій.

Для закріплення необхідно проводити рухливі ігри та ігрові вправи, що наближені за змістом до волейболу. Ефективними засобами формування техніко-тактичних умінь з волейболу є відповідні рухливі ігри. Організація і методика їх проведення повинні забезпечувати [1]:

- свідоме засвоєння знань, умінь;
- розвиток потреби в заняттях фізичною культурою та спортом;
- урахування індивідуальних особливостей кожного учня (за підготовленістю статтю, фізичним та психічним розвитком);
- сприяння розвитку самооцінки рухів;
- виховання звички до активного рухового відпочинку;
- починаючи з 5 класу частина рухливих ігор за змістом може бути різною для хлопців та дівчат;
- дотримання безпеки життєдіяльності;
- розуміння учнями визначення місць команд, оголошених результатів гри;
- виховання бажання покращити свої результати.

Окрім того, рухливі ігри повинні викликати позитивні емоції, бути посильними для учнів, різноманітними по характеру дій, організації, застосуванням інвентарю.

Необхідно розрізняти рухливі ігри за переважним розвитком фізичних якостей, за переважним спрямуванням на вивчення техніки волейболу відповідно до етапу навчання.

Основою методики застосування рухливих ігор на уроках фізичної культури на початковому етапі на якісне виконання кожного руху; на етапі поглибленого вивчення – формування відчуття вправи в цілому; на етапі закріплення – точність виконання рухів між окремими учнями, групами учнів.

При формуванні дій з м'ячем доцільно використовувати різні орієнтири, які інформують учня про межі та якість виконання вправ, рухів та їх результат.

Висновки. Поєднання волейболу та рухливих ігор на уроках фізичної культури значно підвищує ефективність навчання, виховання та оздоровлення учнів в освітньому середовищі. Використання тактики гри волейболу сприяє розвитку мислення учнів, швидкості реакції та командної взаємодії.

Особлива увага має надаватися технічним та тактичним аспектам гри з м'ячем, зокрема передачам та подачам, для досягнення успішних

результатів.

Застосування рухливих ігор на уроках фізичної культури важливо ретельно планувати з урахуванням фізичних та психологічних особливостей кожного учня. Важливо забезпечити різноманітність вправ, яка сприяє позитивним емоціям та активному руховому відпочинку.

Отже, поєднання на уроках фізичної культури у закладі загальної середньої освіти волейболу та рухливих ігор є важливим кроком у підвищенні якості фізичного виховання здобувачів освіти та досягненні поставлених освітніх, виховних та оздоровчих цілей.

Список використаних джерел

1. Гринченко І., Карацуба Р. Використання спеціальних комплексних вправ на початковому етапі підготовки юних волейболістів. URL: dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ed110a1b-a372-4f62-9d0b-55a1e21de977/content (дата звернення: 10.04.2024).

2. Гринченко І., Сірий О., Тихонова А. Використання вправ акробатичної спрямованості у навчально-тренувальному процесі юних волейболісток 12–14 років. *Спортивні ігри*. 2021; 4(22). URL: https://journals.uran.ua/sports_games/article/view/281509 (дата звернення: 10.04.2024).

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ЕДУКАЦІЙНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ STEM-ОСВІТИ

Лучанінова О. П.

Актуальність проблеми. В умовах трансформації вищої світи заклади вищої освіти, проводячи цифровізацію у закладі, опікуються проблемою відкриття нових спеціальностей, в основі яких цифрові навички мали б провідне місце. Однією з таких спеціальностей є професійна підготовка вчителів за спеціалізацією STEM-орієнтоване навчання.

Моніторинг ринку праці у Дніпровському регіоні підтвердив запити багатьох шкіл на вчителів такого фаху. Як у вищій, так і середній освіті відбувається інтеграція дисциплін і предметів: спеціальність 014 (вчитель за спеціалізацією STEM-орієнтоване навчання), придбавши ознаки освітнього тренду, дає можливість реалізувати інтегрований, міждисциплінарний підхід до навчання і підготовки таких фахівців, здатних, наприклад, розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері освіти, фізики, математики, інформатики

та STEM. Важливими й необхідними є концептуально-едукативні основи цієї підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі є достатньо теоретичних праць про едукативні основи професійної підготовки, навчання учнів/студентів: едукативна як освітній процес у середній і вищій школі (Вишневецький О., підручник «Педагогіка»); едукативна як ефективний засіб цілісності навчально-виховного процесу в технічному ВНЗ (Кочубей А.); сучасні проблеми едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці; сутність понять «концепція», «педагогічна концепція» та «едукативна» (Прокопенко А.); католицьке виховання з точки зору едукативної (Браславець О.); методи едукативної і робурсації (практична педагогіка); міжкультурна едукативна, мова - едукативна – інтеграція (Станкевіч К.); едукативна майбутніх працівників соціальної сфери основ турботи про себе (Коляденко С., Ілляна О.) та ін..

Мета дослідження: розкрити концептуально-едукативні основи підготовки майбутніх вчителів, за спеціалізацією STEM-орієнтоване навчання зокрема.

Виклад основного матеріалу. Тема едукативної не нова, сягає у глибину віків: *educare* - навчання, виховання, а *едукативна* - слово з латинської мови для позначення єдності навчання і виховання. Об'єднання цих слів спрощує «розуміння нерозривності» цих процесів [8].

Так, у польському університеті (Білосток) є відділ наук про едукативну, створено кафедру міжкультурної та елементарної едукативної. Едукативні процеси супроводжують людину як учня, студента, фахівця, особистість протягом життя. Неможливо просто щось знати, знання переходять в іншу стадію – вміння та навички, при цьому людина розвиває себе, свої компетентності і взаємодіє з іншими відповідно до законів моралі і цінностей, які є пріоритетними у суспільстві (виховання). Цілеспрямовано процес едукативної відбувається у закладах освіти, органічно продовжуючись у самоосвіті, саморозвитку й самовихованні людини.

Едукативна - це злите в єдиному процесі виховання і навчання, які здійснюються в спеціально створених умовах (навчально-виховних закладах) за спеціально розробленими програмами, відповідно до поставленої мети і призводять до заздалегідь запланованого продукту.

А. Прокопенко подає наступне визначення поняття «едукативна»: суцільний триєдиний освітній процес (навчання, виховання, розвиток), що направлений на всебічний розквіт особистості, навчання є основою забезпечення бажаного, за новою концепцією, результату підвищення освіченості, вихованості, а відтак, і розвитку особистості, що проявляється

через дію фундаментального філософського закону переходу кількісних змін у якісні і навпаки [4].

О. Вишневський наголошує, що «процес едукації у вищій школі повинен відбуватись через реалізацію ідеї партнерства викладача і студентів, рівність учасників цього процесу, чітку розмежованість функцій» [1].

А. Кочубей аналізує едукацію за її сутністю з позицій загального психолого-педагогічного підходу до вирішення проблеми інтегральної цілісності навчання, виховання і розвитку в цілому та її забезпечення в процесі підготовки фахівців для освітньої галузі зокрема [3].

Процес едукації – це взаємозв'язок діяльності студента і викладача, їхня взаємодія у триєдиній площині, а не суб'єктно-об'єктний вплив. Ключовими є слова – партнерська освітня взаємодія, спрямована на кінцевий результат у навчанні, розвитку і вихованні студента.

Термін «education» повною мірою передає триєдиний процес навчання студентів: навчаючись, він розвиває себе й отримує виховний вплив від змістовного наповнення навчальної інформації. За філософськими положеннями, студент сам себе створює під час навчання і через навчання, бо в роки перебування в університеті це його праця. А взаємодія студента з довкіллям, суспільством впливає на якісні зміни в ньому як особистості.

Процес едукації у вищій школі передбачає свободу навчальних дій студента і зміну функції викладача, який має стати коучем, тьютором, фасилітатором навчально-самостійної діяльності студента. Викладач не вимагає, а скеровує, допомагає студенту, кожен має свою суб'єктну свободу. Переклад терміна «*educandum*» найбільше передає цей процес, у результаті якого студент стає «навчений, вихований, освічений».

Едукація в закладах вищої освіти передбачає формування загальних, професійних та фахових компетентностей майбутніх учителів. Здійснюючи професійну підготовку майбутніх вчителів зі спеціалізації STEM-орієнтоване навчання, викладач спирається на концептуально-едукаційні основи цього процесу. Такі основи/засади ефективної системи освіти майбутнього закладені у «Навчальному компасі ОЕСР 2030» (2019) – концептуального документу, який визначає принципи майбутнього ефективного навчання у контексті учня [6]. Стиль едукації залежить від співвідношення методів навчання, навчальної інформації, спрямованості виховного впливу. У таблиці 1 подаємо структурні компоненти педагогічної концепції підготовки вчителів за спеціалізацією STEM-орієнтованого навчання. Концепція - як візія, ідея, шлях до практичного втілення – дає теоретичне підґрунтя для нових характеристик професії вчителя.

Структурні компоненти педагогічної концепції підготовки вчителів
STEM-орієнтованого навчання

Структурні компоненти	Характеристика
Загальні положення (мета та завдання концепції, її правове підґрунтя)	якісна підготовка вчителів STEM-орієнтованого навчання для Нової української школи: набуття здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі педагогічної діяльності у сфері базової середньої освіти.
Понятійно-категоріальний апарат (сукупність теоретичних знань про досліджуваний феномен)	Стандарт учителя середньої школи, Стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (нова редакція): поняття, категорії, наукові концепції та принципи, що є основою процесу викладання і навчання, виховання та розвитку здобувачів середньої освіти.
Теоретико-методологічні основи	Компетентнісний, системний, трансдисциплінарний, діяльнісний особистісно-орієнтований підходи та ін. підходи
Ядро (закономірності та принципи: загальні та специфічні)	Обумовленість навчання суспільними потребами. Залежність навчання від умов, в яких воно відбувається. Взаємозалежність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку особистості. Взаємозв'язок навчальних і реальних пізнавальних можливостей учня. Єдність процесів викладання і навчання. Взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм навчання. Принцип науковості, систематичності та послідовності; доступності, дохідливості викладання; зв'язку навчання з життям та ін..
Змістовно-смісловне наповнення (базові концептуальні ідеї організації певного процесу)	Разом із професійними компетентностями формування та розвиток професійних умінь і трансверсальних навичок, а саме: комунікативні навички, критичне та інноваційне мислення, толерантність до невизначеності, здатність до міжособистісної комунікації і командної роботи, до аналізу та синтезу, організації та планування часу.
Педагогічні умови	Готовність до оволодіння професією; мотивація до міждисциплінарної пізнавальної активності; застосування інноваційних форм і методів навчання; мультимедійне обладнання, сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні ресурси та програмні продукти; бібліотечні ресурси, зокрема електронні та ін..
Верифікація сформульованих ідей	Тести, курсова робота, державний екзамен

Укладено за джерелом [2; 7; автор]

А. Прокопенко вважає, що настав час розробки педагогічної концепції освіти майбутніх фахівців в умовах діджиталізації освіти. Дійсно, сьогодні учні Нової школи разом з ключовими навичками розвивають ще п'ять важливих навичок: engineering (розробка власних проектів та проведення дослідів); computer programming (вивчення програмування); Logic (розвиток логіки та сучасних знань); algorithms (послідовне мислення і конструювання); problem solving (вирішення проблем) [5]. Розвинути їх можна, починаючи з початкової школи на засадах «педагогіки партнерства», ознаками якої є взаємоповага, доброзичливість, довіри у відносинах, соціальне партнерство.

Висновки. Отже, проаналізувавши концептуально-едукативні основи підготовки майбутнього вчителя зі STEM-освіти, ми розуміємо, що Нова українська школа звертає увагу на формування необхідних компетентностей учнів, випускники шкіл з розвинутими навичками легко можуть стати студентами вишу, де в процесі освіти поглиблюють свої особистісні якості і навички. Сучасний студент як особистість має нестандартно мислити, втілювати новітні ідеї, напрями, що можливе в процесі освіти. Вчитель зі STEM-освіти має гармонійно поєднувати професійні й особистісні навички. Концептуально-едукативні основи підготовки майбутнього вчителя зі STEM-освіти є стратегічним документом для викладачів, які готують учителів для майбутнього, здатних адаптувати свої знання, вміння до виконання соціального замовлення суспільства.

Список використаних джерел

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки [Електронний ресурс] Київ : Знання, 2008. 566 с. Режим доступу : <http://westudents.com.ua/knigi/356-teoretichn-osnovisuchasno-ukranksko-pedagogkivishnevskiy-o-.htmlc> (дата звернення: 19.04.2024)
2. Кін О., Собченко Т., Денисенко А. Сутність та структура концепції як науково-педагогічної категорії. *«Наукові інновації та передові технології»*. № 4 (18) 2023 (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка») С 424-433. (дата звернення 28.04.24)
3. Кочубей А. Едукація як ефективний засіб цілісності навчально-виховного процесу в технічному ВНЗ. *Нова педагогічна думка*, 2013. № 1.2. С. 32–36. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1. (дата звернення 15.04.24)
4. Прокопенко А. Сучасні проблеми освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці. педагогічної науки:

підготовка учителів в умовах диджиталізації. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*, 2021. Вип. (3), 68–73. (дата звернення 15.04.24)

5. 5. Про становлення сучасної початкової освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи. [Офіційний сайт Покровської міської ради](https://pkrv.dp.gov.ua/documents/download) [https://pkrv.dp.gov.ua > documents > download](https://pkrv.dp.gov.ua/documents/download)

6. Раков С. А. Якість освіти України за результатами PISA-2018 і проєкт ОЕСР «Майбутнє освіти і компетентностей 2030». Освітня аналітика України. 2020. № 2 (9). С. 99–114. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2020-2-99-114>.

7. Стандарт вищої освіти України (далі – Стандарт) перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita-za-predmetnimi-specialnostyami-na-pershomu-bakalavrskomu-rivni-vishoyi-osviti> . (дата звернення 28.04.24)

8. Уточнення педагогічних категорій https://stud.com.ua/60517/pedagogika/utochnennya_pedagogichnih_kategoriy(дата звернення 15.04.24)

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Макарова С. В., Бондаренко А. О., Таран Л. Р.

Актуальність проблеми. Інноваційна діяльність для педагога – це головний ключ до постійного розвитку та можливості адаптуватися до будь-яких змін у освітньому середовищі, характерах здобувачів освіти, їх поглядах на світ та освітній процес загалом. Саме через це проблема інноваційної діяльності у сфері педагогіки не є актуальною лише сьогодні — вона була актуальною й раніше, є актуальною зараз та, безперечно, залишиться такою і надалі. Значимість інноваційної діяльності як засобу формування і розвитку педагога обумовлена потребою в постійному вдосконаленні і пристосуванні до змін у сучасній освіті.

Сучасний освітній процес піддається впливу швидких технологічних, культурних та економічних змін, і педагогам необхідно бути гнучкими та відкритими до нововведень, щоб ефективно впливати на навчання та розвиток

своїх учнів. До того ж, одним з найвпливовіших на навчання факторів на сьогодні є воєнний стан: вчителям необхідно бути здатними адаптуватися до умов навчання під час воєнного стану, скорегувати свої методи під нього та додати креативу до своєї роботи навіть під час такого скрутного становища. Саме тому важливо активно впроваджувати інноваційні методи навчання та вдосконалювати свої педагогічні підходи, що допоможе забезпечити якісну освіту та задовольнити потреби сучасного учнівства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі педагогіки відображають широкий спектр підходів до інноваційної діяльності педагога та її вплив на формування та розвиток освітнього процесу. Однією з ключових тем є роль інновацій у підвищенні якості освіти та вдосконаленні педагогічної практики.

Актуальні дослідження підкреслюють, що інноваційна діяльність сприяє розвитку професійних компетенцій педагога, а саме: його здатності до творчого мислення, адаптації до нових умов навчання, використання передових педагогічних методик та технологій. Впровадження інновацій допомагає педагогам активно взаємодіяти з учнями, створюючи стимулююче навчальне середовище, сприяючи індивідуалізації навчання та підвищенню мотивації до навчання.

З іншого боку, дослідження також вказують на важливість системного підходу до інноваційної діяльності. Це означає, що інновації повинні бути впроваджені на різних рівнях освітнього процесу, від окремих класів та шкіл до системних реформ в освітній галузі. Такий комплексний підхід дозволяє досягти більш значущих результатів та позитивно впливати на якість освіти в цілому.

Мета дослідження. Мета дослідження визначає загальну спрямованість і напрямок проведення наукової роботи, допомагає у формулюванні питань дослідження, виборі методів та інструментів дослідження, а також у висновках і рекомендаціях, що можуть бути зроблені на його основі. Конкретні аспекти мети дослідження включають:

1. Визначення ролі інновацій у педагогічній практиці та їх впливу на якість освіти.
2. Аналіз ефективності впровадження інновацій у навчальний процес.
3. Вивчення впливу інновацій на професійний розвиток педагога та його/її особистісне зростання.
4. Оцінка ступеня адаптивності педагогічного колективу до інноваційних змін.
5. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення інноваційної діяльності в освітній галузі.

Виклад основного матеріалу. Інновації, що з англійської мови (innovation) перекладаються як нововведення – це будь-які дії, спрямовані на реалізацію подібної, але більш удосконаленої версії певної діяльності або об'єкта, що враховують вже здобуті попередньо досягнення людства та їх досвід з певної галузі.

Готовність педагога до інноваційної діяльності у сфері педагогіки – це такий стан особи, що передбачає володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатність педагога до творчої діяльності, рефлексії та наявність у нього мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності.

Готовність до інноваційної діяльності вважається передумовою для розкриття потенціалів педагога, його ефективної діяльності та максимальної реалізації його можливостей.

Успішність інноваційної діяльності передбачає усвідомлення педагогом практичної значущості різних інновацій у системі освіти як і на професійному, так і на особистісному рівні.

Безліч відомих педагогів зазначали, що вчитель продовжує здобувати нові знання все життя, бо педагогіка – це наука, яка просто не може стояти на місці. Як казав видатний український педагог і правознавець К. Ушинський: «Учитель живе до тих пір, поки вчиться, як тільки він перестає вчитися, у ньому вмирає вчитель». Таким чином навчання, яке було ефективне 10 років тому, не матиме ніякої ефективності сьогодні, якщо не адаптувати його до змін, що відбулися протягом цих років у світі.

Розглядаючи інновації в освіті, ми розуміємо їх як ті нововведення, що враховують такий ряд аспектів педагогічної діяльності: суттєве збільшення інформації, здобутої людством протягом останнього часу; поява нових, удосконалених предметів та онлайн-ресурсів, що допомагають зробити навчання цікавішим та змістовнішим; інтереси учнів та особливості особистостей сучасних дітей загалом.

Інноваційна діяльність у сфері освіти впливає на педагогічну практику в різних аспектах, сприяючи як особистісному, так і професійному зростанню педагога. Розглянемо детальніше, як це відбувається:

1. *Розвиток креативності і творчості* – інноваційна діяльність вимагає пошуку нових ідей, нестандартних рішень та творчого підходу до вирішення завдань. Педагоги, які активно залучаються до інноваційних проектів, навчаються дивитися на проблеми з іншого боку і розробляти нові методики та підходи до навчання.

2. *Підвищення професійної компетентності* – це участь у реалізації інноваційних програм дозволяє педагогам поглиблювати свої знання у своїй

галузі. Вони ознайомлюються з новітніми технологіями, методиками викладання, інструментами діагностики тощо, що допомагає підвищити їхню професійну компетентність.

3. *Стимулювання саморозвитку* – для успішної роботи у сфері інновацій педагогам потрібно постійно вдосконалювати свої навички та знання. Це може включати самостійні дослідження, участь у професійних тренінгах та семінарах, а також співпрацю з колегами над різноманітними проектами.

4. *Адаптація до змін* – сучасна освітянська сфера швидко змінюється під впливом технологічних та соціальних трансформацій. Педагоги, які активно залучаються до інноваційної діяльності, навчаються швидко адаптуватися до нових умов і вимог, що дозволяє їм залишатися актуальними та ефективними.

Посилення мотивації, тобто результати інноваційної діяльності можуть бути стимулом для подальшої роботи. Успіхи впровадження новаторських підходів, позитивні зміни у навчальному процесі та досягнення учнів сприяють мотивації педагогів та підтримують їхній інтерес до професії.

Також, безперечно, як і будь-який інший освітній компонент, інноваційної діяльності від педагога потребує й будь-яка іноземна мова. Інноваційна діяльність у сфері викладання іноземних мов відіграє важливу роль у формуванні та розвитку педагогічної компетентності. Постійні зміни в сучасному світі вимагають від педагогів не лише володіння традиційними методами, але й готовність до впровадження новаторських підходів та технологій у навчальний процес.

Широкого застосування сьогодні набувають уроки, з використанням інтерактивних форм та методів навчання – інтерактивні уроки. Така форма організації пізнавальної діяльності має конкретну мету: створити комфортні умови для навчання не тільки декількох учнів – всього класу, за яких кожна дитина відчуватиме себе спроможною досягти успіху.

Вивчення іноземної мови дещо відрізняється від вивчення інших освітніх компонентів: учні потрапляють в нову, невідому їм раніше ситуацію, бо, якщо протягом усіх інших уроків вчителі спілкуються з дітьми рідною мовою, то під час уроків англійської мови вчителі, як і учні, користуються іноземною мовою, намагаючись звести до мінімуму пояснення та вказівки рідною мовою. Така форма діяльності може стати стресовою для дітей, якщо не зробити її максимально комфортною та цікавою для всіх учнів.

Окрім того, уроки іноземної мови ще й передбачають собою певну «віртуальну подорож» до країни, мова якої вивчається. Важливо надати учням розуміння культури країни, мова якої вивчається, її цінностей, певних традицій та просто певних цікавих фактів, що зможуть мотивувати дитину до роботи та збагатять її знання про навколишній світ. Раніше влаштувати

подібну «подорож» на уроці було складніше через відсутність потрібних засобів. Сьогодні ж, все більшого й більшого розвитку та поширення набувають різні комп'ютерні технології та додатки, що дають змогу викладачам, які готові до інновацій, перетворити традиційні уроки на незабутні подорожі до інших країн. Як приклад, користуючись презентацією, можна ознайомити учнів із зображеннями різноманітних пам'яток країни, а за допомогою відео-матеріалів – презентувати учням носіїв мови, елементи з їх життя.

Сьогодні також широкого розповсюдження набули онлайн-конференції з носіями іноземних мов, на яких здобувачі освіти можуть не тільки почути цю людину, а й поставити їй певні запитання. Такі «зустрічі» на уроках іноземної мови показують світ з різних його сторін, допомагають завести нові знайомства по всьому світу.

У цілому, інноваційна діяльність є важливим інструментом формування та розвитку педагога іноземної мови, який дозволяє не лише вдосконалювати його професійні навички, але й активно впливати на навчальний процес та досягати кращих результатів у навчанні своїх учнів.

Висновки. Отже, інноваційна діяльність є важливим інструментом для формування і розвитку педагога, що сприяє покращенню якості освіти та досягненню цілей навчання і виховання. Інноваційна діяльність стає підґрунтям для якісного виконання педагогом своїх функцій, запровадження нових та дієвих форм та методів роботи і, що найголовніше, — зацікавлення дітей до освітнього процесу та заохочення до здобуття корисних в житті знань.

Таким чином, інноваційна діяльність у сфері викладання іноземної мови відіграє ключову роль у формуванні та розвитку педагога, сприяючи підвищенню якості освіти та розвитку особистості як викладача, так і здобувача освіти.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
2. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г.О. Сиротенко. Полтава: ПОІППО, 2006. 124 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с. (Альма-матер).
4. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти особливості управління. *Освіта і управління*. 2003. т. 6. №3. С. 97–104.

5. Гончарова О. А. Структура інноваційної діяльності вчителя англійської мови, Київ. 2016. 14 с.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Мицюра І. О.

Світ, у якому ми живемо, постійно змінюється, і ці зміни ставлять перед нами нові вимоги. Щоб бути успішними в цьому динамічному середовищі, людині необхідні такі якості, як гнучкість та нестандартність мислення, швидка реакція на зміни, творчий підхід до проблем. З огляду на це, одним з найважливіших завдань сучасної системи шкільної освіти стає розвиток креативного потенціалу учнів та формування творчої особистості.

Хоча сучасна система освіти визнає важливість розвитку креативного мислення учнів, на практиці не всі вчителі початкових класів володіють знаннями та навичками, необхідними для цього. Це призводить до низки проблем, серед яких учні не отримують належної підтримки та стимулів для розвитку своїх творчих здібностей, система освіти не відповідає сучасним вимогам, існує ризик того, що Україна втратить потенціал своїх талановитих дітей.

З метою роз'язання означеної проблеми необхідно вдосконалити систему підготовки вчителів початкових класів, забезпечити вчителів початкових класів необхідними ресурсами та методичної підтримкою, змінити ставлення до творчості в системі освіти, зокрема, творчість не повинна розглядатися як другорядна навичка, а як важлива складова успішного навчання та розвитку особистості.

Питання креативності та креативного мислення давно досліджуються вітчизняними та зарубіжними науковцями. Зокрема, С. Сисоєва вивчає сутність феномену креативності. Н. Гузій та О. Савченко присвячують свої наукові розвідки вивченню особливостей розвитку креативного мислення учнів початкової школи. Л. Варяниця та Н. Глузман розглядає шляхи розвитку креативності молодших школярів у освітньому процесі. Однак, досі не досліджена проблема цілеспрямованої підготовки вчителів початкових класів до розвитку креативного мислення школярів. Не визначено сутність такої готовності, її структуру та шляхи формування у системі вищої освіти майбутнього фахівця.

Сучасні учні потрапляють у динамічний світ інформаційних потоків, тому винятково важливо вже у початковій школі виховувати в них такі цінні якості як гнучкість, нешаблонне мислення, винахідливість, творчу уяву, схильність до генерування нових ідей тощо. Сукупність цих якостей формує поняття «креативність».

В сучасній психології та педагогіці креативність трактується як здатність до творчості, до пошуку неординарних підходів, вихід за межі стереотипного мислення, знаходження креативних виходів з складних ситуацій (Ю. Гільбух).

На думку С. Джобса, креативність – це просто створення зв'язків між речами. Коли творчих людей питають, як вони щось зробили, вони відчують себе трохи винуватими, тому що вони не зробили нічого насправді, а просто помітили. Вони змогли зв'язати різні шматочки свого досвіду і синтезувати щось нове. Це відбувається тому, що вони пережили й побачили більше, ніж інші, або тому, що вони більше про це думають [1].

Сучасна початкова школа має стати середовищем для розвитку креативності в учнів. Одним із уроків, що, безперечно сприяють розвитку творчої особистості школяра є уроки літературного читання.

На уроках літературного читання виховання та стимулювання креативності учнів необхідно здійснювати, забезпечуючи комплексну та послідовну роботу. Така діяльність має бути направлена на розкриття глибини та багатогранності змісту літературних творів, застосовуючи широкий спектр творчих завдань, інноваційних методів і форм роботи.

Фундаментом креативного мислення є уява та її комбінаторна сила. Уява – це не просто мрії та фантазії, це потужний інструмент, що лежить в основі креативного мислення. Саме вона дозволяє школярам уявляти те, чого раніше не бачили, не чули, не відчували, перетворювати словесний опис в наочні образи.

Особливістю уяви є її комбінаторна властивість. Це вміння людини по-новому, гнучко поєднувати в нових ситуаціях елементи минулого досвіду, знань, які вже їй відомі. Завдяки цій властивості учні здатні генерувати оригінальні ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем, творити нове. Щоб молодші школярі могли розкрити цю чудову здатність, необхідно: розвивати мовлення, вдосконалювати спостережливість, стимулювати образне мислення, розвивати відповідні пізнавальні уміння.

Наведемо приклади творчих завдань для розвитку креативності, які можна використовувати на уроках літературного читання у початковій школі.

Цікавим завданням для учнів є прийом «малювання словами». Наприклад, до вірша «Квітень» В. Ткаченка можна поставити запитання: «Яку

картину ви можете намалювати за третьою строфою вірша? Які використаєте фарби? Яким кольором намалюєте гілочки верби?».

Також слід пропонувати учням конкретизувати образи дійових осіб прочитаного оповідання. Наприклад, після прочитання «Ромасеве яблуко і Петрикова груша» Н. Кулика можна дати завдання учням придумати деталі одягу та зовнішності Петрика і Ромася. А дома запропонувати намалювати цих персонажів. Вивчаючи розповідь «Коротулька» І. Кульської, попросіть школярів проаналізувати, що вони дізналися з вірша про дівчинку Коротульку, а які факти залишилися невідомими та дайте завдання придумати власну розповідь про неї.

Складання творів є дієвим способом розвитку уяви школярів. На уроках літературного читання можна давати завдання створювати розповіді за асоціативною аналогією. Зокрема, створити альтернативну кінцівку, додати новий епізод, розширити сюжетну лінію, написати історію, яка ілюструє значення прислів'я [2].

Ще одним прийомом розвитку креативності учнів є формування вміння бачити незвичне у звичайному. Наприклад, аналізуючи оповідання «Жива казка» В. Струтинського, можна поставити такі питання: «Чому Сергійко зумів побачити живу казку? Де можна побачити живу казку? Чи вдалося вам знайти живу казку?».

Учні початкової школи люблять малювати, тому цей вид діяльності можна поєднувати із уроками читання. Створення візуальних образів, малювання за сюжетом оповіді, підбір заголовків до малюнків, створення описів до ілюстрацій, аналіз взаємозв'язку між текстом та ілюстрацією, виявлення взаємодії візуальних та літературних засобів – такі види роботи можуть виконувати учні. Наприклад, при вивченні поезії учням пропонується намалювати образи, що описуються у творах, зокрема, можна поставити питання «Які картини ви побачили за рядками поезії Ліни Костенко «Усе моє, все зветься Україна?»».

Креативність учнів можна розвивати за допомогою прийомів пошуку рими до заданого слова, створення римованих рядків, доповнення вірша римованими рядками, продовження ланцюжка римованих слів тощо. Учні доповнюють рядки слів, що римуються, наприклад: «ок-ок-ок пролунав...дзвінок; ву-ву-ву кінь жує траву». Це допомагає їм відчутти ритм мови, знайти риму та вдосконалити навички римування. У процесі вправи «Драбинка слів» школярі читають ланцюжки слів, що римуються, наприклад: «хвіст, міст, ріст...; має, дбає, стрибає, ковтає...». Також можна застосовувати римовані змагання, де учні намагаються продовжити римовані ланцюжки слів хто довше.

Інсценізація казок та віршів – це захоплюючий спосіб розвитку творчості у школярів. Завдяки їй вони не просто читають текст, а перетворюються на героїв історії, втілюючи їхні образи в життя. Для розвитку творчих здібностей дітей за прочитаними творами доцільно ставити міні-вистави, інсценувати літературні твори. Для цього слід підбирати твори з емоційними мовними засобами, щоб учні спробувати розкрити характери персонажів, використовуючи мову тіла та міміку. Також слід пропонувати придумувати альтернативні варіанти розвитку подій, додавати нові персонажі, змінювати кінцівку твору тощо [3].

Таким чином, розвиток креативності учнів початкової школи на уроках літературного читання має багато переваг. Креативні завдання допомагають учням глибше зрозуміти зміст літературних творів, вчитуватися в деталі, аналізувати авторський задум, розвивають уяву, здатність генерувати нові ідеї, мислити нестандартно. Креативні методи навчання роблять уроки літературного читання більш цікавими та захоплюючими, що підвищує мотивацію учнів до навчання та читання.

Важливо зазначити, що розвиток креативності - це не просто додавання до уроків літературного читання розважальних елементів. Це системний процес, який потребує ретельного планування, підготовки та вмілого керівництва з боку вчителя.

Список використаних джерел

1. Джобс С. Смерть – це, напевно, найкращий винахід Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/person/2011/10/6/87072/> (дата звернення: 11.04.2024).
2. Савченко О. Я. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2 -х частинах) : Частина 2. Київ : У ОБЦ «Оріон», 2019. 144 с.
3. Савченко О. Я. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання. URL: <http://surl.li/iaouu> (дата звернення: 10.04.2024).

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Мірошко О. І.

Актуальність проблеми. Нові інтеграційні процеси в європейське співтовариство в умовах війни, переосмисленні цінностей у свідомості людей супроводжуються сплеском патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, традицій і звичаїв українського народу. Пріоритетна роль в умовах

розбудови української держави також належить патріотичному вихованню. Про значущість національного та патріотичного виховання на сучасному етапі розвитку українського суспільства йдеться у «Національній доктрині розвитку освіти», «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності», «Концепції національно-патріотичного виховання учнів та молоді», «Програмі патріотичного виховання дітей та учнівської молоді», Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту». Нормативні документи ставлять перед педагогічною наукою та системою освіти завдання виховання в дітей любові до рідної Батьківщини, почуття громадянського обов'язку, формування якостей громадянина-патріота України, готового самовіддано будувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу.

Проблема національно-патріотичного виховання не нова для української педагогічної науки, їй присвячені численні дослідження вітчизняних вчених. Значна частина науковців переконана в тому, що становлення патріотизму та національної свідомості дітей має стати центральним завданням закладів освіти,

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із перших у вітчизняній педагогічній науці основні шляхи реалізації національного та патріотичного виховання визначив та розкрив видатний український педагог В.Сухомлинський. Він наголошував, що формування людини, її світогляду найяскравіше проявляється у процесі патріотичного виховання, яке, на думку педагога, є саме тією сферою духовного життя, що проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина [6, с. 291].

Даній проблемі присвячено багато наукових досліджень: наукові підходи до виховання патріотичних якостей соціально – активної особистості представлені у дослідженнях І. Беха, Н. Бібік, К. Журби, І. Зязюна, О. Кононенко, Н. Косаєвої, В. Кременя, Л. Крицької, О. Сухомлинської.

Різні аспекти проблем національно-патріотичного виховання на сучасному етапі також розглядали такі дослідники, як І. Бех, М. Бориленик, О. Сухомлинська та ін., наголошували, що національно-патріотичне виховання потребує не тільки аналізу, наукового та практико – творчого представлення, прикладного забезпечення, але й розроблення інноваційних технологій у зв'язку з реалізацією Концепції Нової української школи та вимогами сучасного суспільства.

Мета дослідження. Головною метою даної статті є розкриття сутності національно – патріотичного аспекту едукації здобувачів освіти та висвітлення особливостей виховання зростаючої особистості учня в умовах закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування патріотизму в українському суспільстві – найактуальніша задача сьогодення. Під час повномасштабної війни росії проти України постала потреба в перегляді та оновленні системи національно-патріотичного виховання, а саме:

– формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

– повага до прав людини;

– толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно - мовних особливостей;

– верховенство права;

– рівність усіх перед законом;

– повага до національних символів;

– участь у громадсько-політичному житті держави;

– готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

З цією метою Міністерство освіти і науки України затвердило заходи щодо реалізації Концепції національно – патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року.

Сьогодні ми розглядаємо стратегію виховання як багатокомпонентну та багатовекторну систему, яка є не тільки основою формування особистості школяра, але й та значною мірою впливає на розвиток України в цілому. Саме країна та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення власної долі, долі своєї держави, подальших глобальних змін на планеті.

Патріотичне виховання у закладі освіти – це виховання особистості на основі системи ідеалів, традицій, звичаїв, переконань, створених народом і спрямованих формувати ціннісні орієнтації молодих поколінь у дусі розвитку матеріальної й духовної культури української нації. Воно забезпечує духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь.

Головним пріоритетом національно – патріотичного виховання школярів є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самих себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції. В основу системи національно – патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуєчий чинник розвитку суспільства й нації в цілому. Основні форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Однією з головних складових національної безпеки України є здійснення системного національно – патріотичного виховання. Це передбачає визначення й реалізацію першочергових і перспективних заходів, спрямованих на

формування активної життєвої позиції молодих громадян, психологічної готовності сумлінно виконувати свої обов'язки.

Національно – патріотичне виховання має на меті формування національно-патріотичної свідомості, а саме: особистісної ідентифікації зі своєю нацією, віри в духовні сили та майбутнє країни, волі до праці на користь народу; усвідомлення моральних та культурних цінностей; знання історії, звичаїв, обрядів, символіки як всієї країни так і її регіонального різноманіття.

Мети національно-патріотичного виховання можна досягти шляхом реалізації таких виховних завдань:

- утвердження в почуттях особистості патріотичних цінностей, поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби як виду державної служби, культивування ставлення до солдата як до державного службовця;
- визнання й забезпечення в реальному житті прав дитини як найвищої цінності держави і суспільства;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- формування етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу; визнання духовної єдності населення усіх регіонів України, спільності культурної спадщини та майбутнього;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації.

Національно-патріотичне та громадянське виховання молоді у навчальному закладі здійснюється за такими напрямками:

- державний – базується на забезпеченні державою системи героїко – патріотичного та патріотичного виховання;
- соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні та орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей й інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- військовий – передбачає вивчення військової історії України, підвищення фізичної загартованості молоді в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;

– психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, урахуванні їх у процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду героїко – патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;

– правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Національно-патріотичне виховання – пріоритетний напрям усієї навчально – виховної роботи: ми повинні виховувати особистість із розвинутою національно – патріотичною свідомістю, громадянина, який пишається історією свого краю, готового захищати незалежність своєї держави.

Висновки. Сучасний виховний процес у закладах освіти в умовах воєнного стану здійснюється в реальному часі – у героїчний період сучасної історії України, великого сплеску патріотичної свідомості й масового героїзму українського народу, який відстоює свою свободу й незалежність у боротьбі з ворогом; об'єднання українців .

Національно – патріотичне виховання учнівської молоді у закладі освіти передбачає: розкриття вчителями сутності української ідеї, вміння її трансформувати у навчально-виховний процес; реалізацію філософських основ українського національного виховання, гармонійного поєднання у процесі навчання освітніх та виховних цілей уроку; реалізацію провідних принципів національного виховання учнів (гуманізації, демократизації, народності), виховання громадянина, патріота, гуманіста на основі знання їх сутності та характерних ознак прояву в життєдіяльності учнів.

Система національно – патріотичного виховання учнівської молоді у закладі освіти відіграє роль консолідуючого фактора в становленні молодого покоління, формування у нього активної громадянської позиції, відповідальності за себе, народ, країну.

«Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни», – влучно визначила Ліна Костенко [3, с. 423–424].

Список використаних джерел

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
2. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно-патріотичного виховання. *Формування громадянської культури*

в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики. Суми : КЗ Сумський ОШО, 2022. С. 1–13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118>

3. Бондаренко Н. Модерна українська ідентичність як основа формування європейськості майбутньої еліти. *Обдаровані діти – скарб нації!* : матер. III Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 18-23 серп. 2022 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. С. 139–149. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731816>

4. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька. *Шкільна бібліотека*, 2003. № 8. С. 3-1

5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87–95.

6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Рад. шк. Т. 3, 1977. 668 с.; Т. 5, 1977. 670 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ ВИХОВАТЕЛЯ У ДИТЯЧОМУ САДОЧКУ

Мищенко Д., Васильєв С.

Актуальність теми. Дитячі садочки є одним із ключових елементів системи освіти та соціалізації молодого покоління в сучасному суспільстві. Вони забезпечують не тільки піклування та догляд за дітьми у віці до шкільного навчання, а й закладають основу для їхнього подальшого освітнього та соціального розвитку. Роль вихователів у цих закладах важко переоцінити, адже саме вони формують перші уявлення дитини про світ навколо, розвивають базові навички, які ляжуть в основу всього подальшого навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правовому регулюванню трудових відносин педагогічних працівників присвятили свої наукові праці такі дослідники, як С. В. Васильєв, К. Ю. Чередниченко, М. Г. Рожкова. Вивчення наукових досліджень дозволило досягти необхідних висновків у роботі.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей професійних прав і обов'язків вихователя у дитячому садочку.

Виклад основного матеріалу. Особливості роботи вихователя вимагають не лише професійних знань і навичок, а й великої відповідальності, емоційної витривалості та психологічної готовності до різноманітних ситуацій. Саме тому держава встановлює особливі вимоги до осіб, які виконують ці обов'язки. Законодавча база, що регулює діяльність вихователів, охоплює не тільки їхні права, але й обов'язки, що має на меті забезпечення високого рівня освітніх та виховних стандартів.

Правове регулювання педагогічної професії в Україні базується на низці законодавчих та нормативно-правових актів, що регламентують статус, права, обов'язки та відповідальність педагогічних працівників. Зокрема, Закон України «Про освіту» встановлює загальні засади освітньої діяльності, права та обов'язки педагогічних працівників і державні гарантії їхньої діяльності. Педагогічні працівники, як і інші працівники освіти, підпадають під дію цього закону і мають право на професійний розвиток, захист під час конфлікту, належне соціальне забезпечення, оплату праці [1]. Повинні виконуватися вимоги трудового законодавства щодо часу відпочинку та оплати праці педагогічних працівників. Варто звернути увагу на те, що Закон України «Про дошкільну освіту» регулює діяльність дошкільних навчальних закладів, встановлює основи регулювання дошкільної освіти, включаючи кваліфікаційні вимоги до вихователів, умови праці та конкретний зміст освітньої діяльності в дошкільних навчальних закладах.

Згідно зі ст. 30 Закону України «Про дошкільну освіту» педагогічний працівник закладу дошкільної освіти – це особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю та/або професійну кваліфікацію педагогічного працівника, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки [2]. Педагогічний працівник закладу дошкільної освіти повинен відповідати встановленим вимогам..

Конвенції та міжнародні угоди є джерелом правового регулювання праці вихователів дитячого садочку. Зокрема, Україна є стороною різних міжнародних угод про права дітей та права працівників на освіту. Ці документи впливають на розвиток національного законодавства та стандартів у сфері освіти. Конвенція ООН про права дитини прийнята у 1989 році, Конвенція встановлює основні права дітей, включаючи право на освіту. Конвенція зобов'язує держави-учасниці вживати заходів для забезпечення доступу дітей до якісної освіти та впливає на розвиток національного законодавства [3]. Вимоги міжнародних документів повинні бути враховані в законодавстві України.

Васильєв С. В. звертає увагу на те, що важливу роль у правовому регулюванні праці вихователів дитячих садочків відіграють інструкції, накази та методичні рекомендації, що приймаються Міністерством освіти та науки України [4, с. 100]. Дійсно. Зазначені підзаконні акти деталізують кваліфікацію, підготовку, оцінювання та інші аспекти діяльності педагогів. Професійні стандарти для вихователів дошкільних закладів включають набір вимог, які визначають очікувані навички, знання та компетенції, необхідні для ефективної роботи в цій галузі. Якщо говорити більш детально, то стандарти включають наступне:

К. Ю. Чередниченко наголошує, що вихователі повинні мати необхідні педагогічні компетентності, комунікативні та організаційні навички. Зокрема, педагоги повинні мати адекватні знання з педагогіки, дитячої психології, догляду та виховання дітей раннього віку. Це включає розуміння особливостей розвитку, потреб та індивідуальних характеристик кожної дитини. Комунікативні навички вихователів закладу дошкільної освіти передбачають ефективну комунікацію з дітьми та є важливим аспектом роботи професійного вихователя. Вони повинні чітко пояснювати інструкції, слухати дітей і батьків, спілкуватися з колегами і працювати з різними особистостями. Вихователі повинні вміти організовувати різноманітні види діяльності та заходи для підтримки фізичного, емоційного та розумового розвитку дітей. Це включає планування уроків, організацію ігор та творчих заходів [5, с. 1019]. Це достатньо актуальні та об'єктивні твердження щодо професійних обов'язків педагогів.

Педагогічному працівнику важливо дотримуватися індивідуалізації підходу, оскільки всі діти різні, тому важливо, щоб вихователі враховували індивідуальні інтереси, потреби та здібності дітей. Індивідуальний підхід може краще задовольнити потреби дитини та підтримати її розвиток.

Законодавчі акти встановлюють вимоги до кваліфікації, підготовки та досвіду роботи вихователів, адже вони є важливою передумовою якості освітнього процесу. М. Г. Рожкова стверджує, що такі вимоги можуть бути визначені в законах, підзаконних актах або у внутрішніх правилах конкретної організації. Як правило, для роботи у закладі дошкільної освіти потрібна необхідна спеціалізована освіта в галузі дошкільної освіти або еквівалентна вища чи середня освіта. Це може бути вища або середня професійна освіта з акцентом на педагогіку або спеціалізацію в галузі дошкільної освіти. Особи, відповідальні за дітей дошкільного віку, повинні мати повну загальну середню або середню професійну освіту, що відповідає вимогам стандартів професійної підготовки дошкільних педагогів. Це означає, що вони повинні мати відповідні знання та навички для роботи з дітьми цієї вікової групи [6, с. 197].

Важливо зазначити, що деякі дитячі садки вимагають досвід роботи у сфері дошкільної освіти. Такий досвід може бути важливим фактором забезпечення високого рівня професіоналізму та ефективності в роботі з дітьми, оскільки він надає практичні навички та стратегії роботи з різними віковими групами та індивідуальними потребами.

Завдання вихователів дитячих садків дуже різноманітні і включають в себе широкий спектр функцій для гармонізації фізичного, розумового та емоційного розвитку дітей. Вихователі відповідають за безпеку та здоров'я дітей у дитячих садках. Це включає в себе створення безпечного середовища, перевірку закладу на наявність потенційних небезпек, надання першої медичної допомоги в разі необхідності та моніторинг стану здоров'я дітей. Педагоги відповідають за організацію освітнього процесу відповідно до вимог освітньої програми. Це включає планування та реалізацію комплексу освітніх та розвивальних заходів, спрямованих на розвиток когнітивних, моторних, мовних та соціальних навичок дітей.

Варто відзначити, що важливою частиною роботи вихователя є робота з батьками дитини. Це включає в себе організацію батьківських зборів, проведення індивідуальних бесід з батьками, відповіді на питання батьків і допомогу у вирішенні проблем, які виникають у вихованні дитини.

Збереження та облік матеріальних цінностей: Вихователі також відповідають за збереження та облік матеріальних цінностей організації. Це включає в себе відповідальне управління меблями, іграшками, навчальними матеріалами та іншим приладдям, а також ведення обліку їх використання та потреб.

Висновок. Підсумовуючи викладене, можна зробити наступні висновки. Правове регулювання професійних прав і обов'язків вихователя у дитячому садочку відіграє ключову роль у забезпеченні якісної та безпечної освітньої діяльності. Вихователі, як фахівці у галузі дошкільної освіти, мають права та обов'язки, які чітко визначаються законодавством, професійними стандартами та трудовим законодавством.

Законодавство визначає права та обов'язки вихователів щодо забезпечення безпеки, здоров'я та навчання дітей. Вони мають право на створення безпечного середовища для дітей та відповідне оснащення робочих місць. Обов'язки включають в себе організацію виховного процесу, співпрацю з батьками, ведення обліку та збереження матеріальних цінностей.

Професійні стандарти визначають очікувані навички, знання та компетенції вихователів, що є основою для їхньої підготовки та професійного розвитку. Ці стандарти встановлюють вимоги до кваліфікації, освіти та досвіду роботи, необхідні для ефективної роботи в галузі дошкільної освіти.

Трудове законодавство гарантує вихователям права на гідні умови праці, відпочинок та соціальний захист. Воно також визначає їхні трудові обов'язки, включаючи виконання нормативних завдань та дотримання внутрішніх правил закладу.

Отже, правове регулювання встановлює рамки діяльності вихователів у дитячому садочку, забезпечуючи виконання їхніх професійних обов'язків та захищаючи їхні права, що є важливим для забезпечення якісної та ефективної роботи в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38 – 39. Ст. 380 (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
2. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-III. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
3. Конвенція ООН про права дитини : Генеральна асамблея ООН від 20 листопада 1989 року. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_021 (дата звернення: 18 квітня 2024 року)
4. Васильєв С. В, Братко М. В. Особливості правового регулювання працівників закладів дошкільної освіти. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 94 – 103
5. Чередниченко К. Ю. Правове регулювання робочого часу педагогічних працівників в Україні: проблемні аспекти. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1018 – 1021
6. Рожкова М. Г. До питання визначення сутності адміністративно-правових засад дошкільної освіти України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 1 (16). Том. 4. С. 196 – 200.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДІТЕЙ З ООП ДО ОСВІТИ

Московка Ю. М.

Актуальність проблеми. Сучасна освітня парадигма відзначається активною стадією трансформаційних процесів у контексті створення нових можливостей та забезпечення комфортних умов для здобуття якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.) особою з особливими освітніми потребами вважається та, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. Магістральним напрямом забезпечення рівного доступу дітей з ООП до освіти на сьогодні є створення інклюзивного простору у закладах освіти, зокрема закладах дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різномасштабні питання щодо створення інклюзивного освітнього середовища активно досліджуються українськими науковцями та практиками, а саме: І. Білозерською, Е. Ервін, Л. Коваль, А. Колупаєвою, Ю. Найдю, П. Придатченко, О. Рубан, Н. Софій, О. Таранченко та ін. Проблема підготовки педагогічних кадрів та реалізації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти висвітлена у працях О. Гаяш, Е. Ервін, Г. Косаревої, К. Крутій, О. Лис, Н. Оліфер, А. Соколової, М. Сорочан, О. Холтобіної та ін.

Метою дослідження є характеристика моделей інтеграції дітей з ООП для створення інклюзивного освітнього простору в закладі освіти.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивне навчання передбачає синергетичний комплекс заходів задля забезпечення рівного доступу дітей з ООП до якісної освіти через адаптацію освітньої діяльності закладів освіти відповідно до індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей цієї категорії та застосування оптимальних особистісно зорієнтованих технологій, методів, прийомів і засобів їх навчання, виховання та розвитку [2]. При цьому, воно повинне забезпечувати відчуття дітьми з ООП себе повноцінними членами групи вихованців і рівноправними суб'єктами освітнього та корекційно-розвивального середовища.

На основі аналізу наукових праць Л. Буряк, А. Колупаєвої, К. Крутій, О. Переворської, Л. Савчук, О. Шалухіної вважаємо, що ефективність створення інклюзивного освітнього простору залежить від вибору найбільш оптимальної моделі інтеграції кожної дитини з ООП в заклад освіти та

з урахуванням їх особистісного рівня розвитку. Найпоширенішими моделями інтеграції дитини з ООП в заклад освіти наразі є [1, 3]:

1. Комбінована модель інтеграції дитини з ООП в заклад освіти – передбачає інклюзивне (інтеграція в загальні групи вихованців) та спеціальне навчання на засадах індивідуального підходу до кожної дитини відповідно до її освітніх потреб і можливостей. За такої моделі діти з близьким або відповідним віковій нормі психофізичним і мовленнєвим розвитком інтегруються у загальну групу вихованців по 1-2 особи, додатково отримуючи постійну корекційну підтримку від спеціально підготовлених вихователів, які мають досвід роботи з такими дітьми.

2. Модель часткової інтеграції дитини з ООП в заклад освіти – передбачає, що 1-2 дитини з ООП частину часу (наприклад, першу половину дня) проводить у загальній групі разом із ровесниками, а іншу частину (наприклад, другу половину дня) – у спеціалізованих групах, де їм надається спеціалізована підтримка й реалізуються спеціальні освітні програми. Цю модель доцільно застосовувати, коли повна інтеграція дитини до загальної групи є недосяжною для на даний момент або за суттєвих причин – недоцільною.

3. Модель тимчасової інтеграції дитини з ООП в заклад освіти – передбачає, що вихованці спеціальної групи, незалежно від рівня психофізичного і мовленнєвого розвитку, інтегруються у загальні групи (не рідше 2-х разів на місяць) для проведення спільних виховних заходів. Діти з ООП мають можливість брати участь у заходах та активностях загальної групи, що дозволяє їм взаємодіяти і комунікувати з ровесниками та відчувати свою приналежність до спільноти. Модель тимчасової інтеграції може застосовуватись у випадках, коли дитина з ООП має тимчасові труднощі, що можуть бути нівельовані за допомогою спеціалізованої підтримки та освіти.

4. Модель повної інтеграції дитини з ООП в заклад освіти – передбачає повне включення по 1-2 дитини з ООП (за умов відповідності віковим нормам психофізичного і мовленнєвого розвитку та з урахуванням їх психологічної готовності) у загальні групи вихованців ровесників, без будь-яких обмежень або відокремлення. При цьому їм обов'язково повинна надаватись корекційна допомога в закладах освіти, інклюзивно-ресурсних центрах чи реабілітаційних центрах.

Зауважимо, що за будь-якої із вищезазначених моделей інтеграції дитини з ООП в заклад освіти є важливою співпраця з їхніми батьками, щоб забезпечити максимальну підтримку, ефективну адаптацію дитини та

комфортний вхід у загальну групу вихованців та комфортний інклюзивний простір.

Висновки. Отже, створення інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних напрямів забезпечення рівного доступу дітей з ООП до освіти, що може реалізовуватись через комбіновану модель, моделі часткової, тимчасової чи повної інтеграції дитини з ООП в заклад освіти. Кожна із цих моделей покликана забезпечити максимальне комфортний простір як для дітей з ООП, так і вихованців загальної групи.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Наук. світ, 2010. 196 с.

2. Концепція розвитку інклюзивної освіти : наказ МОН України від 01.10.2010 № 912. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення : 16.04.2024).

3. Крутий К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2 ч. Ч. 1. Київ: Освіта, 2009. 302 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Надточий М. В.

«Розкажіть мені – і я забуду, навчить мене – і я можливо, запам'ятаю, залучить – мене і навчусь» (Бенджамін Франклін)

Інноваційний розвиток суспільства ставить перед освітньою галуззю нові виклики, які потребують оновлення концепції едукації фахівців. Сучасний педагог має володіти не лише глибокими знаннями у своїй предметній галузі, але й цілим спектром компетенцій, необхідних для роботи в умовах динамічних змін.

Психологічний аспект відіграє істотну роль у цій трансформації, адже він стосується не лише змін у змісті та методах навчання, але й особистісного розвитку та мотивації педагогів.

Основні напрямки реалізації концепції:

1. Підвищення кваліфікації та перепідготовка педагогів:

- створення системи безперервного професійного розвитку, що включає курси підвищення кваліфікації, тренінги, семінари, вебінари тощо.
- запровадження нових форм методичної роботи, таких як онлайн-курси, менторство, коучинг тощо.
- підтримка педагогів у освоєнні інноваційних педагогічних технологій та методик.

2. Розвиток цифрової компетентності педагогів:

- навчання педагогів роботі з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) та використання їх в освітньому процесі.
- створення цифрових освітніх ресурсів та платформ для підтримки педагогів.
- запровадження цифрових інструментів для оцінювання навчальних досягнень учнів.

3. Формування особистих та комунікативних компетенцій педагогів:

- розвиток критичного мислення, креативності, емоційного інтелекту, комунікативних навичок толерантності та прийняття різноманітності.
- виховання у педагогів цінностей толерантності, інклюзивності, поваги до особистості.
- формування навичок командної роботи та співпраці.

4. Оновлення змісту та методів навчання:

- впровадження компетентнісного підходу до навчання, який фокусується на розвитку практичних навичок та умінь.
- використання інноваційних методів навчання, таких як проєктний навчання, проблемне навчання, дослідницьке навчання тощо.
- запровадження особистісно орієнтованого навчання, яке враховує індивідуальні особливості та потреби кожного учня.

5. Створення інклюзивного освітнього середовища:

- забезпечення доступності освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей та потреб.
- створення інклюзивного середовища, де всі діти відчувають себе прийнятими та цінними.
- розвиток толерантності та прийняття різноманітності у шкільному середовищі.
- розвиток навичок самопрезентації та тайм-менеджменту.
- підвищення рівня самооцінки та впевненості в собі.

Основні аспекти психологічного супроводу едукції:

1. Підтримка педагогів у процесі змін:

- надання психологічної допомоги та консультування педагогів, які постають перед труднощами при адаптації до нових умов роботи.
- створення атмосфери довіри та взаємопідтримки в педагогічному колективі.
- розвиток стресостійкості та емоційного інтелекту педагогів.

2. Формування мотивації до саморозвитку:

- стимулювання педагогів до постійного самовдосконалення та освоєння нових знань.
- створення умов для творчої самореалізації педагогів.
- використання методів позитивного підкріплення та визнання досягнень педагогів.

Реалізація концепції едукативної фахівців освітньої галузі в умовах інноваційного розвитку суспільства потребує комплексних та системних змін. Ці зміни мають стосуватися як змісту та методів навчання, так і кваліфікації та компетенцій педагогів. Створення інклюзивного освітнього середовища, де кожен учень має можливість досягти успіху, є важливою складовою цієї концепції.

Таким чином, психологічний супровід едукативної фахівців освітньої галузі є обов'язковою складовою успішної реалізації концепції оновлення освіти. Він має бути спрямований на підтримку педагогів у процесі змін, формування мотивації до саморозвитку, розвиток особистісних компетенцій та психологічний супровід інклюзивного навчання.

АКАДЕМІЧНИЙ ІНБРИДИНГ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одарченко В. І.

Актуальність проблеми. Сучасна кадрова політика має значний вплив на потенціал розвитку освітньої галузі. Заклад вищої освіти, як роботодавець, у своїй кадровій стратегії повинен звертати увагу не тільки на зовнішній ринок праці для пошуку науково-педагогічних працівників на вакантні посади. Ідеально підібрана кадрова стратегія ЗВО дозволяє максимально використовувати переваги внутрішнього ринку праці. Для освітніх менеджерів особливо важливими є укладення контрактів з фахівцями, що були випускниками даного освітнього закладу [4, с. 6-7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі аспекти регулювання збалансованості внутрішніх ринків праці досліджують О. Онищенко, В. Петюх, Л. Шевченко, А. Харківська та інші. До вивчення

проблеми формування професорсько-викладацького складу ЗВО за рахунок власних випускників звертаються тільки деякі вчені, такі як О. Марченко, О. Попович, В. Кліменкова, Р. Кульчицький та інші.

Мета дослідження. провести аналіз й узагальнення наукових джерел з теми дослідження, та дати визначення поняття «академічний інбридинг».

Виклад основного матеріалу. Загально відомо, що академічний інбридинг розглядається в науці як явище, в перебіг якого науковці або викладачі, що отримали освіту або провели частину своєї наукової кар'єри в певному закладі освіти, продовжують в ньому свою діяльність, створюючи умови для обмеження різноманітності інтелектуальних та інноваційних ідей у науковому середовищі.

В нашій країні феномен академічного інбридингу є суперечливим явищем. З одного боку фахівці негативно відносяться до цього поняття. На думку О. Поповича, В. Кліменкової академічний інбридинг «може привести до кадрового застою і зумовленої ним замкненості університетських кафедр і дослідницьких груп, що не сприяє так потрібній на нинішньому етапі розвитку світової науки мобільності науковців, обміну передовим досвідом організації навчального процесу та новітніми методами досліджень. В замкнених колективах більше можливостей для групівщини і кругової поруки, яка покриває корупцію і зловживання, для формування наукових кланів, що активно протидіють успіхам конкурентів» [3, с. 55-56].

Науковець Р. Мельник в своїх роботах зазначає, що «академічний інбридинг полягає у відборі, що базується на особистих стосунках з випускником закладу освіти, а не на стандартизованому оцінюванні заявок чи ретельному аналізі індивідуальних навичок особи... Результатом такої політики стає зниження рівня викладання й досліджень, бо випускники-викладачі зазвичай повторюють напрацювання своїх старших колег і вчителів, «рухаються» в межах їхніх теорій, які стають для них часто незмінним орієнтиром» [2]. Вчений стверджує, що академічний інбридинг становить перешкоду для розвитку власних інноваційних ідей серед молодих фахівців.

З іншої позиції, академічний інбридинг сприяє цілісності та стабільності колективу закладу вищої освіти, є основою для збереження та продовження роботи внутрішніх наукових шкіл.

Погоджуємося з науковцем Е. Кісілюк, що вважає академічний інбридинг «допомагає зберегти традиції закладу вищої освіти і сприяє його цілісності та стабільності. Велика поширеність інбридингу в кращих закладах вищої освіти вказує на те, що викладачі, найняті з числа випускників, мають більш високу продуктивність» [1, с. 146].

У ході аналізу зарубіжних наукових джерел звернули увагу на ідею «боротися не з академічним інбридингом, а з його негативними наслідками». Зокрема, «мобільні інбриди» – ті, хто пройшов стажування або практику в іншому ВНЗ, відзначаються більшою продуктивністю, ніж «чисті інбриди» – ті, хто не набув зовнішнього досвіду. Отже, «згубні наслідки інбридингу можна зменшити шляхом створення можливостей для мобільності» [5, с. 491]. Підтримуючи дану позицію вважаємо доцільним додати, що розвиток мобільності дозволить зменшити негативні наслідки академічного інбридингу шляхом стимулювання інтеграції зовнішнього досвіду та інновацій у наукове середовище. Відкритість до змін та співпраці з іншими ЗВО сприятиме обміну знаннями, розширенню горизонтів і стимулюванню творчого потенціалу наукової спільноти. Такий підхід сприятиме збагаченню інтелектуального потенціалу закладу освіти та підвищить його конкурентоспроможність на світовій арені.

Висновки. Після аналізу проблематики дослідження прийшли до висновку, що академічний інбридинг може мати переважно позитивний вплив. Зокрема, усвідомлене використання цього явища сприяє підвищенню ефективності надання освітніх послуг, оскільки найкращі випускники будуть мотивовані до самовдосконалення та професійного зростання за участю досвідчених наставників.

Список використаних джерел

1. Кісілюк Е. Академічний інбридинг у кадровій політиці закладів вищої освіти. *Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики* : кол. монографія / за заг. ред. Г.І. Калінічевої ; ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая». Чернігів : ЧНТУ, 2019. С. 136–147.
2. Мельник Р. Свій серед своїх: академічний інбридинг знищує українські виші. *Освіта.UA*. 2020. URL : <https://osvita.ua/vnz/reform/77234/?fbclid=IwAR1DbkGGVwgGreHfYddmzF8uM3-rlCewPAf1IvZtU9ZUkaRFhu95VqSRUYw> (дата звернення: 24.01.2024).
3. Попович О. С., Кліменкова В.І. Академічний інбридинг – проблема, що традиційно ігнорується при формуванні кадрової політики в науці України. *Наука та наукознавство*. 2020. № 2 (108). С. 54-63. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2020.02.054> (дата звернення: 10.04.2024).
4. Шевченко Л. С. Університет як роботодавець: кадрові стратегії на внутрішньому ринку праці. *Економічна теорія. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»* № 4 (15) 2013. С. 6-18.

5. Horta H. Deepening our understanding of academic inbreeding effects on research information exchange and scientific output: new insights for academic based research. Higher Education. 2013. Vol. 65. No 4. P. 487–510.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЕДУКАЦІЇ

Олешко В. Л., Олешко Т. Є., Соломонова Д. Г.

Питання формування професійних компетенцій здобувачів освіти з урахуванням їх довузівської підготовки в контексті реалізації сучасних концепцій едукації набуває особливої актуальності. Складність вирішення цієї проблеми стає вагомою і відповідальною, особливо тоді, коли мова йде про підготовку викладачів музичного мистецтва вищої кваліфікації. У цьому контексті одним із найголовніших завдань є розвиток у здобувача музичного мислення – найвищого ступеня сприйняття образного змісту музичного твору, що максимально поєднує внутрішні перетворення художньої уяви виконавця в реальне звучання на конкретному музичному інструменті.

Аналіз останніх досліджень показує, що поза ступенем обдарованості здобувача виникає необхідність розвивати й такі складові музичного мислення, як відчуття музичної форми, ритміко-інтонаційну організацію музичної тканини, ладо-гармонічне та поліфонічне слухання тощо.

Розвиток музичного мислення – проблема надзвичайно актуальна для послідовності та безперервності процесу едукації від початкового навчання (музичних студій, дитячих музичних шкіл) до вищого навчального закладу. Ця проблема має велике значення для реалізації творчого потенціалу здобувача в умовах ЗВО, адже її вирішення базується на принципових засадах музичної педагогіки та психології.

Метою дослідження є систематизація едукаційного процесу при роботі над музичним мисленням як одним з найголовніших елементів формування професійних компетенцій викладача музичного мистецтва. Ця робота може бути забезпечена шляхом пошуку найефективніших засобів впливу викладача на здобувача як у процесі проведення індивідуальних занять, так і в організації його самостійної роботи над виконавськими завданнями. Ці засоби багатогранні й різноманітні. У них органічно поєднано виконавський, педагогічний досвід викладача, рівень музичної обдарованості здобувача з теоретичним аналізом музичних творів, художньо-образним розкриттям

характеру їхньої інтерпретації, розшифруванням авторських указівок у нотному тексті тощо.

В умовах творчої роботи зі здобувачами (при помітній різниці їх загально-музичного і фахового рівнів) однією з найважливіших вимог едукативної стає ретельне вивчення особистісних даних та ступінь їх прояву у виконавському розвитку кожного здобувача. Вивчення індивідуальності є тривалим і послідовним процесом спостережень, перевірок роботи здобувача над засвоєнням навчального репертуару. Важливо з'ясувати, як він орієнтується в окремих музичних жанрах, фактурних, звукових труднощах творів, наскільки самостійно ним вивчаються твори та інструктивний матеріал, формуються та розвиваються музично-виконавські компетентності.

Спостереження викладача мають бути спрямовані на виявлення психологічних особливостей здобувача, наприклад, характеру уваги та вольових якостей, ступеня працездатності та організованості в роботі, швидкості та точності реакції на вказівки викладача, рівня самостійного усвідомлення та опрацювання завдань та ін. Таким чином, різноманітність інтелектуальних проявів студента формує і розвиває його творчий потенціал.

Важливим джерелом едукативної для здобувача освіти є вивчення виконавського та педагогічного досвіду відомих майстрів музичного мистецтва. Це наукова, методична література, спогади й нотатки, аудіо- й відеозаписи концертних виступів музикантів-інструменталістів. У цих матеріалах допитливий здобувач знайде відповіді з багатьох питань, пов'язаних з виконавством, що буде спонукати його творчу ініціативу, розвивати музичне мислення.

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно підкреслити, що в процесі едукативного розвитку у здобувача музичного мислення стає необхідною умовою реалізації його творчого потенціалу та формування професійних компетенцій.

Список використаних джерел

1. Злотник О. Й. Комунікативна функція музики як засіб художнього спілкування. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 4. С. 112-116.
2. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі: дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2020. 519 с.
3. Ракітянська Л. М. Формування емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та практика: монографія. Кривий Ріг: ФОП Чернявський Д. О., 2020. 487 с.
4. Шульгіна В. Д., Рябінко С. М. Творча діяльність особистості у системі мистецької освіти України: Європейський контекст. *Вісник*

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 1. С. 80-85.

5. Яковлев О. В. Синергетика регіональних ідентичностей у культурному континуумі України кінця ХХ - початку ХХІ століття.: автореф. дис. ... д-ра культурології. Київ, 2016. 40 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЕДУКАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Оловаренко О. І.

Сьогодні в освіті широкого поширення набули різні види і форми освіти, що є провідною умовою всебічного розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу, засобом реалізації здібностей, а також зростанням професійної компетенції, удосконаленням раніше здобутих знань, умінь і навичок. Нові умови вимагають нових підходів. Кожному викладачеві важливо усвідомити завдання підготувати не фахівців-формалістів, які здатні лише відтворювати набуті в процесі навчання знання, але таких, що вміють творчо мислити, зіставляти та аналізувати факти, аргументовано захищати власну точку зору. Вони повинні мати достатню теоретичну підготовку, яку б уміли реалізувати на практиці в сучасній початковій школі.

Особливу роль у підготовці майбутніх учителів початкової школи відіграє едукація.

Актуальність теми дослідження визначається економічною та політичною ситуацією, що склалася в нашій країні, суспільними потребами вирішення державної проблеми забезпечення якості та ефективності професійної підготовки фахівців у ЗВО України на основі едукації.

Мета дослідження – охарактеризувати ефективні методи, засоби, форми едукації, що сприяють цілісності підготовки фахівців у ЗВО.

Ефективність упровадження методів едукації в освітній процес досліджували такі науковці: Г. Ващенко, О. Вищневеський, А. Олексюк, Н. Абашкін, М. Євтух, О. Ковязіна, А. Нісемчук, Н. Ничкало та ін. На думку М.Стельмаховича едукація в освітньому процесі допоможе подолати комплекс меншовартості, провінційності, маргінальності, позбутися бездуховності та манкрутизму. Інновацією в педагогіці є нова концепція педагогіки щодо поняття едукації та робурсації. І. Підласий визначає педагогіку як науку про едукацію і робурсацію. Поняття едукації введено ним для позначення єдності навчання і виховання, нерозривності педагогічної діяльності. «Рух едукації до

своєї мети називається едукативним процесом..., який має свої відмінності: едукативний процес – єдність трьох складників: педагога, учнів, предмета навчання-виховання. Едукативний процес відбувається у спеціально створених умовах. Умовами виступають навчально-виховні заклади, що спеціально створені для едукативного процесу. Едукативний процес має чітко окреслену мету, яка виводиться із цільових установок розвитку суспільства, загальнолюдських цінностей і має сучасне наукове обґрунтування».

Едукація – це поєднання процесів навчання, виховання й розвитку, що мають свої мету та завдання, принципи й умови, зміст і форми, методи та засоби. У традиційному сприйнятті едукативі найбільшої уваги надають навчанню. Це пояснюється тим, що будь-яка діяльність людини розпочинається з пізнання, тому інформація простіше сприймається та систематизується в навчально-методичній літературі. Її засвоєння можна контролювати, а процес її засвоєння викладачеві нескладно забезпечити. Безперечно, що поняття виховання й розвиток такому втіленню не піддаються.

Зміст едукативі потребує переорієнтації методичної діяльності викладача: слід до мінімуму зводити словесні методи: пояснення, розповідь, ілюстрування на екрані, опитування тощо. Доцільно впроваджувати різноманітні форми самостійної діяльності, активні методи навчання, що спонукають здобувачів вищої освіти до активної розумової й практичної діяльності у процесі оволодіння навчальним матеріалом. Активне навчання передбачає використання такої системи методів, що спрямована не на виклад готових знань, їх запам'ятовування та відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знаннями й уміннями в процесі активної розумової, творчої та практичної діяльності.

Слід зазначити, що найефективнішим є впровадження інтерактивних технологій навчання, коли активно взаємодіють усі суб'єкти освітнього процесу: технологія диференційованого навчання, що має на меті знаходження самостійного шляху, яким здобувач вищої освіти повинен прийти до кінцевої мети – самостійне виконання завдань; інтерактивна технологія навчання, в якому викладачі та здобувачі є рівноправними, рівнозначними суб'єктами освітнього процесу, що створює атмосферу співпраці, сприяє всебічному розвитку кожного студента; ТРВЗ-технологія, що дозволяє поєднувати предметно-пізнавальну діяльність із методами активізації та розвитку мислення, творчого вирішення навчальних нестандартних та соціальних завдань тощо.

Демократизація суспільного життя вимагає від майбутнього педагога особистісної й професійної самодостатності, здатності самостійно, нешаблонно вирішувати проблеми освітнього процесу, розумно ризикувати

й брати на себе відповідальність. Це впливає на соціальне замовлення, висуваючи на перший план удосконалення діяльнісних можливостей, не володіючи якими, майбутній педагог стає безпорадним у конкурентному професійному середовищі. Такі вимоги сьогодення в соціальному замовленні передбачають кардинальну перебудову в роботі науково-педагогічних працівників ЗВО.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. М. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Київ : Знання, 2008.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 566 с.
3. Підласий І. П. Спільна дія. Іван Павлович Підласий Харків : Вид. група «Основа», 2012. 224 с.

ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕДУКАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ

Оніщук Т. І., Фролова І. В.

За даними сайту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини значна кількість осіб прямо чи опосередковано зазнали шкоди чи негативного впливу (поранення, травми, ДТП та інших нещасних випадків), що виникли внаслідок бойових дій та/або під час евакуації з початку широкомасштабної збройної агресії рф проти України. Тобто наразі наша країна нагально потребує дієвого ресурсу для створення рівних можливостей для усіх та розбудови безбар'єрності, як нової суспільної норми.

Цим ресурсом, на нашу думку, є людина та її освіта, зокрема, дошкільна ланка. Адже, саме дошкільна освіта закладає підґрунтя розвитку особистості та розглядається як інвестиція держави у людський капітал та суспільство сталого розвитку. Тому важливо показувати дітям різноманіття нашого світу змалечку. Діти, які зростають із розумінням, що всі люди різні, але мають рівні можливості, надалі так само із розумінням та прийняттям ставляться до інших.

Сферу мистецтва можна розглянути, як простір, що сприяє формуванню соціальної активності особистості. А театр – найбільш демократичний різновид мистецтва для здобувачів дошкільної освіти, що дозволяє розв'язати низку актуальних проблем сучасної педагогіки та психології.

Саме тому ляльковий театр може стати дієвим інструментом в освітньому процесі здобувачів дошкільної освіти для розбудови безбар'єрності у майбутньому, що наразі є напрочуд актуальним у нашій державі.

Діти можуть розпізнавати відмінності в інших і часто віддають перевагу дітям, які, на їхню думку, схожі на них самих за зовнішністю. Однак, діти, які взаємодіють і спілкуються з людьми відмінними від них, особливо в ранньому та передшкільному віці, краще сприймають відмінності та більш турботливі, комунікативні й більш емпатійні.

Закордонні представники наукових студій (Д. Хейзан, Н. Міллар, С. Гарроу-Олівер) [1] стверджують, що інтегруючи ляльковий театр має потенціал для всебічного розвитку дітей. У контексті цього дослідження заслуговує на увагу робота сучасниці О. Караоліс [2; 3]. Вчена у своєму дослідженні стверджує, що ляльковий театр та лялька є дієвим інструментом освітнього процесу здобувачів дошкільної освіти для розбудови безбар'єрного суспільства у майбутньому.

О. Караоліс [3] у своїй науковій праці на практиці підтвердила, як мистецтво лялькового театру розвивало і підтримувало підтримувати стосунки та навчання, пов'язані з інклюзивним середовищем, але його часто недооцінюють у контексті раннього та передшкільного віку.

Ляльки та ляльковий театр також мають довгу історію, як інструмент для досягнення соціальних змін, і використовуються в закладах освіти для моделювання та заохочення позитивної взаємодії між дітьми, які мають інвалідність, та дітьми, які не мають інвалідності [3, с. 8]. У закладах освіти ляльки використовуються для навчання дітей соціальним навичкам, для заохочення або моделювання очікувань у дитячому колективі, а також як втручання для подолання та зменшення проблемної поведінки та мотивації навчання.

Ляльковий театр, як форма драматургії (за твердженням Кемпбелла і Гібсона, Крегера і Нуппонена, Караоліс [2; 3]) – це творчий різновид мистецтва, який асоціюється з підвищенням соціального розвитку та спілкування дітей раннього та дошкільного віку, а також має історію застосування в терапії та дошкільній освіті

Дослідження зазначених вище науковців показують, що ляльки: мають цінність у створенні позитивної атмосфери та розвитку стосунків між дітьми, а також між дітьми та дорослими; можуть сприяти створенню невимушеного та ігрового середовища, яке сприяє налагодженню стосунків між дітьми, а також між дітьми та дорослими описують, як ляльки створюють можливості

для спілкування дітей і дорослих через ігрову взаємодію і, у такий спосіб, розвивають комунікацію та довіру [3, с. 8].

Розглядаючи ляльку як реальну, діти можуть ставитися до неї, як до друга та потенційного джерела емоційного комфорту. Діти можуть замінити ляльку на реальних людей і висловлювати свої думки та почуття без страху чи осуду. Здобувачі дошкільної освіти, звичайно, можуть грати та взаємодіяти з ляльками, вони можуть розігрувати історії, занурюватися в уявні світи, вигадувати лялькових персонажів, розповідати їм свої секрети та розігрувати частини свого дня. Однак, у контексті освітнього процесу, педагоги дошкільної освіти можуть маніпулювати лялькою-маріонеткою за допомогою жестів і дій, щоб додати значення словам і створити персонажа, який може сильно відрізнитися від їхньої ролі вихователя, і який полегшує їм стосунки з дітьми, а дітям – стосунки з ними.

Необхідно наголосити, що ляльковий театр може бути корисним інструментом для полегшення розмов з дітьми, надання дітям голосу та зміни буденної взаємодії педагог-здобувач освіти. Ляльки можуть слугувати засобом для зміни статусу вихователя і зробити педагога більш веселим і доступним для дітей дошкільного віку, оскільки стосунки змінилися, і тепер вони взаємодіють через маріонетку. Веселий і надійний друг-маріонетка не здається загрозливим і може допомогти підвищити відчуття безпеки, тепла та комфорту[1], і бути більш доречною, заохочуючи дітей ділитися власними думками та почуттями.

Це може призвести до змін у мотивації дітей говорити, оскільки їм цікаво розмовляти з лялькою. Розмова через маріонетку надає змогу здобувачам дошкільної освіти вільно досліджувати почуття та відтворювати ситуації у звичний для них спосіб.

Караоліс і Сициліано зазначають, що фізична природа ляльки-маріонетки робить навчання цікавим і привертає увагу здобувачів освіти. Це пов'язано з тим, що ляльки дуже візуальні, тактильні та апелюють до органів чуття. Вихователь, маніпулюючи лялькою, може спілкуватися за допомогою жестів і дій, рухаючи ляльку для вираження та донесення потрібної ідеї [2, с.30].

До того ж педагоги ЗДО можуть використовувати ляльок для створення умов як для невербального, так і для вербального спілкування. Маріонетка може демонструвати почуття чи концепції та використовуватися для моделювання правильного словникового запасу або розігрування частин історії для покращення розуміння. У цій формі маріонетка дає поштовх дітям до участі в уявному світі [2, с.31].

Лялька є об'єктом, за допомогою якого ідеї та почуття можуть бути передані через дії, а не лише слова. Лялька, оживлена педагогом або здобувачем освіти, може виражати почуття за допомогою кінестетики та візуальних підказок. Тобто, маріонетка з лялькового театру спонукає до «проживання» спектру емоцій і передає в адаптованій, відповідно індивідуального розвитку дітей, формі інформацію, значення або ідеї, як-от: про рівність та безбар'єрність.

Завдяки тому, що ляльки можуть зменшити деякі бар'єри на шляху до рівності, надаючи дітям можливість ділитися своїми ідеями та навчатися важливих соціальних навичок, таким як чергування, обмін інформацією та позитивна взаємодія з іншими, лялькову виставу варто відтворити таким чином, щоб викликати у дітей певні реакції та дати їм можливість розвинути саморегуляцію та доброту, зменшити агресивні дії та слова у вільній грі.

Підкреслимо, що лялька-маріонетка може стати взірцем для наслідування просоціальної поведінки через різні способи взаємодії, вербальні, невербальні, дії, зоровий контакт та усмішку [1]. Зрештою, що є часі для створення суспільства з нормою безбар'єрності та рівності для всіх.

Ляльковий театр та лялька-маріонетка дають змогу дошкільникам розвивати навички емпатії до інших. Коли дітей заохочують брати на себе роль інших, вони вчаться співпереживати. Це важливо для того, щоб допомогти їм відчувати співчуття та повагу до почуттів інших людей. Це також важлива характеристика в розвитку міжособистісного інтелекту, що важливо в процесі навчання у НУШ та й загалом упродовж життя. Ті, хто має сильний міжособистісний інтелект, добре розуміють і взаємодіють з іншими людьми, а також здатні оцінювати емоції, мотивацію, бажання та наміри оточення.

Варто зазначити, що соціальний інтелект можна розвивати, а ляльки-маріонетки та ляльковий театр є інструментом для вивчення ситуацій, які допомагають дітям навчитися емпатії та міжособистісному спілкуванню. Це також підтримує можливість навчати позитивній соціальній взаємодії, розв'язувати проблеми та іншим соціальним/емоційним навичкам.

Тому педагогам ЗДО, на нашу думку, варто заохочувати здобувачів освіти розігрувати ситуації в ролях з різних точок зору. Наприклад, діти можуть розіграти за ролями розбіжності, які потрібно вирішити, повторити ситуацію в рольовій грі, щоб у дошкільників була можливість пережити ситуацію з різних поглядів.

Дошкільна освіта практикується на основі практики стосунків, чуйного середовища, рефлексивної практики, культурно безпечного, змістовного та цілеспрямованого планування, а також образу дитини, яка є здібним

демократичним громадянином. Оскільки педагоги зосереджуються на спільному навчанні та спільній розбудові безпечного, рівного та безбар'єрного простору, використання ляльок-маріонеток може покращити практику вихователя з цілісними ігровими цілями.

Отже, ляльковий театр та ляльки-маріонетки, на думку зазначених вище науковців, яка збігається з нашою, сприяють практиці створення, починаючи з дошкільної освіти, суспільства, яке демонструє справедливість, різноманітність та рівність, інклюзивність, безбар'єрність, культурну безпеку та найголовніше – демократичне суспільство, де цінується унікальність кожної людини.

Список використаних джерел

1. Hazan G., Millar N., Garrow-Oliver S. Applied Puppetry as a Pedagogy for Early Learning and Child Care. *Canadian Child Care Federation*. URL: <http://surl.li/subbl>. (дата звернення : 19.04.2023).
2. Karaolis O. Inclusion happens with a puppet: puppets for inclusive practice in early childhood settings *Drama Australia Journal*, 2020. Vol. 44. P. 29-42. URL: <http://surl.li/suavz>. (дата звернення : 14.04.2023).
3. Karaolis O. Puppets and inclusive practice: Engaging all learners through drama and puppetry in preschool contexts *Teachers and Curriculum: Special Issue: The Arts in the classroom: Advocacy, theory and practice*, 2022. Vol. 22, №2. P. 7-16. URL: <https://doi.org/10.15663/tandc.v22i2.402>. (дата звернення : 16.04.2023).

НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ АСПЕКТ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Онопченко Л. П.

Для кожної держави у вихованні молоді пріоритетним є формування загальнонаціональної ідеології. Україна як держава, що знаходиться в стадії війни, особливо гостро потребує вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, яка являється фундаментом укріплення основ державного устрою, суверенітету і територіальної цілісності нашої держави. Особлива роль з реалізації цієї задачі покладається на систему освіти, а особливо на передвищу, вищу, де проходить заключний етап соціалізації особистості.

Патріотичне виховання – багатогранний процес, що охоплює практично всі аспекти соціально-культурного життя людини. Між тим потрібно відмітити, що в останній час намітилась тенденція зведення патріотичного виховання до військово-патріотичної складової, це не менш важливий аспект але не достатній. Тому не менш важливо приділяти більше уваги таким соціально-культурним аспектам патріотичного виховання як етнографічній, фольклорній, молодіжній культурі, що дозволить побудувати цілісну систему патріотичного виховання українського студентства.

Для вирішення проблеми національного відродження, освіта покликана сформулювати духовні ідеали особистості, що здатна зберігати і примножувати традиції попередніх поколінь.

Патріотичне виховання буде ефективним якщо викладач досягне цілісного зв'язку між фактами і явищами, які відображають патріотизм і героїзм людей. На мій погляд, патріотичне виховання студента залежить не тільки від того, наскільки точно він запам'ятає деталі історичних подій, але в першу чергу від його можливості давати моральну оцінку подій, самостійно робити висновки.

Викладач повинен правильно визначити виховні задачі кожної теми і кожного заняття. Поставивши конкретну виховну мету необхідно визначити умови її виконання. Одне із важливих умов відбір яскравих переконливих фактів. І далі, мабуть саме складне – вибрати методи і засоби для їх зрозумілого емоційного розкриття.

Форми і методи роботи з патріотичного виховання молоді досить різноманітні. Без пам'яті не має минулого, а без минулого не має майбутнього. Тому героїзм наших предків ми повинні завжди пам'ятати. В цьому допомагають емоційно насичені бесіди, круглі столи, конференції, документальні фільми, вікторини, що проводяться студентами. Відомо, що молодь краще сприймає інформацію, коли вона подається самими студентами через ігрову, театралізовану форму.

Саме головне – уникати формалізм в організації виховної роботи. Викладачу нічого не потрібно придумувати, якщо заздалегідь відомо, що це не буде виконано. Краще вибрати такі форми, які будуть зрозумілі молодим людям, тоді вони із задоволенням будуть самі і організаторами і учасниками.

В освітніх закладах виділяється час на проведення факультативних або додаткових занять. Їх потрібно поставити на новий рівень, щоб вирішувати не тільки задачі поглиблення знань, але і формувати власну точку зору студентів на історичні події, виховувати, та розвивати їх громадянську позицію.

Важливою складовою і результатом національного виховання повинно стати патріотичне виховання, зміст якого полягає в знанні своєї історії,

традицій, культури українського народу, формуванні позитивного відношення до своєї країни.

Необхідно визнати що в якості обов'язкової складової частини патріотизму виховання патріота-захисника своєї батьківщини. З одного боку обов'язок громадянина, з іншого – патріотичний обов'язок.

Національна гордість за свою країну, гордість за свою малу батьківщину, сім'ю, повагу до минулого, теперішнього, віра в майбутнє своєї держави являються основою любові до неї тобто патріотизм.

Для успішної організації системи громадянсько-патріотичного виховання необхідно приймати активну участь в розробці та реалізації державної програми патріотичного виховання дітей і молоді, в якій повинно бути розкрита ідеологічна основа патріотизму в державі, визначені задачі і зміст патріотичного виховання, а також принципи їх реалізації.

ФЕНОМЕН МОЛОДИХ СІМЕЙ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Панфілова А. В., Чернецька Ю. І.

Повномасштабне вторгнення росії порушує стабільність українського суспільства в усіх аспектах, зокрема й у сім'ях. Згідно демографічних статистичних даних на 2021 рік, середнім віком укладення подружніх зв'язків в Україні становить 26 років – для жінок, і 28-29 років – для чоловіків [1]. Тобто представники молоді найчастіше створюють родини, які можуть стикатися з непередбачуваними труднощами та стресом. Ми вважаємо, що саме соціально-педагогічна робота може стати фактором, що сприяє відновленню та зміцненню зв'язків між членами сім'ї. Адже спеціалізовані фахівці можуть створювати індивідуальні підходи до сімей, застосовувати сучасні й ефективні методи роботи, враховуючи їхні унікальні потреби та виклики.

Мета дослідження – висвітлити перспективність та особливості феномену молодих сімей в системі соціально-педагогічної роботи в умовах воєнного часу.

З аналізу низки досліджень та публікацій ми виділили термін «молода сім'я», що визначає родину, яка складається з подружжя, одруженого менше трьох років, і обидва члени родини не досягли віку тридцять п'ять років. Також в цю категорію включається сім'я, у якої один з батьків має вік до тридцять п'ять років, та наявна неповнолітня дитина [5, с. 210].

Різноманітні аспекти соціально-педагогічної роботи з молодими сім'ями досліджували такі науковці як О. Безпалько, Л. Волинець, О. Гуменюк, О. Даниленко, І. Іващенко, О. Савченко, Т. Скрипник та інші.

Раніше ми зазначали, що середнім віком укладання шлюбу у 2021 році визначено 26-28 років. Ми вважаємо, що станом на 2024 рік ця статистика залишається актуальною й водночас спостерігається нова тенденція, а саме вік укладачів шлюбів старіє. Це обумовлено декількома причинами:

1) Культура шлюбу. Ми погоджуємося з думкою соціологині Л.Слюсар [2], що все більше українців відмовляються або відтермінують офіційну реєстрацію стосунків і обирають альтернативні варіанти, наприклад спільне проживання. Це може бути пов'язано з минулим невдалим досвідом першого шлюбу й прагненням вибрати партнера більш свідомо (за допомогою так званого «випробувального терміну», під час якого партнери визначають чи підходять вони один одному в моральному, побутовому, сексуальному плані).

2) Фемінізм. Процес фемінізації в українському суспільстві змінює ставлення жінок до шлюбу. З точки зору представниць даного руху за рівність прав, шлюб як явище є негативним, адже проєктує патріархальну модель – ненормальну, експлуататорську і консервативну форму чоловічого шовінізму, не придатною до вимог сучасного життя [3, с.32]. Тому серед українських жінок спостерігається тенденція ставити у пріоритет не стосунки, а власну самореалізацію, турботу не про партнера, а про свою освіту й кар'єру. Також варто згадати проблему домашнього насильства: за статистикою [4] кожна третя жінка або дівчинка хоча б раз у житті стала жертвою фізичного або сексуального насильства, й найчастіше насильство здійснює партнер.

Молоді особи, які вже уклали шлюб, стикаються з численними викликами, адже їм складніше за інших адаптуватися до непередбачуваних обставин, таких як пандемія чи війна. Зокрема це:

- психологічні наслідки військового конфлікту, такі як тривожність, стрес, психологічні й фізичні травми;
- відсутність життєвих навичок та стратегій виживання, актуальні для воєнного часу;
- питання збереження і/або відновлення сімейного затишку;
- неефективні стратегії виховання, розвитку сімейних цінностей, мінімізована позитивна взаємодія у стосунках та ін.

Шляхи вирішення означених проблем вбачаємо у потенціалі соціально-педагогічної роботи з молодими сім'ями в умовах воєнного стану, її розвитку та модернізації, а саме: підтримка економічної стійкості (допомога у працевлаштуванні, надання матеріальної допомоги, консультування з питань

ведення бюджету), психологічна підтримка (консультування, психотерапія, арт-терапія, групові заняття), підтримка виховного потенціалу (онлайн-консультації з питань виховання дітей, організація дозвілля для дітей, допомога у адаптації до нових умов), збереження сім'ї (консультування з сімейних питань, допомога у налагодженні комунікації між членами сім'ї) тощо.

Отже, нами було досліджено перспективність та особливості феномену молодих сімей в системі соціально-педагогічної роботи в умовах воєнного часу.

Перспективними питаннями дослідження будуть: методична розробка онлайн-технологій соціально-педагогічної діяльності з молодими сім'ями, соціальна профілактика відповідального батьківства серед підлітків.

Список використаних джерел

1. Чи ранній шлюб дорівнює розлученню, а співжиття до шлюбу зменшує його ризик? Це міфи!. CREDO. URL: <https://credo.pro/2023/03/340905> (дата звернення: 04.05.2024).
2. Беспарточна О. Вплив фемінізму на сімейні взаємовідносини. *Практична психологія у сучасному вимірі* : XI Міжнар. науково-практ. конф. студентів, аспірантів і науковців: тези доп., м. Дніпро, 29 берез. 2020 р. Дніпро, 2020. С. 32.
3. Кожна жінка бодай раз у житті стає жертвою насильства | Уляна Супрун | Блог. Уляна Супрун | Блог. URL: https://suprun.doctor/kultura/kozhna-zhinka-bodaj-raz-u-zhitti-stae-zhertvoyu-nasilstva.html?_=page988 (дата звернення: 04.05.2024).
4. Скуратівський В., Палій О. Основи соціальної політики : навч. посіб. МАУП, 2002. 200 с.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Пасічник С. О.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються глобалізаційні та інтеграційні процеси, які висувають нові вимоги до діяльності педагогів в системі дошкільної освіти. Це зумовлює потребу підготовки вихователя, готового до змін суспільного життя та

врахування їх у своїй діяльності, здатного сприймати нові потреби суспільства. Адже саме в дошкільному дитинстві закладаються фундаментальні основи становлення особистості дитини. У зв'язку з цим постає питання формування готовності майбутнього вихователя до здійснення інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про наявність ґрунтовних наукових досліджень щодо проблеми готовності вихователя до інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти. Це підтверджено дослідженнями педагогів, зокрема Сластьоніна В. О., Дичківської І. М., Підласого І. П. [5]. Науково-методичні, практичні засади формування готовності вихователів закладів дошкільної освіти до вибору та впровадження інновацій вивчали Рудік О. А., Березюк В. С. та інші автори [6]. Питання, пов'язані зі становленням професійної компетентності та підготовкою майбутніх педагогів до інноваційної діяльності, детально розглянуті у працях Дичківської І. М., Біленької Г. В., Гавриш Н. В. та інших. Однак вплив інноваційної діяльності на розвиток особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти потребує нового наукового теоретичного осмислення [1; 2].

Мета дослідження полягає у визначенні сутності та особливостей формування готовності майбутнього вихователя до інноваційної діяльності в умовах педагогічного закладу фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Одним із завдань забезпечення оновлення змісту та якості дошкільної освіти є переведення системи дошкільної освіти у режим інноваційного розвитку, трансформування наукових ідей, впровадження сучасних інноваційних технологій у практику, здійснення інноваційної діяльності закладів дошкільної освіти.

Що ж таке «інноваційна діяльність»? Для початку ознайомимось з поняттям «інновація».

У багатьох словниках поняття «інновація» визначено як новина, нововведення. На думку Волкової Н. В., інновації в освіті – це цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог. Це нові форми організації праці та управління, нові види технологій, що охоплюють не лише окремі установи та організації, а й інші сфери діяльності [4, с. 5].

За переконанням Березюка В. С., інноваційна освітня діяльність закладу дошкільної освіти – це особливий вид творчої діяльності, направлений на оновлення системи освіти. Така діяльність є наслідком активності людини, що виявляється не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки

у перетворенні його відповідно до особистих і суспільних потреб та інтересів. Педагог в інноваційному педагогічному режимі є дослідником власної особистості та діяльності тих, кого він навчає і виховує [6, с. 6].

Успішне здійснення інноваційної діяльності обумовлене готовністю вихователів до неї, інноваційним потенціалом закладу загалом.

Готовність до інноваційної діяльності розглядається як важлива професійна якість майбутнього фахівця. Так, за твердженням Дичківської І. М., інноваційність – це «здатність до оновлення, відкритість новому», а готовність до інноваційної педагогічної діяльності – як особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей до творчості і рефлексії [2].

Зважаючи на вищезазначені особливості запровадження інноваційної діяльності, доцільно заздалегідь готувати майбутніх вихователів до них.

Формування у майбутніх педагогів готовності до інноваційної діяльності ми розпочали зі створення сприятливого інноваційного середовища у закладі фахової передвищої освіти, що передбачало спрямування здобувачів освіти на активне навчання, самовиховання та саморозвиток, ознайомлення та вивчення передового педагогічного досвіду провідних вихователів закладів дошкільної освіти тощо.

У ході вирішення зазначених завдань у здобувачів освіти формуємо психолого-педагогічні вміння та навички, а саме:

- дидактичні вміння (організація освітнього процесу, керівництво пізнавальною та розвивальною взаємодією між усіма учасниками тощо);
- загальнопедагогічні вміння (забезпечення єдності навчальної і позааудиторної діяльності здобувачів освіти);
- науково-методичні, пошукові, дослідницькі вміння та навички (вивчення та застосування передового педагогічного досвіду, використання методів теоретичного пошуку та практичних досліджень тощо);
- вміння та навички самоосвіти, самовиховання, володіння мистецтвом педагогічної рефлексії [6, с. 24].

З метою формування готовності здобувачів фахової передвищої освіти до інноваційної діяльності нами використовуються різноманітні форми роботи:

- вивчення вибіркового освітнього компонента «Педагогічні технології в дошкільній освіті», метою якого є ознайомлення майбутніх фахівців з різноманітними інноваційними технологіями, формування у них готовності

до сприйняття та реалізації нових освітніх технологій в своїй педагогічній діяльності.

- організація та проведення для здобувачів освіти семінарів-практикумів, «круглих столів», дискусій, ділових ігор, «мозкового штурму» з актуальних проблем дошкілля;
- зустрічі з педагогами-практиками міста та району;
- вивчення передового педагогічного досвіду досвідчених вихователів;
- участь у студентських науково-практичних конференціях, вебінарах, конкурсах тощо;
- самостійна пошуково-творча робота здобувачів освіти;
- підбір методичних матеріалів, узагальнення власного досвіду та досвіду досвідчених практиків дошкільної освіти.

З огляду на вищезазначене, для здійснення готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти важливо враховувати систему заходів, спрямованих на формування у здобувачів коледжу таких якостей:

- мотиваційної готовності;
- інформаційної готовності;
- процесуально-діяльнісної готовності;
- рефлексивної готовності;
- дослідницької компетентності в освітній галузі [6, с. 26].

Висновки. Формування готовності здобувачів освіти до інноваційної діяльності розглядається у взаємозв'язку рівня професійної компетентності та інноваційного потенціалу майбутнього педагога. Включеність в інноваційну діяльність стимулює підвищення рівня професійно значущих якостей майбутнього вихователя, розкриває його творчий потенціал, що в свою чергу виводить його на вищий рівень професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка , 2011. 320 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Зайцева Т. Ю. Діяльність дошкільного навчального закладу в режимі інноваційного розвитку : посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 328 с.
4. Калуська Л. В., Отрощенко М. В. Інновації в дошкіллі : програми, технології, проекти, ідеї, досвід : посіб. Мандрівець, 2010. 376 с.

5. Кудрявцева О. А. Компоненти та показники сформованості готовності майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до інноваційної діяльності з дітьми раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 122-126.

6. Березюк В. С., Рудік О. А. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 224 с.

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Петриченко Л. О.

Актуальність проблеми. У сучасному світі зростає роль закладів вищої освіти у контексті інноваційного розвитку суспільства, адже вони стають освітніми й науково-дослідними центрами. Вища освіта «покликана вирішувати завдання повернення до культурних джерел освіти та науки, відновлення культурної пам'яті та збереження національної ідентичності в процесах глобалізаційної інтеграції» [1, с. 30].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль закладів вищої освіти в системі розвитку суспільства вивчали вітчизняні науковці, серед яких: І. Баланчук, Л. Парфьонова, О. Поліщук, В. Ржепішевська, С. Семеріков, І. Теплицький та інші. Усі науковці наголошують на важливості розуміння розширення інноваційного компонента у вищій школі.

Мета дослідження: проаналізувати роль закладів вищої освіти в системі інноваційного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Здобувачі вищої освіти, педагогічні й науково-педагогічні працівники сприяють забезпеченню інноваційного розвитку шляхом залученості до наукової діяльності, вирішуючи нагальні проблеми в освіті та науці.

Однією із важливих проблем інноваційного розвитку суспільства «є формування єдиного освітнього простору багаторівневих інноваційних навчальних закладів гуманістичних поглядів здобувачів освіти, що реалізуються в умовах переходу від традиційного до гуманістичного, особистісно орієнтованого навчання, формування освітнього простору» [3, с. 346].

Учасники освітнього процесу у закладах вищої освіти відіграють незамінну роль у створенні та поширенні інновацій: забезпечують навчання та розвиток молоді у різних галузях; осередки для проведення досліджень, апробацій нових технологій; співпраця з промисловістю та установами для

впровадження наукових відкриттів у побутове життя країни; партнерство між здобувачами вищої освіти, викладачами, дослідниками тощо; підтримка позитивної мотивації до генерації та розвитку нових ідей, реалізовувати проекти (конкурси, гранти, програми підтримки молодих учених тощо).

С. Семеріков, І. Теплицький та О. Поліщук уважають, що головними функціями сучасних закладів вищої освіти є «творення гнучкої, мобільної системи трансферу знань забезпечує умови для розвитку ланцюжка «університет – підприємства високих технологій – бізнес»; «університет стає фактично центром інтелектуального потенціалу суспільства» [2, с. 4]. Глобальні зміни в країні, наслідки подій за останні роки спричинило перенесення ядра інновацій на освітній простір, що водночас сприяє переміщенню орієнтирів вищої освіти на автономність, мобільність, співпрацю з різними установами, зокрема забезпечуючи міжнародне партнерство, для розвитку інноваційних технологій.

Наголосимо, що для забезпечення вагомого впливу на суспільство, заклади вищої освіти мають швидко адаптуватися до викликів сьогодення. Це може бути оновлення освітніх програм підготовки фахівців, підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників; упровадження нових прийомів, засобів, технологій, методів в освітній процес; залучення стейкхолдерів, фахівців з інших установ, залучення до дослідницьких проектів.

Між закладами вищої освіти й інноваційним розвитком суспільства простежується зв'язок:

- підготовка та перепідготовка затребуваних кадрів, молоде покоління, яке готове до викликів сьогодення, експериментувати, висувати власні ідеї, досягати поставлених цілей;
- діяльність дослідницьких центрів, лабораторій, наукових шкіл, результати роботи яких стають основою для нових відкриттів;
- місце апробації наукових ідей, що дозволяє підтримувати інноваційний розвиток та відсіювати недостатньо дієві чи незатребувані технології;
- підтримка молоді, випускників, молодих фахівців, що стимулює до інноваційної діяльності;
- культурна, міжнародна та соціальна інтеграція розвитку інноваційного суспільства.

Повномасштабна війна в Україні спричинила зміни в динаміці зв'язку вищої освіти та інноваційного розвитку суспільства, адже виникли нові пріоритети:

- забезпечення кваліфікованої підготовки фахівців, які необхідні для вирішення викликів, пов'язаних із війною та післявоєнного відновлення;
- тематична спрямованість дослідницьких робіт відповідно до запитів воєнних проблем: стратегії, технології, винаходи, рішення, методики тощо;
- залучення до військових програм щодо набуття практичного досвіду введення воєнних дій, що відкриває можливості «побачити проблеми з середини», та спрямувати інноваційний розвиток у правильному напрямі.

Уважаємо, що зазначені вище аспекти є важливими в інноваційному розвитку суспільства і в умовах активної війни та після її завершення.

Висновки. Отже, заклади вищої освіти відіграють важливу роль в інноваційному розвитку суспільства, адже закладають підґрунтя для формування світлого майбутнього та сьогодення. Тому заклади мають продовжувати активно впроваджувати дослідницьку й просвітницьку діяльність, створювати всі необхідні, але водночас і можливі, умови для подальшого розвитку та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
2. Семеріков С.О., Теплицький І.О., Поліщук О.П. Вища освіта як фактор інноваційного розвитку. 4 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/704083/1/art_cciaap.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
3. Харківська А. Квінтесенція розвитку єдиного освітнього простору багаторівневних інноваційних навчальних закладів. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О.П., Єременко О.А., Михайлов В.В. [та ін.]. Ч. 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 344–346. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=13547358756363093382&btnI=1&hl=ru> (дата звернення: 18.03.2024).

РОЗВИТОК НАВИЧОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЯК ЗАПОБІГАННЯ ЕМОЦІЙНОМУ ВИГОРАННЮ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Пехарєва А. С., Пехарєва С. В.

Актуальність проблеми Навчання стресостійкості є надзвичайно актуальним напрямком у сучасному світі. Навички стресостійкості є необхідними для досягнення успіху та збереження здоров'я, в сучасному динамічному світі вони допомагають людям ефективно керувати стресом та зберігати психологічну та фізичну стійкість у будь-яких умовах.

На необхідність плекання ментального здоров'я в сучасному світі, з його численними викликами та невизначеністю, вказують багато дослідників, представників мас-медіа, політиків. За підтримки Першої леді Олени Зеленської, сьогодні в Україні запроваджено програму підтримки ментального здоров'я «Ти як?», яка має на меті допомогти українцям виявити внутрішній потенціал на рівні самосвідомості та визнання власного психічного стану, а також оцінити кризові аспекти [2].

Безсумнівно, навички стресостійкості вбачаються важливими для підтримки ментального здоров'я всіх людей, оскільки допомагають запобігати розвитку психологічних проблем, таких як депресія або тривожні розлади. Крім того, висока стресостійкість сприяє збереженню продуктивності навіть у стресових ситуаціях, допомагаючи краще концентруватися та знаходити конструктивні рішення.

Однак, є певні категорії фахівців, чия робота частіше виступає стресовим фактором та призводить до емоційного вигорання, це працівники дошкільної та спеціальної освіти, соціальні робітники, лікарі та інші представники професії типу «людина-людина». Ці працівники потребують особливої уваги та особливих технік боротьби зі стресом в рамках їх професійних обов'язків. Тож, плекання стресостійкості цих фахівців ще на етапі навчання у закладі вищої освіти є ключем до зниження можливості виникнення емоційного вигорання у цих фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В цілому, питання стресостійкості та опірності стресам давно є предметом наукових дискусій багатьох вчених-класиків Г. Сельє, С. Рубінштейн, С. Максименко, Р.°Лазарус, О. Леонтєв, О. Лурія, О. Овчіннікова, А. Петровський та ін.

Сучасні дослідники вивчають стресостійкість як складну інтегративну рису особистості, описуючи вікові особливості її формування та аналізуючи активізацію внутрішнього потенціалу, що дозволяє особистості

саморегулювати стрес та ефективно подолати складні життєві ситуації (Н.°Бамбурак, Л. Картенсен, В. Мозговий, О. Полякова та ін.). Концепція копіngu, представлена як сукупність когнітивних, емоційних і поведінкових стратегій адаптації до стресу, також була розглянута у роботах науковців (Є. Кузнєцова, Н.Родіна, Т. Ткачук).

Більшість психологічних досліджень зосереджуються на визначенні психологічних чинників, що впливають на розвиток стресостійкості у фахівців, особливо тих, чиє професійне середовище вважається екстремальним (М. Корольчук, В. Крайнюк, В. Розов). Також виявлені особливості розвитку стресостійкості в професіях, де взаємодія з іншими є ключовим аспектом (Н. Водоп'янова, О. Реан) [8].

Сьогодні багато дослідників присвячують свої роботи вивченню особливостей стресостійкості саме працівників сфери освіти. Наприклад, Пасіченко А. та Дурманенко Є. розглядають особливості формування навичок стресостійкості у майбутніх вихователів ЗДО [4,5], О. Стахова, Д.°Зубрицька розглядають стресостійкість як важливу професійну якість для фахівця логопеда [7]. Л. Сікорська та Л. Вовк визначають особливості стресостійкості як фактор успішності фахівців спеціальної освіти [6]. Н.°Бабич та А. Медицька вказують, що навчання стресостійкості є базою в підготовці майбутніх корекційних педагогів та логопедів [1].

Аналіз літературних джерел свідчить про значний інтерес науковців до цієї теми.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в розумінні механізмів, які допоможуть майбутнім фахівцям дошкільної та спеціальної освіти управляти стресом та емоціями в навчально-виховному процесі. Акцентується увага на необхідності підготовки фахівців у цих галузях до роботи з емоційно навантаженими ситуаціями та забезпечення їх психологічної стійкості для підтримки якісної освіти та виховання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до аналізу літературних джерел, стресостійкість розуміється як збереження здатності до соціальної адаптації, підтримки значущих міжособистісних зв'язків, успішної самореалізації та досягнення життєвих цілей, збереження працездатності та здоров'я в умовах стресових, кризових ситуацій. Основним критерієм стресостійкості людини є рівень її спроможності до пристосування в складному та вимогливому світі [3].

Люди з цими навичками вміють керувати своїми емоціями та реакціями на стресові ситуації, що дозволяє їм зберігати самоконтроль та раціональне мислення. Адаптація до змін у сучасному світі також потребує стресостійкості, оскільки вона допомагає адаптуватися до нових обставин та

вирішення проблем. Не останню роль грає стресостійкість у збереженні фізичного здоров'я, оскільки зниження рівня стресу сприяє покращенню загального самопочуття та запобігає розвитку хронічних захворювань пов'язаних із стресом.

На важливість опірності стресу у фахівців системи «людина-людина» вказував ще Є.Льїн, який зазначав, що фактори, які можуть суттєво впливати на рівень стресостійкості у таких осіб включають:

- Необхідність сприйняття та осмислення одночасних комунікацій різноманітного характеру;
- Специфіку поведінки та особистості клієнтів;
- Постійну зміну ситуацій у процесі діяльності та спілкування, взаємодію з різними соціальними групами;
- Крім того, такі фахівці можуть зазнавати особливого стресу через високий рівень відповідальності за перебіг процедури психолого-педагогічного супроводу або допомоги, особливості та специфіку обставин, в яких здійснюється така допомога, зокрема в екстремальних ситуаціях [3].

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що працівники дошкільної та спеціальної освіти є у групі ризику стосовно стресових факторів, і, як наслідок, емоційного вигорання. Це пояснюється кількома факторами:

1. Педагоги та вихователі, які мають постійну інтенсивну психоемоційну активність, пов'язану з активним спілкуванням, часто змушені оперативно реагувати на різні аспекти спілкування. Це означає активне вирішення проблем, уважне сприйняття та швидку обробку великої кількості інформації, а також швидке прийняття рішень.

2. Неорганізоване та нечітке планування роботи, відсутність необхідного обладнання, недостатня структурування інформації та наявність великої кількості бюрократичних моментів може впливати на стабільність та ефективність діяльності. Особливо це відчутно, коли педагоги мають справу з великою кількістю учнів, батьків або колег.

3. Педагоги несуть велику відповідальність за свою діяльність, що часто супроводжується емоційним напруженням та виснаженістю. Це особливо актуально для вчителів та вихователів, які відчувають нестачу психологічних ресурсів через інтенсивну роботу та відповідальність за учнів та їх батьків.

4. У професійній діяльності педагога може існувати неприємна психологічна атмосфера через конфлікти як у вертикальній, так і в горизонтальній взаємодії з колегами. Це може призвести до втрати

емоційної стійкості та викликати стрес, що може виявитися наслідком стратегій емоційного вигорання.

5. Педагоги, особливо ті, хто працює з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку або складними характерами, можуть зіткнутися з психологічно складними ситуаціями, які вимагають особливої терпимості та стресостійкості.

Усі ці ризикові зони неможливо відмінити у роботі фахівців спеціальної та дошкільної освіти, проте оволодіння навичками стресостійкості ще за часів навчання, допоможе майбутнім фахівцям суттєво зміцнити свою опірність стресам та емоційному вигоранню.

Розвиток навичок стресостійкості у здобувачів освіти можливий шляхом впровадження різноманітних програм та методів:

- Психологічні тренінги: Організація тренінгів з медитації, релаксації, свідомості та інших методів, які допомагають зменшити стрес та підвищити саморегуляцію емоцій.
- Практичні вправи: Використання практичних вправ на заняттях, які сприяють розвитку вмінь керувати стресом, таких як дихальні вправи, методи глибокого дихання тощо.
- Психологічні консультації: Надання можливості студентам звертатися до психологічних консультантів або психотерапевтів для отримання підтримки та порад з управління стресом.
- Курси психологічної освіти: Включення в навчальну програму курсів або лекцій з психології стресу та методів його подолання.
- Групова підтримка: Створення груп для обговорення стресових ситуацій та взаємної підтримки серед студентів.
- Фізична активність: Популяризація здорового способу життя та фізичної активності, оскільки вона допомагає зменшити рівень стресу та покращити настрій.
- Розвиток самосвідомості: Підтримка процесу розвитку самоспостереження та самоаналізу, які допомагають студентам краще розуміти свої емоції та реакції на стресові ситуації.
- Позитивна психологія: Використання підходів позитивної психології для навчання оптимістичному погляду на життя та збереження позитивних емоцій навіть у стресових ситуаціях [9].

Висновки. Навчання стресостійкості допомагає фахівцям краще управляти своїми емоціями, реагувати на стресові ситуації, зберігати продуктивність та ефективність у своїй роботі. Фахівці, які вміють ефективно керувати своїм стресом, можуть краще допомагати дітям з особливими освітніми потребами або малюкам у дошкільному віці.

Отже, навчання стресостійкості є ключовим елементом професійної підготовки фахівців у сфері дошкільної та спеціальної освіти, оскільки воно сприяє покращенню якості надання послуг та забезпечує психологічну стійкість у роботі з важливими групами клієнтів.

Список використаних джерел

1. Бабич Н.М., Медицька А.К.. Нові напрями підготовки логопедів в умовах сучасного ринку праці In: *XV Міжнародна науково-практична конференція "Спеціальна і інклюзивна освіта: проблеми та перспективи"*, 17-18 листопада 2022 року, м. Кам'янець-Подільський, Україна.
2. Всеукраїнська програма ментального здоров'я МОЗ України. Електроний ресурс : <https://howareu.com/> Дата звернення 20.04.2024
3. Гупало С., Кулик Ю., Свідерська О. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНОГО ЧИННИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ. *LE TENDENZE E MODELLI DI SVILUPPO DELLA RICERCHE SCIENTIFICI*/ ТОМО 2 2020. v2. 15. DOI <https://doi.org/10.36074/13.03.2020.v2.15>.
4. Дурманенко Є. А. ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНOSTІ ПСИХО-ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ/ АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ. СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА». 2023. №. 1. С. 22-27.
5. Пасічніченко А. В. Формування стресостійкості майбутнього вихователя ЗДО в умовах професійної підготовки. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць*. Хмельницький : ХГПА, 2024. С. 505-508.
6. Сікорська Л. Б., Вовк Л. П. Психологічні умови стресостійкості майбутніх фахівців системи спеціальної освіти *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 223-226. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_54
7. Стахова О. О., Зубрицька Д. В. СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-ЛОГОПЕДА //Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від «26» квітня 2024 року). 2024. С. 328.
8. Тептюк Ю. О. Психологічні умови розвитку стресостійкості у соціальних працівників різних вікових категорій : авт-реф. дис. 2021.
9. Mhomba M. et al. Distress tolerance skills for college students: A pilot investigation of a brief DBT group skills training program. *Journal of College Student Psychotherapy*. 2017. Т. 31. №. 3. С. 247-256.

ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Пономарьова Г. Ф.

Процеси розвитку освіти на початку ХХІ століття набули конкретнішого характеру, набули більш чітких реалій Болонського процесу.

Було визначено 9 пріоритетів із формування Європейського простору вищої освіти: сприйняття системи, заснованої на доступневому та післяступеневому циклах освіти; упровадження системи залікових одиниць (ECTS); сприяння мобільності суб'єктів освітнього процесу; забезпечення якості вищої освіти; гарантія працевлаштування випускників на європейському ринку праці; забезпечення привабливості вищої освіти; навчання впродовж усього життя; автономність закладів вищої освіти і студентське самоврядування; забезпечення позитивного іміджу Європейського простору вищої освіти.

У грудні 2006 року були розроблені рекомендації Парламенту і Ради Європи, визначені ключові компетентності для навчання впродовж усього життя як комбінація знань, навичок і відносин у відповідному контексті.

Європейські рамкові установки встановлюють вісім ключових компетентностей, необхідних для особистої реалізації і розвитку, активної громадянської позиції, соціальної включеності й зайнятості:

1. Спілкування рідною мовою.
2. Спілкування іноземними мовами.
3. Математична грамотність і базові компетенції в науці і технологіях.
4. Комп'ютерна грамотність.
5. Засвоєння навичок навчання.
6. Соціальні й цивільні компетентності.
7. Відчуття новаторства і підприємництва.
8. Обізнаність і здатність виражати себе в культурній сфері.

Зауважимо, що ці установки орієнтовані на формування цілісної людини, що передбачає обов'язкову модернізацію підходів, змісту, форм, методів освітнього процесу. Основними чинниками такої модернізації є самоорганізація, автономність, відкритість, креативність, самокерування, саморозвиток тощо, а домінантними принципами – відкритість, самоорганізація, свідомий вибір, об'єктивність, цілісність, науковість.

Практика освітньої діяльності у сучасних ЗВО свідчить, що саме такою має бути методологічна основа розробки й упровадження освітніх технологій;

забезпечення творчого підходу до навчання результатом чого стають якість і повнота знань; здатність забезпечувати міжпредметну інтеграцію в освітній діяльності; високий рівень професійної підготовки та адаптивної здатності до змінних умов роботи.

Освітній процес у сучасному ЗВО має органічно інтегрувати освіту й науку, причому вузівська наука має не лише пропонувати (рекомендувати) розроблені технології, а сприяти тому, щоб вони відповідали реальним і конкретним потребам освіти і освітян. Спостерігаємо потребу у популяризації практичної ефективності науки в цілому і технологій зокрема.

Загальновідомо, що, за висновками науковців, упродовж одного покоління змінюється (оновлюється) орієнтовно 5% теоретичних і 20% професійних знань [1], але спроби диференціювати наукове знання втратили свою доцільність, оскільки призвели до глибокої диференціації наукових інтересів, і, як наслідок, актуалізувалась потреба у формуванні цілісної картини світу в контексті розгляду цілісності окремих її елементів, зокрема природи, культури, економіки тощо.

В освіті ці виклики призвели до появи масової переконаності в тому, що і в навчанні, і у професійній підготовці орієнтуватись слід не лише за засвоєння актуальних здобутків науки і практики, а й на формування здатності людини (професіонала) до пізнання. У ЗВО необхідно вчити тому, що є основою (фундаментом) пізнання, умінню вчитися самостійно.

Забезпечити формування означеної здатності покликані фундаментальні і й соціально-гуманітарні науки.

Сучасний процес глобалізації, посилення професійної компетентності й інноваційності знань, дедалі частіше візуалізує освіту і науку в певному образі машини, що здатна безперервно продукувати нові технології. Дискутувати добре це чи ні – справа для національної освіти марна. Важливо конструктивно та дієво відреагувати на цей процес так, щоб свідомо й раціонально поєднати утилітарну прагматику, зокрема в професійній підготовці педагогічних кадрів і з практикоспрямованими фундаментальними знаннями. Це, на переконання учасників багатьох науково-практичних конференцій, дасть можливість забезпечити, інноваційний розвиток суспільства на гуманістичних засадах, наповнивши діяльність фахівців, зокрема освітньої сфери, новими смислами й змістом.

Таким чином, освітні програми сучасних ЗВО мають одночасно задовольняти як мінімум дві категорії здобувачів вищої освіти: мислителів, хто націлений на пошук істини у всіх сферах життя, і працівників-творців, які моделюють процеси, явища, об'єкти тощо та реалізують їх у конкретній реальності й передбачають можливості реалізації у майбутньому.

Загальною для системи освіти України є проблема якості освіти, яку дослідники пов'язують із розвитком інформаційного суспільства, інформаційних технологій і модернізацією всієї системи освіти. Провідна роль у цьому процесі повинна належати моніторингу як внутрішніх параметрів характеристик якості освітнього процесу у ЗВО, так і зовнішніх параметрів освіти як соціальної системи.

Змушені констатувати, що підвищенню якості вищої освіти не сприяла загальноосвітова тенденція перетворення її в масову. Цей факт сам по собі можна сприймати як позитивний, але захоплення прийомом до закладів вищої освіти призвело до зниження вимогливості як до здобувачів освіти, так і викладачів до себе. Таким чином, актуалізувалась потреба системних кроків на шляху підвищення якості освіти: продовження автономізації ЗВО; оптимізація мережі з урахуванням потреб ринку праці; реструктуризація ЗВО та освітніх програм.

Шлях освіти сьогодні – це шлях до себе, знаходження себе, відтворення нових сил і здібностей, відчуттів і переживань, що повинно сприяти переструктуруванню досвіду людини. Цей процес має зосереджуватись на освіті як вихованні. Йдеться про пріоритет освіти, але такої, що не зводиться до знань, умінь чи навичок, а формує людину цілісно, її характер, світогляд, життєву позицію.

Окремим питанням наших пошуків і роздумів є інклюзивний характер навчання у ЗВО. Відомо, що інклюзивне навчання у більшості закладів вищої освіти України тільки починає впроваджуватися. Колективи ЗВО працюють над тим, щоб в освітньому процесі відбувалось наповнення усіх сфер соціалізації молоді з особливими освітніми потребами, таких як спілкування, діяльність, самосвідомість. Щодо цього ЗВО керуються Порядком організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України 10.07.2019 р. Основними напрямками роботи щодо створення інклюзивного освітнього середовища є:

- упровадження в освітній процес принципів універсального дизайну;
- забезпечення доступності приміщень;
- використання адекватних способів спілкування і взаємодії (українська жестова мова, шрифт Брайля), що, зокрема, передбачає і залучення відповідних фахівців.

Констатуємо, що розвиток інклюзивної вищої освіти безпосередньо пов'язаний з диференціацією спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців, створенням належних організаційно-педагогічних умов та наукової і матеріально-технічної баз.

Одним із основних викликів для сучасної педагогічної освіти є підготовка вмотивованих, кваліфікованих викладачів, учителів, вихователів та інших освітян.

В останні десятиріччя спостерігається недостатня престижність професії педагога, що негативно впливає на залучення кращих випускників закладів освіти до набуття педагогічних спеціальностей. Переконані, що слід не лише підвищувати заробітну плату, а й розробити науково-обґрунтовану модель соціальної підтримки педагога, про що зазначив Василь Кремень на засіданні Стратегічної сесії керівників ЗВО 1 березня 2023 року.

Важливо підвищувати якість підготовки педагогів, модернізувати освітній процес, поєднуючи цю роботу з якісною профорієнтаційною роботою та профвідбором до педагогічних ЗВО; цифровізацією освітньої діяльності; нарощуванням психологічної складової освітніх програм для більш глибокої дитиноцентралізації навчання і виховання.

Підсумовуючи викладені тези, зазначимо, що національну вищу освіту загалом і педагогічну зокрема неможливо реформувати миттєво, і цьому є низка об'єктивних і суб'єктивних причин, ключові з яких пов'язані з фінансуванням, недостатнім рівнем матеріально-технічного забезпечення тощо. Але будемо вірити, що сьогодення, опалене війною спричинить ментальні зміни й у свідомості освітян, загартує їх до максимальної рішучості, доброї волі, вияву професіоналізму та мудрості у забезпеченні якісного розвитку системи освіти в цілому і вищої педагогічної зокрема.

Список використаних джерел

1. Саух П. Ю. Сучасна освіта : портрет без прикрас : монографія / ЖВУ ім. І. Франка. Житомир, 2012. 382 с. С. 22.

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ТА ФАХІВЧИНЬ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Попадинець О. А.

Актуальність проблеми. Сьогодні, більш ніж через два роки після початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, можна впевнено стверджувати, що в країні посилюються євроінтеграційні процеси на всіх рівнях, зокрема в освіті. Так, 20 грудня 2022 року в межах євроінтеграційних процесів Кабінетом Міністрів України було схвалено

Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, а також був затверджений оперативний план заходів щодо її реалізації [1]. Прийняття цієї Стратегії стало закономірним кроком після того, як Уряд України взяв на себе зобов'язання забезпечення наскрізності принципів гендерної рівності в освіті, в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц». Незважаючи на виклики, з якими стикається Україна під час активної фази російської агресії, впровадження гендерної рівності в освіті є процесом, який не можна ставити на паузу, оскільки він тісно пов'язаний з дотриманням прав людини і з рухом України в бік європейських цінностей і геть від російських наративів. Як зазначено на порталі Асоціації жінок-юристок України «Юрфем», «частиною російської інформаційної війни проти України є маніпулятивна риторика проти гендерної рівності та прав людини. Незважаючи на наявність недоліків, освіта за роки незалежності нашої держави зазнала великих позитивних змін: з підручників зникають дискримінаційні та стереотипні зображення й тексти, відбувається антидискримінаційна експертиза освітнього контенту, гендерні політики отримують видимість на всіх освітніх рівнях» [2].

Таким чином, гендерна обізнаність і гендерна чутливість стає не тільки бажаною, але й обов'язковою професійною компетенцією для сучасного освітянства. А навчання освітянської спільноти гендерночутливим практикам вчителювання – стає важливим завданням всієї освітньої системи. Водночас, вкрай важливо щоб впровадження цієї Стратегії не залишилося чисто декларативним, а перейшло з паперу в практичне застосування в едукативному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема недискримінації, інклюзивного підходу та гендерної чутливості в освіті широко розроблена як в закордонній, так і в українській науковій літературі. Так, в Україні цим питанням займалися О. Масалітіна, О. Марущенко, Т. Марценюк, О. Рассказова, Т. Голованова, О. Сулова, Т. Дрожжина, Г. Єфімцева, В. Какадій тощо. Крім статей і монографій, було створено декілька методичних посібників, зокрема «Недискримінаційне вчителювання. Путівник для освітян», розроблений за ініціативи громадської організації «ЕдКемп Україна» [4], та методичний посібник «Гендерний вимір дошкілля» [3], створений на базі Харківського педагогічного фахового коледжу комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Таким чином можемо бачити, що тема гендерної рівності в освіті є дуже актуальною для наукового середовища і громадського сектору в сучасній Україні.

Метою цього дослідження є обґрунтування необхідності системного гендерночутливого підходу в едукації вчителів.

Виклад основного матеріалу. Однією з цілей Стратегії є посилення компетенції й можливості професійної спільноти фахівчинь і фахівців в галузі освіти з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Ця ціль ставить перед українською системою освіти цікаве і амбітне завдання: привести обізнаність всієї освітянської спільноти щодо гендерної рівності на певний базовий рівень, який був би достатнім для того, щоб можна було говорити про загальну освітянську гендерну чутливість в підходах і практиках, і водночас був би стартовим пунктом для подальшого розвитку і поглиблення компетенцій. Враховуючи різний рівень обізнаності освітянства щодо гендерної рівності і прав людини, а також велику кількість стереотипів, упереджень і забобонів, які панують в суспільстві щодо цієї теми, доцільним представляється розробка базових тренінгів на тему прав жінок як прав людини, недискримінації і гендерної чутливості, проходження яких було б обов'язковим етапом підвищення кваліфікації та підтвердження своїх компетенцій для вчителів. Такий загально охоплюючий підхід дозволив би впевнитися, що після проходження відповідного навчання вчительська спільнота не транслюватиме в своїй роботі дискримінаційні і гендерно нечутливі наративи. Виходячи з різної специфіки недискримінаційних практик для різних вікових категорій, створення крім базових тренінгів додатково окремих спеціалізованих курсів для дошкільної освіти, шкільної освіти та вищої школи, а також для управлінського кола, забезпечило б відповідність запропонованих курсів віковим особливостям здобувачок і здобувачів освіти.

Варто зазначити, що для сприяння розвитку гендерної чутливості освітянської спільноти і для формування компетенції недостатньо разового проходження відповідного навчання. Як відмічає в своїй статті українська науковиця Г. Єфімцева, «У Законі України «Про повну загальну середню освіту» (Верховна Рада України, 2020) йдеться про обов'язковість підвищення кваліфікації освітянами/-ками загальною кількістю годин, яка оплачується за коштом державного та місцевого бюджетів не менш ніж 150 годин. Водночас регламентується зміст того, чого має навчитися вчительство» [5]. Виведення курсів і тренінгів з гендерної рівності в статус обов'язкових для вчителів, а також забезпечення регулярного поновлення сертифікатів і підтвердження кваліфікації з цієї теми, здатне стимулювати засвоєння освітянською спільнотою гендерночутливих підходів на рівні, достатньому для успішної реалізації вищезазначеної Стратегії.

Висновки. Прийняття стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти є, безперечно, важливим кроком України на шляху євроінтеграції,

однак задля того, щоб цілі, перелічені в Стратегії, не залишилися чисто декларативними, освітня система має приділити достатньо уваги тому, щоб різними методами заохочувати освітянську спільноту до підвищення своєї кваліфікації і набуття компетенцій з гендерної рівності і недискримінації.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-p#Text>.
2. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року: Перспективи втілення. Асоціація жінок-юристок України «Юрфем» URL: <https://jurfem.com.ua/strategiya-hendernoyi-rivnosti-v-osviti-2030/>
3. Гендерний вимір дошкілля : метод. посібник для організації навчальної практики здобувачів освіти / уклад. : О. І. Рассказова, А. Ф. Лисак, С.М. Гордієнко, Н. А. Василенко. – Харків, 2021. – 101 с
4. Недискримінаційне вчителювання. Путівник для освітян. ГО «ЕдКемп Україна», Фонд ООН у галузі народонаселення в Україні, UNFPA, 2021
5. Єфімцева Г. Навчання вчителів в контексті недискримінаційного підходу: виклики та можливості. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2023, №. 2 (104).

ВИХОВНИЙ ВПЛИВ НА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Проскурняк О. І.

Актуальність проблеми. В умовах воєнного стану важливо підтримати молодь України та сприяти її духовному та моральному зростанню. Необхідним є удосконалювати виховний процес з урахуванням вимог сьогодення. Особливо є важливим така робота для здобувачів педагогічної галузі освіти, оскільки у це майбутні педагоги, які мусять мати сталі моральні настанови, мають володіти техніками моральної регуляції та прищеплювати правильні моральні погляди своїм вихованцям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях Л. Виготського, І. Беха, М. Боришевського, І. Булах, В. Гринькова, О. Добасенюк, І. Кона, Л. Орбан-Лембрик, Г. Пономарьової, Л. Рувінського, М. Савчина та ін.

обґрунтовно зв'язок моральних почуттів особистості зрілого юнацького віку із рівнем розвитку моральної самосвідомості, у працях Г. Васяновича, Н. Девадзе, М. Іванчук, Ф. Кадола, Т. Коротовських, Е. Помиткін, Л. Стрельчук, Н. Статінова, М. Третяка ін. учених висвітлені соціально-психологічні особливості, що обумовлюють розвиток почуттів честі і гідності особистості.

Метою дослідження є висвітлення значення моральної регуляції студентської молоді у виховному процесі.

Виклад основного матеріалу. Моральна регуляція охоплює широке коло людських відносин, але основним її завданням є гармонізація інтересів особистості та суспільства. Ці взаємозумовлені, суперечливі інтереси утворюють специфічний «зріз» суспільного буття, який і є предметом морального віддзеркалення і регулювання. Потреба впорядкування особистих і суспільних інтересів присутня на всіх рівнях і у всіх формах моральної регуляції, виявляючись у специфічних для моралі оцінювальних та імперативно-нормативних формах. Імперативна регуляція передбачає безумовний моральний наказ, притаманний розуму, що є вічним, незмінним і покладеним в основу моралі. Гармонійна єдність суспільних і особистісних інтересів – один із центральних принципів моралі [2, 3, 4, 5].

Моральна регуляція в умовах педагогічної діяльності дає змогу розкрити її «інструментарій». До нього зараховують моральні ідеали, моральні норми, моральні принципи, громадську думку, моральний авторитет учителя та ін.

Основним елементом у реалізації регулятивної функції моралі є моральні норми, у яких виражені моральні вимоги суспільства, держави, колективу. Вони охоплюють сферу моральної необхідності, мають імперативний характер (як і інші соціальні норми) і визначають основні моральні обов'язки педагога стосовно вихованців [1].

Моральна регуляція педагогічної діяльності здійснюється завдяки специфічній диференціації, зокрема слід виокремити моральні норми, заборони, рамки (межі), зразки. Проаналізуємо ці поняття у контексті дослідження.

Норми-заборони обмежують деякі моральні прояви можливість педагогу принижувати гідність вихованця, ставитися до нього лише як до об'єкта виховання тощо. Проте іноді моральні заборони не переходять у внутрішні переконання педагога. Тоді він стає нестримним у своїх діях і здатним на аморальні вчинки.

Норми-рамки визначають межі допустимої вільної дії педагога і містять збуджувальну силу активної діяльності. Якщо норми-заборони

виконують примусову функцію, то норми-рамки, як правило, – спонукальну функцію обов'язку. Норми-рамки (будь чесний, справедливий, шануй гідність учнів, не чини зла тощо) переважно втілені в моральних з кодексах, статутах навчальних закладів тощо. Вони виникають як вияв соціальної потреби щодо впорядкованості поведінки людей у різних сферах суспільного й особистого життя.

Норми-зразки виконують примусової функції, а їх збуджувальна сила спирається на авторитет суспільної думки і самосвідомість, моральний позитивний вибір суб'єкта моральних відносин. Вони є своєрідною моделлю майбутньої поведінки, постаючи спочатку у формі ідеалів, а потім набуваючи практичного характеру [5].

Моральні норми не єдиний елемент реалізації регулятивної функції. Із ними пов'язані моральні принципи, громадська думка, авторитет, традиції, звичаї та ін. У сукупності вони становлять своєрідну програмувальну, мотивувальну і санкціонувальну «конструкцію» в механізмі моральної регуляції.

Висновки. Зараз особливо загострюються питання прищеплення молодому поколінню моральних цінностей, отже, особливу увагу слід приділити виховному процесу у закладах вищої педагогічної освіти з акцентуацією на моральний аспект.

Список використаних джерел

1. Гринькова Н. Роль волонтерської діяльності у формуванні особистості майбутнього вчителя початкової школи. *Інноватика у вихованні*. 2020. 11(2). С. 93–102.
2. Дубасенюк О. А. Духовно-моральне виховання студентської молоді. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 78-87.
3. Статінова Н., Кущенко О. Пріоритети та цінності сучасної студентської молоді. Режим доступу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/03/12.pdf>
4. Стрельчук Л. Виховання у професійній освіті. Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/86.pdf>
5. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості. Монографія. Київ : Наш час. 2006. 280 с.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Рарог С. М.

Актуальність проблеми. Порухення в інтелектуальному розвитку у дітей дошкільного віку мають системне вираження і широкий спектр проявів, зокрема аномальний розвиток психічних пізнавальних процесів та психіки в цілому, порухення пізнавальної і предметної діяльності, низький ступінь інтересу до навколишнього середовища і потреби у спілкуванні з дорослими, недорозвиток функцій сенсорних систем і порухення їх взаємозв'язків, слабкий розвиток моторної сфери та координації рухів та інші.

Усе це є базовими чинниками негативного впливу на розвиток усіх аспектів мовлення, зокрема його лексичну складову. Зокрема, інтелектуальні порухення спричинюють затримку у розвитку мовлення, сповільнюють темпи формування і зростання обсягу словника, ускладнюють процеси запам'ятовування і засвоєння нових слів, перешкоджають формуванню правильної звуковимови та оволодінню писемним мовленням, значно обмежують словниковий запас, унеможливають використання у мовленні складних конструкцій тощо.

З вищезазначеного постає очевидною потреба у посиленні і підвищенні ефективності корекційно-розвивальної роботи щодо формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порухеннями. Оскільки провідною діяльністю у дошкільному віці є гра, то вважаємо, що саме ігрові технології можуть стати ефективним інструментом для формування лексики, стимулювання мовленнєвої активності та вдосконалення комунікативних навичок у цій категорії дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує, що різноаспектні теоретично-методичні питання становлення, розвитку і корекції мовленнєвої функціональної системи у дітей з інтелектуальними порухеннями досліджують Г. Блеч, О. Боряк, Л. Євсюкова, Н. Любчич, Ю. Картава, В. Ковальчук, І. Омельченко, О. Попова, Г. Соколова, В. Тищенко, Л. Федорович та інші. У своїх роботах А. Бобер, А. Богуш, Є. Данільченко, І. Дичківська, Л. Євсюкова, В. Єлагіна, В. Захарченко, Н. Луцан, Н. Любчич, Ю. Картава, В. Орлова, О. Різник, М. Савченко, Ю. Селюкова, Ю. Соловей, Н. Тарасенко, С. Школьник підкреслюють ефективність використання ігрових технологій як засобу формування, розвитку та корекції мовлення у дітей дошкільного віку, у тому числі у діток

з інтелектуальними порушеннями та іншими ООП. Однак, проблема формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями засобами ігрових технологій на сьогодні залишається малодослідженою.

Метою дослідження є розкриття значення та особливостей використання ігрових технологій у корекційно-розвивальній роботі задля формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. На сучасному стані розвитку педагогічної науки не існує універсального тлумачення поняття «ігрові технології», адже кожен з авторів додає власного семантичного значення з огляду на специфіку проблеми дослідження. Зазначимо, що у контексті порушеної проблеми під ігровими технологіями розуміємо комплекс способів, дій, методів, прийомів, засобів, форм ігрової діяльності, що здатні забезпечити позитивні наслідки корекційно-розвивальної роботи щодо формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Переконані, що ігрові технології як засіб формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями сприяють створенню комфортної емоційно-мотиваційної активної атмосфери занять у цілому, та сприяють збагаченню і активізації словникового запасу, підвищують мовно-комунікативну активність дітей, зокрема.

При застосуванні ігрових технологій у корекційно-розвивальній роботі щодо формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями, першочергово, слід усвідомити, що формування лексики передбачає [1, 2]:

- збагачення лексики різними частинами мови (іменниками, дієсловами, прикметниками, прийменниками);
- уточнення лексичного значення слова (його смислового навантаження, змісту);
- формування лексичної системності (здатність тлумачити будь-яке поняття іншими словами тієї ж мови, описувати лексичні одиниці семантично найдоцільнішими словами, а також, упорядкування та систематизація засвоєних лексем);
- формування семантичного поля (усвідомлення смислу і змісту багатозначно слова; засвоєння понятійних, предметних чи функціональних подібностей і відмінностей лексичних одиниць; вивчення антонімів і синонімів, абстрактних і узагальнюючих понять);
- активізація пасивного словника.

З огляду на вищезазначене, на основі аналізу літературних джерел [1; 2; 3, с. 208] та власного педагогічного досвіду, вважаємо, що у корекційно-розвивальній роботі з метою формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями доцільно використовувати наступні ігрові технології:

- словесні дидактичні ігри (мовні головоломки, філворди, анаграми, шаради, деформовані речення, ігри «Збери слово», «Що це?», «Асоціації», «Опиши предмет», «Розкажи про...», «Класифікуй», «Скажи навпаки», «Назви з чого складається», «Назви одним словом», «Упізнай за описом» та інші);

- дидактичні ігри з використанням друкованих або електронних візуальних засобів, таких як картки, предмети, зображення, фрейми («Знайди спільне/відмінне», «Що не так на зображенні?», «Опиши малюнок», «Меморі», «Хто помітив?», «Що відбувається?», «Установи відповідність», «Заміни словами» тощо);

- ігри з асоціативними і терапевтичними картками («Шафл», «П'ять слів», «Мої відчуття», «Герой дня», «Картки сили», тематичні та інші);

- настільні ігри («Лото», «Монополія для дітей» «Дитяче доміно», «Частина і ціле», «Гра слів», «Склади слово», «Між нами», мемо-ігри (меморі), пазли тощо);

- ігри з предметами (іграшками, природним матеріалом);

- дидактичні ігри з використанням мультимедійного контенту (відео, презентації, аудіозаписи, звуки, анімації тощо);

- дидактичні ігрові застосунки для гаджетів («Перші слова для дітей», «Перші слова дитини», «Ігри для дитячих садочків», «Розвиток мовлення для дітей», «НУМО: розвивальні ігри», «Пригоди Їжачка», «Четвертий зайвий», «Пам'ять і увага» тощо);

- комп'ютерні ігрові програми, онлайн-ігри і тренажери (онлайн-ігри на освітньому порталі «Алаба», «Wordwall», «Igru.com.ua», «learningapps» та інші).

Водночас, задля посилення позитивного ефекту формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями, також, слід використовувати рухливі й імітаційні, музичні, ритмічні, сюжетно-рольові, логопедичні, творчі ігри, ігри з конструктором, симуляції та інші.

Зауважимо, що задля забезпечення ефективності використання ігрових технологій для формування лексичної складової мови у дітей з інтелектуальними порушеннями необхідно використовувати не один вид ігрових технологій, а їх комплекс з урахуванням індивідуальних потреб, характеру і структуру дефекту та можливостей кожної дитини; здійснювати

корекційно-розвивальну роботу поетапно; створити безпечне середовище для дитини.

Висновки. Отже, ігрові технології є одним із універсальних ефективних інструментів корекційно-розвивальної роботи щодо формування лексичної складової мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. Вони сприяють розвитку мовленнєвих навичок, збагаченню словникового запасу, корекції та розвитку усіх потенціалів дошкільнят.

Список використаних джерел

1. Блеч Г. Методичні поради щодо формування мовленнєвої діяльності розумово відсталих дошкільників. *Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології. Концепція дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю*. 2013. Вип. 8. С. 105-109.

2. Бобер А. В. Дидактичні ігри як засіб розвитку описової лексики молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. *Inclusion and Diversity : науковий журнал*. 2023. Вип. 2. С. 5-8.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 352 с.

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Ренко І. П.

Стрімкий розвиток науки та технологій визначив перелік актуальних навичок затребуваних фахівців на ринку праці. Успішні роботодавці все частіше поряд професійні знання і досвідом обирають працівників із розвиненими soft skills (м'які навички). Наявність soft skills у кандидата є переважним фактором при прийнятті рішення щодо працевлаштування майбутнього робітника. Тому під час співбесіди або проходженні тестів переважають запитання, які націлені на виявлення у майбутнього працівника переліку важливих soft skills.

Отже, саме оволодіння новітніми світовими технологіями та м'якими навичками є першочерговим завданням під час оволодіння будь-якою професією та вірний шлях професійного зростання фахівця.

Такий підхід є обумовленим та своєчасним, а питання щодо формування м'яких навичок у фахівців XXI століття є актуальним як для науковців, так і для педагогів закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Перед колективами закладів освіти постає завдання – готувати фахівців, які володіють широким спектром soft skills, серед них: вміння швидко адаптуватися та адекватно реагувати на зміни як до умов життя, так і до професійної діяльності, мати емоційну стресостійкість, легко здобувати нові знання, в тому числі самотійно, позитивно сприймати нове, працювати в команді, шукати спільні рішення, критично ставитись до власних невдач, розуміти необхідність постійного особистого й професійного розвитку.

Наукові доробки українських вчених (О. Глазунова, Л. Скорнякова, Л. Іванова, К. Коваль, Н. Тілкина, Н. Філатова) та закордонних науковців (М. Бялік, М. Cinque, D. Haselberger, I. Mosquera, Б. Тріллінг, Ч. Фейд) розкривали проблему наявності soft skills у конкурентоспроможного фахівця.

Мета роботи – окреслити можливості закладів вищої та фахової передвищої освіти щодо формування soft skills під час підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Професійна підготовка фахівця передбачає формування двох видів компетенцій: hard skills та soft skills.

Hard skills (тверді навички) – це професійні навички, що включають теоретичні знання та навички професійної діяльності.

Поняття soft skills є соціологічним терміном, який науковці відносять до емоційного інтелекту людини, переліку особистих характеристик необхідних людині для взаємодії. М'які навички не підлягають чіткому виміру, їх складно виявляти, перевірити та наочно демонструвати, та саме вони обумовлюють успіх людини як у особистому житті, так і у професійному зростанні.

Сучасний ринок праці підвищує вимоги до сформованості комплексу soft skills компетенції у затребуваних фахівців. В залежності від виду діяльності ті чи інші складові soft skills є пріоритетними. Чіткого переліку чи вичерпної класифікації soft skills, що покривали б будь-яку галузь професійної діяльності людини в науковій літературі не існує. Більшість дослідників поділяють soft skills на три групи: комунікативні, особистісні, професійні навички.

Комунікативні навички визначають стосунки людини з іншими та передбачають такі основні вміння: міжособистісне спілкування; вміння працювати у групі чи команді, доводити власну точку зору, вміння слухати, переконувати та поступатися; вміння підпорядковуватися загально визнаним правилам взаємодії; вміння уникати конфліктів або вирішувати конфліктні ситуації.

Особистісні навички певним чином характеризують особистість. За їх допомогою людина справляється з невизначеними ситуаціями чи проблемами, пристосовується до них, уміє визначати мету, знаходити оптимальні шляхи

її досягнення. Оволодіння особистісними навичками дає можливість керувати власними емоціями, планувати особистий розвиток, креативно та критично мислити, вміння управляти часом тощо.

Група професійних навичок спрямована на вирішення загальнопрофесійних завдань. До неї належать такі вміння: проявляти ініціативу, брати на себе роль позитивного лідера, вміння постійно навчатися, самоосвіта, вміння адаптуватися до нововведень, вміння спілкуватися з різними групами людей.

Заклади освіти, в яких ведеться підготовка майбутніх фахівців, визначають такий зміст освітнього процесу, який незалежно від року випуску молодого спеціаліста, задовольняє потреби вимогливого роботодавця.

Це завдання реалізується через створення такого освітнього середовища у закладі освіти, що спрямоване на саморозвиток здобувача освіти під час оволодіння майбутньою професією та на потреби у самовдосконаленні впродовж життя та професійної діяльності. Сучасний освітній процес націлений не на пряму передачу теоретичного матеріалу та формування запрограмованих професійних дій у майбутнього фахівця, а на спроможність фахівця визначати власну траєкторію становлення, розвитку та удосконалення.

Адже, саме здатність навчатися впродовж життя, професійно зростати, аналізувати власні досягнення та невдачі, швидко формувати професійні навички, адаптуватися до нових викликів набувають першочерговості замість оволодіння сталим переліком професійно важливих якостей фахівця того чи іншого виду діяльності.

Науковці-практики зазначають, що здійснення освітнього процесу у закладах освіти у дистанційному форматі значно ускладнює процес та погіршує результат формування soft skills у майбутніх фахівців. Особливо це стосується комунікативної групи м'яких навичок.

Використання змішаної форми навчання забезпечить індивідуальну траєкторію розвитку здобувачів освіти на засадах індивідуалізації та диференціації, створює їхню індивідуальну освітню траєкторію та ситуацію успіху, що дасть можливість надолужити прогалини освіти у дистанційному форматі та якісно формувати професійні якості майбутнього фахівця.

Націленість розвивального освітнього середовища закладу вищої освіти (у будь-якому форматі) на спроможність майбутнього фахівця до саморефлексії відкриває перед молодю людиною нові можливості: контролювати своє мислення, позбавлятися токсичних думок, з'являється самокритика, аналіз та об'єктивна оцінка свої позитивних і негативних сторін, робота над помилками та пошук подальших шляхів покращення власних

здобутків, якостей, рис. Процес саморефлексії забезпечує особистісний ріст. Майбутній фахівець вчиться бачити свої помилки, аналізувати їх та знаходити шляхи вирішення аби не повторювати їх в подальшому.

Отже, заклад освіти повинен створити таке розвивальне освітнє середовище, в якому здобувач вищої освіти під час оволодіння професією отримає знання, необхідні для майбутньої професії та набуде вмінь, за допомогою яких майбутній фахівець зможе критично мислити, гідно спілкуватися з колегами та різними групами людей, зуміє ефективно використовувати час, знаходити креативні рішення завдань.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Рибалко О. М.

Актуальність проблеми. На сьогодні особливо гостро в Україні постає проблема організації діяльності закладу дошкільної освіти, що спричинено воєнним станом в країні та тими умовами, які він тягне за собою, зокрема вимушеним переміщенням населення, нестабільним емоційним станом суспільства, різким переходом на дистанційне навчання, відсутністю належного технічного забезпечення освітнього процесу та єдиної освітньої платформи, обмеженням соціальних контактів тощо. Усе це значно ускладнює організацію діяльності закладу дошкільної освіти та вимагає негайних антикризових рішень у цій сфері. При цьому, ми вважаємо, що ефективність реалізації антикризової стратегії значною мірою залежить від усвідомлення проблем і викликів організації діяльності закладу дошкільної освіти в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зокрема, загальні питання функціонування системи освіти в Україні в умовах воєнного стану досліджують Д. Гринь, Т. Дубова, В. Ківітова, Н. Куриш, В. Кутня, Л. Передрій, Н. Пічугіна, В. Рогова, Л. Свирид, О. Фісун та ін. Проблеми інформаційно-цифрових трансформацій закладів освіти України в умовах воєнного стану вивчаються В. Абизовим, Н. Біловол, Н. Ларченко, В. Новіковою, І. Сосною, С. Стовбою, О. Хараман, К. Чиж та ін. Питанню труднощів, з якими стикаються заклади освіти України в умовах воєнного стану, присвячено низку праць, зокрема Г. Андрушків, О. Мангушлу, Н. Махмудової, Ю. Соловйової-Зубкової, А. Шкльоди й ін. Слід відзначити, що різні аспекти провадження освітньої діяльності в закладах дошкільної

освіти в умовах воєнного стану висвітлено у публікаціях Г. Андрушків О. Мангушлу, Т. Ониксимової, Н. Хахмудової, Т. Чао-де, А. Шкльоди й ін.

Метою дослідження є висвітлення проблем і викликів в організації діяльності закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Як показав дворічний досвід, заклади дошкільної освіти України в екстремальних умовах війни продовжують упевнено тримати освітній фронт і водночас, перед колективом закладу дошкільної освіти щоденно постає низка труднощів, які він невпинно намагається подолати.

Відповідно до поставленої мети, розкриємо найактуальніші на сьогодні проблеми та виклики в організації діяльності закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні.

Звісно, що у зв'язку з уведенням воєнного стану в країні, насамперед, постали нові виклики перед управлінням діяльністю закладом дошкільної освіти, а саме: різка зміна режиму і формату роботи; нові рекомендації МОН України для закладів дошкільної освіти, що провадять діяльність в умовах воєнного стану та педагогічних колективів, які забезпечують процес здобуття дошкільної освіти дітьми різних категорій [2]; неналежна організаційно-методична підтримка керівників закладів освіти; ускладнення комунікації з педагогічним колективом; нестабільні чи кризові ситуації у сім'ях педагогів; нестабільний психологічно-емоційний стан усіх працівників колективу; невизначеність ситуації у країні та, зокрема регіоні; недостатній досвід роботи педагогічних кадрів з цифровими технологіями та інші.

З вищезазначеного випливає ще один виклик у діяльності закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану – комунікація усіх учасників освітнього процесу, що полягає у недостатній налагодженості онлайн-взаємодії у педагогічному колективі закладу, з батьками та їхніми дітьми. Своєю чергою, це значно ускладнює діяльність закладу дошкільної освіти в цілому.

До сьогодні актуальною залишається проблема організації едукації дошкільників засобами дистанційного навчання. Як відомо, освітній процес в закладах дошкільної освіти може відбуватись в очному, дистанційному чи змішаному форматі. Відповідно, за умов дистанційної організації діяльності закладів дошкільної освіти корекційно-розвивальні й навчальні заняття, самостійна та пошуково-дослідницька робота дошкільників, консультації й інші форми організації освітнього процесу, що установлені Базовим компонентом дошкільної освіти та програмами розвитку дітей, проводяться

в синхронному та асинхронному режимі відповідно до Санітарного регламенту [1, 3].

У цьому контексті слід підкреслити неготовність педагогічних працівників, батьків та учнів до дистанційного навчання; відсутність належного технічного і доступного програмного забезпечення для взаємодії учасників освітнього процесу; відсутність стійкого підключення до мережі «Інтернет»; недостатня розробленість системи засобів та інструментів дистанційного навчання для освіти; відсутність належної методичної підтримки закладів освіти, зокрема дошкільної щодо дистанційної роботи з дітьми тощо.

З огляду на вищезазначене, ключовим викликом для закладів дошкільної освіти України є відсутність єдиного цифрового едукативного середовища, що унеможливило б забезпечення рівного доступу дошкільників до освіти, якісне опанування дітьми освітньою чи корекційно-розвивальною програмою тощо.

Слід, також, наголосити на тому, що дошкільники в умовах воєнного стану продовжують зазнавати освітніх втрат, оскільки значна частина дітей віком від 2-х до 6-ти (7-ми) років не має можливості повноцінно здобувати освіту протягом останніх чотирьох років [4]. Звісно, що це являється перешкодою для повноцінної освіти дітей у закладах дошкільної освіти.

Окрім того, нагальною проблемою є і проблема вдосконалення професійної майстерності педагогів закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Це пов'язуємо з тим, що на сьогодні більшість програм підвищення кваліфікації, навчальних онлайн-курсів, професійних семінарів, тренінгів, вебінарів та інших форм роботи є платними. Своєю чергою, це робить післядипломну освіту недоступною (закритою) і ускладнює вдосконалення фахової компетентності педагогів.

Висновки. Отже, перед організацією діяльності закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану постає низка нагальних проблем та викликів, що висвітлені у дослідженні. Проте, переконані, що мобілізація, цілеспрямованість і єдність дій усіх причетних інституцій і всіх учасників освітнього процесу здатні оперативно і ефективно усунути несприятливі фактори та забезпечити продуктивну діяльність закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році : лист МОН України від 21 серпня 2023 р. № 1/12490-23. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diynalnosti->

zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci (дата звернення : 10.04.2024).

2. Про рекомендації для працівників ЗДО на період дії воєнного стану в Україні : лист МОН України від 02.04.2022 №1/3845-22. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення : 11.04.2024)

3. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів : наказ МОЗ України від 24.03.2016 № 234. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (дата звернення : 10.04.2024).

4. Шкльода А. Діяльність закладу дошкільної освіти в період воєнного стану. *Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану* : Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ-Краматорськ, 22 лютого 2024 р.). Київ-Краматорськ, 2024. С. 262-265.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Росенко Д. О.

Актуальність проблеми. Актуальність обраної тематики визначається необхідністю вирішення викликів сьогодення, а саме: сприяння постійному особистісному розвитку студентів-хореографів. Сучасна хореографічна освіта передбачає всебічний розвиток особистості студентів. Головною умовою розвитку цієї особистості є творча діяльність. Протягом тисячолітнього розвитку хореографічне мистецтво створило багато танцювальних жанрів. Завдяки цьому кожен студент може вибрати свій власний унікальний стиль танцю, який приносить йому величезне задоволення та виражає його внутрішнє «я».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатьох психологів і педагогів хвилювало питання становлення особистості майбутнього хореографа. Актуальним є питання доступу до матеріалів, необхідних для оволодіння та подальшого вивчення студентами. Завдяки діджиталізації суспільства, студенти мають можливість використовувати різноманітні інноваційні інтернет-технології, серед яких: світові сервіси, що містять відео чи аудіо контент (Youtube), інтернет-бібліотеки, що містять електронні книги чи статті з хореографії тощо, для власного всебічного розвитку і поглиблення знань.

Наразі питання щодо забезпечення навчально-методичними матеріалами у сфері хореографічної підготовки не є особливо гострим.

Мета дослідження. Висвітлити особливості застосування інноваційних методів едукації з використанням сучасних інформаційних технологій у системі хореографічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Хореографія – це особливе мистецтво, яке використовує людське тіло як інструмент для вираження образів, почуттів та емоцій під музичний супровід. На думку сучасної дослідниці Л. М. Андрощук, «сьогодні термін «інновація» має міждисциплінарний характер і вживається в термінологічному апараті різних галузей науки, у тому числі педагогічної» [2]. Згідно з дослідженням О. Бикової, «педагогічні інновації – це інновації системи навчання, які можуть покращити процес і результати навчального процесу» [3]. Це визначення не викликає питань, воно може слугувати основою для подальшого розвитку та пояснення. Педагогічну інновацію в динаміці Ю. В. Голенкова розглядає наступним чином: «це процес удосконалення технології навчання, сукупність методів, підходів і засобів навчання» [4].

Сучасні технології та Інтернет дають масу інформації для підготовки балетмейстерів. У цьому плані окремого розгляду заслуговує спосіб перегляду різного роду матеріалів (аудіо- та відеозаписів, електронних статей, книг тощо): комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон.

Наша свідомість, наші почуття – лише образ нашого світу. Від яскравого споглядання до абстрактного мислення і від абстрактного мислення до практики — це таке діалектичне знання, рух до істини, пізнання неупередженої дійсності. Танцювальні образи відображають специфічні властивості людей, тварин, птахів та інших живих істот, які розкриваються через зображуване ставлення до навколишньої дійсності.

Нині, хореографічна творчість надзвичайно різноманітна за стилями та напрямками хореографії, а також накопичено багатий теоретичний та практичний досвід створення хореографічних творів. Кожен автор і творець танцювальної драми повинен чітко усвідомлювати засоби і можливості танцювально-художньої виразності, а також закони драматургії і принципи сценічної дії. Усі ці питання роблять актуальною проблему трансформації танцювальної освіти в інноваційні технології та показують перспективи подальшої роботи над цією темою [5].

Дуже важлива ефективна організація танцювального навчання. «Головне завдання організаційної частини навчального плану — підготувати студентів до майбутньої діяльності та допомогти їм перейти від повсякденного життя до мистецтва» [1].

Під інноваційними методами навчання танцю розуміють використання інноваційних методів навчання, спрямованих на отримання вищих результатів навчальної діяльності [4]. Цілями інноваційних методів навчання танцю є:

- розширення спектру інформації, що отримується за рахунок впровадження в навчальний процес більшої кількості навчальних матеріалів;
- формування компетентних навичок та успішне їх застосування на практиці;
- зростання мотивації у студентів завдяки впровадженню нетрадиційних методів викладання навчальних дисциплін ґрунтованого на тісній інтеграції теорії та практики [6].

З метою вирішення проблеми необхідності використання як інформаційних, так і інноваційних методів у підготовці майбутніх хореографів набувають популярності дистанційні освітні програми з хореографічних предметів. Соціальні мережі та дошки оголошень сьогодні стали найпопулярнішими засобами спілкування та отримання інформації. Інтернет дозволяє вчителю в будь-який час вести облік пропусків і успішності учнів в електронних журналах, а також ця інформація доступна учням і дозволяє їм відслідковувати власні оцінки. Мобільні програми дають людям доступ до безкоштовного відеоконтенту (Youtube, Vimeo), відеорозмов і дзвінків (Skype, WhatsApp, Viber, Telegram, Facebook). Оскільки важливим аспектом інновацій професійної освіти є те, що суб'єктами процесу є учень і вчитель, серед перерахованих додатків особливо виділяється WhatsApp, це забезпечує постійність комунікації між особами. На наведеному вище прикладі легко зрозуміти процедуру інтеграції нових ідей в освітню сферу.

Крім того, першочерговим завданням було встановлення головного етичного правила чату – це заборона на прохання піти із занять, прохання запізнитися, обмін повідомленнями чи записами протягом дня та інші можливі сценарії. Корисні аспекти спілкування зі студентами включають:

- регулярний доступ (вранці, вдень і ввечері) до спілкування з викладачем та рештою групи щодо минулих або майбутніх планів;
- можливість поставити питання та отримати пораду під час самостійної діяльності.
- обмін корисними аудіо- та відеофайлами, статтями та книгами в цифрових форматах, посиланнями на сайти [7].

В результаті, інноваційні методи навчання з використанням сучасних технологій дозволяють студентам отримувати знання в будь-який зручний для них час.

Висновки. Інноваційні технології полегшують викладачеві виконання теоретичної та практичної частини під час навчання студентів. На практиці

жодні технологічні новинки не замінять ні досвіду наставника, ні його рекомендацій, ні його вміння вчасно розпізнавати помилки та упущення у підготовці хореографічного твору. Крім того, не варто забувати про те, що широкий спектр знань не гарантує успіху в майбутньому. Зрештою, хореограф має бути і мислителем, і психологом, і педагогом, він має шукати й відкривати свою неповторну мову пластики й танцю, а не відтворювати експерименти минулого.

Список використаних джерел

1. Андрощук Л. М. Бар'єри розвитку хореографічно-педагогічної освіти як інноваційного явища. *Емпіричні дослідження для реформування освіти в Україні*: зб. матеріалів I Міжнар. наук. конф. Української асоціації дослідників освіти (Київ, 11 лют. 2017 р.). Київ; Дрогобич: ТЗОВ «ТрекЛТД», 2017. С. 11-14.

2. Андрощук Л. М. Роль науково-методичних видань у підготовці майбутніх учителів в системі хореографічно-педагогічної освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 152. С. 97-102.

3. Бикова О. Педагогічні умови розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки. *Молодь і ринок*. 2016. № 8. С. 146-150.

4. Голенкова Ю. В., Пальчук Н. І. Вплив засобів ритміки і хореографії на фізичну підготовленість дітей молодшого шкільного віку. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2014. №3. С. 39-43.

5. Мартиненко О. В. Вектори успішної підготовки фахівців хореографічного профілю. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецьких дисциплін як фактор їх професійної самореалізації: колективна монографія / Мартиненко О. В. та ін.; за ред. А. І. Омельченко. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. С. 164-189.

6. Пархоменко О. М. Основні аспекти моделювання хореографічного твору в процесі балетмейстерської діяльності майбутнього вчителя хореографії. *Теорія і методика мистецької освіти*. 2019. Вип. 3. С. 118-124.

7. Тараненко Ю. П., Коваль Л. В. Компетентнісний підхід у процесі професійної підготовки майбутніх учителів хореографії. *Наука і молодь в XXI сторіччі*: зб. тез доповідей II Міжнар. молодіжної наук.-практ. Інтернетконф. (Полтава, 1–2 груд. 2016 р.): в 3 ч. Полтава: ПУЕТ, 2016. Ч. 2. С. 197-199.

ЗМІСТ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ З НАПРЯМКУ СХОДОЗНАВСТВА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ-ІСТОРИКІВ

Руднік Д. Г., Хряпін Е. О., Фінін Г. І.

Історичні спеціальності вищої освіти до нашого дня користуються попитом серед абітурієнтів. Випускник-історик, який успішно засвоїв програмні результати навчання та сформував відповідні загальні та спеціальні компетентності, здатний виконувати широкий спектр професійних обов'язків, зокрема, спеціаліста в органах місцевого самоврядування та аналітично-інформаційних інституціях. До кола професійних обов'язків такого випускника може належати консультування з питань історії, археології, культури, етнографії, антропології тощо.

Вирішальну роль у підготовці здобувачів відіграє обґрунтовано складені освітньо-професійна програма, навчальний і тематичний плани освітнього компонента (силабус). Класичний поділ освітніх компонентів (ОК) на блоки з *всесвітньої історії* та *історії України* цілком відповідає поставленій меті, однак, відкритим залишається питання добору тем. Багаторічна практика викладання сходознавчих ОК («Історія стародавнього та середньовічного Сходу») «Нова та Новітня історія Азії та Африки», «Правлячі династії Азії та Африки ХХ–ХХІ ст.», окремі теми з «Філософії», «Філософії історії», «Історія релігій», «Історії цивілізацій» та «Політології») на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 032 Історія та археологія засвідчує, що обмеження на кількість аудиторних годин та кредитів в ОПП змушує нас шукати оптимальні шляхи охоплення великої кількості матеріалу [1]. Акцентуємо увагу на тому, що хронологічно ОК охоплюють період від енеоліту до сьогодення на величезному просторі Земної кулі. Традиційний країнознавчий підхід, тобто вивчення окремого державного утворення, або групи країн (наприклад, Південно-Східна Азія, Близький Схід, Магриб, Тропічна та Південна Африка тощо) виправдовує себе, якщо у центрі уваги залишаються соціально-економічні та політичні процеси. Обмежений час залишається на вивчення культури, менталітету, етногенезу, природно-географічних факторів, повсякденного життя (останнє привертає значну увагу студентства). Таким чином, пропонується удосконалення тематичного плану зазначених освітніх компонентів.

Здобувач має сформувати цілісну картину хронологічно-територіального розвитку Сходу. Значну роль у цьому грає безперервне та послідовне вивчення сходознавчих ОК. Так, на першому курсі доцільним є вивчення раннього та середньовічного періодів. На другому курсі ОК «Політологія» обов'язково має

включати еволюцію політичної ідеології (зокрема, східноазійських та фундаменталістсько-релігійних режимів (за. Е. Хейвудом [2, р. 44–48])). Третій курс поєднує «Нову та Новітню історію Азії та Африки» та загальний курс філософії. Краєзнавчо-цивілізаційний підхід до історії поєднується з тематикою та методологією східної філософії: даосизм, конфуціанство та інші школи Китаю, Індії, Японії, Тибету. Це особливо актуально у зв'язку з проникненням східної філософії до повсякденних практик західної цивілізації. Четвертий курс та магістерський рівень поглиблюють зазначену тематику за допомогою ОК «Правлячі династії Азії та Африки ХХ–ХХІ ст.» та «Філософія історії».

Цивілізаційний підхід до тематичного плану з історії Сходу бажано доповнювати розглядом впливу колоніалізму та вестернізації (яка у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. ототожнювалася з модернізацією) на повсякденне життя та менталітет населення Сходу та світоглядний конфлікт під час зустрічі західної та східної традиції. Вестернізація викликала особливо гостру реакцію у Японії, Китаї, Індії, Ірані, Афганістані, Єгипті та Південній Африці.

Таким чином, акцент у вивченні сходознавчої проблематики поступово зміщується з економічного та політичного розвитку на соціальний та світоглядно-ментальний.

Список використаних джерел

1. Руднік Д. Г., Хряпін Е. О., Галушко Н. А. Зміст освітніх компонентів із всесвітньої історії в умовах загострення міжцивілізаційного конфлікту. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. ХІІ Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Вінниця, 1 груд. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. Справ та ін. Харків, 2023. С. 157–158.
2. Heywood A. *Politics*. 4-th ed. Hampshire et al. : Palgrave Mcmillan, 2013. 426 p.

ІНДИВІДУАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Сасенко А., Єфименко Л. М.

Актуальність теми. Кожна дитина має свої унікальні особливості, які впливають на її розвиток, включаючи мовлення. Підхід до корекції порушень мовлення повинен бути індивідуалізованим, оскільки підходи, які діють на одну дитину, можуть бути неефективними для іншої. Розробка і впровадження індивідуальних програм корекції мовленнєвих порушень у дошкільників дозволяє враховувати їхні особливості, потреби та можливості, що максимально сприяє успішному прогресу в їхньому мовленнєвому розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психологічної літератури свідчить про те, що вітчизняні вчені-психологи О.Л.Кононко, В.К.Котирло, С.Е.Кулачківська, С.О.Ладивір, Т.О.Піроженко та ін. різнобічно вивчали проблему мовленнєвого розвитку та особливості становлення дитини дошкільного віку і відзначали важливу роль спілкування у психічному розвитку особистості дошкільника.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей індивідуалізованого підходу корекції порушення мовлення дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва комунікація – це вид діяльності взаємодіючих людей, під час якої вони організують спільну діяльність за допомогою мови. Мовленнєва комунікативна компетентність розглядається як вища психічна функція, що виражається в мовній та комунікативній компетенції. Низька мовна компетенція дітей із порушеннями мовлення призводить до недостатньої комунікативної компетенції, що ускладнює процеси спілкування та вербальної взаємодії в таких видах діяльності, як-от: спільна гра, навчання, праця тощо.

Мовні розлади у дітей дошкільного віку включають широкий спектр труднощів у розвитку мовлення, які впливають на їхню здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми. Серед них: затримка мовленнєвого розвитку, що характеризується поганою вимовою, невеликим словниковим запасом і неадекватною граматиною мови; дизартрія (нездатність чітко вимовляти звуки або групи звуків, що може ускладнювати їх розуміння оточуючими); затримка мовного розвитку (деякі діти можуть мати погане розуміння мови, труднощі з використанням складних мовних структур або проблеми з розвитком комунікативних навичок) тощо.

Індивідуалізація освітнього процесу – така організація навчання, яка дозволяє найбільш повно враховувати індивідуальні особливості кожної

дитини [4]. Відтак педагог має виявляти вміння застосовувати загальні закони розвитку і виховання дитини певного віку, які він зобов'язаний досконало вивчати, постійно уточнювати й поглиблювати в конкретних умовах, у кожному конкретному випадку. Адже індивідуальна своєрідність особистості не може виступати як винятковість і, відповідно, вимагати виняткової педагогіки [1].

С. Мирський відмічає, що індивідуалізований підхід у вихованні – це здійснення педагогічного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей вихованців (темпераменту, характеру, здібностей, схильностей, мотивів, інтересів тощо), які значною мірою впливають на поведінку в різних життєвих ситуаціях.

Зазначимо, що корекційна педагогіка враховує об'єктивний характер дефектів дітей з порушеннями розвитку і визначає методи їх навчання і виховання. Кожна дитина має індивідуальні особливості. Неправильне ставлення до них впливає на фізичний і психічний розвиток дитини. Тому, щоб навчитися працювати з такими дітьми, необхідно глибоко вивчити весь комплекс ознак і явищ, які складають особливості психічної діяльності дитини. Відповідно знання особливостей кожного вихованця допомагає вихователю знайти відповідний підхід до нього.

Під час проведення навчально-корекційної роботи з дітьми, що мають вади мовлення необхідно дотримуватися наступних правил:

- здійснювати індивідуальний підхід до кожної дитини;
- запобігати настанню втоми, використовуючи для цього різноманітні засоби (чергування інтелектуальної й практичної (ігрової) діяльності, подання матеріалу невеликими дозами, надання дозованої допомоги, цікавий дидактичний матеріал тощо);
- у процесі навчання слід використовувати ті методи, за допомогою яких можна максимально активізувати пізнавальну діяльність дітей, розвивати їх мовлення і сформувати необхідні навчальні навички;
- в системі корекційних заходів необхідно передбачити проведення занять, що забезпечують підготовку дітей до засвоєння різних розділів навчальних програм, а також збагачення їх знань про навколишній світ;
- під час роботи з дітьми, що мають вади мовлення педагог повинен проявляти особливий такт. Дуже важливо постійно помічати й заохочувати найменші успіхи дошкільників, своєчасно і делікатно допомагати кожній дитині, розвивати в неї віру у власні сили й можливості.

Таким чином, зацікавленість суспільства у створенні оптимальних умов для виявлення задатків і максимального розвитку здібностей дітей призводить до необхідності індивідуалізації навчання. Корекційна педагогіка визначає

методи навчання і виховання дітей з відхиленнями у розвитку з урахуванням об'єктивної природи їх дефекту.

Комплексність роботи визначається як важлива і необхідна умова корекційної роботи протягом усього періоду навчання. Важливо зазначити, що в одному процесі формування мови необхідно враховувати взаємодію різних мовних, мовленнєвих і когнітивних структур. Наприклад, процес засвоєння багатозначності слова передбачає розвиток синонімії, формування семантичних полів, мислення, уяви тощо.

С. Миронова стверджує, що, працюючи з усіма вихованцями, які мають мовленнєві порушення, вихователі повинні водночас зосереджуватися на індивідуальних особливостях, особистісних якостях і здібностях дітей цієї категорії [5]. У деяких випадках індивідуалізований підхід може полягати в тому, щоб допомогти вихованцям або стимулювати їх до більш глибокого засвоєння матеріалу. Очевидно, що для різних категорій дітей вихователі повинні використовувати методи, які враховують індивідуальні здібності, проблеми, труднощі та очікування.

Варто зауважити, що під час здійснення індивідуального підходу в корекційно-розвивальній роботі всі діти повинні бути забезпечені необхідними наочними та дидактичними матеріалами. Виходячи з психологічних особливостей дітей з інтелектуальними порушеннями, складні матеріали слід розбивати на окремі компоненти та елементи роботи, а також надавати необхідну допомогу, щоб допомогти дітям зрозуміти завдання. Іншими словами, необхідно передбачити і забезпечити повне і адекватне розуміння вихованців інструкцій щодо виконання того чи іншого завдання.

Корекційно-розвивальна робота має стимулювати мовленнєву активність дітей, поповнювати словниковий запас новими термінами та виразами, стежити за точністю, лаконічністю та граматичною будовою мовлення, розвивати в дошкільників самостійність і впевненість у власних силах. Важливо заохочувати їх та підтримувати їхню позитивну мотивацію до навчання. Під час роботи слід систематично відстежувати якість засвоєння навичок кожного. Це означає, що діяльність дітей слід постійно контролювати, координувати та надавати необхідну допомогу.

Дотримання умов використання особистісного підходу в корекційно-розвивальній діяльності значно підвищує ефективність корекційно-розвивальних занять, що сприяють підвищенню рівня когнітивного розвитку пізнавальної діяльності дітей з мовленнєвими порушеннями.

Звідси, індивідуалізований підхід до корекції порушень мовлення у дошкільників підкреслює значення індивідуальної уваги та підтримки для

кожного з них. Досвід та дослідження свідчать, що ефективність корекції збільшується, коли підхід налаштований на потреби конкретної дитини, враховуючи її унікальність, сильні сторони та виклики.

Висновки. Індивідуалізований підхід передбачає комплексне вивчення мовленнєвого розвитку кожної дитини, розробку індивідуальних планів корекції, співпрацю з батьками та педагогами, а також постійний моніторинг та адаптацію стратегій. Важливою складовою такого підходу є не лише виправлення мовленнєвих проблем, а й створення сприятливого середовища для загального розвитку дитини.

Отже, індивідуалізований підхід до корекції порушень мовлення у дошкільників є ефективним напрямом, який слід розвивати та вдосконалювати в роботі з дітьми, які мають вади мовлення. Враховуючи унікальні потреби та можливості кожної дитини можна забезпечити їм найкращі шанси на успішний розвиток мовлення та загального розвитку.

Список використаних джерел

1. Індивідуалізація виховання і навчання дітей дошкільного віку : [тексти лекцій для студентів спеціальності «Дошкільне виховання; практична психологія» денної та заочної форм навчання] / А. М. Аніщук. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 102 с.
2. Трофіменко Л. І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. URL: <https://ispukr.org.ua/articles/14/14208002.pdf>
3. Миронова С. П. Засоби корекційної роботи у навчально-виховному процесі спеціальних та інклюзивних закладів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 26. С. 149–152.
4. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. Київ, 2012. 258 с.
5. Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : зб. наукових праць : вип. 9. Т. 1. 2021. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 348 с.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПОСТУПУ

Семеновська Л. А.

Актуальність проблеми. Інтеграція України до європейського освітньо-наукового простору відповідно до стратегічних документів (Ініціатива ЮНЕСКО «Майбутнє освіти», 2019 р., «Глобальна ініціатива з раціонального використання навчального часу», 2019 р., «Освіта у світі після COVID», 2020 р., Проект «Глобальна мережа шкіл майбутнього», 2021 р., а також Законами України «Про вищу освіту, 2014 р., «Про освіту», 2017 р., «Про інноваційну діяльність», 2012, «Про наукову і науково-технічну діяльність», 2016 р.) зумовлює необхідність подальшої модернізації системи вищої освіти, що базується на високому рівні її якості, забезпеченні гідного рівня навчальних досягнень студентів, сформованості в них затребуваних для професійної і соціальної активності знань і вмінь, відповідних особистісних і ділових якостей. Актуальність глобальних змін педагогічних систем і процесів, варіативність освітніх програм і технологій, цифровізація освітнього середовища потребують високого рівня готовності викладача вищої школи до інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковому опрацюванню проблеми формування професійної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти сприяють наукові розробки українських і зарубіжних учених, в яких досліджено: методолого-теоретичні основи системно-структурного і системно-функціонального аналізу педагогічної діяльності (Г. Дмитренко, О. Касьянова, О. Мармаза, Т. Рогова, О. Топузов та ін.); проблему підвищення якості вищої освіти (В. Андреев, В. Биков, В. Бурков, Єфремова, В. Кремень, А. Сбруєва, С. Сисоева, С. Сіліна, М. Хілі, С. Шишов, Т. Штелік та ін.); наукові основи управління в галузі вищої педагогічної освіти (Ю. Бойчук, М. Гриньова, В. Луговий, В. Маслов, М. Мескон, В. Фазан, С. Шеер та ін.); сутність компетентнісного підходу в освітній галузі (Н. Бібик, Е. Зеєр, Л. Карамушка, В. Мокляк, Н. Ничкало, О. Пометун, О. Савченко та ін.); становлення професійних компетенцій викладача вишу (К. Дівейні, Ю. Зінковський, В. Лозова, І. Осадченко, Д. Панасевич, А. Сбруєва, Л. Спірін, А. Уїлсон та ін.). Безумовно, зазначені розробки свідчать про значний науковий інтерес до проблеми формування професійної компетентності викладача вищої школи.

Мета дослідження – студіювання феномену професійної компетентності викладача вищої школи як важливої передумови забезпечення інноваційного освітнього поступу.

Виклад основного матеріалу. Новітні експертні оцінки щодо ефективності освітньої галузі свідчать, що визначальним чинником, центром будь-якого педагогічного процесу є характер взаємин між педагогами і здобувачами освіти, тому зусилля сучасних науковців мають бути спрямовані на обґрунтування інноваційних підходів до розвитку новітньої дидактичної реальності на основі особистісно орієнтованої, конструктивної і творчої взаємодії усіх її суб'єктів. Стрімкий технологічний розвиток суспільства не лише вимагає від освітян формування нових професійних компетентностей, пов'язаних з активним упровадженням змішаного й дистанційного навчання, а й впливає на роль педагога, надаючи їй новітнього сенсу. Сучасні педагоги мають навчитися виконувати ролі навчальних консультантів, наставників, тьюторів, тренерів, фасилітаторів, які вміють налагоджувати позитивну конструктивну взаємодію з усіма суб'єктами навчального процесу. Виконуючи роль навчальних консультантів, педагоги покликані стимулювати студентів до всебічного опрацювання дидактичного контенту, ставлячи за мету навчити їх усвідомлено сприймати викладену в ньому інформацію, критично оцінювати, проєктувати, створювати й трансформувати її.

Важливе завдання педагога полягає в наданні рекомендацій, пропозицій студентам з метою допомогти їм сформувати відповідні компетентності в навчальному процесі. Найголовнішим у цьому є надання різних видів підтримки з метою повноцінної реалізації поставлених перед студентами освітніх цілей. У сучасних умовах до першочергових функцій педагогів-консультантів також належить розвиток соціальних умінь (soft-skills), а також когнітивних та креативних процесів особистостей, а саме: інтелектуальної допитливості, умінь визначати проблеми і розв'язувати їх, здатності створювати нові знання самостійно або співпрацюючи з іншими.

Дослідниця нарративного підходу в освітніх практиках Л. Тимчук зазначає: «Для учителя ХХІ століття є неможливим оволодіти всім обсягом постійно зростаючих знань, натомість він має бути експертом в розробці навчальних стратегій, які б давали відповіді на питання «як зробити?», «як знайти або винайти щось?», або «як застосувати те, що вміємо й знаємо, щоб отримати щось нове?». Завданням вчителя є моделювання навчального процесу так, щоб всі його учасники відчували вчительську впевненість, відкритість, наполегливість і відданість учням у пізнавальному процесі осягнення невідомого. Все це вимагає від учителів глибше знати своїх учнів,

якісно взаємодіяти з ними й творчо підходити до проектування навчальних програм та їх реалізації» [7].

Сучасні педагоги – це передовсім творці позитивного світобачення, цікавої й безпечної пізнавально-активної реальності та віртуальної цифрової реальності, в якій разом зі студентами створюють нові знання, нові інформаційні повідомлення, навчають експериментувати, захоплено пізнавати світ, співпрацювати, радіти своїм навчальним здобуткам та досягненням інших. Ефективне навчання таких фахівців можливе лише за умови опанування ними не лише новими педагогічними стратегіями та технологіями, а й новим характером педагогічної взаємодії, що гуманізує й одухотворює навчальний процес, робить його атрактивним, гнучким, позитивним, творчим.

Методологічною основою дослідження окресленої проблеми є наукові праці вчених, які розкривають проблеми філософії освіти, а саме вітчизняні – В. Андрущенко, В. Кремень, В. Луговий, С. Клепка та ін. і зарубіжні – Л. Вітковський, Б. Гетто, М. Паталон та ін., дослідницькі зусилля яких спрямовано на стратегічні пріоритети підготовки висококваліфікованих працівників у галузі вищої освіти в умовах модернізаційних процесів, упровадження інноваційних технологій в освітній простір. У центрі уваги філософів освіти знаходяться глибинні проблеми конструювання системи освіти в Україні, її реформування відповідно до вимог сучасності з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних процесів.

На наш погляд, цікавою є думка В. Лугового про те, що освіта, як спеціалізована складова в соціальному організмі, який самоорганізується, самозберігається, саморозвивається, протистоїть стихійним і тому малоефективним культурним механізмам передачі досвіду, необхідного для відтворення суспільного життя [5]. Науковому осмисленню проблеми професійної компетентності викладача вищого навчального закладу сприяють ґрунтовні дослідження Л. Івлевої, Є. Сідоріної, С. Карбовської [3], що розкривають перспективи інноваційного розвитку освіти України в контексті глобального соціально-економічного виміру.

Викликає інтерес думка Ю. Зінковського про те, що у сучасному суспільстві фактором успіху професіонала стає здатність адекватно сприймати, аналізувати і творити новації. Поступ інноваційності передбачає оперативне введення найновітніших досягнень наукових досліджень і високих технологій у сферу освіти, а сучасний викладач вищої школи повинен мати інноваційний стиль мислення як фактор подолання стереотипів, однозначності, лінійності, шаблонів мислення тощо [2] що розглядають пріоритети зв'язку вищої освіти з виробництвом як ключового фактору підвищення якості підготовки фахівців [6].

I. Коцан у своїх розробках зазначає, що професійна компетентність викладача закладу вищої освіти має такі складники: мотиваційний – включає в себе мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки, творчі стимули, інтерес до професії та ін.; функціональний – виявляється у вигляді знань про способи професійної діяльності, які потрібні для проектування і реалізації певної технології; комунікативний – передбачає здатність чітко і ясно виражати думки, аргументувати, переконувати, аналізувати, будувати докази, висловлювати судження, узгоджувати власні дії, організовувати і підтримувати діалог, обирати оптимальний стиль спілкування в різноманітних нестандартних ситуаціях, передавати раціональну та емоційно забарвлену інформацію тощо; рефлексивний – виявляється у здатності свідомо контролювати наслідки і результати власної діяльності та рівень власного саморозвитку, вбачати і аналізувати особистісні досягнення, формувати та вдосконалювати такі якості як креативність, здатність до самоаналізу, самоуправління, професійного росту, вдосконалення майстерності, смислотворчої діяльності, ініціативності, формування індивідуального стилю діяльності тощо [4].

У наш час, як ніколи, педагогічний підхід до навчання, виховання, й розвитку неможливий без істотного впливу інших наук. У даному випадку не йдеться про віднесення педагогічної науки на другий план, зовнішні логічні запозичення, підміну базових понять. Мова йде про певні взаємовідносини та інтеракції, особливо у сфері практичного застосування конкретних інструментів, які неможна звести до стандартних процедурних рішень. Тут потрібно, як наголошує Л. Вітковський, відкрити інноваційні інтерпретаційні горизонти, де пошук необхідних цілей повинен стати результатом різноманітних наукових дисциплін. Ці зміни можливі здійснити на стику різних процесів, взаємного переплетення наукових знань усупереч традиційній диференціації знань [1].

Ідеї польського вченого Л. Вітковського сприймаємо як палкий заклик до світової прогресивної педагогічної громадськості спрямувати свої зусилля на те, щоб доповнити теоретичний дискурс відповідними імпульсами, такими, що активізують нові розумові інструментальні практики. Необхідно взяти до уваги, що окремі дії, які, на перший погляд, перебувають у діаметрально протилежних вимірах науки, з успіхом можна об'єднати у відносно глибокий гуманістичний наратив. Саме тому в ідеях екологічного бачення світу, запропонованих Г. Бейтсоном, убачається заклик вийти за рамки звичного розуміння екології (як правило, асоціації з навколишнім середовищем, якому необхідний ретельний контроль та захист). Навіть гуманістичний підхід до осмислення людського середовища, в якому йдеться про необхідність захисту

умов життя людини і спільнот, які взаємодіють між собою, здається нам дещо спрощеним, оскільки в результаті такого підходу екологія постає вкрай вузькою субдисципліною. Тож, ми не можемо не погодитися із думкою Л. Вітковського, що вчення про екологію необхідно розуміти крізь призму категорій своєрідної розумової парадигми, завдяки якій стає можливим змінити підхід до самої гуманістики, взяти до уваги становище людини в системі взаємовідносин культури та природи. Саме таке прочитання бейтсонівської екології допоможе нам прийняти необхідність об'єднати органічні взаємозв'язки та використання системного підходу. На наш погляд, це сприятиме ефективному пошуку зворотних зв'язків між практиками і теоретиками, між сферою інституційних рішень та духовністю людини, що загалом сприймається нами як одна з головних цінностей в педагогічній науці.

Висновки. Світова практика визнала, що освіта виступає стратегічним ресурсом інноваційного розвитку суспільства. Глобалізація, процеси зміни економічних ринків, розвиток сучасних технологій, мобільність, інтернаціоналізація та інтеграція освітніх, соціальних, виробничих і природних систем висувають нові вимоги до висококваліфікованих фахівців, фасилітативність, адаптивність, інформаційна мобільність яких є підґрунтям професіоналізму, конкурентноспроможності, економічного поступу держави. Саме тому проблема формування професійної компетентності викладача вищої школи як передумови реалізації інноваційних змін в освіті та суспільстві є ключовим завданням педагогічної теорії та освітньої практики України.

Список використаних джерел

1. Witkowski L. Konteksty i elementy ekologii umysłu, idei i wychowania według Batesona. Humanistyczne wyzwania ekologii umysłu: Gregory Bateson w Polsce. Fundacja na rzecz myślenia im. Barbary Skargi, Warszawa, 2016. 636 s.
2. Зіньковський Ю. Імператив сучасної парадигми вищої освіти. *Вища школа*. 2013. № 9 (111). С. 7–19.
3. Івлєва Л. Перспективи інноваційного розвитку освіти. *Вища школа*. 2013. № 10 (112). С. 49–58.
4. Коцан І. Професійна підготовка сучасного вчителя: проблеми і орієнтири. *Вища освіта України*. 2013. № 2 (49). С. 13–19.
5. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку. Київ : МАУП, 1994. 196 с.
6. Панасевич Д. Зв'язок вищої освіти з виробництвом – крок до підвищення якості підготовки фахівців. *Вища школа*. 2013. № 10 (112). С. 39–44.

7. Тимчук Л. І. Цифрові наративи в навчанні майбутніх магістрів освіти: історія, реалії, перспективи розвитку. Київ: Видавництво «LAT&K», 2015. 390 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Синельник-Журба О. С., Толмачова І. М.

Актуальність проблеми. Система освіти України перебуває в процесі трансформації. Відбуваються процеси гуманізації та демократизації освіти. Під час освітнього процесу для кожного здобувача освіти вибудовується індивідуально-орієнтована траєкторія розвитку, в якій враховано особливості, якості, нахили конкретної особистості. Сучасний студент – це суб'єкт навчально-професійної діяльності, активний учасник освітнього процесу.

Важливу роль у цих якісних змінах і підходах, що відбуваються в процесі трансформації української освіти, посідає саме розвиток та впровадження інклюзивного навчання. Цей процес почався з ратифікації у 2009 році Конвенції ООН про права осіб із інвалідністю та прийняття нового Закону України «Про освіту» у 2017 році. За цей час розроблено відповідні нормативно-правові документи, достатньо ефективно запрацювала система інклюзивного навчання для дошкільної освіти, для початкової школи, налагоджується процес впровадження інклюзії в базовій школі. Реалізація концепції Нової української школи забезпечує рівний доступ до освіти кожного учня.

Особливість сучасної ситуації в Україні – значне зростання кількості здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Це люди з інвалідністю, кількість яких значно збільшилася, це і цивільні громадяни, що постраждали внаслідок бойових дій, та ветерани, які потребують навчання з подальшим працевлаштуванням, а також внутрішньо переміщені особи. На сьогодні перед закладами вищої освіти стоїть завдання – забезпечити належні умови для здобувачів з особливими освітніми потребами та реалізувати принципи інклюзивного середовища. Якісна вища освіта та ефективне навчання для людей з особливими освітніми потребами має соціальне значення, тому що після закінчення навчання, ці особи повинні працевлаштуватися та мати змогу реалізувати власні можливості в професійній діяльності. Зафіксовано низку труднощів та проблем, які

вимагають швидкого вирішення в ході впровадження інклюзивного навчання у закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику інклюзивного середовища в закладах вищої освіти досліджували такі українські вчені, як І.Малишевська, А.Аріщенко, О.Литвинова, А.Колупаєва, О.Таранченко, Н.Ашиток, І. Стадницька та інші.

Забезпечення інклюзивного навчання в закладах вищої освіти є актуальним завданням і потребує і надалі проведення наукових досліджень, з метою аналізу та вирішення проблем, що поки заважають процесу активного та якісного формування інклюзивного середовища.

Мета дослідження. Схарактеризувати принципи інклюзивної освіти та підходи до їхньої реалізації в роботі зі студентами.

Виклад основного матеріалу. В Законі України «Про освіту» (2017 р.) визначено: «Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2], в свою чергу, інклюзивне освітнє середовище описано як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [2].

Інклюзивна освіта передбачає виключення будь-якої дискримінації та однакове ставлення до всіх учасників освітнього процесу, але поряд з тим, і створення спеціальних умов для здобувачів із особливими освітніми потребами.

Забезпечення інклюзивного освітнього середовища має важливе значення тому що позитивним наслідком соціалізації здобувачів з особливими освітніми потребами в освітньому процесі є соціалізація їх в подальшому у суспільстві.

Формування інклюзивного освітнього середовища у закладі вищої освіти повинно відбуватися за принципами інклюзивного навчання.

Слово «принцип» з латинської мови *principium* перекладається як «основа», «принцип – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і ін.» [1, с.1125].

Базовим принципом інклюзії є повне і ефективне залучення всіх учасників освітнього процесу, формування єдиного цільного освітнього середовища та гармонічного включення осіб з особливими освітніми потребами в суспільство. Доступність навчання на всіх рівнях та рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу, з урахуванням

індивідуальних можливостей, здібностей, потреб та інтересів учасників освітнього процесу.

До основних принципів, на яких базується інклюзивне навчання належить: недискримінація здобувачів з особливими освітніми потребами, тобто не провину бути обмежень чи порушень прав студентів під час навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

Принцип врахування багатоманітності людей полягає в тому, що особливості людей з інвалідністю повинні бути враховані і прийматися як компонент людської різноманітності. Повинна поважатися індивідуальність кожного здобувача з особливими освітніми потребами в тому числі через добір відповідних форм, методів та технологій.

Аналізуючи погляди дослідників [3,6] можна визначити шляхи забезпечення інклюзивного навчання у вищій школі. Заклади вищої освіти поки не можуть повністю реалізувати принципи інклюзивного навчання, адже необхідне прийняття відповідних нормативно-правових актів, що регулюють питання інклюзивного навчання саме в закладах вищої освіти, важливе додаткове фінансування, якісна підготовка науково-педагогічних працівників та інше.

Для навчання здобувачів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти повинен бути організований технічний, педагогічний, психологічний, соціально-педагогічний супровід. Обов'язково для таких студентів повинне бути забезпечене планування і розвиток їх подальшої кар'єри, відповідно до потреб ринку праці з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

В закладах вищої освіти вимагає подальшого розвитку тьюторство, як педагогічна технологія для підтримки і супровіду студентів з особливими освітніми потребами, що надасть можливість ефективно реалізувати програму індивідуального розвитку особистості.

Для забезпечення принципів інклюзивного освітнього середовища заклади освіти працюють над створенням безбар'єрної освітньої інфраструктури та відповідного оснащення. Це пандуси, поручні, тактильні покажчики для осіб з порушенням зору, спеціальне обладнання для санітарних кімнат, автоматичні розсувні двері, спеціальні меблі, технічні пристрої та інше. Це потребує додаткового фінансування, побудови та реконструкції будівель та інше.

Також важливим напрямком роботи для забезпечення принципів інклюзивного навчання є впровадження методів та технологій суспільного навчання з іншими здобувачами, адаптації навчально-методичних матеріалів та модифікації освітньо-професійної програм, особливо в умовах

дистанційного навчання, використання інноваційних методів, проєктування спеціального дидактичного матеріалу, використання передових інформаційно-комп'ютерних технологій, забезпечення літературою, створення медіатек. Зокрема, важливим аспектом для ефективної взаємодії є використання української жестової мови, шрифту Брайля та залучення спеціальних фахівців та педагогів до процесу навчання в тому числі сурдоперекладачів, реабілітологів, психологів.

Окремий напрям – реалізація психолого-педагогічного супроводу студентів. Із метою створення належних умов для забезпечення навчально-реабілітаційного супроводу заклади вищої освіти обладнують ресурсні кімнати; приміщення для надання консультацій психологом, відпочинку, особистої гігієни, медичного обслуговування та інше.

При вступі в заклад освіти особи з особливими освітніми проходять процес адаптації, потребують додаткової підтримки.

Важливе значення має і просвітницька робота зі студентами з питань суспільного навчання і надання підтримки однокласникам з особливими освітніми потребами, тому що велике значення відіграють і взаємовідносини, які формуються в студентському колективі.

Вимагає подальшої розробки й питання забезпечення інклюзивного навчання науково-педагогічними працівниками, що мають достатній рівень інклюзивної компетентності.

В Професійному стандарті на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» представлені компетентності частково розкривають принципи інклюзивного навчання, а є лише компетентність «здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності». Потребує додаткової уваги регламентація викладацької діяльності в роботі зі студентами з особливими освітніми потребами.

Висновки. В системі вищої освіти відбуваються зміни: інтеграція до Європейського освітнього простору, гуманізація, індивідуалізація та студентоцентрований підхід.

В сучасних умовах дотримання принципів інклюзивного навчання та формування інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти є важливим і обов'язковим. Особливістю сучасної ситуації в Україні є збільшення кількості здобувачів освіти, які потрапляють в категорію осіб із особливими освітніми потребами. Тому заклади вищої освіти повинні швидко адаптуватися до нових вимог, активно впроваджувати інклюзивне навчання, створювати гармонійне та доступне інклюзивне середовище, для забезпечення прав громадян на якісну освіту з подальшим працевлаштуванням.

Завдання впровадження інклюзивного навчання у вищій школі повинна вирішуватися системно та комплексно на всіх рівнях, починаючи з прийняття відповідних рішень на загальнодержавному рівні, потім на місцевих рівнях, потребує також активного включення керівників закладів та підвищення компетентності безпосередньо кожного викладача.

На сьогодні заклади вищої освіти шукають ефективні шляхи забезпечення освітніх потреб усіх здобувачів, враховуючи принципи інклюзивного навчання. Цей процес передбачає низку заходів, як організаційних так і методичних.

Отже, закладено фундамент для подальшої побудови якісної сучасної освіти, є напрями роботи, принципи на яких базується сучасна система вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ – Ірпінь : Перун, 2005.
2. Закон України «Про освіту» №2145-VIII від 05.09.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 23.04.2024)
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю ООН від 13.12.2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення 23.04.2024)
4. Матвеева Є.С., Несторук Н.А. Інклюзивна професійна і вища освіта: проблеми та шляхи подолання. *Сучасна освіта- доступність, якість, визнання*. Збірник наукових праць XII міжнародної науково-методичної конференції, 11-13 листопада 2020 року, м. Краматорськ / під. заг. ред. д-ра техн. наук, проф. С.В. Ковалевського і Hon/D.Sc.Prof. DasicPregrag/- Краматорськ: ДДМА, 2020. С. 88-90 URL: https://www.researchgate.net/profile/Sergey-Kovalevskiy/publication/351774498_Zbirnik_prac_XII_miznarodnoi_naukovo-metodicnoi_konferencii_Sucasna_osvita_-_dostupnist_akist_viznanna_11-13_listopada_2020_roku_m_Kramatorsk_pid_zag_red_d-ra_tehn_nauk_prof_S_V_Kovalevskogo/links/60a8c18492851ca9dcd75f9c/Zbirnik-prac-XII-miznarodnoi-naukovo-metodicnoi-konferencii-Sucasna-osvita-dostupnist-akist-viznanna-11-13-listopada-2020-roku-m-Kramatorsk-pid-zag-red-d-ra-tehn-nauk-prof-S-V-Kovalevskogo.pdf (дата звернення 23.04.2024)
5. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства №610 від 23.03.2021 Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладач закладів вищої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20>

[hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf](#)
(дата звернення 23.04.2024)

6. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF>
(дата звернення 23.04.2024)

7. Шевчук Г.Й. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*, 2021. Вип.2 (3) С.151-157 URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.23>(дата звернення 23.04.2024)

8. Шерстюк Р., Стойко І., Паляниця В., Інклюзивна університетська освіта в Україні: реалії і можливості навчання ветеранів війни з особливими потребами, *Scientific publications MATERIALS The IX International Scientific and Practical Conference «Questions regarding the problems of higher education» Bordeaux, France. 2024.c.363 -367* URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/44631/1/QUESTIONS-REGARDING-THE-PROBLEMS-OF-HIGHER-EDUCATION%20%E2%80%93%20%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення 23.04.2024)

ВІДЕОЛЕКЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Скорнякова В. М.

Актуальність проблеми. Освітня галузь зазнала значного впливу комп'ютерних технологій, швидко й активно реагуючи на виклики часу. Інтеграція цифрових технологій у викладанні та навчанні відкрила значний потенціал для закладів фахової передвищої освіти, проте створила і нові виклики для педагогів через здатність впроваджувати нові форми організації освітньої діяльності в цифровому середовищі. Віртуальна комунікація поступово замінює реальну, вносить в освітнє середовище мережеве спілкування та хмарні технології як інструменти обміну інформації. Однією із сучасних форм організації навчального заняття у закладі фахової передвищої освіти є відеолекція – носій та засіб поширення наукових знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відеолекції у контексті освітньої діяльності досліджували Д. Бучинська, Н. Морзе, М. Мазорчук, Д. Настас, М. Томахів, А. Тютюнник та інші науковці. Огляд робіт зазначених

науковців доводить їх вагомий внесок у вирішенні сучасних педагогічних завдань дистанційного навчання.

Мета дослідження – виокремити характеристики відеолекції як сучасної форми навчального заняття у закладі фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Відеолекції є одним із засобів професійної підготовки фахівців в системі дистанційної освіти, коли навчальний матеріал подається в динаміці, з використанням слухового і зорового каналів сприйняття інформації. Застосування відеолекцій чи їх фрагментів викликає інтерес у здобувачів освіти, підвищує мотивацію до вивчення освітнього компонент. В освітньому процесі на сьогоднішній день активно запроваджуються різні види відеолекцій. Представлені на освітніх платформах Prosvita, Prometheus, EdEra, My Education Key, Udemy, Khan Academy та ін. відеолекції переходять від виняткової реалізації у системний процес, який охоплює всі види діяльності з різних освітніх компонентів [1].

Відеолекції можна створювати самостійно з використанням комп'ютерних технічних прийомів: комп'ютерна анімація; поліекранне надання навчальної інформації; створення фону, на якому представляють записи, із коментарем лектора. Важливо пам'ятати, що кожна відеолекція спрямована на досягнення чітко визначеної і озвученої мети. За часом представлення матеріалу триває не більше 40 хвилин. Чітке дозування матеріалу повинно мати логічно цілісний характер. Для здобувачів освіти відеолекції можуть слугувати як основним, так і додатковим навчальним матеріалом; допоможуть повторити, виокремити інформацію у самостійно визначений час. Для викладачів відеолекції дають змогу повторного використання матеріалу, збереження, популяризації досвіду.

При створенні відеолекції важливо врахувати певні вимоги:

- матеріал має бути науковим, сучасним, відповідати навчальній програмі;
- обрана тема повинна бути невелика за обсягом, розрахована на конкретну аудиторію здобувачів освіти;
- розкриття теми слід здійснювати послідовно, логічно, неквапливо, забезпечуючи повне її засвоєння;
- важливо активізувати навчальну діяльність здобувачів освіти, підводячи їх до вивчення нового матеріалу, мотивувати, зацікавлювати слухачів [2].

Відбір відеоматеріалів, спеціальні ефекти, звуковий ряд фільму тощо викладач спрямовує на виділення важливих ознак, моментів теми, допомагаючи здобувача освіти зрозуміти суть й запам'ятати найголовніше.

Матеріал відеолекцій освітніх компонентів різний й методи його обробки мають свою специфіку, незважаючи на загальні вимоги.

Висновки. Практичний досвід використання відеолекцій доводить зацікавленість здобувачів освіти до нестандартних форм організації занять, підтверджує прагнення студентів до засвоєння нового матеріалу за допомогою відео, які створені педагогом та демонструють його компетентність, унікальність методів викладання, слугує підвищенню конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Навчальне відео: створюємо, редагуємо, розміщуємо. URL: ceit.usu.edu.ua/navchalne-video-stvoryuyemo-redaguyemo-rozmishhuyemo/ (дата звернення: 10.04.2024).

2. Настас Д. Використання відеолекції у педагогічній діяльності для підвищення ефективності сприйняття навчального матеріалу студентами. URL: [elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26993/1/D_Nasts_KSHS_7\(151\)_Ndlio.pdf](http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26993/1/D_Nasts_KSHS_7(151)_Ndlio.pdf) (дата звернення: 10.04.2024).

ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ УСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Слесаренко Т. Л.

Актуальність проблеми. Як відомо, провідним видом діяльності дошкільників є гра. Саме через гру діти пізнають навколишній світ, сприймають інформацію, засвоюють правила «життя», Залучення до ігрової діяльності забезпечує гармонійний розвиток інтелектуального, творчого, дослідницького, соціального, емоційного та тілесного потенціалів дошкільників. Одним із ефективних практично-ігрових засобів усебічного розвитку дошкільників є LEGO-технологія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти порушеної проблематики активно досліджуються науковцями галузі дошкільної педагогіки. Зокрема, В. Близнюк, О. Борук, Н. Голота, В. Горяїнова, Т. Кузьміна, Т. Пеккер, І. Резніченко, О. Рома, О. Терещенко, Г. Улянець у своїх наукових працях акцентують увагу на тому, що LEGO-технології є одним із дієвих інструментів усебічного розвитку дошкільників.

Не заважаючи на значні доробки науковців з проблеми дослідження, деякі питання залишаються висвітленими не остаточно.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування можливостей LEGO-технології задля усебічного розвитку дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Найбільш оптимальними для використання у закладах дошкільної освіти є такі види конструкторів, як:

- «LEGO-DUPLO» – набір «Шість цеглинок», що складається з шести блоків червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, синього та блакитного кольорів (1,5 – 6 років);
- «LEGO-SYSTEM» широка лінійка конструкторів, що включає набори на різноманітну тематику (3 – 12 років).

На підставі аналізу літературних джерел [1; 2] та власного педагогічного досвіду вважаємо, що використанням LEGO-технології в закладах дошкільної освіти забезпечується:

- розвиток творчих здібностей та уяви дошкільників через створення власних моделей, конструкцій і відтворення власних ідей у просторі;
- розвиток моторики й координації через маніпуляції пальцями та руками з деталями LEGO-DUPLO, виконання різних рухів для позиціонування та з'єднання деталей;
- сенсорний розвиток через стимулювання тактильного, візуального, акустичного та кінестетичного сприйняття дошкільників, що допомагає дітям пізнавати навколишній світ та значно підвищує здатність до сенсорної обробки інформації;
- формування навичок спілкування та співпраці через обмін ідеями, спільну роботу в парах чи групах, комунікативну активність дошкільників під час гри;
- стимулювання проблемного мислення через постановку цілей, випробування та експериментування з LEGO-конструкціями;
- стимулювання інтересу до технологій і науки через забезпечення можливості створювати функціональні моделі, які дошкільники самі можуть контролювати;
- мовленнєвий розвиток і розширення словникового запасу дітей дошкільного віку через спілкування з іншими дітьми чи вихователем, обговорення ідей, планів, опис і пояснення конструкції;
- логіко-математичний розвиток через навчання розрізняти кольори, розміри предметів та порівнювати їх за величиною, розташування в порядку спадання чи зростання, групування деталей за визначеною ознакою;
- формування морально-етичних цінностей через виховання таких якостей особистості, як самостійність, креативність, цілеспрямованість, винахідливість, наполегливість та ін.

Слід зазначити, що услід за думкою О. Молчанюк та О. Борзик вважаємо, що для ефективного використання LEGO-технології в закладах дошкільної освіти слід дотримуватись наступних вимог: завдання з LEGO-DUPLO має бути адаптоване відповідно до вікових особливостей дітей та вже наявного досвіду роботи з цеглинками, а також, спрямовані на комплексний розвиток життєвонебхідних навичок дошкільників [3].

Висновки. Отже, LEGO-технологія є ефективним практичним освітнім інструментом, що забезпечує сприятливі умови для інтелектуального, творчого, дослідницького, соціального, емоційного та тілесного розвитку дошкільників.

Список використаних джерел

1. Бадер С. О., Драгунова Є. А. Lego-технологія як засіб сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал. Вип. № 8. 2018. С. 194-197.

2. Використання конструктора LEGO у роботі з дітьми дошкільного віку: методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та вихователів ЗДО / упоряд. Т.М. Богдан, Д.О. Галаган, Д.М. Ярошенко. Чернігів : Баликіна О.В., 2018. 60 с.

3. Молчанюк О. В., Борзик О. Б., Колісник А. С. Використання LEGO-технології на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початкових класах. *Соціокультурні та психолого педагогічні аспекти організації освітньо розвиткового простору в сучасному закладі освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Харків, 23 травня 2023 рік). Харків, 2023. С.271-273.

ЕДУКАЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПОНЯТТЯ

Солодовник Г. Б., Голозубова О. В.

Актуальність проблеми. На сьогодні в освіті з'являється багато нових термінів, з'ясування сутності яких є актуальним завданням для педагогічної науки. Саме таким є термін «едукація», хоча, на наш погляд, новим для педагогіки він не є.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст поняття «едукація» досліджувалося О. Вишневським у роботі «Теоретичні основи сучасної української педагогіки» [1], а також вітчизняними науковцями А. Олексюк, Н. Абашкіним, М. Євтух, О. Ковязіною, А. Нісемчук, М. Стельмаховичем тощо.

Метою дослідження є висвітлення змісту та історичних аспектів освіти.

Виклад основного матеріалу. Значна частина сучасних наукових праць починається з визначення понять, які використовуються їх авторами. Поняття, у такий спосіб, виступають аналітичним інструментом наукових досліджень. Для педагогіки, як науки, актуальним є чітке визначення свого предмету, від чого залежатиме, який результат ми отримаємо «на виході». Якщо у радянській період розвитку педагогіки дві складові освіти – навчання і виховання – були чітко розмежовані між собою, то сьогодні у зв'язку зі зміною концепції освіти поняття «навчання», «виховання», «розвиток» розглядаються в нерозривній цілісності та взаємозалежності. Їх об'єднує поняття «освіта».

У давні часи поняття «навчання» і «виховання» не розмежовувалися між собою. У багатьох мовах взагалі відсутнє поняття «виховання». Наприклад, англійською мовою ці два поняття позначаються одним терміном «*education*» і при перекладі текстів важко визначити, де мова йде про виховання, а де саме про навчання. У педагогіці 30-х років ХХ ст. з'явилася спроба замінити два слова «виховання» і «навчання» одним поняттям «освіта», але поняття не прижилося. Для прикладу, у своїх наукових працях М. Грушевський термін «освіта» вживав у розмінні «навчання; освіта», а «освітований» - освічений.

Термін «освіта» походить від латинського слова «*educatio*», що означає «виховання» або «виховання з дитинства». *Educandum* перекладається як «освічений». У римській культурі «*educatio*» використовувалося для опису процесу виховання дітей, що включав у себе як навчання, так і розвиток моральних та етичних цінностей особистості.

Пізніше, в Середньовіччі, термін «*educatio*» також використовувався для позначення освітнього процесу у монастирях та церковних установах, де навчання було сильно пов'язане з релігійною освітою та формуванням духовних цінностей.

У Європі Ренесансу та Просвітництва термін «освіта» отримав більш широке розуміння і став означати не лише виховання, але й процес навчання та розвитку розумових здібностей. Відтоді поняття «освіта» стало вживатися для позначення загального процесу навчання та виховання, що сприяє розвитку особистості.

З часом термін «освіта» став більш універсальним і застосовується для опису всіх аспектів освітнього процесу, включаючи формальну та неформальну освіту, виховання в сім'ї та суспільстві, а також самонавчання. Його використання продовжує еволюціонувати відповідно до потреб і вимог сучасного світу.

Уживання цього терміну ми знаходимо у працях відомих педагогів минулого. Так, К. Ушинський, розглядаючи зміст цього поняття, назвав едукацію елементом підстановчим, «не наслідковим», залежним від домінуючої у суспільстві системи цінностей і чутливим до суспільним змін, а відтак з тієї причини саме він стає предметом дискусій і суперечностей [5, с. 38]. Кожне покоління пропонує свій зміст – чого навчати, на яких цінностях виховувати і які якості в людині розвивати.

В українському науковому дискусійному полі це поняття починає використовуватися на початку 90-х років ХХ ст. У матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 1995 рік) М. Стельмаховичем едукація визначена як «виведення» чогось із гіршого стану до кращого, вищого, досконалішого, «що відповідає вимогам до справжнього виховання – формування досконалішої (елітарної) особистості, «виведення» її вгору по висхідній, піднесення її до культурного стану людства». М. Стельмахович, ототожнюючи едукацію і процес національного виховання, акцентує увагу, що «українознавча едукація привносить у зміст сучасного виховання те, що найдужче потрібно Україні – введення роботи школи у національне і вселюдське навчально-виховне русло» [4, с. 5].

І. Підласим педагогіка визначена як наука про едукацію та робурсацію. Поняття едукації введено ним для позначення спільності навчання та виховання, нерозривності педагогічної діяльності. «Рух едукації до своєї мети називається едукаційним процесом..., який має свої відмінності: Едукаційний процес – єдність трьох складників: педагога, учнів, предмета навчання-виховання. Едукаційний процес відбувається у спеціально створених умовах. Умовами виступають навчально-виховні заклади, що спеціально створені для едукаційного процесу. Едукаційний процес має чітко окреслену мету, яка виводиться із цільових установок розвитку суспільства, загальнолюдських цінностей і має сучасне наукове обґрунтування...[3].

Об'єднання трьох понять (навчання, виховання, розвиток) має неабияку практичну значущість. По-перше, відображає і закріплює зміни у сучасному підході до освіти. Якщо навчання і виховання не можна розвести на практиці, то немає сенсу їх окремо розглядати в теорії. По-друге, це спрощує теорію. І тепер немає необхідності окремо вивчати закони виховання та закони навчання, які по суті є тотожними. По-третє, застосування єдиного терміну «едукація» є корисним і для педагогів-практиків. Єдиний освітній процес не вимагає поділу на навчання і виховання, а отже і визначення окремих цілей (дидактичних (навчальних) і виховних), пошуку різних форм і методів роботи для цих двох складових.

Законодавець не пішов шляхом використання поняття «едукація» у нових нормативних актах, які регулюють сферу освіти, використавши при цьому замість термін «навчально-виховний» термін «освітній» процес. Але це поняття знайшло своє поширення у науковому доробку освітян.

Висновки. Сьогодні з урахуванням постійних змін в педагогіці для позначення сучасного неперервного освітнього процесу сміливо можемо вживати термін «едукація». Під едукацією будемо розуміти органічне поєднання процесів навчання, виховання і розвитку, які характеризуються власною метою і завданнями, принципами й умовами, змістом і формами, методами і засобами.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 326 с.
2. Кочубей А. Едукація як ефективний засіб цілісності в навчально-виховному процесі технічного ВНЗ. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.2. С. 32-36. URL: <http://surl.li/sucja> (дата звернення: 20.04.2024).
3. Підласий І.П. Педагогіка: підручник і практикум. Том 1. Книга 1. URL: <http://surl.li/sucfl> (дата звернення: 20.04.2024).
4. Стельмахович М.Г. Українознавча едукація в національній школі. Модернізація системи освіти в Україні на засадах національних традицій та етнопедagogіки, гуманізації та демократизації світового досвіду: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Івано-Франківськ: Вид-во «Плай», 1995. 29 с.
5. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори. Київ, 1983. Т. 1. 128 с.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ ПЕДАГОГА

Спіркіна М. В., Краснікова Н. В.

Актуальність проблеми. Кожна стадія розвитку суспільства вносить свої виклики в освітній процес, акцентуючи увагу на певних аспектах, необхідних для успішного руху вперед. Зміст сучасної освіти в нашій країні нерозривно пов'язаний з компетентнісним підходом, що визначає акцент не лише на розвитку компетентностей учнів, але й на формуванні компетентностей вчителів. У цьому контексті важливою стає концепція навчання протягом

життя як одного з ключових аспектів освітнього процесу. Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є інноваційна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема інноваційної діяльності розглядається як вітчизняними, так і зарубіжними авторами. Серед робіт можна зазначити роботи Дичківської І., яка чудово скомбінувала теорію і практику інноваційної діяльності [1], Лактіонової Г. і Підласого І., які будуть актуальними в епоху глобалізації [4-5]. Науковці вважають, що педагогіка в наш час вимагає вчителя-новатора, фасилітатора, експериментатора та лідера.

Сучасна педагогіка « повертається до свого первісного призначення – слугувати людині, гармонізувати її відносини з оточуючим світом. Нові прагматичні педагогічні технології краще пристосовують людину до труднощів буття у складному перманентно нестабільному світі» [5, с. 5].

Серед зарубіжних дослідників можна звернути увагу на унікальну книгу зарубіжних авторів « Революція в навчанні», яку написали Джаннет Вос та Гордон Драйден. Вона дає змогу порівняти погляди й підходи до процесу едукації українських та зарубіжних спеціалістів та вибрати шлях застосування інновацій у практичній діяльності. «Кожен сьогодні є одночасно і учнем, і вчителем. І вперше в історії дітей вважають важливим чинником революції в засобах комунікації» [2, с. 22].

Мета дослідження. Аналіз інноваційної діяльності педагога в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ динамічно розвивається, постійно з'являються нові знання та технології. Це вимагає від усіх сфер життя, в тому числі й освіти, постійного оновлення та вдосконалення. У зв'язку з цим зростає роль інновацій у діяльності педагога.

Робота педагога-новатора НУШ – це діяльність, спрямована в першу чергу на вдосконалення процесу едукації, впровадження нових педагогічних технологій, методів та форм навчання, розробку та використання авторських методичних матеріалів.

Варто звернути особливу увагу на одній з компетентностей НУШ, а саме – навчання протягом життя. До якого, вчитель має бути гнучким, вмотивованим та готовим до будь-яких викликів.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – «особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії» [1, с. 227]. Це інтегральна якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-

орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до інноваційної діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні [3].

Залученню педагогів до професійного розвитку сприяють здоровий психолого-педагогічний клімат у закладі освіти, підтримка керівництва, наявність матеріально-технічних ресурсів, можливість участі у семінарах, тренінгах, ворк-шопах, профілактика професійного вигорання. Для того, щоб інноваційна діяльність педагога була успішною, необхідно створити відповідні умови.

Інноваційна діяльність педагога виконує ряд важливих функцій, зокрема сприяє розвитку творчого мислення, креативності, педагогічної майстерності педагога, підвищує якість освіти через впровадження нових технологій та методів. Також вона дозволяє покращити результати здобувачів освіти, зробити навчальний процес більш гнучким, диференційованим та цікавим. Бо для більшості людей навчання стає ефективнішим, коли приносить радість.

Саме в такому аспекті подаються нові стратегії розвитку навчання. Головне в них – формування принципово іншого образу школи, школи майбутнього, яка б створювала для кожної дитини ресурс її особистісного розвитку. Підтримала б бажання навчатися, відповідно до індивідуальних можливостей, оцінювала досягнення, а не помилки. Одним із шляхів здійснення таких завдань є інноваційна професійна діяльність педагога, що потребує відповідної підготовки [3].

Сьогодні ми, як вчителі, все частіше спостерігаємо відмінності у сприйнятті того ж самого матеріалу учнями різних поколінь. Сучасні діти демонструють прогресивні вміння користування гаджетами та технологіями, і, не лише для гри та дозвілля, а й дійсно інколи стають помічниками дорослим в опануванні певних приладів та програм. У новозеландській початковій школі узбережжя Тагатаї шестирічні діти використовують комп'ютери, щоб створювати власні компакт- диски і формувати «школу майбутнього». Інші шестилітки за допомогою конструктора «Lego» творять проекти будинків XXI сторіччя. Завдяки комп'ютерам вони «активізують» пристрої, що перетворюють енергію сонця і вітру в електрику для будинків [2, с. 22].

Отже, модернізація змісту освіти вочевидь необхідна. Інноваційна діяльність педагога сприяє оновленню змісту освіти, впровадженню нових знань та компетенцій, які необхідні учням у сучасному світі. Тому, на допомогу вчителю зараз запропоновано безліч платформ з функціями ШІ.

Для створення мультимедійних презентацій доступні Ganva, Genially, Prezi. Якщо є необхідність відеозапису дій на екрані, що особливо актуально під час дистанційного навчання, можна використати OBS Studio, ScreenPal, Bandicam. Для створення інтерактивних завдань у скарбничці вчителя є такі ресурси, як LearningApps, Wordwall, Kahoot, Quizlet, Liveworksheets. Також доступними є сервіси віртуальних дошок Padlet, Jamboard, тощо. Але запорукою результативності та успішної діджиталізації безумовно є самоосвіта та самовдосконалення, які є мейнстримом діяльності сучасного педагога.

Висновки. Інноваційна діяльність є важливим фактором формування і розвитку сучасного педагога. Вона сприяє його професійному зростанню, самовдосконаленню та підвищенню якості освіти. Результатами інноваційної діяльності педагога є підвищення якості знань, умінь та навичок учнів, розвиток творчого мислення та креативності, формування активної життєвої позиції, зростання професійного авторитету педагога, задоволення педагога своєю професійною діяльністю.

Створення умов для розвитку інноваційної діяльності педагогів є одним із пріоритетних завдань керівництва закладів освіти та органів державної влади.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с. (Альма-матер).
2. Драйден Г., Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М. Олійник. Львів: Літопис, 2005. 542 с.
3. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г. О. Сиротенко. Полтава: ПОППО, 2006. 124 с.
4. Лактіонова Г. Виховання в епоху глобалізації: нові можливості, нові ризики. *Шлях освіти*. 2005. № 4. С. 2-6.
5. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ : Видавничий дім «Слово», 2004. 616 с.

ЕДУКАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЯК КОМПЛЕКСНА ПРОБЛЕМА

Степанець І. О.

Педагогіка, як відносно самостійна наука про пізнання й удосконалення процесів навчання, виховання та розвитку особистості, зародження якої ми пов'язуємо з Давньою Грецією, і дотепер визначає загальні та конкретні орієнтири фахової діяльності освітян в Україні.

Відносність самостійності педагогіки ми пов'язуємо з тим, що вона спрямована на вдосконалення актуальної, у даному випадку, педагогічної (навчальної, виховної, розвивальної) діяльності. Педагогіка як наука не зосереджена на самій собі. Виокремившись із філософії, вона постійно збагачує свій зміст, спираючись як на педагогічну спадщину, результати досліджень учених-педагогів, народну педагогіку, так і на здобутки – психології, історії, філософії, соціології, естетики, анатомії, фізіології, та інших наук.

На наше глибоке переконання, цінність педагогіки в умовах сьогодення полягає саме у цілісності зв'язків та відношень, що сформувалися і перманентно формуються в процесі розвитку всіх галузей педагогічних знань.

Педагогіка – комплексна, багатогалузева, міждисциплінарна, мультипредметна за спрямованістю наука.

Узагальнивши різні підходи до розуміння сутності педагогіки (табл. 1), маємо підстави зробити висновок про неї саме як про багатогранну науку, що акумулює цілісну систему науково-педагогічних знань. Означену цілісність у сучасній педагогічній науці називають едукацією, що, на наше переконання, абсолютно виправдано. Усі педагогічні процеси взаємообумовлені, взаємопов'язані, потребують комплексної та системної реалізації з тим, щоб відкривати дійсно об'єктивні закономірності, встановлювати реальні причинно-наслідкові залежності, що виникають в едукації.

Таблиця 1.

№ п/п	Автор (-и)	Зміст визначення поняття педагогіка	Ключові складові визначення
1	В. Галузинський, М. Євтух	Наука про виховання	Виховання у широкому та вузькому соціальному і педагогічному значеннях

2	М. Фіцула	Сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості	Виховання, навчання, розвиток
3	В. Лозова, Г. Троцько	Сукупність деяких правил, настанов, що регулюють поведінку дітей і супроводжуючих їх осіб. Наука про виховання, освіту і навчання підростаючого покоління. Сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають виховання, освіту, навчання	Виховання, освіта, навчання
4	О. Дубасенюк, А. Іванченко	Наука про виховання, освіту та навчання підростаючого покоління та дорослих; організований вплив на світогляд і поведінку дітей, аналіз і відкриття об'єктивних закономірностей виховного процесу, істотних зв'язків, причинно-наслідкових залежностей у ньому	Виховання, освіта, навчання
5	В. Ягупов	Наука про виховання у широкому значенні – як навчання, виховання, розвиток, формування і самовдосконалення особистості	Виховання, формування, навчання, розвиток, самовдосконалення
6	В. Омеляненко	Наука про виховання людини	Виховання
7	О. Вишневський	Наука, яка вивчає і ставить собі за мету вдосконалити процеси навчання, виховання та розвитку людини	Навчання, виховання, розвиток
8	О. Антонова	Багатогранна, багаторівнева цілісна система знань про виховання, навчання та розвиток особистості	Виховання, навчання, розвиток
9	С. Гончаренко	Наука про навчання та виховання підростаючих поколінь	Навчання, виховання
10	М. Ярмаченко	Наука про виховання, освіту і навчання людини; наука, що розкриває суть, цілі, завдання та закономірності виховання, її роль у житті суспільства й розвитку особистості; наука, що досліджує процеси освіти і навчання	Виховання, освіта, навчання, розвиток

Для більш ґрунтового і чіткого розуміння сутності едукатії як складного утворення, що характеризує єдність (цілісність, нерозривність) виховання, освіти і навчання і, що важливо, розвитку, акцентуємо увагу колеґ на ідеях і висновках творців педагоґічної спадщини щодо такої єдності.

Ми здійснили спробу узагальнення підходів вітчизняних науковців, педагоґів-класиків, психолоґів до розгляду сутності власне педагоґіки, процесів, що її характеризують, у контексті едукатії (табл. 2).

Психолого-педагогічні аспекти феномену едукації

№ п/п	Автор	Сутність едукації людини як єдності освіти, виховання, розвитку особистості
1	К. Ушинський	Педагогіка прагне задовольнити одну з найвеличніших потреб людини і людства – прагнення до вдосконалення самої природи людини – її душі і тіла; ідеалом педагогіки як мистецтва виховання є досконала людина.
2	Я. А. Коменський	Необхідно всі здібності розвивати до їх досконалості, щоб народжена людина навчалась і діяла по-людськи.
3	П. Каптерев	Навчання, освіта, привчання, виховання, розвиток, наставництво, умовляння, стягнення та інші подібні багаточисельні слова означають різні властивості, сторони, засоби і моменти одного великого цілого – педагогічного процесу.
4	А. Макаренко	Я під метою виховання розумію програму людської особистості, програму людського характеру, причому в поняття характеру я вкладаю весь зміст особистості, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішню переконаність, і ... виховання, і знання – ... всю картину людської особистості.
5	Г. Сковорода	Головне – пізнати себе, пізнати в собі справжню людину. Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя. Яблуно не вчи родити яблука: вже сама природа її навчила ... учитель і лікар – не лікар і вчитель, а тільки служитель природи.
6	О. Музиченко	Виховувати – значить виробляти характер ... загальна освіта має виховувати, тобто розвивати інтерес, ... вона не тільки виховує, але й освічує людину. «Освічувати» людину – значить повно, чітко і гармонійно розвивати розум людини.
7	В. Сухомлинський	Гармонії особистості, що є ідеалом всебічного розвитку, не можна досягти без гармонійної виховної роботи. Навчання лише тоді стає бажаною діяльністю, коли відбувається на фоні багатого, багатогранного духовного життя.
8	Г. Костюк	Важливим шляхом виховання є навчання, завдання якого є ... не тільки озброїти учнів .. мінімумом знань, умінь і навичок, але і розвивати їх мислення, розум уцілому
9	О. Вишневецький	У педагогічній літературі і практиці часто будь-який з трьох термінів («навчання», «розвиток», «виховання») вживається як «універсальний». У цьому разі він поширює своє значення на всю триєдність процесу, що заважає конкретизації цілей едукації. Едукація – це термін, яким позначаємо тут весь процесуальний компонент освіти у його триєдності – навчанні, розвитку і вихованні.

Отже, взаємозв'язок педагогічних процесів, на який указують педагоги, розуміння окремих із них у дещо універсальному значенні, обумовило потребу введення терміну і поняття едукації. Тим більше, що донедавна термін «навчально-виховний процес», а зараз – «освітній процес», не вказує чітко на його природну триєдність і певною мірою не акцентує уваги на такому його аспекті, як розвиток. Саме про це говорить Омелян Вишневецький. Подібні твердження знаходимо у Д. Пащенко, Р. Скульського, М. Стельмаховича, Є. Чернишової та інших, і ці твердження, по суті, ніким із сучасних науковців не спростовані.

Узагальнювальний аналіз наукових праць вітчизняних учених, присвячених обґрунтуванню педагогічних концепцій професійної підготовки фахівців у галузі освіти, переконав нас у тому, що в них не представлено комплексне вирішення проблеми едукації. Керуватися ж цими концепціями можна лише в межах конкретно обраної проблематики як стосовно реалізації, так і стосовно дослідження проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів, оскільки вони характеризуються структурною і змістовною різномірністю.

Виникає потреба обґрунтування і розробки уніфікованого фрейму педагогічної концепції професійної підготовки майбутніх фахівців за різними напрямками (складовими, аспектами) одночасно, як своєрідної форми індикації, результатів дослідницької роботи щодо едукації майбутніх педагогів у сучасних умовах суспільно-економічного розвитку.

Іншими словами, науково обґрунтований фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх педагогів має ґрунтуватися і враховувати у єдності педагогічні концепції навчання, розвитку, виховання різних категорій фахівців різних спеціальностей (напрямів підготовки).

Вирішення означеної проблеми дасть можливість свідомо вибудувувати систему освіти, зокрема педагогічної, і сформувати окремий заклад освіти як навчальний, науковий, культурний, соціальний центр, орієнтований не лише на ринок праці, а як такий, що враховує унікальність особистості, її високе призначення, талант, обдарованість тощо. Освіта за такої умови не буде знеособленою, готуючи уніфікованих фахівців, затребуваних лише в конкретній економічній і політичній системі. Визначальними педагогічними цілями залишаються соціальна адаптація і професіоналізація.

Едукація фахівців у галузі освіти має орієнтуватись на зміну вимог не лише до їх навчання (знань), а й до всієї суб'єктивності. Відповідно має розвиватися національна модель освіти, що враховує власний досвід, свідомо впроваджуючи закордонні інновації та вітчизняні ініціативи, є орієнтованою на задоволення потреб особистості й економіки, забезпечує рівний доступ до

якісної освіти, а головне – готує індивіда, який володіє достатніми знаннями і можливостями для своєї діяльності в нових реаліях життя. Також, формуючи індивідуальну ідентичність особистості як громадянина, професіонала тощо, не варто забувати саму природу едукації, яка, на наш погляд, зміцнює єдність, фіксує основні пріоритети і цінності, якості та здатності людини до життя і праці.

Освітній процес у контексті едукації передбачає зміну традиційно сформованої взаємодії педагог-вихованець на будь-якому рівні освіти і представлення її у двох динамічних площинах: «вихованець-діяльність-предмет» та «педагог-діяльність-процес едукації». Лише такий підхід визначає можливість бути суб'єктом освітнього процесу всім його учасникам на засадах демократизму, співпраці, вільного вибору способів і засобів діяльності. Структура едукації при цьому набуває такого вигляду (мал. 1).

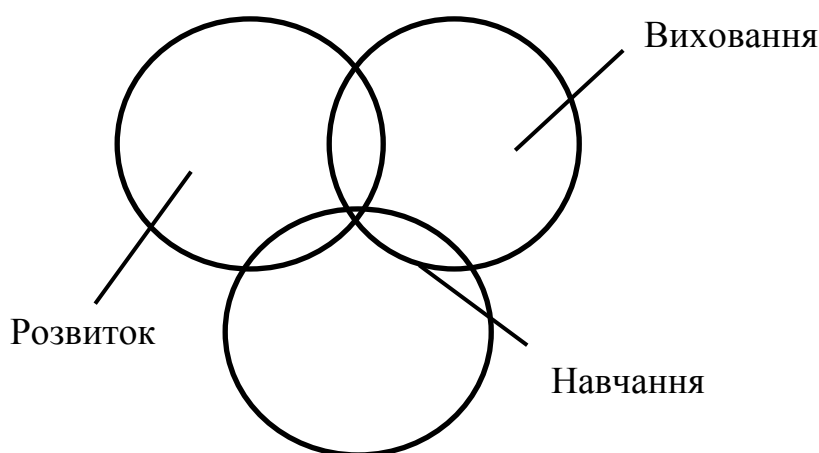

Рис. 1. Структура процесу едукації.

Означене вказує на врахування сформованого у розвинутих країнах, зокрема Німеччині, розуміння ролі, завдань і перспектив розвитку вищої освіти. У проєкті нового Рамочного закону про вищу освіту Німеччини зазначено, що освіта не формує готового педагога, а лише забезпечує базу для виконання ним професійних обов'язків. Значимість для виховання у майбутніх педагогів навичок і вмінь набуває їх власний досвід, а не пропонований навчальний план.

У концепціях вищої європейської освіти спостерігаємо стратегічну тенденцію – розвиток освіти з позиції індивідуальності, для якої характерним є прагнення до самостійної поведінки, формування Я-концепції, власного світосприймання, розвитку значимих здібностей.

Така особистість сприймає освіту в цілому як складову життя, засіб неперервного саморозвитку, самовдосконалення, самовиховання, що підвищує

значимість едукції як процесуального компоненту освіти і конкретного освітнього процесу у ЗВО.

ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК МЕТОД КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ З НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Стрельніков В. Ю.

Актуальність проблеми застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу пов'язана з загостренням сучасної освітньої ситуації в Україні, викликаній воєнною агресією північного сусіда, наслідками війни. Співробітниками Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського проводиться системна діяльність із застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

Важливо було розробити програму курсів підвищення кваліфікації «Технології ефективного педагогічного спілкування, психодіагностики і надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» для застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, у якій би інтегрувалися як особистісно-творча, так і суспільна мета підвищення кваліфікації кожного викладача. Актуальним є вироблення методологічних і практичних основ неперервної освіти, яка б забезпечила виконання вимог МОН України щодо проходження педагогічними працівниками курсів підвищення кваліфікації з удосконалення знань, умінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на важливість проблеми застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, що підтверджується дослідженнями у терені філософських, психологічних, педагогічних наук (О. Авілова [12, с. 349–351]; І. Зязюн [1, с. 11–57]; З. Кісарчук [10]; Г. Лазос [10]; Л. Лебедик [2; 11, с. 128–157; 12, с. 349–351]; Н. Лосєва [3, с. 49–53; 13, с. 211–231]; Я. Омельченко [10]; В. Радул [4, с. 15–20]; С. Сисоєва [12, с. 349–351]; Л. Сігаєва [5, с. 165–176]; І. Сметана [8, с. 74–78]; В. Солодовник [8, с. 74–78]; С. Станкевич [12, с. 349–351]; С. Шаповалова

[12, с. 349–351] та ін.). У той же час застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, як показали наші попередні дослідження [2; 3, с. 49–53; 6, с. 64–81; 7, с. 158–161; 8, с. 74–78; 9, с. 230–248; 11, с. 128–157; 12, с. 349–351; 13, с. 211–231], не є самостійним предметом наукових досліджень, відсутні теоретичні узагальнення.

Мета дослідження полягає у теоретико-практичному обґрунтуванні можливостей курсів підвищення кваліфікації для застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Під час курсів підвищення кваліфікації «Технології ефективного педагогічного спілкування, психодіагностики і надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» відпрацьовувалися техніки надання першої психологічної допомоги, які важливо виконувати, перебуваючи у відносній безпеці, там, де людина зможе не боятися, наприклад, заплющити очі, відволіктися від усього, що відбувається навколо, бути переконаною, що поруч є людина, якій вона можете довіряти:

а) техніка «заземлення, граундінг» (або техніка 5–4–3–2–1 ґрунтується на переключенні уваги з власних переживань на зовнішні чинники завдяки п'яти органам чуття; пропонується людині, якій надається перша психологічна допомога, знайти навколо: п'ять речей, які можна побачити, наприклад, комп'ютер, телефон, стіл, кіт, книга; чотири речі, до яких можна доторкнутися, наприклад, обличчя, ручка, чашка, пальто; три речі, які можна почути, наприклад, гуркіт автомобіля, музику, розмову; дві речі, які можна відчутти на запах, наприклад, парфуми чи дерево; одну річ, яку можна скуштувати, наприклад, каву);

б) техніка «безпечне місце» (людині, якій надається перша психологічна допомога, слід заплющити очі та уявити детально місце, де їй комфортно й затишно, де вона почує звуки, що лунають звідти, відчує запахи тощо);

в) техніка «сканування тіла» (людині, якій надається перша психологічна допомога, слід зосередити увагу на своєму тілі та відчуттях у ньому від верху до низу; заплющивши очі, слід відчутти чоло, ніс, губи, шию, плечі, руки – і так далі до низу);

г) техніка «прогресивна м'язова релаксація» (людині, якій надається перша психологічна допомога, слід зробити вдих і, затримавши дихання, напружити всі м'язи й утримувати їх у цьому стані; на видиху слід різко розслабити все тіло; коли відбувається викид гормонів стресу, вегетативна нервова система активізується для їхнього регулювання, у цей процес залучені

й м'язи, тому може боліти спина, затискати шию, з'явитися м'язовий дискомфорт; цю вправу краще виконувати наодинці в спокійному місці чи перед сном);

д) техніка «дихання за квадратом» (людині, якій надається перша психологічна допомога, слід прийняти зручну позу стоячи або сидячи; зробити вдих і одночасно рахувати про себе: один, два, три, чотири; затримати повітря і одночасно рахувати: один, два, три, чотири; повільно видихнути, рахуючи: один, два, три, чотири; знову затримати дихання і порахувати до чотирьох);

е) вправи із технології «Сміхотерапія», коли людині, якій надається перша психологічна допомога, дається інструкція: 1) «станьте, вдихніть і посмійтеся, переходячи на регіт; якщо не вийшло, значить ви занадто серйозні, тому так складно щиро розсміятися; якщо, почувши веселий жарт, ви всього лише посміхаєтеся, знайте, що саме повноцінний сміх, а не чергова посмішка, дає максимум користі; тренуйтеся – і ви навчитеся сміятися в будь-який момент»; 2) «посміхніться і утримуйте посмішку; хід думок і навіть настрої почнуть поліпшуватися – і ось вже ваша усмішка стане не награною, а справжньою»; 3) «станьте перед дзеркалом і почніть корчити пики і показувати язик своєму відображенню – сміх не змусить себе довго чекати; якщо такий спосіб вам не підходить, знайте, що в кожного з нас є щось, що викликає щирий сміх – такі собі «сміхопігулки»; це може бути улюблена комедія, збірники анекдотів, кумедні фото чи відео, на яких зображені, наприклад, сімейні свята»; 4) «виконуйте якісь прості вправи, які дає ваша фантазія, і в цей час скандуйте «хо, хо, ха, ха», при цьому виконуйте ті різкі рухи, тримайте контакт очима з учасниками цієї вправи»; 5) «також у групі проведіть вправу «сміх по телефону», коли кожен з учасників робить вигляд, що говорить по мобільному телефону, а потім, встановивши один з одним контакт очима, скандує «хо, хо, ха, ха»; 6) «також у групі проведіть вправу «мстивий сміх», коли всі учасники вказівними пальцями погрожують один одному, вигукуючи «ха»; 7) «знову в групі проведіть вправу «чому я»: учасники беруть руки в боки, дивляться на інших і запитують: «Чому я? Ха, ха, ха» (примітка: важливо, щоб кожна вправа зі скандування, тобто, вправи 4–7, виконувалася не менше 1–2 хвилин).

Застосувалася психоедукація як метод курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу на таких трьох простих вправах: 1) перша вправа – згадати з минулого життя свої перемоги, наприклад, гарні оцінки на іспитах, перемоги на змаганнях, адже якщо людина впевнена в собі, якщо в неї було багато перемог, у неї сильний ресурс, вона вірить у свою спроможність; а якщо людина носить в собі щодня невирішену проблему, це піднімає рівень гормону стресу – кортизолу

й адреналіну; 2) друга вправа – згадати з минулого тих людей, яким педагог вдячний; а також скласти список тих людей, хто на думку викладача, вдячний йому; світ стає теплішим і приємнішим; 3) третя вправа – погляд з майбутнього (Джон Гріндлер) – учаснику тренінгу пропонується створити образ себе із щасливого майбутнього, який може щось порадити йому сьогодні: жити так, як хотів би жити (вміти, мати...); побачити себе сьогодні, стимулювати себе мріями; важливо, що пропонується життєва мета не кимось нав'язана, а належить учасникові тренінгу, що підсилює його імунітет і допомагає талантами, увагою, пам'яттю, всіма ресурсами; учасник тренінгу має переконатися, що його підсвідомість не розуміє слова «Треба», а лише «Хочу!», підсвідомість чинить опір тому, що не є його власним бажанням, тому людина часто забуває, неуважна, з нею відбуваються якісь негативні й малоймовірні події; якщо людина продовжує займатися не своєю справою (без власного бажання), підсвідомість залучає останній аргумент – психічний «збій», психосоматичні хвороби через ослаблення імунітету.

Серед порад самодопомоги, які застосовуються у тренінгу з викладачами, актуальними є: а) зверніться до дихотомії контролю – це поділ речей на підконтрольні нам і ті, на які ми не можемо вплинути; слід продумати декілька алгоритмів дій для різних варіантів розвитку ситуації – це допоможе позбавитися панічної поведінки і надає впевненості; б) не позбавляйте себе речей, які дають задоволення, навіть маленьке, які заспокоюють (це може бути правильна їжа, читання книг тощо); в) займайтеся фізкультурою – фізичне навантаження дозволяє виробляти більше серотоніну та сприяє кращому сну; чим більше людина боїться, тим більше витрачає ресурсу на подолання тривоги; хороший сон, повноцінне харчування і фізичне навантаження є запоруками резилієнтності; г) дозуйте отримувану інформацію – оберіть декілька офіційних джерел та ЗМІ, яким ви довіряєте, оцінюйте отриману інформацію тверезо і робіть паузи у процесі читання новин – на фізичну активність, їжу, хобі тощо; д) не залишайтеся наодинці із власними переживаннями – якщо є така можливість, спілкуйтеся із сім'єю та рідними, діліться своїми почуттями і спільно виконуйте всі попередні поради; е) використовуйте метод «5 С (5S)» для зняття адреналінового стресу та підвищення імунітету: «Сон», «Сонце», «Спорт», «Сміх», «Секс» (англ. Sleep, Sun, Sport, Smile, Sex):

1) сон має бути повноцінним, слід давати завдання мозку перед сном – оновити свою ауру, своє здоров'я; спальня має лише один сенс – тут підсвідомість має повністю розслабитися, адже це – територія відпочинку, у спальні не має місця для розмов про війну, роботу, сімейні проблеми; телефон вночі краще вимикати і не користуватися ним з 21.00, коли в людини активно

виробляється мелатонін – гормон, який добре впливає на роботу всього організму; цей гормон не лише впливає на сон, а й регулює роботу шлунково-кишкового тракту, нервової системи і головного мозку;

2) *сонце*: прокидатися бажано з сонцем, приблизно о 6.00–6.30, адже у цей час виробляється кортизол, який дає нам енергію бадьорості та легке піднесення; слід починати ранок із того, щоб подивитися на яскраве сонячне світло; якщо у зимовий період його ще немає, встановіть, наприклад, спеціальний яскравий світильник у ванній кімнаті, де ви проводите ранковий час; сонце дає нам вітамін D, який бере участь у всіх процесах в організмі;

3) *спорт*: фізичні вправи мають міцно увійти у повсякденний побут кожного, хто хоче зберегти працездатність, здоров'я, повноцінне життя (Гіппократ); якщо людині важко справитися зі стресом, рекомендуємо фізичні тренування; якщо кількість м'язів зменшується у порівнянні з жиром, це є ознакою старіння організму; регулярність фізичних вправ є ознакою правильного мислення взагалі, не лише у спорті;

4) добродушний *сміх* і здатність до самоіронії – союзники імунітету і чудові помічники у знятті емоційного напруження; за рахунок скорочень дихальних м'язів, своєрідного темпу дихання, рефреймінгу (переформування) сенсу чи контексту, соціального підкріплення і співпереживання виникає неймовірний психоенергетичний стрес норадреналінового гормонального характеру, який суттєво зміцнює імунітет; відома користь сміху для: фізичного здоров'я (завдяки терапії сміхом покращується дихання, кровообіг внутрішніх органів і тканин, швидко стабілізується артеріальний тиск, знижується рівень холестерину, проходить головна біль, зростає імунітет і стійкість до простудних захворювань); боротьби зі стресом і страхом (сміх без антидепресантів і транквілізаторів налагоджує сон, людина адекватно реагує на стресові ситуації, позбувається нав'язливих страхів – фобій); зовнішнього вигляду (усміхнена людина виглядає молодшою і приваблює позитивних людей; хвилинка сміху прирівнюється до півгодинного заняття аеробікою, адже в процесі активізується майже 80 груп м'язів); розслаблення (сміх 5 хвилин надає сил, як 40 хвилин повноцінного відпочинку); задоволення (від емоції сміху виробляється гормон радості ендорфін, природний «наркотик», який викликає відчуття насолоди);

5) *секс*, як фізичне навантаження інтимної близькості, підвищує тиск, серцебиття й дихання з емоційним позитивним потрясінням; задіює дофамінові процеси (дофамін – нейромедіатор, біологічно активна хімічна речовина, яка в мозку людини передає емоційну реакцію і дозволяє відчувати задоволення і не відчувати біль, відповідальний за рух, виробляється у клітинах мозку, які контролюють м'язову активність) –

передчуття, досягнення і задоволення з повною емоційною, фізичною розрядкою, є чудовим «подарунком» імунітету і подальшому глибокому і щасливому сну.

Висновки. Отже, як показує досвід проведення курсів підвищення кваліфікації «Технології ефективного педагогічного спілкування, психодіагностики і надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу», дотримання означених правил і виконання спеціальних вправ із застосування психоедукації як методу курсів підвищення кваліфікації педагогів з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу є своєчасним і доцільним.

Сприяють наданню психологічної підтримки учасникам освітнього процесу також цілеспрямованість професійного життя, мотивація успіху, гарні стосунки в колективі, наявність надійних партнерів, друзів, відчуття узгодженості життя і професійної діяльності, самоконтроль, саморегуляція емоцій, перевага позитивних емоцій, життєстійкість, висока самооцінка, самоефективність, оптимізм, активні копінги, наявність соціальної підтримки, здатність звертатись за підтримкою до інших, когнітивна гнучкість, висока духовність. Вони сприятимуть адаптації до змін, хоча в умовах війни вони є кардинальними і болючими.

Список використаних джерел

18. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи* : монографія / за ред. І. А. Зязюна. К. : ВІПОЛ, 2000. С. 11–57.

19. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2020. 303 с. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703>

20. Лосева Наталія, Стрельников Віктор. Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 1 (190). С. 49–53. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128>

21. Радул В. В. Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості. *Рідна школа*. 2011. № 3. С. 15–20.

22. Сігаєва Л. Є. Андрагогіка – теорія ціложиттєвого розвитку особистості. *Педагогічний процес : теорія і практика*. Київ : ЕКМО, 2010. Вип. 3. Ч. II. С. 165–176.

23. Стрельніков В. Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітувального підходу в умовах воєнної агресії. *Постметодика*. 2022. №1–2. С. 64–81.

24. Стрельніков В. Ю. Розвиток навичок фасилітатора у педагогів системи професійної та технологічної освіти у закладі неперервної освіти. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. кафедри теорії і методики технологічної освіти ПНПУ імені В. Г. Короленка (29 верес. 2023 р.) / За заг. ред. проф. В. П. Титаренко, А. Ю. Цини. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 515 с. С. 158–161.

25. Стрельніков Віктор, Сметана Ірина, Солодовник Валерій. Навчання лідерству майбутніх фахівців у лісовому коледжі. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2022. № 1 (202). С. 74–78. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/252258/250510>

26. Стрельніков В. Ю. Філософські засади проєктування курсової підготовки у закладі неперервної освіти. *Філософія освіти і педагогіка*. 2023. №51–52. С. 230–248.

27. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін.; за ред. З. Г. Кісарчук. К. : Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/722181/1/Monograph2020_labpsychother.pdf

28. Lesya Lebedyk, Viktor Strelnikov. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives*. Monograph. / Eds. Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhypova. Varna: Varna university of management, 2023. 261 p. P. 128–157. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>

29. Strelnikov V.Yu., Lebedyk L.V., Hura T.V., Sysoieva S.I., Stankevych S.V., Shapovalova E.V., Avilova O.Ye. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351. URL : <https://www.ujecology.com/articles/leadership-and-social-work-in-the-environmental-management-system.pdf>

30. Strelnikov Viktor, Losyeva Nataliya. Zasady opracowania podstawowego modelu dyscypliny naukowej w systemie dydaktycznym szkolnictwa wyższego na Ukrainie. *Paideia*. Warszawa : Collegium Verum, 2020. № 2. P. 211–231.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Стукалова О. І.

Актуальність проблеми. Зростання діагностування у неповнолітніх дітей розладів аутистичного спектру викликає занепокоєння в усьому світі і, звісно, в Україні. Це підтверджується словами голови Співки захисту прав осіб з розладами спектру аутизму Н. Андреєвої, яка ще 2015 року наголошувала на щорічному збільшенні діагностованості у дітей розладів аутистичного спектру на 30% [2]. До того ж, відповідно до статистичних даних електронної системи охорони здоров'я станом на 2023 рік в Україні на обліку з діагнозом «аутизм» стоїть 20 936 дітей віком до 18 років. При цьому, реальна кількість дітей з розладами аутистичного спектру значно більша, що пов'язано з дуже складною та неоднорідною структурою дефекту та, відповідно, труднощами своєчасного діагностування [1].

Саме тому, на сьогодні є нагальною проблема соціально-психологічної підтримки та допомоги, пошуку ефективних технологій, методів, засобів корекційно-розвивальної роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру. Переконані, що у зазначеному контексті одним із ефективних універсальних сучасних методів роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру є казкотерапія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує, що різні аспекти проблеми використання казкотерапії як діяльнісного методу роботи з дітьми з особливими освітніми потребами досліджують О. Казачінер, Ю. Майхрович, Г. Ройко, І. Садова, Т. Саврасова-В'юн, Л. Терлецька, С. Штіль та інші. Теоретично-практичні питання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру висвітлено у наукових і практично-методичних працях С. Березки, О. Воропаєвої, Л. Зленко, Д. Литвяк, О. Мамічевої, С. Мітіної, Т. Скрипник, В. Тарасун, О. Хохліної та інших. На необхідності та ефективності використання казкотерапії як методу роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру наголошують С. Березка, С. Бойко, Ю. Бугер, М. Карпенко, О. Мамічева, Л. Рень, Т. Скрипник, В. Тарасун та інші.

Метою дослідження є обґрунтування ефективності використання казкотерапії як методу корекційно-розвивальної роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру.

Виклад основного матеріалу. Дитячий аутизм є особливою формою психічного розладу, що супроводжується нерівномірним формуванням психічних функцій, особливими порушеннями в емоційно-поведінковій, мовленнєвій та інтелектуальній сфері [5]. Тобто, спектр проявів аутизму у дітей досить широкий, а ознаки і рівень їх функціонування можуть виражатись у різній мірі. Ураховуючи це, у психології та спеціальній літературі загальноживаним є поняття «розлади аутистичного спектру (РАС)».

Дослідження О. Куліш, О. Мамічевої, Т. Скрипник, В. Тарасун дозволяють стверджувати, що найпоширенішими проявами розладів аутистичного спектру є [3 ; 4 ; 5]:

- одночасна ретардація (сповільнення) й акселерація в окремих галузях (наприклад, математиці, музиці тощо), що вказує на асинхронний тип затримки розвитку;

- порушення у соціально-комунікативній сфері: усебічний дефіцит соціальної взаємодії, самоізоляція, відсторонення, відсутність або часткова сформованість соціальних і комунікативних навичок;

- відсутні або частково втрачені мовленнєві навички;

- обмежені повторювальні стереотипні моделі поведінки;

- чутливість до змін зовнішнього середовища (звуків, світла, текстур та інших чуттєвих вражень);

- потреба у стабільності та рутині.

Слід підкреслити: науковці і практики єдині у думці, що виявлення проявів РАС на ранніх етапах, надання спеціальної підтримки і допомоги, проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми цієї категорії забезпечує психокорекцію і гармонізацію їх розвитку, повноцінну соціальну адаптацію, а відтак – успішну інтеграцію у суспільство.

Узагальнення результатів досліджень С. Березки, О. Мамічевої, Г. Ройко, І. Садової дозволяє стверджувати, що казкотерапія як різновид арт-терапії має інсайторієнтовне спрямування, терапевтичне і психокорекційне значення та здатна забезпечувати опосередкований вплив на розвиток різних аспектів життя дітей з РАС через вербальні канали комунікації. Саме тому, ми розглядаємо казкотерапію як один із ефективних методів корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС.

З нашого погляду, ефективність використання казкотерапії як методу корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС визначається її поліфункціональністю. Це пояснюємо тим, що казкотерапія сприяє:

- створенню атмосфери довіри, захищеності й уваги до внутрішнього світу дитини;

– стимулюванню уяви і творчості (розвитку творчого мислення та уяви, творчих здібностей, здатності дитини фантазувати, висувати припущення, усвідомленню і здатності розмежовувати казковий світ і реальний, накопиченню позитивного образного досвіду);

– розвитку мовлення (розширенню словникового запасу, удосконаленню здатності виражати свої думки та формуванню навичок розповіді тощо);

– розвитку емоційно-вольової сфери (розумінню власних емоцій і почуттів та їх природи, оволодінню способами управління власними емоціями та почуттями, психологічній підготовці дітей до складних емоційно-чуттєвих ситуацій, оволодінню способами вираження негативної енергії у соціально адекватній формі, зниженню рівня тривожності тощо);

– розвитку соціальних навичок (підтримці соціальної взаємодії, вивченню соціальних норм і правил поведінки, оволодінню стратегіями ефективного спілкування, формуванню здатності підтримувати контакт з іншими, розвитку соціальної чутливості та ін.);

– стимулюванню когнітивного розвитку (опануванню знаннями, розширенню світогляду, розвитку когнітивних навичок, уваги, пам'яті, мислення, інтуїції тощо).

Наголосимо, що при використанні казкотерапії у роботі з дітьми з РАС важливо враховувати індивідуальні особливості, потреби та можливості кожної дитини, забезпечити безпечне комфортне середовище для дитини та роботи з нею.

Висновки. Отже, казкотерапія є ефективним універсальним методом корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС, адже здатна забезпечити терапевтичний, психокорекційний і розвивальний вплив; гармонізацію розвитку емоційно-вольової, когнітивної, особистісної та соціальної сфери; сприяти успішній соціальній адаптації та інтеграції у суспільство зазначеної категорії дітей.

Список використаних джерел

1. В Україні кількість дітей з аутизмом зростає щороку на 30% : веб-сайт Українського кризового медіа-центру. URL : <https://uacrisis.org/uk/21977-autizm>

2. Довгоочікувана статистика : веб-сайт Фонду допомоги дітям з синдромом аутизму «Дитина з майбутнім». URL : <https://cwf.com.ua/dovgoochikuvana-statystyka-v-ukrayini-zareyestrovano-blyzko-30-tysyach-ditej-z-autyzmom/>

3. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. для вищих навч. закладів / В. В. Тарасун, Г.М. Хворова ; за наук. ред. В.В. Тарасун. Київ : Наук. світ, 2004. 100 с.

4. Мамічева О.В. Діагностика та корекція порушень психофізичного розвитку дітей : навч.-метод. посіб. зі спец. псих. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. 256 с.

5. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : монографія. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. 320 с.

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОВНОЦІННО ФУНКЦІОНУЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВИПРОБУВАНЬ.

Табачник І. Г.

Актуальність проблеми. Важливим фактором формування повноцінно функціонуючої особистості та її психологічного благополуччя є її реалізація в багатьох сферах. Психологічні відносини людини в розвиненому вигляді представляють цілісну систему індивідуальних, виборчих, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності. Ця система впливає з усієї історії розвитку людини, вона висловлює його особистий досвід і внутрішньо визначає його дії, його переживання. Вивчення проблеми психологічного благополуччя, безсумнівно, є актуальним і перспективним напрямком дослідження. Розуміння, на які аспекти психологічного благополуччя дітей дошкільного віку в умовах випробувань слід звертати увагу, стає важливим для кожного дорослого українця, для планування відповідних заходів вихователями ЗДО та для налагодження психологічного благополуччя кожного малюка в родинному колі. Актуальними стають психолого-педагогічні практики підтримки благополуччя дітей, а саме, створення безпечного простору; розвиток соціально-емоційних навичок та навичок подолання стресу через гру; підтримка позитивної поведінки; сприяння соціально-інтерактивному середовищу; обговорення труднощів; додаткова підтримка.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати особливості формування психологічного благополуччя у дошкільників у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В якості базових складових психологічного благополуччя людини сучасні психологи виділяють: позитивні відносини з іншими, прийняття себе (позитивна оцінка себе і свого життя),

автономія (здатність слідувати своїм власним переконанням), компетентність (контроль над навколишнім середовищем, здатність ефективно управляти своїм життям), наявність цілей, які надають житті спрямованість і сенс, особистісне зростання як почуття безперервного розвитку і самореалізації. Всі ці основні показники психологічного благополуччя притаманні для дорослої людини мають відчутну рефлексію і в дошкільному віці. Тому такою необхідною є допомога дитині опанувати стан психологічного благополуччя, розуміти свої емоції і переживання, продовжувати засвоювати нові знання в умовах випробувань [1, с.154].

Психологічне благополуччя особистості – це суб'єктивний досвід позитивно забарвлених почуттів або когнітивних оцінок, які варіюються від більш низьких за активністю афектів, таких як спокій або задоволеність, до більш активного прояву емоцій, таких як збудження або захват. Це багатогранний конструкт, який включає в себе життєву мету, емоційну життєву силу, позитивні афекти, задоволеність життям, щастя та оптимізм.

Базові складові психологічного благополуччя для повноцінно-функціонуючого стану дитини дошкільного віку такі: позитивні відносини з іншими, прийняття себе (позитивна оцінка себе і свого життя), автономія (здатність слідувати своїм власним переконанням), компетентність (контроль над навколишнім середовищем, здатність ефективно управляти своїм життям), наявність цілей, які надають житті спрямованість і сенс, особистісне зростання як почуття безперервного розвитку і самореалізації. Тому навчання й розвиток дитини повинні бути невимушеними, здійснюватися через властиві конкретному віку види діяльності й педагогічні засоби. Таким розвиваючим засобом для дошкільників виступає гра [3, с.29].

Виклад основного матеріалу. Гармонійний особистісний розвиток і фізичне здоров'я сприяють успішній адаптації дитини у соціумі та формуванню власного психологічного благополуччя. Емоційна потреба у любові та захищеності посідає перше місце серед душевних потреб дітей. Недостатнє задоволення цієї потреби зумовлює виникнення у дітей короткочасних і тривалих негативних психічних станів. Майже кожна ситуація, у якій зневажається, а той принижується почуття власної гідності дитини, сприймається нею як критична. Потреба дітей у повазі є дуже важливою. Задоволення цієї потреби веде до підвищення рівня психічного здоров'я дитини, і навпаки. Батьки, у яких відсутня потреба знати душевний стан своєї дитини, щодня залишають дитину на одинці з образами. Поступово, у міру накопичення досвіду негативних переживань, у дитини знижується рівень її психічного здоров'я: втрачається здатність радіти, дивуватися, захоплюватися, довіряти, а натомість, тривога, безпричинні страхи,

порушення сну, занепокоєння. Дитина позбавляється емоційного комфорту і почуття захищеності власного «Я» [2, с.57]. Відомо, що незадоволення значущих для дитини потреб породжує страждання, а часті страждання призводять до «руйнівних» емоцій»: гніву, злості, агресії. Вони руйнують і саму дитину (її психіку, здоров'я у цілому), і її взаємини з оточенням. А від досвіду, набутого у період дошкільного дитинства, значною мірою залежить, буде дитина оптимістом чи песимістом, наскільки віритиме у свої сили, а отже, як зуміє здолати звичайні труднощі життя, протистояти перешкодам, спокусам тощо. Усім відомо, що діти з хорошими потенційними можливостями розвитку здібностей, але із заниженою самооцінкою гірше навчаються, мають часті конфлікти з однолітками і вихователями, а потім і з учителями. Їх невдачі з роками зростають. Варто пам'ятати, що у дитини формується ставлення до себе лише на підставі ставлення до неї близьких дорослих, і вона починає бачити себе такою, якою бачать її дорослі. Водночас дитина не просто очікує позитивного ставлення до себе, а й домагається його, бореться за нього. І якщо саме у критичній ситуації, коли дитині дуже важливо отримати відчутне підтвердження любові з боку рідної людини, батьки відштовхують її, дитина звикається з оцінкою «поганий» і кидає виклик дорослим.

Висновки. Отже, однією з найважливіших умов формування психологічного благополуччя дітей дошкільного віку є дотримання науково-обґрунтованих психогігієнічних норм організації виховання дошкільників з урахуванням індивідуальних норм навчального навантаження [4, с.36]. До психогігієнічних норм належать: сприятливий характер педагогічного впливу, зокрема стабільність позитивного емоційного тла виховання і навчання; забезпечення свободи в особистісному самоствердженні та відповідальності за власний розвиток; забезпечення індивідуально посиленої міри новизни під час навчання, її оптимального співвіднесення з пізнавальним досвідом особистості; орієнтація виховання і навчання на зону найближчого розвитку дитини з урахуванням сензитивних періодів для розвитку того чи іншого виду активності; дотримання принципу включення вихователя у спільну з дітьми діяльність; вчасне створення сприятливих умов для психічного розвитку кожної дитини; дотримання принципів гуманізації освіти. Збереження психічного здоров'я – безперервний профілактичний процес, який передбачає своєчасне попередження психоемоційного перевантаження. Тому так важливо вихователю вже зараз оперувати стратегіями психо-соціальної підтримки та підтримки благополуччя дітей. Саме від уміння вихователя вчасно підмічати, правильно розуміти та корегувати особливості емоційних проявів дитини у процесі регуляції нею своєї ігрової діяльності і спілкування багато у чому

залежить її психологічне благополуччя зараз та подальший розвиток підростаючої особистості. Цій самій меті мають підпорядковуватися і стратегії виховних та навчальних впливів, розраховані на те, щоб зберегти психічне здоров'я дитини від руйнівної дії негативних емоційних чинників в умовах випробувань, які становлять серйозну загрозу нормальній життєдіяльності дітей у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наук. кер. Піроженко Т.О. Нова редакція від 12.01.2021.
2. Освітня програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» / Наук. кер. О.Л.Кононко, Київ «МЦФЕР-Україна» 2019.
3. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина»/ Наук.кер. В.О. Огнев'юк. Київ 2020.
4. Пономарьова Г. Ф. Підвищення рівня терціарної едукації майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти: теоретичний аспект. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Упатова І., Максаков Р.

Актуальність теми інтеграції технологій пов'язана з тим, що в сучасному освітньому середовищі технології стають потребою, оскільки суспільство переживає цифрову трансформацію.

Конкуренція, що зростає на ринку праці, вимагає як від фахівця, так і від здобувача освіти опановування сучасними знаннями, навичками, уміннями, компетентностями, що можливо завдяки використанню інтеграції різних освітніх технологій, бо саме навчальні технології розширюють можливості доступу до інформації та створюють інтерактивне, цікаве та практичне середовище для навчання.

Науковці досліджують різні аспекти зазначеної проблеми, а саме, М. Prensky (2001) висвітлює вплив технологій на сприйняття інформації учнями та педагогами [1]; Р. Mishra, М. Koehler (2006) пропонують концепцію Технологічного Педагогічного Змістового Знання (ТРАСК), яка визначає, як

са́ме взаємодіють у навчальному процесі технології і педагогічні знання [2]; L. Johnson, S. Adams, M. Cummins (2012) аналізують тренди та новаторські практики в інтеграції освітніх технологій на рівні закладів загальної середньої освіти [3]; B. Zheng, M. Warschauer, C. Lin, C. Chang (2016) представляють результати метааналізу досліджень щодо інтеграції різних технологій і впровадження ноутбуків у навчальний процес, а також їх впливу на результати навчання учнів [4]. У працях інших науковців та державних стандартах закладів загальної середньої освіти визначаються навички та компетентності учнів у контексті використання технологій у навчальному процесі [5].

Роль технологій у формуванні ефективного та інноваційного навчального процесу полягає в тому, що під час уроку біології вони сприяють реалізації індивідуального підходу до навчання, дозволяючи враховувати різноманітність потреб та рівнів навчальних досягнень та здібностей учнів. Застосування інноваційних методів, таких як гейміфікація та віртуальні лабораторії, активізують процес вивчення біології. Інтерактивність та візуалізація біологічних знань через освітні технології роблять навчання цікавішим та ефективнішим.

Слід зазначити, що проблема інтеграції технологій у навчальний процес є критично важливою, оскільки вона віддзеркалює потреби сучасного суспільства та сприяє формуванню інноваційного та ефективного навчання біології, яке відповідає вимогам сучасного світу.

Серед основних аспектів інтеграції технологій під час вивчення біології (тем, розділів) слід зазначити такі, як :

- використання сучасних інформаційних засобів для покращення доступності та зрозумілості навчального матеріалу;
- застосування відеоуроків, аудіоматеріалів та інтерактивних презентацій для візуалізації навчального матеріалу, використання інтерактивних сайтів де можна скористатися ігровими технологіями та залучити до них здобувачів під час уроку;
- використання електронних підручників та онлайн-ресурсів для актуалізації інформації та розширення біологічних знань.

Ці аспекти інтеграції технологій сприяють не лише полегшенню доступу до знань, а й розвитку критичного мислення та навичок самостійної роботи здобувачів. Подібний підхід сприяє створенню більш інтерактивного та ефективного освітнього середовища.

Так, інтерактивність та освітня співпраця реалізується через використання відеоконференцій. Організація віртуальних зустрічей для спілкування між учнями та вчителями сприяє зближенню та зміцненню

комунікаційних зв'язків. За допомогою освітніх платформ є можливість проведення відкритих дискусій, де учні можуть висловлювати власні думки та ділитися досвідом через відеоінтерфейс.

Заохочення учнів до співпраці та колективного творчого процесу можливе через упровадження проведення групових проєктів (колективних онлайн-проєктів), що передбачає використання спеціалізованих платформ для спільної роботи над проєктами, обміну ідеями та вирішення завдань.

Ці підходи до інтерактивності та співпраці розширюють можливості комунікації в навчальному процесі, стимулюючи активну участь та взаємодію між учнями та вчителями. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок та формуванню сприятливого навчального середовища.

Серед інноваційних методів навчання, які є складовими освітніх технологій варто зазначити впровадження віртуальних екскурсій та лабораторій: використання віртуальної реальності та 360-градусних технологій для занурення здобувачів у історичні події, природні явища або наукові експерименти тощо.

Так, віртуальні лабораторії біологічного спрямування дозволяють здобувачам освіти проводити експерименти та дослідження без обмежень матеріальних ресурсів. Упровадження технології гейміфікації передбачає використання ігрових елементів та концепцій для стимулювання пізнавальної активності, а саме, введення рейтингів, віртуальних нагород, конкурсів для підвищення мотивації та зацікавленості здобувачів під час формування біологічних знань, навичок, умінь, компетентностей.

Зазначені дидактичні методи, як складові різних технологій сприяють активізації навчальної діяльності здобувачів освіти під час занять, розвитку їхньої творчості та мотивації до вивчення біології. Вони створюють унікальні можливості для глибшого розуміння змісту біологічної освіти та заохочують учнів до активної самореалізації пі час навчання.

Таким чином, упровадження інтеграції освітніх технологій в освітній процес закладу загальної середньої освіти розглянуто як шлях підвищення ефективності навчання біології, який забезпечує позитивні зміни, а саме, покращення результатів навчальних досягнень учнів, залученість учнів до навчальної діяльності, розвиток їх компетентностей; позитивний вплив на взаємодію між учнями та вчителями, створення сприятливого навчального середовища.

Список використаних джерел

1. Prensky M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 9(5), 1-6.

2. Mishra P., Koehler M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
3. Johnson L., Adams S., Cummins M. (2012). NMC/CoSN Horizon Report: 2012 K-12 Edition. The New Media Consortium.
4. Zheng, B., Warschauer, M., Lin, C. H., & Chang, C. (2016). Learning in one-to-one laptop environments: A meta-analysis and research synthesis. *Review of Educational Research*, 86(4), 1052-1084.
5. ISTE Standards for Students. (2020). International Society for Technology in Education.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ І ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАПОРУКА ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Упатова І., Русанова Р.

Розвиток сучасної цивілізації свідчить про те, що вона характеризується глобалізацією інформаційного простору, створенням інформаційної мережі та її популяризацією.

У контексті даного дослідження одним з пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх учителів біології є формування в них цифрової грамотності, що сприяє оптимізації освітнього процесу та дає можливість фахівцю-початківцю впевнено почувати себе в професійному середовищі, швидше адаптуватися в сучасних освітніх умовах.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості процесу формування готовності майбутніх учителів біології до застосування комп'ютерних технологій (КТ) у професійній діяльності. Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання: визначити сутність поняття «готовність майбутнього вчителя біології до застосування комп'ютерних технологій» та її структурні компоненти; обґрунтувати психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів біології до застосування КТ у педагогічній діяльності.

«Цифрова грамотність – це здатність безпечно і належним чином керувати, розуміти, інтегрувати, обмінюватися, оцінювати, створювати інформацію і отримувати доступ до неї за допомогою цифрових пристроїв і мережевих технологій для участі в економічному і соціальному житті» [4].

У контексті даного дослідження «цифрова грамотність педагога (складовими якої є комп'ютерна, інформаційна, мультимедійна грамотність і грамотність комп'ютерної комунікації) – це система базових знань, навичок, умінь для повсякденного і професійного використання цифрових технологій.

З вищезазначеного випливає, що комп'ютерні технології (КТ) – це складова цифрової грамотності педагога.

Під час дослідження встановлено, що КТ мають освітні можливості як для поліпшення процесу навчання (візуалізація інформації, активізація пізнавальної діяльності здобувачів, підвищення їх самостійності, реалізація індивідуалізації і диференціації навчання тощо), біолого-педагогічної діяльності, так і особистісного зростання майбутнього учителя біології [2, 3].

Слід зазначити, що формування готовності до застосування КТ майбутніми учителями біології має кілька аспектів, а саме: підвищення мотивації до цифрової грамотності педагога, формування вмінь щодо застосування КТ від елементарного до творчого та їх упровадження в професійну діяльність [1].

Готовність до застосування КТ майбутніми вчителями біології тлумачимо як комплексне новоутворення, яке охоплює мотиваційну, діяльнісну та рефлексивну сфери. У кожній із них готовність до застосування КТ виявляється в наявності внутрішньої орієнтованості на застосування КТ (мотиваційна сфера), здатності реалізовувати професійну діяльність з використання КТ, постійному збагаченні досвіду успішної професійної діяльності в цьому напрямку (діяльнісна сфера), здібності фіксувати ступінь власного зростання у використанні КТ у професійній сфері, бачити причини успіхів та гальмування саморозвитку й здібності їх усунення (рефлексивна сфера).

Формування готовності до застосування КТ майбутніми учителями біології має реалізувати комплекс функцій в їх подальшій педагогічній діяльності: збереження та обробки інформації, реєстрація, оцінка й облік даних, моделювання ситуацій; алгоритмізація власної діяльності; заохочування здобувачів ЗЗСО; забезпечення творчої їх діяльності; проектування; використання можливостей комп'ютера як універсального засобу навчання.

Під час дослідження визначено й обґрунтовано психолого-педагогічні умови, які забезпечують формування готовності до застосування КТ майбутніми вчителями біології. Так, психолого-педагогічні умови були спрямовані на забезпечення формування комп'ютерної грамотності, спеціальних знань, навичок, умінь та сприяли реалізації діяльнісного компоненту: залучення до активної пізнавальної та практичної діяльності;

забезпечували зацікавленість майбутніх біологів до оволодіння КТ; сприяли реалізації мотиваційного компоненту: залучення студентів до активної пізнавальної та практичної діяльності задля глибокого усвідомлення ними значення застосування КТ у професійній діяльності. Відбувалася інформованість про власний рівень комп'ютерної грамотності, що сприяло реалізації рефлексивно компонента: формування потреби в самопізнанні особистих здібностей, їх самовдосконалення з метою оптимізації застосування КТ.

Зазначені умови вимагали впровадження в освітній процес ЗВО активних форм навчання та діагностичних методик, індивідуальних консультацій, психолого-педагогічних практикумів тощо.

Таким чином, готовність майбутнього вчителя біології до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності є комплексним новоутворенням, яке охоплює такі сфери: мотиваційну (зацікавленість майбутніх біологів в оволодінні комп'ютерними технологіями), діяльнісну (сформованість комп'ютерної грамотності, спеціальних навичок і вмінь) й рефлексивну (інформованість студента про себе, свій рівень володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками застосування КТ).

Формування готовності до застосування комп'ютерних технологій має спиратися на психолого-педагогічні умови, що забезпечують розвиток усіх компонентів означеної готовності.

Список використаних джерел

1. Романюк, Р. К., Власенко, Р. П., Яковлева, В. А., Костюк, В. С. Формування готовності майбутніх вчителів біології і географії до впровадження дистанційного та змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2020. 1 (30). С. 129-137. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/32106/1/28.pdf>
2. Цимбалюк О. Точки дотику інформаційних технологій та біології : навчально-методичний посібник. Березне, 2018. 30 с. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-materiali-tochki-dotiku-biologi-tainformaciynih-tehnologiy-42423.html>.
3. Цифрова компетентність вчителя нової української школи – 2019 : збірник тез доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару, м. Київ, 12 березня 2019 р. / за заг. ред. О. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 2019. 108 с.
4. A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator. United Nations, Unesco Institute for statistics, 2018.

МЕТОДИКА КІНЕЗІОТЕЙПУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІТНЕСОМ

Фоменко О. В., Сорочинська М. В.

Актуальність проблеми. Як відомо, що заняття фізичною культурою і спортом відіграють важливу роль в житті людини. Це можуть бути різні заняття оздоровчим фітнесом, професійні спортивні тренування або просто активний відпочинок. Але не дивлячись на позитивний вплив занять фізичними вправами можливі і ризики різних травм та ушкоджень. В спорті вищих досягнень в процесі підготовки спортсменів або при заняттях фітнесом в періоді тренувань та під час змагальної діяльності, спортсмени можуть отримувати різні травми опорно-рухового апарату і це залежить від багатьох факторів. Як допоміжний засіб попередження перенавантаження травмованих кінцівок, реабілітологами пропонується використання методу кінезіотейпування [5].

Саме ефективність цієї методики полягає в швидкому відновленні після травм, забезпечує підтримку оптимальної біомеханіки рухів, профілактику травм та перенапружень. Тейпи забезпечують стабілізацію суглобів, знеболювальний та протизапальний ефекти, сприяючи швидкому відновленню м'язів і суглобів. Крім того, кінезіотейпування має і психологічний вплив, підвищуючи віру в себе та впевненість у спортсменів. З ростом обсягів фізичних навантажень у підготовці до змагань, тейпування стає необхідною складовою для підтримки оптимального фізичного стану та уникнення травматичних ушкоджень.

Кінезіотейпінг – допоміжний метод, який використовується у фізіотерапії для лікування багатьох захворювань серед яких ентезопатії (лікоть тенісиста, п'яткова шпора), дегенеративно-дистрофічні захворювання суглобів (артрози) та інші. Розрізняють кінезіотейпінг із використанням техніки зв'язкової та функціональної корекції, які роблять можливим обмеження надлишкової рухливості у суглобі у вальгусному напрямку [2].

Кінезіотейпінг знаходить широке застосування не лише в медицині, але й у сфері аматорського та професійного спорту. В основному використовується для лікування болей у спині, больового синдрому в поперековому та шийному відділах хребта, травм кінцівок, а також у процесі реабілітації після спортивних ушкоджень м'язів і суглобів, таких як розтягнення та вивихи, набряки кінцівок. Крім того, ефективно використовується для корекції постави, таких як сколіоз та інші вади, а також при синцях та великих гематомах. Цей неінвазивний метод, сприяючи

біомеханічному лікуванню організму, широко застосовується у спортивній медицині для лікування травм, забоїв, розтягнень і гематом. Також він знаходить застосування у фізіотерапії для полегшення болей у спині, плечах, колінах та шиї, у педіатрії для лікування сколіозу та плоскостопості, а також при порушеннях лімфо- та кровообігу, менструальних болях та головних болях внаслідок навантаження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що поряд з класичною методикою кінезіотейпування існує ряд авторських підходів та напрямків, проте більшість з них спирається на принципи класичної методики. Науковець Lilian Albert Zaky Department of Physical Therapy for Musculoskeletal Disorders, Faculty of Physical Therapy, Cairo University провів дослідження на тему «Лікоть тенісиста» та розробив новий метод накладання тейпу в формі алмаза. Ця техніка продемонструвала вражаючий ефект на силу розгинання зап'ястя та зниження болю у людей з тенісним ліктем. Поширення методики кінезіологічного тейпування на території України розпочалося порівняно недавно, проте вона вже встигла зарекомендувати себе як актуальний та дієвий допоміжний метод реабілітації.

Попадюха Ю., Сичов С. описували особливості використання кінезіотейпування та інших методів реабілітації для відновлення техніки виконання ривка й поштовху у важкій атлетиці. Було розглянуто особливості впливу комплексу методів кінезіотейпування, масажу та спеціальних фізичних вправ для ефективного відновлення технічних навичок із важкої атлетики після травм плеча й перевірка його в тренувальному й змагальному процесі.

Дослідження Сулима, А. С., Сарбаш, Л. В. показало застосування тейпування для підтримки правильної постави під час тренувальних занять спортсменів та у комплексі фізичної терапії (як засіб корекції постави спортсменів).

Такі автори як Клапчук В. В., Магльований А. В. в монографії описують реабілітаційні методи де використовується саме кінезіотейпування, так як воно не заважає амплітуді руху та додатково може використовуватися для формування правильного руху та стабілізації ослаблених ділянок. Вони підтверджують ефективність тейпування під час тренувань.

Мета дослідження: визначення ефективності тейпування після навантажень у контексті покращення функціональних показників, зниження болі після тренувань фітнесом у спортсменів з різними медичними станами чи травмами.

Завдання дослідження:

1. Ознайомитись з сучасним методом кінезотейпування.

2. Визначити оптимальні методики застосування тейпування в процесі занять фітнесом.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної, медичної літератури щодо вивчення ефективності сучасних методик в процесі реабілітації спортсменів; педагогічне спостереження з метою визначення стійкості отриманих ефектів технік тейпування.

Виклад основного матеріалу. Ще на початку 70-х років минулого століття доктор з Японії Кензо Касе (засновник кінезіологічної аплікації – тейпування) помітив, якщо трохи притиснути або зрушити покривні тканини, біль часто зменшується, а іноді зовсім стихає [1]. Тому вирішив скористатись механічним впливом на поверхневі тканини пацієнта на практиці. Спочатку він механічно, з невеликим зусиллям, руками розтягував шкіру на тілі пацієнта, в місцях, де відмічалась болючість. Продовженням досліджень стало створення методики застосування жорсткого атлетичного тейпу (від англійського слова *tape* «полоса, стрічка»). Розтягування шкіри над болючим місцем також виявилось ефективним. Проте, у цієї методики був один істотний недолік, який зводив нанівець усі зусилля фахівців. За відгуками пацієнтів, позитивний ефект був дуже нетривалий. Болі поновлювались вже через декілька годин після зняття тейпів.

Наступним кроком Кензо Касе стало створення еластичного пластиру, який він у подальшому назвав «кінезіотейп» – кінезіологічний тейп (1973 рік). Принцип роботи з ним спочатку був той самий – натягування покривних тканин тіла для зменшення болючості, проте дуже скоро Кензо Касе став помічати, що аплікація, накладена в проекції розташованого під нею скелетного м'яза, якщо вісь її співпадає з ходом волокон, починає впливати безпосередньо на сам м'яз, стимулюючи або розслабляючи його. Такий вплив було доведено шляхом мануально-м'язового тестування з метою оцінки тонусно-силової характеристики конкретного м'яза. Це спостереження, а також положення про те, що аплікація кінезіотейпа повинна бути поверхневою та подібною до накладання рук терапевта на тіло пацієнта, стали підґрунтям для створення спочатку м'язової концепції кінезіологічного тейпування, а згодом – формування повноцінної класичної методики. Результати показали, що після подібних маніпуляцій суб'єктивні больові відчуття пацієнта знижувались, а в деяких випадках навіть збільшувався обсяг рухів у суглобах в болючій області. Простота та ефективність кінезіотейпування, ціна і доступність процедури зробили метод кінезіології затребуваним в спортивній медицині в реабілітації пацієнтів.

Згодом в 2007 році було створено Міжнародну асоціацію кінезіотейпування (КТАІ), яку досі очолює творець класичної методики Кензо Касе.

Суть методу полягає в тому, що натяг тейпу дуже близький до натягу шкіри людини, тому він ніби перебирає на себе частину навантаження перенавантажених ділянок шкіри, допомагаючи їм у роботі. Для цього до хворого місця (розтягнутого м'яза, сухожилка або гематоми) особливим способом приклеюється спеціальна клейка стрічка довжиною кілька десятків сантиметрів та шириною 5-10 см. Існує декілька способів приклеювання тейпа, залежно від бажаного ефекту.

Правильно накладений тейп вже через кілька хвилин, призводить до швидкого полегшення болю та збільшення обсягу рухів у пошкодженій (травмованій) області. Тейп водостійкий і не відклеюється, і тому він не заважає займатися спортом, плавати чи приймати душ. Численні дослідження на спортсменах свідчать, що ефективність цього методу найвиразніша в перші 5 днів (бо якщо більше то ефект знижується), приносячи помітний знеболювальний та протизапальний ефект.

На відміну від класичного жорсткого тейпінгу та еластичних бинтів, які мають забезпечити повну фіксацію, кінезіотейпінг дозволяє зберегти і навіть збільшити рухливість пошкодженої кінцівки, оскільки еластична стрічка перебирає на себе частину навантаження сухожилків та м'язів, а також підіймає шкіру, дозволяючи рідинам під нею рухатись вільніше. Таким чином, кінезіотейпінг дає організму можливість задіяти власні сили для зцілення за рахунок підтримки та стабілізації м'язів, суглобів та зв'язок, збільшенню простору для циркуляції міжклітинної рідини, крові та лімфи. Клейка речовина на тейпі виготовлена з медичного акрилу і чутлива до нагрівання, при натисненні дозволяє йому краще приклеїтись до шкіри. Пори в тейпі дозволяють шкірі дихати. Водостійкий. Після прийняття душу його можна швидко висушити феном. Не залишає залишків клею на шкірі. Не містить фармакологічних сполук [7].

Основна мета кінезіотейпування – простимулювати рецептори шкіри, щоб покращити нейро-м'язовий контроль. Тейпи надсилають у мозок сигнал про те, що на м'язі щось є, що його щось підтримує, що дає людині змогу рухатись вільніше. Саме тому не можна одночасно створювати для мозку багато центрів збудження, тобто накладати тейпи одночасно на багатьох ділянках (наприклад, коліна, гомілковостопні суглоби, плечі, лікті).

На фізичному рівні дія тейпів не така сильна. Саме тому тейпування – це, в першу чергу, допоміжна технологія, ефективна у поєднанні з іншими методами терапії, ЛФК, реабілітації [8].

Умовно, за силою натягнення аплікації накладення кінезіотейпів можна розділити на кілька способів:

- до 10 % – при лікуванні забоїв та гематом, набрякості;
- до 25 % – для відновлення роботи м'язів;
- до 75 % – для підтримки та фіксації суглобів і сухожильно-зв'язкового комплексу;
- до 90 % – для зняття больового синдрому в спині та поперековому відділі.

Позитивний вплив кінезіотейпінгу на кровоносну та лімфатичну системи, опорно-руховий апарат, зокрема на суглоби з ознаками вальгусної деформації, обумовлений таким стимулюванням процесів загоєння, яке не викликає подразнення шкіри і забезпечує тривале використання та безперервну цілодобову терапію, зокрема зменшує біль і набряк [3; 4].

Для цього застосовуються різні техніки (види) тейпування. Їх чотири:

- м'язова – впливає на тонус м'язів, знижує больові відчуття, що дозволяє збільшити навантажувальний потенціал;
- лімфатична (лімфодренажне тейпування) – допомагає нормалізувати лімфотік;
- зв'язкова техніка тейпування – задіюється при проблемах з сухожильно-зв'язковим апаратом, сприяє прискоренню відновлювальних процесів;
- корекційна – необхідна для зміни неправильного положення пошкодженого суглоба, постави.

Фасційна техніка кінезіотейпування є різновидом корекційного і застосовується при адгезії контактуючих листків фасцій.

Пластир для тейпування підвищує ефективність основного лікування в комбінації з фізіотерапією, ЛФК, медикаментозним лікуванням, апаратними методами реабілітацією, голковколлюванням, масажем тощо [6].

Найпоширенішими кінезіотейп стрічками є спортивні, оскільки попит на тейпування у професійних атлетів та інших спортсменів високий. Медичні тейп стрічки також набувають популярності для відновлення опорно-рухового апарату, реабілітації після травм, лікування зв'язок і при розтягуванні м'язів. Мануальні терапевти і масажисти визнали кінезіотейпування своїм помічником для подвійного ефекту лікування.

Для цього застосовується кілька видів нарізки стрічки тейпа:

Y-тейп – поздовжній розріз до середини тейпа;

X-тейп – два поздовжніх надрізи назустріч, що не доходять один до одного на 5 см;

V-тейп – кінезіологічна стрічка розрізається вздовж, залишаючи на кінці «якір» не більше 5 см;

китайський ліхтарик – кілька (3 або 4) надрізів уздовж складеної поперек стрічки від згину до вільних кінців, не доходячи до краю на 3–5 см;

лімфа-тейп – множинна нарізка за типом V-тейпу;

ціла смуга – еластичний тейп без додаткових надрізів.

Різновиди тейпів за структурою та матеріалами:

Не еластичні стрічки (100% бавовна);

Еластичні стрічки для кінезіо: адгезивні тейпи (92% бавовна, 8% спандекс); когезивні тейпи (90% бавовна, 5 % спандекс, 5% латекс).

Різновиди стрічок за формою та шириною:

– рулонна стрічка (середня довжина 5 метрів, ширина від 2,5 см до 15 см);

– нарізні смужки стрічок (з різною шириною від 2,5 см до 15 см);

– комплекти тейпів для окремих частин тіла та зон (можливі варіанти з мінімальною шириною виробу, анатомічно під зону на тілі).

Рулон тейпів вважається найекономнішим варіантом для частого застосування. Якщо необхідно клеїти тонкі стрічки на певні ділянки тіла, в той час як клеїти стандартну кінезіо стрічку незручно, варто звернути увагу на комплекти анатомічних тейп стрічок для певних зон на тілі – такі тейпи легше клеїти в даному випадку.

Тейпування кінезіо стрічками дозволяє покращити результат лікування, додає м'язам витривалості, забезпечує успішну реабілітацію після травм, використовується в косметології як альтернатива операціями.

Висновки. Отже, кінезіотейпування, істотно прискорює основне лікування і допомагає довше зберегти результат. Натягнення тейпа еквівалентно людській шкірі, тому правильне наклеювання стрічки сприяє акуратному перерозподілу навантаження на перенапружених ділянках. «Працювати» кінезіотейп починає майже відразу. Вже через кілька хвилин пацієнти відзначають перший ефект. Дія тейпа розрахована на кілька днів (5–7), протягом яких стрічки не знімають.

Кінезіотейпування має знеболюючу дію при больових синдромах різного походження, зокрема – спровоковані ортопедичними проблемами, інсультом, невралгією. Також застосовується тейпування від варикозу. Стабілізація зв'язок і сухожиль запобігає появі травм і вивихів. Метод кінезіотейпування допомагає простіше і швидше адаптуватися пацієнтам з порізами (профілактика падінь, стійкість). Покращення лімфотоку запобігає або зменшує набряки. Водночас немає обмеження в рухливості, як при жорсткому спортивному тейпуванні. Навпаки, свобода дій кінцівки

збільшується, завдяки еластичності тейпа, який знімає частину навантаження з м'язів і сухожилів. За допомогою кінезіотейпінгу активізуються власні сили організму без будь-якої додаткової участі пацієнта. Реабілітологи наголошують, що тейп це лише допоміжний засіб, який може прискорити настання позитивного результату та зберегти його на більш тривалий час. Проте, разом з цим, він здатний зашкодити та погіршити стан пацієнта, якщо використовувати його неправильно та ігнорувати протипоказання.

Результати дослідження можуть вплинути на подальший розвиток в фітнес-індустрії, а також фізіотерапії та реабілітації спортсменів, оптимізації процесу їх відновлення сприяючи підвищенню спортивних результатів, стану здоров'я та якості життя.

Список використаних джерел

1. Глиняна О. О., Копчинська Ю. В. Основи кінезіотейпування : навч. посіб. / О. О. Галиняна, Ю. В. Копчинська. Київ, 2019. 142 с.
2. Совтисік Д., Жигульова Е., Зданюк В., Бутов Р., Заїкін А. Застосування кінезіотейпування у практиці фізичної реабілітації та адаптивного фізичного виховання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, (24), 2022. С. 43-49. <http://visnyk-sport.kpnu.edu.ua/article/view/256731>
3. Спортивна медицина: підруч. для закл. вищої освіти фіз. виховання і спорту / за ред. Л.Я.-Г. Шахліної. Київ, НУФВСУ: Олімп. літра. 2018. 424 с.
4. Кінезотерапія по методиці Бубновського [Електронний ресурс] <http://www.bubnovsky.org/treatments/plechevoy-sustav/>
5. Тейпінг. URL: <https://www.medicalolimp.com.ua/services/tejpung>
6. <https://medikom.ua/kineziologicheskoe-tejpirovanie/>
7. <https://www.032.ua/news/1116808/tejpuvanna-so-ce-vse-pro-tejpuvanna>
8. <https://tf-g.com.ua/blogs/kinesiotape.html>

БАСКЕТБОЛ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Христенко Д. О., Козарь С. С.

Великого значення для професійної підготовки студента набуває масове фізичне вдосконалення засобами спорту. Прості правила гри та доступний інвентар роблять баскетбол одним з найпопулярніших та найбільш доступних

занять видів спорту у всьому світі. Ця гра активно використовується для вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки. Баскетбол належить до числа найбільш популярних спортивних ігор. Чим же ця гра так приваблює людей різного віку? Заняття баскетболом розвивають не тільки координацію рухів, спритність, гнучкість, швидкість, швидкість реакції, а й увагу, мислення, емоційну стійкість.

Мета. Здійснити аналіз розвитку баскетболу як засіб професійної підготовки студентів.

Виклад матеріалу дослідження. Ігри, як історично сформоване явище виникли в далекій давнині, і являють собою самостійний вид діяльності, властивий людині. Значною мірою своїм становленням людина зобов'язана грі. З історії спорту, особливо ігрових видів, відомо, наскільки багатолікий і цікавий світ ігор. Наприклад, тільки в нашій країні за неповними підрахунками існує понад сто народних ігор з м'ячем [1]. Історики спорту висловлюють думку про те, що м'яч для різних ігор був створений древніми людьми за образом і подобою сонця, якому вони поклонялися. У цьому закладено глибокий сенс і свого роду символіка - адже спорт, в тому числі, і ігри, зігривали життя людей і приносили їм ні з чим незрівнянні радості. З найдавніших часів люди придумували для себе найрізноманітніші ігри. Зазвичай ці ігри були наслідують праці, яка годувала людей, взувала їх і одягала. На ранній стадії розвитку суспільства в іграх відтворювалися елементи полювання, бою.

Як показує історія людства, виникнення і застосування ігор у процесі життєдіяльності належить вже до початкового етапу становлення людини. Історія свідчить, що вже в Давньому Єгипті і Давній Греції ігри були перетворені в один із найактивніших засобів виховання. І тоді ж почали проявлятися інтереси панівних класів у використанні ігор. З плином часу вони перетворилися на засіб залучення юного покоління до панівної класової ідеології.

Гра в баскетбол вирізняється високою активністю, потребує прояву фізичних, моральних та вольових якостей та рухових дій [2]. Ці особливості роблять баскетбол одним з найефективніших оздоровчих та виховних засобів. Згідно зі спостереженнями фахівців, баскетбол активізує розумову діяльність. Під час гри в баскетбол гравець має швидко оцінювати обстановку та наперед продумувати кроки суперника, швидко рухатися та змінювати траєкторію переміщень під час гри. При цьому розвиваються швидкі та спритні рухи. При грі в баскетбол в роботу задіяні всі види м'язів тіла, що дозволяє підтримувати хорошу фізичну форму людини.

Цей вид спорту також надзвичайно ефективний при боротьбі із зайвою вагою [1]. В основі популярності баскетболу, як одного із засобів професійно-прикладної підготовки студентів, лежить простота та економічність спорядження та устаткування, висока емоційність учасників гри, розвиток та вдосконалення фізичних якостей (сила, швидкість, витривалість, спритність).

Висновки. За багато років стало відомо, що саме систематичні заняття баскетболом чудово та позитивно впливають на загальний стан здоров'я студентів, покращують фізичні якості, будучи дієвим засобом професійної підготовки студентів.

Список використаних джерел

1. Півень О., Гордієнко О. Професійно-прикладна фізична підготовка студенток вищих гуманітарних навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки. Зб. наук. праць. Луцьк: Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2010. № 2 (10). С. 70–73.

2. Христенко Д. О. Виховна компетентність здобувачів вищої освіти під час карантину. *Фітнес & Здоров'я*: матеріали X Всеукр. наук.–практ. інтернет-конф. (21 квітня 2020 р., м. Харків.) / за заг. ред. О. М. Школи. С. 33-35.

3. Griban, G., Yahupov, V., Svystun, V., Dovgan, N., Yeromenko, E., Udych, Z., Zhuravlov, I., Kushniriuk, S., Semeniv, B., Konovalska, L., Skoruy, O., Grokhova, G., Hres, M., Khrystenko, D., & Bloshchynskiy, I. (2020). Dynamics of the students' physical fitness while studying at higher educational institutions. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(9), 147-156.

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Цибуліна І. В.

В усі часи суспільство висуває до спеціалістів соціальної сфери особливі вимоги, а сьогодні соціальна робота набуває особливого значення, адже Україна переживає складні часи. Тому постає питання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців.

Проблемам підготовки висококваліфікованих фахівців до професійної діяльності присвячені праці В. Андрущенко, І. Зязюна, С. Сисоєвої та ін. Формуванню професійної компетентності соціальних педагогів надавали увагу: А. Капська, О. Карпенко, Т. Спіріна та інші.

Використання тренінгових технологій для фахової підготовки й професійного самовдосконалення викладено в працях О. Білюк, Л. Вейланде, Т. Гери, Н. Заячківської, О. Керик, Г. Кошонько, Л. Мітіної, В. Павловського, Т. Цюман, Х. Шапаренка та ін.

Як справедливо зазначає С. Мельник, тільки професійно підготовлені компетентні працівники можуть захищати існуючу практику від руйнівних тенденцій, які неминуче супроводжують процес радикальних соціальних перетворень [4, с.22].

У сучасних умовах становлення та розвиток соціальної роботи пов'язані з порушенням традиційних для України механізмів соціального регулювання. На переконання А. Капської, «в останній період зіткнулися різні концепції і стратегії соціальної передумови суспільства та розвитку соціальної роботи» [1].

Проблеми пошуку дієвих методів й інструментів професійної діяльності соціальних працівників привертають увагу багатьох науковців. Якісна підготовка особистості високопрофесійного сучасного соціального працівника набуває особливого значення в умовах активних суспільних змін.

Серед переліку посадових обов'язків соціальних працівників передбачені контроль діяльності підлеглих, визначення типу та розміру допомоги окремим клієнтам, які перебувають у складних життєвих обставинах; проведення консультацій, координація роботи державних органів та неурядових організацій щодо надання соціальної допомоги громадянам, участь у формуванні соціальної політики, розробка соціальних програм та проектів, організація різноманітних заходів, робота з документацією тощо.

Фахівцю соціальної роботи також не обійтися без знання основ психології, медицини, соціології, правознавства та педагогіки. Фахівець зобов'язаний знати особливості роботи з людьми похилого віку та дітьми, а також володіти актуальною інформацією про проблеми соціально-гуманітарної сфери, вміти вирішувати конфлікти та припиняти їх розвиток надалі, надавати допомогу у питаннях профорієнтації чи працевлаштування [6].

Подвійне розуміння едукації у сучасному розумінні «навчально-виховний процес» передбачає лише навчання і виховання. Таке формулювання може забезпечити майбутньому фахівцю ЗУН (знання, уміння, навички праці), а також лояльність щодо влади і суспільства. Проте, в ХХІ ст. цілі освіти змінилися й тепер характерними рисами сучасного фахівця є ініціативність, творчість, підприємливість. Тому поширення набув термін «education», що означає триєдине поняття (навчання, виховання, розвиток).

Діюча структура навчально-виховного процесу не відповідає вимогам часу, оскільки виконавські функції можуть забезпечити здобувачу освіти лише знання, але не сприяють формуванню його як повноцінної творчої особистості. Тому на перший план підготовки фахівців виходить самостійна діяльність здобувача освіти, коли майбутній фахівець перестає бути лише слухняним співрозмовником, а стає активним суб'єктом. Він повинен сам усвідомлювати завдання, самостійно шукати шляхи його розв'язання, вирішувати й оцінювати результат зробленого і відчувати власне задоволення.

Як зазначається в Концепції «Нова українська школа», найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [3].

Відповідно до зазначеної Концепції відбуваються зміни щодо професійної підготовки фахівців соціальної сфери, а також зміст і форми їхнього навчання. Суттєві переваги над іншими формами та видами навчання мають тренінгові технології, які дозволяють здобувачам освіти створювати ситуації успіху, на добровільній основі брати участь і самостійно визначати власний темп розвитку, активно застосовувати набуті теоретичні знання на практиці, досліджувати складні питання та проблеми в умовах моделювання ситуацій, близьких до реального життя [2, с.137].

Варто погодитися з думкою В. Підгурської, що застосування тренінгових технологій передбачає залучення студентів до навчального процесу, активізує міжособистісну комунікацію, яка забезпечує ефективний обмін інформацією в ході творчої дискусії. У свою чергу це сприяє розвитку у студентів аналітичного мислення і виробленню навичок прийняття компетентних рішень в ситуаціях, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності [5, с.54].

Висновки. Таким чином можна зробити висновок, що сучасний фахівець із соціальної роботи має бути високоерудованим, професійно компетентним, мати сучасний світогляд, враховувати складні умови та життєві обставини клієнтів, мати високорозвинуті професійні якості тощо. Сучасне суспільство потребує ініціативних соціальних працівників, орієнтованих на оновлення своїх професійних компетенцій і розвиток професійно значущих якостей. Саме тому в підготовці фахівців соціальної сфери варто активніше використовуватися тренінгові технології навчання.

Список використаних джерел

1. Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2004. 352 с.
2. Керик О. Використання тренінгових технологій у професійній підготовці фахівців соціальної сфери. *Молодь і ринок*. 2015. № 2. С. 137.
3. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. Режим доступу :<http://mon.gov.ua/>].
4. Мельник С. Перспективи підготовки фахівців для соціальної сфери. *Соціальний захист*. 2002. №8. С.22-25
5. Підгурська В.Ю. Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : монографія / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 54-70.
6. Професії, кар'єра та освіта : <https://profitworks.com.ua>

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРГРУМІНГУ ЯК АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Чернецька Ю. І., Угодіна А. М.

Актуальність проблеми. Військова агресія росії загострила проблематику усіх сфер життя, зокрема едукацію українського населення. Внаслідок цього активними користувачами інструментами дистанційної освіти, зокрема Інтернетом, є діти та підлітки. Інтернет як засіб розповсюдження, зберігання та обміну інформацією є ключовим елементом інфраструктури інформаційного суспільства. Але розвиток Інтернету в Україні і його масове використання веде за собою ряд технологічних, політичних, економічних та соціальних проблем, одна з яких – кібергрумінг.

Аналіз останніх публікацій. Проблематику онлайн-безпеки, прояву та профілактики кібергрумінгу розглянули в своїх роботах А. Рижанова, Н. Потьомкіна, Є.Єфіменко О.Байдарова, С. Омельченко, О.Бойченко, E.Calvete, I Orue, D.Russell, D.Higgins та ін. З аналізу останніх досліджень та публікацій ми виділили міжнародну спільноту для авторів наукових статей «HackerNoon», які визначають кібергрумінг (cyber grooming) «процесом створення довірливих стосунків з неповнолітньою особою у віртуальному середовищі з метою вчинення злочину проти статевої недоторканості» [1]. До

таких злочинів відносимо: розбещення, домагання, рабство, торгівля, проституція, зґвалтування, педофілія та ін.

Мета тез – висвітлити професійну підготовку майбутніх фахівців з соціальної роботи в аспекті соціальної профілактики кібергумінгу.

Виклад основного матеріалу. У 2019 році Міжнародний союз електрозв'язку України провело онлайн-опитування серед дітей й батьків про їхній досвід користування Інтернетом [2]. Аналіз більше 1200 відповідей надав можливість констатувати:

1) кожна третя дитина погоджувалась на зустріч з незнайомцем з соціальних мереж.

2) 80% дітей проводять від 1 години до 6 годин онлайн.

3) 42% батьків не розуміються на технологіях контролю над діями дітей в Інтернеті.

4) 85% батьків не знають куди звернутися по допомогу у разі виникнення проблем в Інтернеті у їх дитини.

Наведені цифри викликають соціальне занепокоєння щодо ризику потрапляння неповнолітніх до онлайн-злочинців та актуалізує питання запобігання всіх онлайн-небезпек, зокрема кібергумінгу.

Під соціальною профілактикою кібергумінгу ми розуміємо процес, спрямований на попередження, запобігання та локалізацію дій сексуального характеру, прояву аб'юзу на сексуальному підґрунті в онлайн-мережі серед неповнолітніх осіб, шляхом впровадження новітніх форм, методів й засобів.

Ми погоджуємося з думкою О.Безпалько, яка визначає три рівні соціальної профілактики: індивідуальний (превентивні заходи спрямовані на індивіда), сімейний (попередження виникнення проблем у мікросоціумі індивіда–сім'ї), соціальний (запобігання негативних явищ у суспільстві) [3, с.35]. Останній, на нашу думку, той, на який необхідно звернути увагу, адже він має найбільш масовий характер, що ефективно позначається на думці суспільства щодо даної проблеми. Потенційними жертвами кібергумінгу є неповнолітні–діти молодшого, середнього та старшого шкільного року, у яких навчальні заклади є із головних мікросоціумів. Посилаючись на те, що навчальні заклади мають великий потенціал для здійснення соціальної профілактики, вважаємо за необхідне розглянути професійну підготовку майбутніх фахівців соціальної роботи, які будуть безпосередньо реалізовувати профілактичну функцію.

Сучасна система підготовки професійних кадрів у соціальній сфері вимагає різних підходів, зокрема змін у змісті відповідно до сучасних потреб. До прикладу, освітньо-професійні програми Харківської гуманітарно-педагогічної академії за спеціальністю 231.Соціальна робота за рівнями

«фаховий молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр» [4] крім базових, доповнені і сучасними компонентами, такими як: «Запобігання професійному вигоранню соціальних працівників», «Європейські практики впровадження гендерної політики», «Технології роботи кар'єрного радника» тощо. Ми пропонуємо модернізувати програму тими компонентами, що пов'язані з актуальними онлайн-технологіями та ризиками їх використання. На наше переконання, ефективною буде дисципліна з авторською назвою «Превенція сексуального насильства та експлуатації», яка може включати не тільки розглянутий вище кібергрумінг, а й інші негативні процеси на сексуальному підґрунті: секстинг, сексторшен, флеймінг, айтинг, комерційний секс серед неповнолітніх, торгівля людьми та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, нами було досліджено актуальність проведення профілактичних заходів щодо кібергрумінгу, розглянуто це питання як аспект професійної підготовки майбутніх фахівців з соціальної сфери. Ефективним засобом навчання здобувачів освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота вважаємо тематичні компоненти освітньо-професійних програм.

Перспективними питаннями дослідження будуть коригування змісту профілактичної діяльності щодо кібергрумінгу у галузі освіти, становлення сексуальної едукації як новітнього аспекту в освітній галузі.

Список використаних джерел

1. Допис «What is cybergrooming?» [Електронний ресурс] / Платформа для наукових статей «HackerNoon» Режим доступу: <https://hackernoon.com/what-is-cyber-grooming> Назва з екрану. Дата звернення (23.04.2024)
2. Допис «В інтернеті що 5 хв відбувається сексуальне насильство над дитиною. Як це зупинити» [Електронний ресурс] / Видаництво «Українська правда» Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/02/4/239800/> Назва з екрану. Дата звернення (23.04.2024)
3. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] .Київ : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
4. Офіційний веб-сайт Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» [Електронний ресурс] / Google Режим доступу: <http://www.hgpa.kharkov.com/> Назва з екрану. Дата звернення (23.04.2024)

НАВЧАЛЬНИЙ ДОСЛІД І ЕКСПЕРИМЕНТ ЯК МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Чернишова О. В.

Досліди та експерименти як прийоми пізнання світу молодшими школярами. Метод, який дає змогу набути нові знання за допомогою проведення досліду (експерименту), називають експериментальним. Цей метод є одним з основних способів отримання наукових знань. Запровадження дослідницького методу в освітній процес передбачає використання методу дослідів. Важливо мати на увазі, що досліди, які проводять на уроках або вдома, – це навчальні досліди. Вони відрізняються від дослідів, які проводять у наукових лабораторіях.

Досліди – це дослідження, за яких об'єкти поміщають у штучно створене або натуральне (природне) середовище, а дослідник вступає з досліджуваним предметом в активну взаємодію. У процесі дослідів підтверджується або спростовується гіпотеза, вибудована на основі наявних теоретичних даних. Цінність дослідів полягає у сприянні розумінню явищ, що відбуваються у природі; виявленні причинно-наслідкових зв'язків; у доступній для учнів формі ознайомленні із законами природи.

За рівнем пошукової спрямованості, а одночасно й за рівнем мисленнєвої діяльності школярів виокремлюють такі *рівні організації дослідів*:

- *Ілюстративний рівень.* Дослід у цьому випадку є лише ілюстрацією до поданого вчителем матеріалу. Діти в організації і проведенні досліду участі не беруть.

- *Репродуктивний рівень.* Після проведення досліду у класі педагог може запропонувати дітям повторити його вдома, але з іншим матеріалом. У цьому випадку відбувається просування до дослідження, оскільки діти самостійно проводять дослід і підтверджують достовірність отриманого раніше знання.

- *Проблемно-пошуковий.* У цьому разі педагог ставить проблему (питання) і сам за допомогою досліду вирішує її. Учні слідкують за ходом роздумів учителя, спостерігають за його діями. За рівнем мисленнєвої діяльності цей варіант проведення досліду дещо вищий від попередніх, але, як і в першому випадку, самі учні не беруть участі в його проведенні.

- *Частково-пошуковий рівень.* Учитель організовує дослід таким чином, що діти самі знаходять відповідь на поставлене педагогом запитання.

- Виокремлюють також *дослідницький рівень*, який передбачає висунення гіпотез, пошук способів їх перевірки.

Розглянувши різні рівні проведення дослідів, можна побачити, що відмінності в організації дослідів невеликі, але механізм пізнання змінюється принципово. Тому найбільш продуктивними у плані долучення учнів до пошукової діяльності є *частково-пошуковий* і *дослідницький* рівні.

Вимоги до проведення дослідів

1. *Усвідомлення вчителем і учнями мети дослідю.* Для педагога це дві головні цілі: набуття учнями нових знань і долучення учнів до дослідницької діяльності. Для учнів мета дослідю – відповідь на поставлене вчителем проблемне запитання.

2. *Чітка інструкція з техніки виконання дослідю.* Цю інструкцію вчитель може надати в усній формі, записати на дошці або взяти з підручника.

3. *Контроль учителем ходу проведення дослідю,* можлива корекція дій школярів, діагностика сприйняття. Учитель слідкує, щоб учні самостійно виконували інструкцію, за потреби надає допомогу.

4. *Самостійність висновків дітей за результатами дослідю.*

5. *Зв'язок результатів дослідю з процесами у природі, життям людини.*

У процесі проведення дослідів дуже корисно використовувати прийом постановки завдань практичного характеру в захопливій для дітей формі.

Система запитань під час проведення дослідю:

- Яке явище спостерігаємо (вивчаємо)?
- Яке обладнання використовуємо для дослідю?
- Як відбувається явище, за яким спостерігаємо (чому це сталося; коли і де ми спостерігали у природі це явище тощо)?

Експеримент – це метод дослідження (спосіб пізнання) деякого явища у штучно створених умовах. Відрізняється від спостереження активною взаємодією з досліджуваним об'єктом. У навчальній діяльності, поряд з іншими практичними методами, експеримент забезпечує емпіричний рівень пізнання і викликає більш активну розумову діяльність учнів. Це універсальний спосіб пізнання навколишнього світу. Він має складнішу порівняно з дослідом структуру: постановка проблеми – висунення гіпотези – пошук способів перевірки гіпотези (переважно це дослід, але можуть долучати і спостереження) – дії з перевірки гіпотези – підготовка отриманої інформації – висновки (гіпотеза підтверджується або спростовується).

Навчальний дослід – це елементарний експеримент. Він є одним з найважливіших методів пізнання природи, накопичення чуттєвого досвіду. Інформація – здобута таким шляхом, є основою певних теоретичних узагальнень, висновків, встановлення або підтвердження вже засвоєних закономірностей. За допомогою дослідю відбувається глибше пізнання об'єктів природи.

Готуючи експерименти (досліди), учитель має враховувати таке:

- знати міру в речовинах;
- прилади та обладнання мають бути без дефектів;
- усе обладнання готується завчасно.

Основні вимоги до постановки дослідів:

- вибір мети;
- чітка інструкція з техніки виконання з показом технічних прийомів виконання та вказівками щодо тих моментів, за якими треба спостерігати;
- перевірка засвоєння дітьми інструкції з виконання;
- своєчасна роздача на столи приладдя для досліду;
- контроль з боку вчителя за самостійною роботою учнів;
- прибирання робочого місця;
- звіт у формі розповіді про те, як збирали прилад, як спостерігали за ходом досліду, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, висновки та узагальнення;
- фіксація виконаних дослідів у зошиті (альбомі).

Досліди та експерименти активізують пізнавальну діяльність учнів, якщо вони:

- поєднуються з проблемними ситуаціями;
- відображають життєві ситуації;
- включаються у виклад нового матеріалу;
- проводяться дітьми за творчим завданням.

Завдяки використанню дослідів, експериментів як практичних дослідницьких методів навчання розвиваються універсальні навчальні дії всіх блоків:

- особистісні (визнавати та приймати базові цінності: бажання розуміти один одного, розуміти позицію іншого тощо);
- регулятивні (самостійно формулювати завдання: визначати його мету, планувати алгоритм виконання, самостійно оцінювати, використовувати у виконанні завдання різні засоби (довідкову літературу, ІКТ, інструменти та прилади), виконувати самооцінювання тощо);
- комунікативні (брати участь у діалозі; слухати і розуміти інших, висловлювати свою точку зору на події, розуміти прочитане, виконувати різні ролі у групі, співпрацювати з метою спільного вирішення проблеми (завдання), відстоювати свою точку зору, дотримуючись правил мовленнєвого етикету; аргументувати свою точку зору за допомогою фактів і додаткових відомостей, критично ставитися до своєї думки, уміти поглянути на ситуацію з іншого боку та домовлятися в разі незгоди інших, розуміти точку зору іншого,

брати участь у роботі групи, розподіляти ролі, домовлятися одне з одним тощо);

- пізнавальні (орієнтуватися в підручнику, планувати свою роботу з вивчення незнайомого, самостійно припускати, яка додаткова інформація знадобиться для вивчення незнайомого матеріалу; добирати джерела інформації серед запропонованих учителем словників, енциклопедій, довідників).

Висновки. Отже, експеримент і дослід як методи наукового пізнання мають велике значення в освітньому процесі. Якщо порівнювати ці методи з іншими практичними методами, то вони забезпечують емпіричний рівень пізнання й відрізняються від інших тим, що викликають більш активну мисленнєву діяльність; розвивають дослідницькі навички, творчі здібності, самостійність, самоконтроль, цілеспрямованість школярів. Експеримент і дослід можна проводити на різних етапах уроку. Під час вивчення нового матеріалу вони виступають основним джерелом знань. У ході закріплення – показують зв'язок теорії і практики. У формувальному оцінюванні дозволяють визначити усвідомленість засвоєного матеріалу.

САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ПОВЕДІНКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Шевченко Є. О., Василенко О. М.

У сучасній психологічній літературі висвітлюється чимало різних і цікавих думок щодо розуміння самозбережувальної поведінки, більшість з яких розкривається в рамках таких понять, як «здоров'язбережувальна поведінка», «вітальна поведінка», «поведінка, пов'язана зі здоров'ям», а також іноземних аналогів: «здорова поведінка» (health behavior), «поведінка, пов'язана зі здоров'ям» (health-related behavior), «здоровий стиль життя» (healthy lifestyle) тощо. Незважаючи на відмінності в понятійному апараті, їх зміст зводиться до пріоритету для людини цінності здоров'я та мотивації до активної діяльності щодо його збереження. Слід відзначити, що використання вищевказаних термінів часом утруднюється тим, що їх визначення частково дублюють один одного і тому потребують уточнення. Окрім того, ситуація війни, у якій сьогодні опинилася наша країна, також зумовлює необхідність більш широкого погляду на це поняття і, відповідно, на напрями і шляхи формування самозбережувальної поведінки.

Мета – здійснити теоретичний аналіз сучасного розуміння самозбережувальної поведінки майбутнього соціального працівника під час військових дій.

За результатами аналізу наукових публікацій видно, що проблема самозбережувальної поведінки була об'єктом уваги різних дослідників, зокрема різні її аспекти вивчали: Є. Потапчук, Д. Казмірчук (модель поведінки людини як суб'єкта самозбереження), Н. Волинець (модель особистісного психологічного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України), Р. Сірко, В. Слободяник, Ю. Шевелева (самозбережувальна поведінка майбутніх фахівців екстремальних видів діяльності), О. Зуб, Ю. Таймасов, А. Турчинов, Л. Алфімова, (підготовка майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності). Однак, проблему самозбережувальної поведінки майбутнього соціального працівника під час військових дій наразі не розроблена.

Соціальні працівники сьогодні мають ризики, бо надання соціальних послуг є важливою функцією будь-якої держави, а надання таких послуг наразі здійснюється в потенційно небезпечних умовах. Проте під час війни кількість людей, які потребують підтримки, збільшується в рази. Так, за півтора роки війни кількість осіб з інвалідністю збільшилася на 300 тисяч, що загалом становить вже 3 мільйони осіб.

Російська агресія проти України наносить невимовних втрат – як людських, так і матеріальних. Українцям довелося зіткнутися із зруйнованою інфраструктурою, втратою житла, транспортних засобів, роботи, просто елементарних засобів для існування. Величезна кількість людей покинули дім. За останніми даними, таких людей нараховується близько 5 мільйонів осіб. Враховуючи, що війна досі триває, кількість потребуючих допомоги може і надалі зростати.

Відтак, ми вважаємо що основною структурою самозбережувальної поведінки майбутнього соціального працівника під час військових дій містить три основні компоненти: когнітивний, що включає в себе знання людини про здоров'я, про те, які обставини і фактори, що позитивно або негативно впливають на здоров'я, а також уявлення про значення здоров'я в системі життєдіяльності; емоційний, що позначає почуття й емоції, пов'язані зі станом здоров'я і його зміною протягом життя; мотиваційно-поведінковий, який демонструє специфіку поведінки людини в сфері здоров'я, його дії і стратегії в разі захворювання, а також мотиви здорового та нездорового способу життя. Мотиви демонструють наявність в індивіда мети і ціннісні установки на збереження здоров'я.

Війна в Україні є потужним викликом можливостям самозбереження як кожної конкретної людини, так і нації у цілому, тому першочерговими завданнями науковців і практиків ми бачимо актуалізацію і підтримку цих можливостей, а також розроблення технологій навчання і виховання студентської молоді з метою формування у них самозбережувальної поведінки.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ФІЗКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ

Шестерова Л. Є., Аксьонов Д. В., Помпа О. В.

Оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками найбільш ефективно відбувається при використанні дієвого підходу до освіти. Він передбачає поступове, і в той же час, активне залучення здобувачів освіти в різноманітні форми роботи фахівців фізичної культури з метою засвоєння повного спектра професійної діяльності. В найбільшому ступені реалізації такого підходу сприяють активні форми та методи навчання, в тому числі, під час практики [3].

Основними завданнями застосування активних форм і методів навчання фахівці вважають:

- здійснити індивідуалізацію навчання в умовах групової взаємодії;
- сприяти рівномірності просування всіх, хто навчається, незалежно від вихідного рівня їх знань та індивідуальних особливостей [1; 2].

Дієвий підхід до диференціювання індивідуальних особливостей здобувачів освіти полягає в оцінці якості і об'єму професійних знань, ступеня володіння викладацькими вміннями та навичками, а також різноманітними спортивно-технічними навичками.

Мета дослідження: визначити рівні та напрями індивідуальних педагогічних діянь на ступень оволодіння здобувачами освіти професійними вміннями та навичками.

Під час навчання доцільно враховувати рівень володіння здобувачами освіти навичками та знаннями, а також здатністю до їх прояву. Рівні досвідченості студентів розподіляються на: низький (критичний), добрий (достатній) та відмінний (видатний).

Індивідуальна спрямованість педагогічних діянь, на нашу думку, може бути реалізована в трьох підходах:

- 1) розвиток вмінь та навичок, які відстають, і поповнювати знання (при критичному та достатньому їх рівнях);
- 2) вдосконалення видатних вмінь та навичок (при доброму та відмінному їх рівнях);
- 3) паралельно вдосконалювати кращі здібності і підтягувати такі, що відстають у розвитку (при критичному та достатньому їх рівнях).

При цьому слід враховувати бажання здобувачів освіти реалізовувати себе в спорті, науковій діяльності, роботі з дітьми. Для реалізації в спорті слугують курс СПВ та секції з видів спорту як у закладі вищої освіти, так і за його межами. В рамках їх створюються умови для прояву індивідуальних можливостей здобувачів освіти. Для реалізації здібностей до наукової діяльності в ЗВО працюють студентські наукові гуртки та товариства. Здібності та схильності до роботи з дітьми реалізуються через різні види практик.

Для виявлення рівня рухових здібностей, професійних умінь та навичок, об'єму необхідних знань на факультетах фізичного виховання слід розробити та впровадити спеціальну програму тестування та анкетування. Крім того, деяку інформацію з цих питань можна отримати в процесі навчальних занять.

Для здобувачів освіти, у яких виявлено відставання в розвитку рухових здібностей, слід організувати додаткові заняття з фізичної підготовки по типу секцій із ЗФП. Особливо актуальним це стане після закінчення війни, коли вони повернуться до офлайн навчання, що дасть можливість визначити втрати, в руховій сфері. Для здобувачів освіти, у яких спостерігається відставання в набутих професійних вміннях, на заняттях з методик викладання спортивно-педагогічних дисциплін приділяти увагу саме учбовій практиці, де враховувати навички та вміння необхідні зразковому вчителю фізичної культури. На заняттях з ТМФВ багато уваги приділяти розробці документів планування та обліку, звертати увагу на необхідність постійного контролю за рівнем підготовленості учнів. Для здобувачів освіти, які не засвоїли програмний обсяг теоретичних знань, проводити, як індивідуальні, так і групові консультації. Для здобувачів освіти з високим рівнем розвитку рухових здібностей створюються сприятливі умови для їх реалізації через індивідуальний план навчання.

Здобувачі освіти з добре розвиненими професійними вміннями і навичками залучаються до роботи з фізичного виховання дітей в школах, палацах дитячої та юнацької творчості, спортивних клубах і т.д.

Здобувачі освіти з високою якістю та обсягом знань залучаються до наукової роботи кафедри, де реалізують свої здібності.

Найбільш ефективним, на наш погляд, є третій напрям індивідуального підходу в професійній фізкультурній освіті.

Все вищеперераховане є умовами, що створюються у позанавчальний час здобувачів освіти. Однак найбільший ефект можна отримати при виявленні індивідуальних особливостей та їх розвитку безпосередньо на учбових заняттях.

Для цього під час проведення навчальних занять необхідно застосовувати активні форми та методи.

Серед таких форм відзначають:

- семінари – класичні, «прес-конференції»;
- практичні заняття – конспектування, «слухання з активацією», вимірювання, тестування;
- колоквіуми – індивідуальне опитування, бригадне опитування, «бліц-опитування»;
- ділові ігри, в котрих застосовується бригадний метод, ролеві ігри (батьківські збори, організація конференції), прес-конференція;
- лабораторні заняття – учбова практика, пульсометрія і хронометрування занять, педагогічні спостереження і комплексний аналіз уроку, аналіз техніки рухових дій, планування учбових навантажень на різні терміни.

Сьогодні до активних методів навчання, котрі слід застосовувати, відносять проблемне навчання, метод конкретних ситуацій, метод інциденту, тренування чутливості, мозкову атаку, ділові ігри, метод занурення.

Метод конкретних ситуацій спрямований на вдосконалення аналітичних граней мислення, здібності розуміти, розподіляти та вирішувати реальні, «неочищені» практичні завдання. Цей метод розвиває здібність до аналізу нерафінованих професійних завдань та вміння формувати завдання самостійно.

Метод інциденту орієнтований на ефективне подолання вікової і особистісної інерційності психологічних процесів для підвищення ефективності рішень, що приймаються, в емоційно-напружених, стресових ситуаціях.

Тренування чутливості розвиває вміння управляти власним стилем поведінки та емпатію. Цей метод покращує і полегшує міжособистісне спілкування, виробляє вміння оптимально мотивувати та стимулювати людину до діяльності.

Мозкова атака спрямована на активацію творчої думки шляхом зміни внутрішньої установки і створення підвищеної впевненості в своїх силах.

Даний метод допомагає подолати стереотипи мислення та окремі упередження.

Ділові ігри забезпечують максимальну емоційність і залученість в конкретну ділову ситуацію, відкривають принципово нові можливості в навчанні.

Метод занурення створює найбільш сприятливі умови для підтримки мимовільного виховання. Він забезпечує всіляку впевненість людини в своїх силах та полегшує перехід від навчання та самонавчання.

Таким чином, визначені рівні володіння здобувачами освіти професійними навичками та вміннями та вищевказані активні форми та методи навчання дозволяють:

1) глибоко осмислювати різні педагогічні ситуації, моделювати можливі шляхи їх реалізації, перевіряти ступень готовності студентів до самостійної навчально-виховної роботи;

2) підвищити рівень культури мови майбутніх фахівців як одного з необхідних компонентів педагогічної майстерності;

3) в процесі засвоєння теоретичного та практичного матеріалу розвивати педагогічне мислення, підвищувати рівень професійно-педагогічних здатностей та створювати сприятливі умови для швидшої адаптації до реальних умов майбутньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Кашуба В., Сергієнко К., Бишевець Н. Інноваційний вектор модернізації дидактичного процесу в системі вищої фізкультурної освіти. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2006. С. 27-34.

2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.

3. Шестерова Л. Є., Журавльова І. М., Помпа О. В. Педагогічна практика: недоліки та шляхи їх подолання. *Формування професійної компетентності сучасного педагога засобами освіти: історично-методичний аспект* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Харків, 15 грудня 2023 р.). Харків, 2023. С. 373-376.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Школа О. М., Нечипоренко Д. О.

Постановка проблеми. У зв'язку з військовим станом в країні актуальним набуває питання про фізичну культуру і спорт студентської молоді. Дослідження різних авторів довели, що інноваційна освіта є одним із шляхів покращення освітнього процесу (Кошелева О. О., 2019; Школа О.М., 2020; Kononets N., Zhamardiy V. at all, 2021). Також вона є важливим чинником входження української системи освіти до спільного європейського освітнього простору. Завдяки використанню інноваційних технологій формується стійка мотивація щодо збереження здоров'я, фізичної підготовки та фізичного розвитку, які впроваджують при підготовці спортсменів різних видів спорту (Школа О.М., Сичов Д.В., 2020; Otravenko O., Shkola O., 2021).

Також новітні технології створюють умови для оптимізації індивідуального підходу завдяки оперативному сприйняттю навчального матеріалу, який би відповідав інтересам і можливостям спортсменів.

Підготовлені дидактичні матеріали використовуються під час занять у залежності від виду спорту і задач тренувального заняття. Тому інновації стали складовою тренувального процесу. Для ефективної модернізації фізичної культури і спорту, оновлення технічного арсеналу засобів навчання необхідно оптимізувати реалізацію державних програм, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази спортивних організацій, надання вільного доступу до мережі Інтернет.

Мета дослідження: вивчення інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті та її вплив на виховання спортсменів.

Методи дослідження: системний аналіз науково-методичної та спеціальної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. У такий складний час у нашій країні, потрібно дбати про фізичне та психічне здоров'я дітей. Виховувати їх та навчати. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого

розвитку України та її європейського вибору, визначено Законом України «Про освіту» (Otravenko O., Shkola O., 2021).

Крім того, вдосконалення інформаційного забезпечення, розробка технологій і виховання населення залишається актуальною проблемою сьогодення. У процесі виховання спортсменів, викладачі та тренери можуть оперувати надмірними обсягами навантажень. Цей підхід вважається застарілим, тому постає питання про переосмислення та трансформацію нових ідей в навчально-тренувальному процесі. На допомогу фахівцям приходять новітні технології. Необхідно: звільнити систему фізичного виховання від тотальної уніфікації і стандартизації, використовувати варіативні форми сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій (Школа О.М., Сичов Д.В., 2020).

Інноваційні системи – це технології та інформація між людьми, що являє собою ключем до інноваційного процесу на національному рівні. За останні роки стрімко і масштабно розвиваються комп'ютерні технології. Для успішної реалізації необхідно впроваджувати нові інформаційні системи. Отже, я вважаю інноваційні технології є важливою складовою в нашому житті.

Інновації в продуктах і послугах, з фізичною активністю, можуть мати значний вплив на: зміцнення здоров'я, фітнесу і благополуччя, поліпшення тренувань в провідних видах спорту, забезпечення задоволення на додаток до зусиль при виконанні вправ. Також, підвищити зацікавленість до спорту. Галузь спорту має певні завдання, які вирішуються за допомогою цифрової електронно-обчислювальної машини (ЕОМ):

1. Комп'ютерні програми використовуються на змаганнях, для обліку матеріалів та для суддівства, а також для підготовки в різних видах спорту.
2. Розробляються електронні методичні посібники та підручники.
3. За допомогою обчислювальної техніки виконується обробка відеозаписів рухів та здійснюється комп'ютерний аналіз біомеханічних характеристик.
4. Комп'ютерні навчальні системи широко застосовується для підготовки фахівців галузі фізичної культури та спорту.

Інноваційні напрями у спорті мають бути сконцентровані у застосуванні нових вправ, методології, варіативності, психологічній підготовці, моральному образі спортсмена. В основі системи управління і контролю підготовки спортсменів повинна бути методологія інтеграційних і інноваційних підходів. Інтеграційний підхід базується на наявності масштабної інформації, що надається тренеру і використовується для формування системи контролю підготовки спортсменів.

Сучасні фахівці з фізичного виховання і спорту в практичній діяльності використовують бази даних, які дозволяють автоматизувати систему обробки, обліку та аналізу спортивної інформації по окремим видам спорту, отже, дають можливість тренеру приймати обґрунтовані рішення з метою підвищення ефективності тренувальної і змагальної діяльності (Zhamardiy V., Shkola O. at all, 2021). Для того, щоб точно визначати обсяг фізичних навантажень, тренера та лікарі збирають біомеханічні дані спортсменів. Це можна зробити за допомогою технологій, що вдягаються або за допомогою пристроїв, що дозволяють відслідковувати біомеханіку без обмеження рухів.

Тренера для контролю та покращення таких якостей ,як швидкість, спритність та витривалість, почали використовувати відеокамери, датчики функціональних змін, апарати термінової інформації про динамічні та кінематичні характеристики рухів і дій спортсменів. Це дозволяє тренерові визначити стан спортсмена та корегувати його технічні виконання вправи, та скорегувати рівень навантаження. Для покращення силових якостей, гнучкості та координації використовують тренажерні обладнання різної конструкції, комплекс спеціальних силових вправ з обтяженням, вправи на нестабільних платформах (Otravenko O., Shkola O. at all, 2021).

Для аналізу власних результатів спортсмени використовують «розумне» спортивне спорядження, такі спортивні технології є надзвичайно популярними. Обладнання включає в себе датчики і комп'ютери, та пристрої для вимірювання часу реакції і частоти рухів. Популярним стає електростимуляційний метод. Використання електричного струму використовують для діагностування проблемних зон спортсмена, реабілітації та відновлення. Система VAR (система відео допомоги арбітра) – технологія, яка за допомогою відео повторів дозволяє головному арбітру ухвалювати рішення у спірних моментах матчу. Комп'ютерне проектування, більш відоме як система автоматизованого проектування і розрахунку (САПР), також зіграло невід'ємну роль в розробці поліпшеного спортивного обладнання, що в кінцевому підсумку призвело до оптимальних спортивних характеристикам. САПР дозволяє застосовувати віртуальні методи проектування і тестування до кожного аспекту рухів, тим самим вносячи свій внесок в дослідження і розробки спортивного обладнання. Із області інноваційних пристроїв, вражаючим нововведенням є інтелектуально спортивний одяг. Через використання електроміографії (ЕМГ), можна аналізувати форму користувача, активацію м'язів і їх внесок. Тканина одягу «Athos», містить високотехнологічні датчики руху. Потім зворотний зв'язок допомагає спортсменам і тренерам оптимізувати свою точність і навантаження, щоб максимізувати ефективність різних рухів і зміцнити здоров'я м'язів (Shkola O.

at all, 2024). Якщо розглядати інновації в спорті, то для досягнення високих спортивних результатів тренувальний процес постійно доповнюється сучасними інноваціями. Можна виділити п'ять напрямів підготовки: спеціальні комп'ютерні програми, за допомогою яких можна контролювати фізичну підготовку спортсменів; контроль і оцінка оперативних властивостей спортсмена (уваги, пам'яті), когнітивних і психомоторних здібностей; кількісний аналіз техніко-тактичної підготовленості та діагностику тактичного мислення; відомі експертні системи планування тренувальних навантажень. Для поліпшення технічної майстерності та її складовими необхідна об'єктивна інформація про ступінь володіння ними спортивно-технічною майстерністю та її складовими; програмно-апаратні комплекси, що здійснюють аналіз та контроль технічної майстерності спортсменів.

В даний час вивчення і моніторинг техніки рухових дій здійснюється за допомогою відеозйомки і аналізу тих складових елементів спортивної техніки, які сприяють поліпшенню інтегрального показника – результату змагальної діяльності. Також інноваційні технології і системи в фізичній культурі та підготовці спортсменів відіграють ключову роль у поліпшенні результатів. Ось деякі з них:

1. Використання VR та AR у фізичній культурі може допомогти створити іммерсивні тренувальні середовища для спортсменів. Вони можуть використовувати ці технології для симуляції реальних умов змагань або для покращення техніки рухів.

2. Технології, такі як смарт-годинники, фітнес-браслети та інші носимі пристрої, дозволяють вимірювати фізичну активність, пульс, рівень кисню в крові та інші показники, що допомагає тренерам та спортсменам відстежувати прогрес та оптимізувати навантаження.

3. Використання систем аналізу руху дозволяє спортсменам та тренерам детально вивчати техніку рухів та виявляти потенційні проблеми, що допомагає вдосконалювати техніку та попереджувати травми.

4. Системи штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних про тренувальні процеси та виступи спортсменів для виявлення тенденцій, паттернів та визначення оптимальних стратегій тренувань.

5. Застосування біомеханічних моделей дозволяє спрогнозувати реакцію організму на різні види фізичної активності та оптимізувати тренувальні програми для досягнення найкращих результатів.

6. Використання технологій зв'язку дозволяє тренерам надавати консультації та відстежувати прогрес спортсменів навіть на відстані, що особливо актуально у сучасних умовах.

Висновки. Отже, ми можемо побачити, що інноваційні технології їх засоби значно розширяють коло методів спеціальної фізичної та технічної підготовки в спорті. Вони стають важливою складовою спорту та розвитку спортсменів, відкривають широкі можливості для варіювання різних режимів м'язової роботи.

Список використаних джерел

1. Школа О.М., Сичов Д.В. Сучасні фітнес-технології: тайбо у студентів. *Вісник Запорізького національного університету / Bulletin of Zaporizhzhia National University. Physical Education and Sports*, 2020, № 1. С. 76-80.

2. Otravenko O., Shkola O., Shynkarova O., Zhamardiy V., Iyvatskyi O., Pelypas D. (2021). Leisure and recreational activities of student youth in the context of healthpreservation. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 12(3). 146–154.

3. Shkola O. M., Otravenko O. V., Zhamardiy V. O., Pavliuk O. M., Radchenko A. V., Donchenko V. I., Myronenk S. G. (2024). Method of physical improvement of higher education students by means of functional training in the aspect of health-preservation. *Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association*. Aluna Publishing. № 66(1). P.40-48.

РОЗВ'ЯЗАННЯ СИТУАТИВНИХ ЗАДАЧ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ

Юрченко Л. І.

Актуальність проблеми. Широка загальна потреба в екологічному знанні за умов сучасності супроводжується похідною нагальною потребою усвідомлення придатності універсальної екології розв'язувати задачі, які виходять за межі дійсної предметної області даної науки. Так, на сьогодні вважається, що екологічна наука – це не тільки комплекс спеціальних природно-соціальних законів і закономірностей, а й певна методологічна система, особливий стиль мислення, покликаний слугувати майбутньому фахівцю в разі прийняття відповідальних господарських рішень.

Глобальні збурення біосфери людською діяльністю здебільшого обумовлюються локальним та регіональним впливом життєдіяльності суспільства на природне довкілля. Вирішення питань послаблення цього згубного впливу не можна здійснити без забезпечення формування цілісного екологічного знання та практичного мислення майбутнього фахівця. Така

екологічна освіта необхідна для вибору екологічно обгрунтованої поведінки на особистісному рівні а також на рівні підприємств, галузей. Проблема полягає в тому, що одержані програмні теоретичні знання у переважній більшості випадків не пов'язуються з конкретними питаннями охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екологічне навчання студентів буде ефективнішим, якщо їхня еколого-господарська підготовка здійснюватиметься як цілісна поетапна система, яка забезпечить засвоєння екологічних знань, перетворення їх у переконання та опанування умінь реалізовувати знання в професійній діяльності за умови дотримання таких дидактичних принципів: неперервність екологічної підготовки; міжпредметність її здійснення з урахуванням інтегрованого та диференційованого підходів; еколого-професійна спрямованість змісту навчального матеріалу [1, с. 214].

Для того, щоб більш вдало застосувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, використовується так званий інструмент розв'язання ситуативних задач. Він сприяє розвитку у студентів уміння самостійно мислити, органічно пов'язувати теорію з практикою [2, с. 28]. Аналізуючи ситуативну задачу студент знайомиться з міжнародним досвідом з цієї проблеми; вивчає як організація (підприємство), її керівник, або відповідальна особа в певній ситуації вирішували ту або іншу проблему. При цьому майбутній фахівець фактично отримує певне рішення, яке можна застосувати в аналогічній ситуації. Природно, що чим більше аналізується ситуативних задач, тим більше розроблених готових схем професійно компетентної поведінки накопичується в багажі знань [3, с. 75].

Вивчення предмету за допомогою практики розбору конкретних ситуацій дуже корисно ще і тому, що на сьогоднішній день більшість фірм і компаній, як вітчизняних, так і зарубіжних, використовують ситуативні завдання в якості інструмента відбору кандидатів на вакантні місця фахівців-екологів.

Таким чином, дидактичний метод розв'язання ситуативних задач завойовує позиції в освітній практиці вищої школи і сьогодні вважається одним з найефективніших способів навчання екологів-менеджерів навичкам вирішення типових проблем.

Мета дослідження. Окреслити деякі методологічні прийоми формування практичної екологічної компетентності спеціаліста, що має забезпечити формування цілісного фахового і екологічного знання й мислення, необхідних для виваженої екологічної орієнтації в конкретних ситуаціях, ставилось за мету в даній роботі.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що визнання даного методу жодним чином не заперечує пріоритетність академічних знань, не підміняє стару добру лекцію та практичне заняття, направлене на отримання дослідних навичок. Тим паче, що більшість методистів-експертів вважають, що одними тільки прикладами з ділової практики не можна обмежувати процес пізнання. Досвід показав, що ситуативні справи хороші і доречні в тих випадках, коли вони допомагають краще зрозуміти еколого-господарські перипетії. Більш того, ситуативна практика корисна і ефективна тоді і тільки тоді, коли вибудовується на добре засвоєному теоретичному фундаменті. В іншому випадку – це просто марна трата і без того надзвичайно дефіцитного навчального часу, що відводиться на вивчення екологічних дисциплін.

Що стосується західної вищої школи, то з приводу використання ситуативних прийомів у навчальному процесі там визначилися вже давно і приблизно таким чином. В середньому розбору типових ситуацій присвячується 35-40% навчального часу. У школі бізнесу університету Чікаго на долю «кейсів» приходиться 25% навчального часу, в бізнес-школі Колумбійського університету – приблизно 30%, а в знаменитому Уортоні – 40%. Лідирує ж за кількістю годин, що відводяться заняттям за цим методом його першовідкривач – Гарвард. Тут студент за час навчання розбирає близько 700 різних ситуаційних завдань [1, С.217].

Очевидно, що впровадження в навчальний процес ситуативних завдань давно могло б стати звичайною практикою у вищому навчальному закладі в рамках екологічної освіти майбутніх фахівців. Але цього не сталося через надзвичайну обмеженість навчального часу, що відводиться екологічним дисциплінам.

Рецептів ідеального співвідношення теоретичних знань і вирішень практичних ситуацій немає, тому що це багато в чому визначається цілями і завданнями підготовки конкретного фахівця. Але природно, що навчальні програми з екологічного менеджменту, маркетингу, системи управління навколишнім середовищем певну кількість навчального часу мають відводити на забезпечення ситуативної практики. При цьому слід мати на увазі, що в полі інженерної екології, як правило, ухвалюють рішення більшою мірою спираючись на математичні розрахунки. Менеджери ж у сфері екології вимушені вирішувати практичні задачі непрогнозованих та непередбачуваних екологічних ситуацій, виходячи з особистої обізнаності та інформації про минулий досвід. Останнім ситуативний практикум потрібний більше.

Збірники ситуативних задач з різних проблем певних дисциплін на сьогоднішній день є абсолютно доступними. Крім того, ситуативні завдання цілком могли б створюватися самим викладачем в межах своєї дисципліни.

Проте, слід зазначити, що цей процес неминуче буде ускладнений тією обставиною, що наші викладачі – в основному теоретики, люди, мало знайомі з реаліями природного середовища.

Викладач зобов'язаний формувати ситуаційні задачі таким чином, що б вони відповідали наступним вимогам: були актуальними і реальними з врахуванням сьогодення; були вміло викладені, а також передбачали узагальнення фактів та формулювання висновків, а не лише суму фактів; передбачали обов'язкове вирішення проблеми. В подальшому після обговорення конкретного випадку, всім здобувачам надається можливість поділитися своїми думками та провести на свій розсуд аналіз та вирішення проблеми. Викладач таким чином виходячи з виступів, відбирає протирічливі думки та пропонує більш детально запититися на цих питаннях. На фініші розгляду ситуаційної задачі, викладач проводить підсумки, який дає чіткі інструкції стосовно формування послідовності думок. На сьогодні, з врахування розвитку та запровадження новітніх інформаційних технологій в медицині, ситуаційні задачі, як метод очного навчання, має низку переваг перед іншими методиками навчального процесу. Ситуаційні задачі із практики робить теоретичне навчання більш осмисленим та наближеним до реального життя; обговорення конкретних клінічних ситуацій дозволяє викладачу зробити висновок щодо базових знань кожного здобувача вищої освіти, а тим самим корегувати процес навчання групою; розв'язання ситуаційної задачі залучає майбутніх фахівців до активної індивідуальної роботи та пропонуються цікаві альтернативні підходи, не стандартні ситуації до вирішення піднятої проблеми яка розглядається в ситуаційній задачі. Поміж тим при обговоренні ситуаційної задачі викладач отримує повноцінну інформацію про особистість студента, його мову, поведінку, можливості спілкування тощо. Ситуаційні завдання, що обговорюються в групі, дозволяють провести порівняння рівнів базової підготовки, надати інформацію відносно питань для коригування навчального процесу. На завершення доцільно констатувати, що безперервний професійний розвиток майбутнього фахівця продовжується протягом всієї роботи і є передумовою забезпечення якості природо-господарських рішень.

Для того, щоб ситуативні задачі були наповнені конкретними еколого-господарськими даними, якісними показниками, цифрами, узятими з фінансових або інших документів підприємств, компаній, вони повинні стати серйозним предметом розробок курсових, дипломних і ін. робіт.

І нарешті слід вказати на те, що в Україні з її так яскраво вираженою національною специфікою соціальної ситуації, пов'язаною з війною і її нещадними руйнуваннями біосфери; традиціями і методами її покращення

в законодавчому, податковому і загальнолюдському плані було б абсурдно вести навчання, ґрунтуючись на прикладах розв'язання екологічних задач з іншої реальності. Нашим студентам потрібний екологічно обґрунтований і виважений вітчизняний практикум, який допоможе реалізувати майбутньому фахівцю теоретичні знання та практичні навички.

Висновки. Таким чином, рівень екологічного навчання, розвиток практичних навичок у майбутнього спеціаліста галузі екології в контексті професійної діяльності визначається його ґрунтовною обізнаністю з соціальною ситуацією регіону, країни, її проблемами та методами вирішення.

Специфіка підготовки управлінця-еколога в господарському секторі полягає у формуванні кваліфікованого спеціаліста у галузі охорони об'єктів довкілля. Він має володіти широкими екологічними знаннями для забезпечення системного бачення екологічних проблем і можливості їх уникнення у подальшій практичній господарській діяльності; приймати компетентні, і обов'язково відповідальні, рішення щодо відвернення збитків навколишнього середовища в умовах ризику і невизначеності.

Слід пам'ятати, що між усвідомленням необхідності поглиблення екологічних знань та їх практичним застосуванням - велика дистанція, подолати яку в певній мірі можна на шляху аналізу та вирішення конкретних ситуативних задач за умови добре поставлених, логічно виважених екологічних досліджень, що базуються на реальному соціально-політичному стані в країні.

Список використаних джерел

1. Юрченко Л.І. Case-study – ефективний метод навчання у вищій школі. *Збірник наукових праць ХІСП*. Харків, 2001. Вип.6. С. 214 – 218.
2. Вдовиченко Ю.П., Вернер О.М., Головань Д.Л. Дискусійні питання безперервного професійного розвитку. *Проблеми безперервного професійного розвитку лікарів і провізорів*. Збірник праць. Київ. 2007. С. 27–29.
3. Філоненко М. М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу. Київ, 2016. 88 с.

НАШІ АВТОРИ

- 1. Агалакова Анастасія Анатоліївна** – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 2. Агєнко Тетяна Анатоліївна** – старша викладачка кафедри культурологічних дисциплін та образотворчого мистецтва Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 3. Акімова Олена Михайлівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 4. Аксьонов Володимир Володимирович** – керівник фізичного виховання, старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 5. Аксьонов Дмитро Володимирович** – викладач кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 6. Андрєєва Марія Олександрівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 7. Апрельєва Ірина Вікторівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 8. Аржанухіна Світлана Василівна** – викладачка-методист кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 9. Бабак Павло Сергійович** – викладач кафедри соціальної роботи, аспірант Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 10. Баглай Микола Васильович** – аспірант Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії національної гвардії України.
- 11. Бережна Анастасія Вікторівна** – аспірантка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 12. Бєскорса Вікторія Миколаївна** – кандидатка мистецтвознавства, доцентка, деканка факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 13. Бєх Лілія Сергіївна** – учителька вищої категорії, учителька-методист, заступниця директора з навчально-виховної роботи комунального закладу «Харківський ліцей № 66 Харківської міської ради».
- 14. Бєрсєєва Ксенія Сергіївна** – аспірантка, викладачка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

15. **Бившева Тамара Федорівна** – викладачка кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
16. **Біда Олена Анатоліївна** – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.
17. **Білодід Діана Сергіївна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
18. **Близнюк Ганна Ігорівна** – викладачка першої категорії ВСП «Електромеханічний фаховий коледж ХНУМГ імені О. М. Бекетова».
19. **Богданова Наталія Григорівна** – докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри освітніх технологій та охорони праці Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту (м. Бахмут) Української інженерно-педагогічної академії.
20. **Бойченко Артем Васильович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
21. **Бондаренко Аліна Олексіївна** – здобувачка освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
22. **Борзик Олена Богданівна** – докторка філософії (Ph.D), старша викладачка кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
23. **Василенко Олена Миколаївна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
24. **Василюк Алла Володимирівна** – докторка педагогічних наук, доцентка Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
25. **Васильєв Станіслав Валерійович** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
26. **Водолагіна Поліна В'ячеславівна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
27. **Волкова Єлизавета Євгеніївна** – здобувачка освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
28. **Гайдук Катерина Віталіївна** – кандидатка сільськогосподарських наук, викладачка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
29. **Гамрецька Галина Степанівна** – кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.
30. **Гладун Тетяна Олександрівна** – кандидатка педагогічних наук, викладачка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

- 31. Голозубова Олена Вікторівна** – викладачка Балаклійського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 32. Горбенко Євген Олександрович** – асистент кафедри МЕЕПП Харківського національного університету радіоелектроніки.
- 33. Горовенко Оксана Анатоліївна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 34. Грищенко Олександр Іванович** – викладач вищої категорії, викладач фізичного виховання Харківського комп'ютерного фахового коледжу.
- 35. Гуттерер Єва Войтехівна** – старша викладачка кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.
- 36. Дегтярьова Єлизавета Сергіївна** – здобувачка освіти факультету соціально-педагогічних наук та іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 37. Дорош Тетяна Леонідівна** – кандидатка наук з державного управління, доцентка, професорка кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 38. Дрига Ольга Валеріївна** – вихователька-методист Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».
- 39. Дрокіна Аліна Сергіївна** – кандидатка педагогічних наук, викладачка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 40. Дьоміна Оксана Вячеславівна** – кандидатка медичних наук, магістрантка спеціальності «Психологія» ХНМУ.
- 41. Дьомінова Марія Едуардівна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 42. Елькін Олександр** – Голова Ради ГО «ЕдКемп Україна», кандидат технічних наук, співавтор концепції реформи Нової української школи, радник міністра освіти і науки України (2016 – 2020 роки), член Консультативної ради з питань сприяння розвитку системи загальної середньої освіти при Президентові України.
- 43. Єгорова Анастасія** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 44. Ємельяненко Ганна Дмитрівна** – докторка філософських наук, професорка, професорка кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
- 45. Єрмоменко Ольга Анатоліївна** – докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

- 46. Єфименко Людмила Миколаївна** – докторка філософії, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 47. Жаботинська Катерина Володимирівна** – викладачка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 48. Жданюк Олена Сергіївна** – викладачка англійської мови Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 49. Журавель Марія Василівна** – аспірантка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, учитель інформатики та математики КЗ «Коротичанський ліцей Пісочинської селищної ради Харківського району Харківської області».
- 50. Журавльова Ірина Миколаївна** – старша викладачка кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 51. Заїченко Денис Сергійович** – здобувач освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 52. Зимогляд Тетяна Вікторівна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 53. Зозуля Іван Ігорович** – здобувач освіти Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 54. Зозуля Ольга Василівна** – викладачка образотворчого мистецтва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 55. Ллюшина Ксенія Євгенівна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 56. Ісмаїлова Ольга Сергіївна** – викладачка Харківського машинобудівного фахового коледжу (ХМФК).
- 57. Калінін Костянтин Євгенійович** – викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 58. Камардаш Наталія Володимирівна** – докторка філософії (PhD), викладачка кафедри історії і суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 59. Касьянова Олена Миколаївна** – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.
- 60. Катречко Сергій Сергійович** – здобувач освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

- 61. Квасенко Олександр Володимирович** – аспірант Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 62. Квітко Наталія Миколаївна** – докторка філософії, викладачка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 63. Козарь Сабіна Сімпатовна** – викладачка кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 64. Колесник Людмила Дмитрівна** – викладачка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 65. Корсіков Дмитро Олексійович** – аспірант Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 66. Корсікова Катерина Геннадіївна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 67. Костенко Вікторія Ігорівна** – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічно-фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 68. Костіна Валентина Вікторівна** – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
- 69. Кравченко Вероніка Віталіївна** – здобувачка освіти факультету соціально-педагогічних наук та іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 70. Кравченко Маргарита Сергіївна** – здобувачка освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 71. Красна Діана Олегівна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 72. Краснікова Наталія Вікторівна** – вчителька-методист, спеціалістка вищої категорії, учителька німецької мови Комунального закладу «Харківський ліцей №66 Харківської міської ради».
- 73. Кузнецова Оксана Вікторівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 74. Купіна Оксана Вячеславівна** – методистка, викладачка кафедри природничих дисциплін, аспірантка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 75. Курганнікова Ольга Олександрівна** – аспірантка, викладачка кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

- 76. Курченко Марина Сергіївна** – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічно-фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 77. Лавріненко Тетяна Михайлівна** – вчителька фізичної культури Комунального закладу «Харківська санаторна школа №11» Харківської обласної ради.
- 78. Лебедик Леся Вікторівна** – докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.
- 79. Лещенко Євгенія Валеріївна** – аспірантка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 80. Ледок Марина Валеріївна** – викладачка кафедри інформатики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 81. Лисенко Дарина Дмитрівна** – здобувачка освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 82. Лотарева Карина Миколаївна** – вчителька-дефектолог Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».
- 83. Лук'янченко Світлана Петрівна** – викладачка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 84. Лучанінова Ольга Петрівна** – докторка педагогічних наук, професорка, професорка Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро.
- 85. Макарова Світлана Василівна** – викладачка кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 86. Максаков Роман Дмитрович** – здобувач освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 87. Мицюра Ірина Олександрівна** – викладачка кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 88. Мірошко Оксана Іванівна** – вчителька-методистка Комунального закладу «Харківський ліцей №142».
- 89. Міщенко Дар'я Сергіївна** – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 90. Московка Юлія Михайлівна** – вихователька Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».
- 91. Надточий Марина Владиславівна** – практичний психолог Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 92. Нечипоренко Денис Олександрович** – здобувач освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

- 93. Одарченко Вероніка Ігорівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 94. Олешко Валерій Леонідович** – викладач кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 95. Олешко Тетяна Євгеніївна** – викладачка кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 96. Оловаренко Олена Іванівна** – викладачка кафедри української дінгвістики, літератури та методики навчання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 97. Оніщук Тетяна Іванівна** – викладачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 98. Онопченко Лідія Петрівна** – викладачка вищої категорії Харківського державного професійно-педагогічного фахового коледжу імені В. І. Вернадського.
- 99. Орос Ільдіко Імрїївна** – докторка філософії, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.
- 100. Павлюк Анастасія Олексіївна** – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічно-фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 101. Панфілова Аліса Владиславівна** – здобувачка освіти факультету соціально-педагогічних наук та іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 102. Пасічник Світлана Олексіївна** – викладачка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 103. Пашенко Аліна Сергіївна** – здобувачка освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 104. Переверзєва Вікторія Анатоліївна** – здобувачка Харківського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 105. Петриченко Лариса Олексіївна** – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, перша проректорка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 106. Пехарева Альона Станіславівна** – кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 107. Пехарева Світлана Вікторівна** – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
- 108. Погода Олена Василівна** – викладачка кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

109. Помпа Ольга Василівна – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри теорії та методики фізичного виховання, заступниця директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

110. Пономарьова Галина Федорівна – докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця народної освіти України, Почесна громадяннка Харківської області, ректорка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

111. Попадинець Ольга Анатоліївна – аспірантка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

112. Проскурняк Олена Ігорівна – докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

113. Рарог Світлана Миколаївна – вчителька-дефектолог Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».

114. Редько Ольга Сергіївна – учителька вищої категорії, заступниця директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу «Харківський ліцей №66 Харківської міської ради».

115. Репко Інна Петрівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, проректорка з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

116. Рибалко Оксана Михайлівна – завідувачка Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».

117. Росенко Дмитро Олегович – аспірант.

118. Руднік Денис Геннадійович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

119. Русанова Руслана Сергіївна – здобувачка освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

120. Саєнко Анна Сергіївна – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

121. Салюкова Ганна Юріївна – концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки вчителя Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

122. Семеновська Лариса Аполлінаріївна – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

123. Силиверст Юлія Володимирівна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 32-СР групи, спеціальності "Соціальна робота" ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

124. Синельник-Журба Ольга Сергіївна – здобувачка освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

125. Скорнякова Валентина Миколаївна – викладачка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

126. Славгородська Маргарита Олександрівна – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

127. Слесаренко Тетяна Леонідівна – вихователька Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».

128. Солодовник Ганна Борисівна – викладачка Балаклійського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

129. Соломонова Дар'я Генадіївна – здобувачка факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

130. Сорочинська Марина В'ячеславівна – здобувачка факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

131. Сосновська Анна Олександрівна – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

132. Спіркіна Марина Володимирівна – спеціалістка вищої категорії, учителька англійської мови Комунального закладу «Харківський ліцей №66 Харківської міської ради».

133. Старкова Анастасія – здобувачка освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

134. Степанець Іван Олексійович – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

135. Стрельников Віктор Юрійович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти імені М. В. Остроградського.

136. Стукалова Олена Ігорівна – вихователька Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №240 комбінованого типу Харківської міської ради».

137. Табачник Інна Григорівна – кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

138. Таран Лизавета Романівна – здобувачка освіти психолого-педагогічного факультету Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

139. Тівончук Юлія Олександрівна – здобувачка освіти факультету фізичного виховання та мистецтв Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

140. Токар Вікторія Володимирівна – здобувачка педагогічного відділення Харківського педагогічно-фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

141. Толмачова Ірина Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

142. Тракун Марина Миколаївна – викладачка німецької мови Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

143. Третяк Олена Віталіївна – викладачка першої категорії ВСП «Електромеханічний фаховий коледж ХНУМГ імені О. М. Бекетова».

144. Угодіна Анастасія Максимівна – здобувачка освіти факультету соціально-педагогічних наук та іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

145. Упатова Ірина Петрівна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

146. Фаненштель Наталія Василівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри іноземних мов Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

147. Фінін Георгій Іванович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

148. Фоменко Олена Валеріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

149. Фролова Ірина Всеволодівна – викладачка-методист кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

150. Христенко Дмитро Олександрович – викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

151. Хряпін Едуард Олександрович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

152. Цибуліна Ірина Вячеславівна – кандидатка наук з державного управління, старший викладач кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

153. Цуранова Оксана Олексіївна – кандидатка музикознавства, доцентка, завідувачка кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

154. Чалий Вадим Юрійович – викладач кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

155. Чернецька Юлія Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

156. Чернишова Олеся Валеріївна – викладачка кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

157. Чичук Антоніна Петрівна – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.

158. Шевченко Єгор Олексійович – аспірант спеціальності 231 Соціальна робота Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

159. Шестерова Людмила Єгорівна – кандидатка наук з фізичного виховання та спорту, професорка, завідувачка кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

160. Школа Олена Миколаївна – кандидатка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

161. Юрченко Любов Іванівна – докторка філософських наук, професорка, доцентка кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України.

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	3
<i>Агєєнко Т. А., Зайчєнко Д. С.</i>	
ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	4
<i>Агєєнко Т. А., Катрєчко С. С.</i>	
ГУРТОК «АВАНГАРД У МИСТЕЦТВІ»: АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ПІДХОДУ В ОСВІТІ.....	7
<i>Агєєнко Т. А., Тівончук Ю. О.</i>	
ТВОРЧО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КУЛЬТУРИ ЯПОНІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА: АСПЕКТИ ГАРМОНІЙНОГО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	11
<i>Акімова О. М.</i>	
МОТИВАЦІЙНО-ЦІЛЬОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	15
<i>Аксєонов В. В., Калінін К. Є. Пащєнко А. С.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ДЖОГГІНГУ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	17
<i>Андрєєва М. О., Гладун Т. О.</i>	
ЗМІСТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	19
<i>Апрєєва І. В., Єгорова А. Ю., Старкова А. С.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСВІТНІ ПОТРЕБИ ЛІВОРУКИХ ДІТЕЙ.....	22
<i>Аржанухіна С. В., Салюкова Г. Ю.</i>	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ СКЛАДОВІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	26
<i>Бабак П. С.</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦІЛІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	30
<i>Баглай М. В.</i>	
ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗВО.....	32
<i>Берєжна А. В.</i>	
РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СТРАТЕГІЇ, МЕТОДИ ТА ВПЛИВ.....	35
<i>Бєсєрєва В. М., Журавльова І. М.</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	39
<i>Бєх Л. С., Рєдько О. С.</i>	
ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА.....	41
<i>Бєрєснєва К. С.</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ.....	43
<i>Бившєва Т. Ф., Цуранова О. А., Погода О. В.</i>	
ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	45

<i>Біда О. А., Гуттерер Є. В., Орос І. І., Чичук А. П.</i>	
ОСНОВИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ....	47
<i>Білодід Д. С., Єфименко Л. М.</i>	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА	50
<i>Близнюк Г. І., Третяк О. В.</i>	
ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	53
<i>Богданова Н. Г.</i>	
НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	55
<i>Бойченко А. В., Чалий В. Ю.</i>	
НАРОДНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	62
<i>Борзик О. Б., Агалакова А. А., Сосновська А. О.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ «РОМАШКА ЗАПИТАНЬ» НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	64
<i>Борзик О. Б., Павлюк А. О., Токар В. В.</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ТВАРИНИ НАВЕСНІ» (2 КЛАС) ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	69
<i>Борзик О. Б., Переверзева В. А.</i>	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ «КУБУВАННЯ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗА РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ.....	74
<i>Васильєв С. В.</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТУДЕНТСЬКИХ АКЦІЙ ПРОТЕСТУ	79
<i>Василюк А. В.</i>	
ПРО ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ.....	83
<i>Водолагіна П., Зимогляд Т., Васильєв С.</i>	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	86
<i>Волкова Є. Є., Грищенко О. І., Школа О. М.</i>	
СИСТЕМА ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	89
<i>Гайдук К. В.</i>	
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ХІМІЇ	93
<i>Гамрецька Г. С., Фаненитель Н. В.</i>	
УЧИТЕЛЬ ІСТОРІЇ ЯК АГЕНТ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	96
<i>Горбенко Є. О.</i>	
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	103

<i>Dehtiarova Ye. S., Horovenko O. A.</i>	
LEARNING ENGLISH THROUGH THE PRISM OF ART	108
<i>Дрига О. В.</i>	
ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ	112
<i>Дрокіна А. С.</i>	
ВІРТУАЛЬНІ ЛАБОРАТОРІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM- ОСВІТИ	115
<i>Дьоміна О. В.</i>	
ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА – ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА...	118
<i>Дьомінова М., Славгородська М., Васильєв С.</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГОПЕДІЇ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Елькін О. Б.</i>	
СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНІ НАВИЧКИ ЯК НОВА АЛЬТЕРНАТИВА М'ЯКИМ: ДО ПИТАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ВІДОМОГО ПОНЯТТЯ.....	125
<i>Ємельяненко Г. Д.</i>	
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ШВИДКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	133
<i>Єрмоменко О. А.</i>	
ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ.....	135
<i>Жаботинська К. В.</i>	
ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХІЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ.....	139
<i>Жданюк О. С., Тракун М. М.</i>	
ІНТЕРАКТИВНА ПЛАТФОРМА QUIZLET ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	141
<i>Журавель М. В.</i>	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗМІСТУ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНФОРМАТИКИ В УКРАЇНІ	144
<i>Зозуля О. В., Зозуля І. І.</i>	
ЕДУКАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ/ЗДОБУВАЧОК ОСВІТИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВНИХ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ	148
<i>Глюшина К. Є., Васильєв С.</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ВИХОВАТЕЛЯ ДИТЯЧОГО САДОЧКУ.....	151
<i>Ісмаїлова О. С.</i>	
ЕДУКАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЦІЛІСНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	154
<i>Камардаш Н. В.</i>	
ІДЕЯ ФРАКТАЛЬНОСТІ ТА ЕДУКАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС	161
<i>Касьянова О. М.</i>	
ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.....	162

Квасенко О. В. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ПАТРІОТІВ ЦИФРОВОЇ ДОБИ.....	165
Квітко Н. М. ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	167
Колесник Л. Д. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З МАТЕМАТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	171
Корсіков Д. О. ГНУЧКІ НАВИЧКИ – НЕВІД’ЄМНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ МОЛОДІ	173
Корсікова К. Г. ВИКОРИСТАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗВО.....	176
Костенко В. І., Курченко М. С., Оніщук Т. І. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	181
Костіна В. В., Силиверст Ю. В. ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ’Ї.....	184
Кравченко М. С. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	188
Kravchenko V. V., Horovenko O. A. THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF SCHOOLCHILDREN DURING BLENDING LEARNING.....	190
Красна Д., Васильєв С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ У ШКОЛІ.....	194
Кузнецова О. В. ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	196
Купіна О. В. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ	199
Курганнікова О. О. ПОНЯТТЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ВИХОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	203
Лавріненко Т. ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	207
Лебедик Л. В. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	211
Лещенко Є. В. УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК SOFT SKILLS ДЛЯ УЧНІВСТВА, ЩО Є БАЗОЮ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	218

<i>Лєдок М. В.</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	222
<i>Дорош Т. Л., Лисенко Д.</i>	
РОЗВИТОК ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	226
<i>Лотарева К. М.</i>	
СУЧАСНІ СУРДОТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕДУКАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ	232
<i>Лук'яненко С. П.</i>	
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ВОЛЕЙБОЛУ ТА РУХЛИВИХ ІГОР В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	234
<i>Лучанінова О. П.</i>	
КОНЦЕПТУАЛЬНО-ЕДУКАЦІЙНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ STEM-ОСВІТИ.....	237
<i>Макарова С. В., Бондаренко А. О., Таран Л. Р.</i>	
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА.....	242
<i>Мицюра І. О.</i>	
РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ.....	247
<i>Мірошко О. І.</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕДУКАЦІЇ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ	250
<i>Мищенко Д., Васильєв С.</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ ВИХОВАТЕЛЯ У ДИТЯЧОМУ САДОЧКУ.....	255
<i>Московка Ю. М.</i>	
ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДІТЕЙ З ООП ДО ОСВІТИ	260
<i>Надточий М. В.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	262
<i>Одарченко В. І.</i>	
АКАДЕМІЧНИЙ ІНБРИДИНГ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	264
<i>Олешко В. Л., Олешко Т. Є., Соломонова Д. Г.</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЕДУКАЦІЇ.....	267
<i>Оловаренко О. І.</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЕДУКАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	269
<i>Онїщук Т. І., Фролова І. В.</i>	
ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕДУКАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ.....	271

<i>Онопченко Л. П.</i>	
НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ АСПЕКТ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	275
<i>Панфілова А. В., Чернецька Ю. І.</i>	
ФЕНОМЕН МОЛОДИХ СІМЕЙ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	277
<i>Пасічник С. О.</i>	
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦОЇ ОСВІТИ.....	279
<i>Петриченко Л. О.</i>	
РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	283
<i>Пехарева А. С., Пехарева С. В.</i>	
РОЗВИТОК НАВИЧОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ЯК ЗАПОБІГАННЯ ЕМОЦІЙНОМУ ВИГОРАННЮ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	286
<i>Пономарьова Г. Ф.</i>	
ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	291
<i>Попадинець О. А.</i>	
РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ТА ФАХІВЧИНЬ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	294
<i>Проскурняк О. І.</i>	
ВИХОВНИЙ ВПЛИВ НА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	297
<i>Рарог С. М.</i>	
ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	300
<i>Репко І. П.</i>	
ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ.....	303
<i>Рибалко О. М.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ	306
<i>Росенко Д. О.</i>	
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	309
<i>Руднік Д. Г., Хряпін Е. О., Фінін Г. І.</i>	
ЗМІСТ ОСВІТНИХ КОМПОНЕНТІВ З НАПРЯМКУ СХОДОЗНАВСТВА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ-ІСТОРИКІВ.....	313
<i>Саєнко А., Єфименко Л. М.</i>	
ІНДИВІДУАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ	315

<i>Семеновська Л. А.</i> ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПОСТУПУ.....	319
<i>Синельник-Журба О. С., Толмачова І. М.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ.....	324
<i>Скорнякова В. М.</i> ВІДЕОЛЕКЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	329
<i>Слесаренко Т. Л.</i> ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ УСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	331
<i>Солодовник Г. Б., Голозубова О. В.</i> ЕДУКАЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПОНЯТТЯ.....	333
<i>Спіркіна М. В., Краснікова Н. В.</i> ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ ПЕДАГОГА.....	336
<i>Степанець І. О.</i> ЕДУКАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЯК КОМПЛЕКСНА ПРОБЛЕМА.....	340
<i>Стрельников В. Ю.</i> ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК МЕТОД КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ З НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	345
<i>Стукалова О. І.</i> КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЙНОРОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ.....	352
<i>Табачник І. Г.</i> ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОВНОЦІННО ФУНКЦІОНУЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВИПРОБУВАНЬ.....	355
<i>Упатова І., Максаков Р.</i> УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	358
<i>Упатова І., Русанова Р.</i> ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ І ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАПОРУКА ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	361
<i>Фоменко О. В., Сорочинська М. В.</i> МЕТОДИКА КІНЕЗІОТЕЙПУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІТНЕСОМ	364
<i>Христенко Д. О., Козарь С. С.</i> БАСКЕТБОЛ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	370

<i>Цибуліна І. В.</i>	
ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ЕДУКАЦІЇ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	372
<i>Чернецька Ю. І., Угодіна А. М.</i>	
СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА КІБЕГРУМІНГУ ЯК АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	375
<i>Чернишова О. В.</i>	
НАВЧАЛЬНИЙ ДОСЛІД І ЕКСПЕРИМЕНТ ЯК МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	378
<i>Шевченко Є. О., Василенко О. М.</i>	
САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ПОВЕДІНКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....	381
<i>Шестерова Л. Є., Аксьонов Д. В., Помпа О. В.</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ФІЗКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ	383
<i>Школа О. М., Нечипоренко Д. О.</i>	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ	387
<i>Юрченко Л. І.</i>	
РОЗВ'ЯЗАННЯ СИТУАТИВНИХ ЗАДАЧ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ.....	391
НАШІ АВТОРИ	396

Наукове видання
За загальною редакцією
Галини Федорівни Пономарьової

**РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ
ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
(м. Харків, 17 травня 2024 рік)**

Відповідальна за випуск: Тупиця А. І.

